

7

04247

EL REY.

EOrquanto por parte de vos Martin Pérez Libero Vezino de la Ciudad de Salamanca, cessionario que soy de don Juan Vela de Acuña, colegial del Colegio viejo de san Bartolomé, de la dicha Ciudad nos fue hecha relacion, que el dicho don Juan auia escrito vn libro, de que haziades presentacion, que se intitulaua Tractatus Delictorū, que auia leydo en las escuelas, de la Vniuersidad della, el qual era muy vtil, y necessario para la Republica, y nos suplicastes, os mandassemos dar licencia, para lo poder Imprimir, y priuilegio por veynte años, o como la nuestra merced fuesse, lo qual visto por los de nuestro consejo, porquanto en el dicho libro, se hizo la diligencia que la pragmática, por nos vltimamēte fecha dispone fue acordado q̄ de uiamos mandar dar esta nuestra cedula en la dicha razón, y nos tuuimo lo por bien, por la qual os damos licencia, y facultad para q̄ por tiempo y espacio de seys años cūplidos primeros siguientes q̄ corrē, y se quēta desde el día de la fecha, desta nuestra cedula en adelante, vos o la persona q̄ para ello nuestro poder viere, y no otra alguna podays imprimir y vnder el dicho libro, q̄ de suso se haze mencion y por la presente damos licencia, y facultad a qualquier Impressor de estos nuestros Reynos, que vos nombraredes para q̄ durante el dicho tiempo, le puedan Imprimir por el original que en el nuestro consejo se vio, que va rubricado y firmado al fin de Alōso de Vallejo nuestro Escriuano de camara, y vno de los que en el nuestro consejo Residen, con que antes que se venda le traygays, ante ellos juntamente cō el dicho original, para que se vea si la dicha impresiō es esta cōforme a el, y traygays fee en publica forma, como por Corrector por nos nōbrado, se vio y corregio la dicha Impresiō por el dicho original, y mandamos al Impressor q̄ así y mprimiere el dicho libro no ymprima el principio, y primer pliego del ni entreguemas de vn solo libro con el original al Autor, o persona a cuya costa lo ymprimiere para efecto de la dicha correccion y tassa hasta que antes y primero el dicho libro, este corregido y tassado por los del nuestro consejo, y estādo hecho y no de otra manera pueda ymprimir el dicho principio y primer pliego, en el qual y mmediatamēte sepōga esta nuestra licencia, y priuilegio, y la aprobacion tassa y Erratas,

y no lo podays vender ni vendays vos ni otra persona alguna, hasta que el dicho libro este en la forma susodicha sopena de caer e incurrir en las penas contenidas, en la dicha pragmática y leyes de nuestros Reynos, que sobre ello disponen y mandamos que durate el dicho tiempo persona alguna sin vuestra licencia no le pueda ymprimir ni vender sopena q el que lo ymprimiere y vendiere, aya perdido y pierda qualesquier libros moldes y aparejos, que del tuuiere y mas yncorra en pena de cinquenta mil maravedis, por cada vez que lo contrario hiziere, de la qual dicha pena sea la tercia parte para la nuestra Camara y la otra tercia parte, para el juez que lo sentenciare, y la otra tercia parte para el que lo denunciare, y mandamos a los del nuestro consejo presidente e oydores de las nuestras audiencias, Alcaldes y alguaziles de la nuestra casa y Corte, y chancillerias, y otras qualesquier justicias de todas las Ciudades Villas y Lugares, de los nuestros Reynos y Señorios, a cada vno en su jurisdiccion, assi a los que agora son como a los que seran de aqui adelante que vos guarden, y cumplan esta nuestra cedula, y merced que ansivos hazemos, y cōtra ella no vos vayan, ni passen ni consientan y ni passar en manera alguna sopena de la nuestra merced, y de diez mil maravedis para la nuestra camara fecha en Vazia-madrid, a veynte y quatro dias del mes de Febrero de mil y quinientos y nouenta y sey. Años.

YO EL REY.

Por mandado del Rey nuestro Señor,

Don Luys de Salazar.

D. D. FRANCIS.

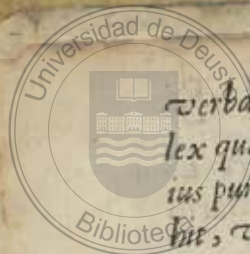
CO GASCA SALAZAR AL-

ma Salmanticensis Academiae Cancellario

Regisque Confiliario, Martinus Perez, salutem & augmentum desiderat.

Ogitanti mihi saepenumero (vir clarissimis ortem maioribus) cui hunc libellum inscriptum *Tractatus Delictorum in paenis imponendis &c.* mole licet exiguum ab eruditissimo Domino licētiato, D. Ioanne Vela viro nobili iuxta & docto compositū meis verò nō minimis expensis, maximis autē laboribus in lucem editū dedicarem, tu primus omnium occurristi, quem ut patrē eligerem, plurimis nominibus visū est. Patronos enim eligimus viros clarissimis ortos parentibus, literis ac virtutibus insignes, & que raro quodam genere hominum, ac pene diuino, quorum nomina audimus cum admiratione ut consecutorum summā cōditionis humane. Ecquis hac in te omnia tā corporis quā animi ornāmēta (maxima verò animi) cōcurrere & cōuenire merito negauerit? Cuius tā copiosa dicēdi facultas, aut talis oratio esse possit, ut tuas laudes pro dignitate explicet, aut cōprehēdat? Omnib⁹ exploratū est & in cōfesso te integrū esse hominē, atque ab omni culpa abhorrentem, iustissimū, omnisque officij diligentissimū parū est documentū omnibus virtutis, pietatis innocentiae: adhuc parū est: Deo proximū. Magnū profectō hoc verbum, D. Frāncisco Gasca Salazar. Sed verū. Nunquid non Deos esse dicebat Demades viros doctos & virtute praeditos? Quid igitur te hominem appellē cuius cōsulita pro responsis,

Verba proefferatis habentur cuius institutū omne consilium,
lex quaedā & norma videtur esse humanarū actionū cu
ius pura & liquida mētis agitatio sese à rebus inferis abstra
hit, ut ascendat ad superas, & rimetur arcana celestia:
cuius faciendū peccātus augustissimum sapientia templū, faci
dum os amplissimū eloquentie flumen esse videtur? Audi
audi (vir admodū illustris) qui de talibus, & in ijs de te se
serit & scripserit incredibili vir sanctitate & eloquentia
Hieronymus: Quid valeat (inquit) apud homines seculi
eloquentia, & sapientia secularis, testes sūt Demosthenes, Tul
lius, Plato, Xenophon, Theophrastus, Aristoteles, & ceteri
oratores ac Philosophi, qui velut Reges habentur hominū,
& precepta eorū nō ut precepta mortalium, sed quasi ora
cula accipiuntur Deorū. Vnde & Plato dicit, felices fore res
publicas, si aut Philosophi regnēt, aut Reges Philosophentur.
Magni viri magni testimonium. Mitto Gascarū familiā ē
Romanorū precipua nobilitate oriundā nō minus antiquā,
quā heroicis actibus illustrē, nec Hispanismodo, sed exteris
etiā nationibus probecognitā, ne tibi varijs distēto negotijs
prolixa nimis oratione fastidiū generem. Hec sūt (vir om
nilaude maior) quæ memouerūt, vel impulerūt potiūs, ut
quod à mea imbecillitate in præsens potuit existerē, tibi offer
rē: fidem vero mihi facit tua humanitas ac nominis mag
nitude ut benignitate suscipientis ipsius rei qua offertur exi
litas, vel potius personæ offerētis (ut ita dicā) nullitas au
geatur. Solent enim principes viri nō tā oblatis muneris dig
nitatem, quā offerentis animum atque si dem ponderare.

Tuae amplitudinis ac dignitatis studiosissimus
Martinus Perez.

in

INDEX CA

pitum quæ in hoc tractatu de De
lictorum pœnis con
tinentur.

Proœmium huius tractatus Fol. 1.

De adulterij pœna caput. 1.	Fol. 2.
De apostasiæ pœna, caput. 2.	fol. 10.
De assassini pœna, caput. 3.	fol. 14.
De blasphemix pœna, caput. 4.	fol. 19.
De coitu cum moniali, caput. 5.	fol. 23.
De concubinatus pœna, caput. 6.	fol. 25.
De contrahente binas nuptias caput. 7.	fol. 29.
De carcerum priuatorum pœna cap. 8.	fol. 33.
De exponente infantem, caput. 9.	fol. 34.
De falsariorum pœna, caput. 10.	fol. 37.
De falsa moneta, caput. 11.	fol. 41.
De furti pœna caput. 12. <i>De Abigeis</i>	fol. 44.
De gestante alterius habitum caput. 13.	fol. 53.
De hæreticorum pœna, caput. 14.	fol. 56.
De homicidij pœna, cap. 15.	fol. 67.
De iniuriarum pœna caput. 16.	fol. 83.
De incestus pœna, caput. 17.	fol. 92.
De incendiariorum pœna caput. 18.	fol. 97.
De infringente domum alienam vel carceres, ca. 19.	fol. 103.
De lenocinij pœna, caput. 20.	fol. 108.
De læste maiest. pœna caput. 21.	fol. 113.
De ludi pœna, caput. 22.	fol. 121.
De mouente limites caput. 23.	fol. 125.
De notario falsum committente caput. 24.	fol. 128.
De occidente proditorie, caput. 25.	fol. 132.
De occidente veneno, caput. 26.	fol. 135.
De paricidij pœna, caput. 27.	fol. 137.
De periurij pœna, caput. 28.	fol. 140.
De raptu virginum, caput. 29.	fol. 150.

De

INDEX.

De sacrilegij poena, caput. 30.	fol. 158.
De sepulchro violato, caput. 31.	fol. 165.
De simonia poena, caput. 33.	fol. 171.
De Sodomia poena caput. 33.	fol. 180.
De fortilegij poena, caput. 34.	fol. 185.
De stupri poena caput. 35.	fol. 187.
De serui cum domina coeuntis poena, caput. 36.	fol. 190.
De teste falsum deponente, caput. 37.	fol. 192.
De usura poena caput finale.	fol. 193.

Finis Tabulæ.

Errata.

Pag. 3. lin. 12. totum. leg. torum. pag. 13. li. 23. deducuntur le. deducitur. pa. 19. li. 6. sensualibus le. censualibus. pag. 38. li. 19. aut. le. aut. pa. 49. li. 8. conceptam le. conceptum. pa. 73. li. 6. vero. le. verb. pa. 78. li. 10. rerum. le. reum. pa. 113. li. 22. offensa. le. offensa. pa. 123. li. 27. puto. le. puta. pa. 152. li. 31. doctima. le. doctrina. pa. 154. li. 31. coitus. le. coitus causa. pa. 162. li. 34. recesea le. recenset. pa. 165. li. 27. sit le. sic. pa. 177. li. 20. dist. le. dist.

Con estas erratas esta correcto este Tratado de Delictis, conforme asu original: En testimonio de lo qual lo firme. En Salamanca oy 3. de Octubre Anno. 1596.

El Corrector &c.

*Manuel Correa
De Montenegro*

Fol. 1.

TRACTATUS DELICTORVM

IN POENIS IMPONENDIS
pro singulis delictis à Licentiatò Don
Iuan Vela Año 1593.

CV M voluisset Vlpian. iurifcon. perfectum iuris studiosum instituere illud precipue ad finem iuris prudentia spectare scripsit bonos ciues efficere. Media autem seu instrumenta, quibus efficitur, premia & poenas esse affirmavit in l. 1. ff. de iustitia & iure, in l. fin. C. de statutis, & imaginibus in Clementina cupientes de poenis & quamvis potissima harum partium sit premijs afficere bonos, quoniam hanc partem iustitia per se intendit, ut docet Guara in dicta l. 1. li. 5. nu. 4. tamen & delinquentes puniri reip. maxime interest. l. ita vulneratus §. 1. ff. ad leg. Aquil. ca. ut poenis, scilicet, quod tutius viuere possent, qui more maiorum sublato & emendato delinquente l. si poena 20. ff. de poenis, & exemplum vniuersae reip. contingit. l. capitalium 28. §. famos. ff. de poenis: nam poena vnius metus est multorum. l. poena C. ad legem. Iuliam repetun. quod in brutis quoque animantibus deprehenditur, scribit enim Plinius lib. 8. natur. histo. c. 8. visos fuisse in Africa crucifixos leones, à quibus fuerant vrbes obsessae, quo ceteri metu poenae similis absterrentur; hinc illud

A Seneca

Seneca li. de ira, nemo pudens punit, quia peccatum est, sed ne peccetur. Ceterum quia poena similis esse debet delicto, l. scriptum esse de his, quibus ut indignis, & delicta aliter hodie, aliter olim, varie apud nos, & varie apud alias nationes aestimantur, diuersa quoque poenae pro eodem delicto imponuntur, adeo ut operae pretium facturus sim, si vtriusque iuris & Regij impossitas poenas pro singulis delictis recensero, quod ordine alphabetico perficiam.

¶ Caput primum, De adulterij Poena.

Rimina omnia ex proximi iniuria, & prauiudicio estimanda esse docet Diuus Thomas 2.2. quaest. 73. artic. 3. Soto libr. 5. de iustitia & iur. quaestio. 10. artic. 5. ideoque cum ex adulterio maxima irrogetur iniuria marito ipsiusque cognatis, & parentibus, ut ex pluribus probat Tiraque. ad. ll. connubiales. l. 13. numer. 26. merito adulterium atrocissimum esse delictum, docuit Acursius, in. l. auxilium. §. in delictis verbo. atrocioribus. ff. de minoribus, & in eius detestationem omnibus delictis grauius appellatur, in cap. quid in omnibus 16. 32. q. 7. re enim vera adulterio grauius est homicidium. ca. si quod verius. 9. 33. quaest. 2. licet Decius & communis in ca. at si Clerici. §. de adulterijs, & iudicijs Tiraquel. vbi supra Palacius Rubeus, in repetitione Rubricae de donationibus inter. §. 77. nume. 3. Gomecius in. §. fuerat numer. 4. insti. de actio. Guilielmus Benedictus in c. Rainuntius verbo. cuidam Petro. nume. 50. 109. de testamentis. Contra. Sed male, quoniam text. in. l. codicillis. §. matre. ff. de legatis 2. in illis verbis, & alij mihi deteriora fecit, non significat fratrem vxoris adulterium commisisse, cum testator vxorem appellauerit charissimam in principio testamenti, neque admitteendi sunt, qui affirmant leuius sibi fuisse homicidium, quia fuit necessarium ad defensionem propriae substantiae cum occisus rapinam faceret occisori iuxta text. in. l. 2. & sequenti. ff. ad. l. a qui. in cap. 3. de senten. excommu. quia verba illa dum ei rapinam facit, potius ponuntur a testatore ad augendum malitiam fratris occisoris. Filius enim rapinam faciebat, id est, locum praeparabat ad raptos ferendos. Verius igitur hic verba illa non esse compa-

comparatiue accipienda, sed positiue, id est, alia mala mihi fecit, sic enim Cic. in oratione pro Balbo dixit, hoc illi deterius contigit, id est, hoc malum illi contigit

Est autem adulterium, alterius tori violatio ca. lex illa verb. adulterium 36. quaest. 1. Hostiensis in summa tituli. de adulterio numero primo. Couar. in 4. 1. part. cap. 7. num. 8. Petrus Gre. lib. 36. syntagmatum ca. 6. num. 2. Cantera libr. 2. quaestionum criminalium cap. 4. num. 24. & probat. l. 1. titu. 17. parti. 7. in diq; solum cum coniugata committitur. l. inter liberas 6. §. lex ff. de adulterijs. l. inter stuprum 101. ff. de verborum significatione, ex quo primo constat, coniugatum si accedat ad solutam adulterium non committere cum non violet alterius totum, ac proinde non posse adulterij ab vxore accusari, l. 1. C. de adulterijs, vbi notant Acursius, Cinus, & alij, Tiraque. ad. ll. connubiales. l. 7. num. 42. Couar. in 4. 2. part. §. 6. cap. 7. num. 5. Paleotus de notis, & spurijs, cap. 42. lex enim Iulia, quae accusationem adulterij induxit solum marito accusandi concessit facultatem, ut constat ex verbis eius legis relatis a Brissonio ad. l. Iuliam de adulterijs in princ. Ioannes Rosuno libr. 8. antiquitatum Romanarum cap. 24. ideo forte quod hoc iudicium publicum sit. l. 1. ff. de publ. iudi. iuncta. l. de crimine. C. qui accusare non possunt, ergo eam ademisse videtur. l. cum prator 12. ff. de iudi. imo neq; ciuilitex ex adulterio mariti ad tori separationem agere licebat vxori, ut constat ex. l. 1. de repudijs in C. Theodosiano, quod iure ciuili obtinuit: nam pontificium immutatum est, committitur enim adulterium a viro etiam cum soluta c. nemo 4. 32. quaest. 4. cap. illa 14. 32. quaest. 2. cap. transmissis, de eo qui cognouit consanguineam ca. intelleximus de adulterijs, ideoque licet non possit ab vxore criminaliter accusari ca. apud misericordem 10. 32. q. 1. poterit tamen ciuilitex, id est, ad tori separationem text. sic intelligendus in ca. praecepit 19, & in ca. Christiana 33. 32. q. 5. docent Abbas num. 7. Immo la. nu. 12. & communiter Canonistae in ca. tua de procuratoribus, Socinus a numer. 12. in ca. maritis. de adulterijs Couar. vbi supra. Quinimo maritum ciuilitex agentem de adulterio ad tori separationem excludet vxor, si mariti adulterium obiecerit, & probauerit. ca. significasti, de diuortijs cap. primo, vbi gloss. & DD. ut lite non contestata imò & facto iam diuortio si maritus fornicetur, co-

gitur iterum vxorem admittere text. singularis secundū Abba. ibi in ca. ex literis de diuortijs, docet gloss. vbi Abbas & ceteri Socinus num. 7. in capit. fina. de adulterijs, & ita practicandum erit reiecta glo. opinione in Apostolos 31. quæst. 7. vt defendit Couar. in 4. 2. part. ca. 7. §. 6. nume. 5. Mainierius in l. l. in ambiguis nume. 207. ff. de reg. iur. Iuli. Cla. libr. 3. sententiarum §. adulterium numero. 17. Secundo ex eadem definitione constat, quod cum vinculum quod est inter sponso per verba de presenti, sit verum matrimonium. ca. sufficiat cap. cum initiat 27. q. 2. quod si desponsata fornicetur committet adulteriū ca. discretionem de eo qui cognouit consanguineam, & ideo poterit à sponso accusari de adulterio, vt docuit glo. vbi Innocentius in dicto cap. glo. verbo cum vxore in cap. 3. de sententia ex communicationis docet Bart. Albe. & Angel. in l. si vxor. §. diui. ff. de adulterijs, Clarus vbi supra numero. 8. Cassaneus in consuetudines Burgundia. Rubrica 4. §. 9. numero. 2. Anto. Gom. in l. 80. Tauri num. 47. Petrus Gregor. dicto cap. 6. numero. 2. appellatione enim vxoris etiam propriissime continetur sponsa. l. cui. 15. iuncta. l. medius. §. ff. de conditio. & demonstra. docet glo. in §. penultimo instituta. De successione tutorum & apud nos expressum est in l. 1. titu. 17. parti. 7. & in l. 2. titu. 15. li. 8. ordinamenti & in l. 80. tauri ibi *Por palabras de presente.* Quid autem dicendum in sponsa de futuro satis controuertitur à Couar. in 4. 2. part. ca. 1. num. 6. Sarmiento lib. 1. selectarum capit. 5. Sed ego verius esse existimo ex prædicta diffinitione adulterium non committi, vt docet gloss. verbo, siue hic in capi. quidam desponsauit 27. q. 2. contra glossam, verb. sponsam in cap. quemadmodum de iure iurando: non enim violatur alterius torus, ius enim sponso non competit accedendi ad sponsam de futuro ante conjugalem consensum expressum, vel tacitu quod apud nos expressum est in l. 81. tauri & in l. 2. titu. 15. lib. 6. ordinamenti. deinde accusationem impuberibus denegari ait, quorum sponsalia traduntur ad sponsalia de futuro capit. 1. §. 1. de desponsatione impuberū libr. 6. Neque obstat text. in l. si vxor. 13. §. diui. & §. si minor. ff. de adulterijs & in l. si proponitur. 7. C. eodem quia licet loquantur in sponsa de futuro tamen ea accusatio procedit ibi ex rescripto Impera. non quia contus adulterinus sit, sed quia atrox iniuria irrogatur sponso. l. item apud

apud Labeonem. §. sponsam. ff. de iniurijs, docet Couar. vbi supra. quod autem attinet ad tori separationem, contrarium admittitur: quia si sponsa de futuro fornicetur non cogitur vir eam in vxorem ducere, vt in capit. quemadmodum cum alijs de iure iurando:

Huius autem criminis vindicandi, quia eadē. l. naturæ esse videtur pleraque enim animalia etiam rationis expertia, si adulteria fenserint, tota vi in poenam consurgere legimus, vt de leone refert Plinius lib. 8. cap. 16. & de elephante Elianus lib. 2. de historia animalium, capit. 15. hinc quæ vniuersi mundi nationes adulterium acerbissimis poenis vindicauerunt, vt constat ex Alexand. lib. 4. dierum capit. 1. & ibi Tiraquel. in adnotationibus idem in lib. 13. connubiali à numero. 6. Meno. de arbitrarijs casu 9. exceptis Nomadibus, qui communes habebant vxores, & filios & Scythijs, quibus præter ensē, & ciatum vxores & liberi communes erāt teste Alex. ab Alex. d. c. 1. quod attinet ad nostrā, considera. prima huius criminis poena est iure ciuili canonum, & regio recepta dotis amissio, siue ciuilitate, siue criminaliter de adulterio agatur, l. Lucius 38. l. cum mulier 49. ff. soluto matrimonio. l. consensu 8. l. virum 9. C. de repudijs. l. si dota 24. C. de iure dotium. l. fina. C. de adulterijs ca. plerunq; de dona. inter. l. 25. titu. 17. parti. 7. l. 1. titu. 7. li. 4. fori. l. 2. titu. 15. lib. 8. Ordinamenti. l. 4. titu. 22. lib. 8. noua Recopil. l. 81. & 82. Tauri docent glo. & DD in dict. cap. plerunq; & in dict. l. consensu. Tiraquel. in l. 1. connubiali numero. 45. Couar. in 4. 2. parte, cap. 7. §. 6. numero. 1. Anto. Gom. in l. 81. Tauri num. 47. Bernar. Diaz regu. 216. Gratianus regu. 496. Didacus Perez in dict. l. 2. ordina. pagi. 295. versic. dubium, & Iulius Clar. dict. §. adulterium num. 13. Cantera lib. 2. questionum crimina. ca. 4. num. 38, & obtinet etiam in arris gloss. in dict. capi. plerunq; recepta communiter & in bonis quæ sitis constante matrimonio, quæ iure regio communia sunt viro & vxori. l. 4. titu. 4. Ordinamē. l. 5. titu. lib. 5. Recopilationum, neque teneret consuetudo huic poenæ contraria cap. penultimo de consuetudine, docet Refusus ad constitutiones gallicas 1. tomo titulo de sententijs prouincialibus num. 16. in qua poena imponenda nonnulla sunt à iudice obseruanda, primo dotem marito in totū & plene applicandam, si liberi non extent ex eo matrimonio, si vero extent bona

illa post mortem mariti filijs referuentur autentica, vt liceat matri & auia. §. de adulterio colum. 5. docet gloss. in capi. 1. vt lite non contestata Couarr. & Gomecius, Palacius Rubeus in repetitione Rubricæ. §. 20. numer. 1. Salazar de vsu & consuetudine curia cap. 5. num. 29. & probat. l. 1. titu. 7. lib. 4. fori, quæ in praxi seruanda erit cum probetur in l. 82. Tauri etiam sicor recta esset in dict. l. 1. ordinamenti.

Secundo obseruandum est huiusmodi poenam locum non habere, si mulier adultera maritum quoque adulterium commisit se probauerit, tunc enim quia paria delicta mutua compensatio netolluntur. l. viro 4. ff. solu. matrimonio, dotem maritus retinere non potest, vt eleganter consuluit Paul. Castren. consi. 128. se quitur Palacius Rubeus dict. §. 2. numer. 3. Marfilij in l. pater num. 12. ff. de. *quæst.*

Deinde alijs poenis iure ciuili adulterij crimē vindicari solet, primo Romulus marito & cognatis liberam puniendorum adulterorū potestatem permittit eorumque arbitrio poenæ genus reliquit his versibus.

Si adulterium commisit aliudue quid peccauit maritus iudex & vindex esto deq; eo cum agnatis cognoscito, vt referunt Dionysius lib. 2. antiquitatum, Costano de dotibus cap. 6. num. 26. Tiraquel. in l. 13. connubiali num. 20. Anto. Augu. singulari de legibus ad leges regias l. 9. idemque l. 12. tabularum sancitam erat. Deinde Diuus Augustus Octau. legem tulit quæ l. de adulterijs appellatur Iulia. l. 1. ff. de adulteri. qua adempta marito & cognatis eo iure puniri adulteros relegatione constituit. Deinde hæc l. Iulia poena ab alijs Imperatoribus aucta fuit: nam Diuus Pius, vel diui fratres eam capitalem effecerunt, id est, adulteros deportari iusserunt successu temporis, Alexan. Seuerus Dioclecianus, & Maximianus & Constantinus Imppp. legibus latis adulteros vltimo mortis supplicio damnandos esse statuerunt. l. eos 9. l. quanuis 30. C. de adulterijs. l. transigere 18. C. de transactio. Postremo Iusti. nouissimis consti. in muliere statuit, vt si intra biennium eam maritus non receperit, cogatur monachalem habitum recipere autentica hodie C. de adulter. in masculo autem hoc Iusti. iure firma manet mortis poena, inter plures resol. Marti. del rio in dict. l. transigere num. 113. Ex quo apparet. l. Iulia. de adulte. mortis poenam in adulteros inductam

ductam non fuisse, vt probat. l. Claudius 13. de his, quibus, vt indignis. l. si quis. 5. ff. de *quæst.* l. 4. §. adulteri. ff. de re militari l. 2. §. miles. ff. de his qui notantur infamia. l. sico 14. ff. de testibus docet Alcia. li. 5. paradoxorum capi. 8. Cuia. lib. 8. obseruationum cap. 11. Rebardus lib. 4. variarum ca. 6. Couarr. in 4. 2. part. cap. 7. §. 7. Menochius de arbitrarijs casu 419. numer. 30. licet contrarium defendat Bart. & alij in dict. l. Claudius, quorum fundamentis d. §. item l. Iulia. Insti. de publi. iudicijs & d. l. 1. de extra ordin. crimi. respondent supra citati.

Pontificum autem iure, si adulter Laicus sit (potest enim super hoc crimine inquirere & punire iudex Ecclesiasticus etiam contra Laicos, quia mixti fori est vt ex cap. 1. de officio ordinarij, docent Abbas & alij ibi, vbi Alcia. num. 18. Couarr. vbi supra num. 20. Clarus vbi supra num. 6. & §. sui quæstione 27. numer. 3.) potest ab Episcopo excommunicari cap. intelleximus de adulterijs cap. consuluit el. 1. de appellat. docet Auferrio, in Clementina 1. Regul. 4. de officio ordinarij Couarr. & alij supra, adulteram etiam in monasterium detrudi capi, Gaudemus de conuersione coniuga. si autem Clericus adulterium committat deponitur ab officio & beneficio, & in monasterium detruditur cap. si quis Clericus 81. d. docet gloss. in ca. lator. 2. quæst. 7. Abbas & DD. in ca. vt Clericorum de vita & honestate Clericorum, Couar. dict. §. 3. num. 19. Grillatus libr. 3. de diuersis crimi. 42. num. 1. & quæstione 6. numer. 11. Bernardus Diaz in practica cap. 72. num. 2. Gregor. Lopez. l. 42. verbo, adulterio titu. 6. parti. 1. & Clericus efficitur infamis capit. 6. q. 1. docet Abbas in ca. at si Clerici. §. de adulterijs, de iudicijs Coua. Bernar. Diaz vbi supra.

Iure autem regio partitarum poena à Iustin. inducitur in d. autent. sed hodie, approbata est l. 1. §. titu. 14. parti. 7. Sed hodie hac poena sublata alia inducitur, vt adulter & adultera in iudicio conuicti tradantur in potestatem mariti, vt de eis & de suis bonis faciat quod libuerit etiam occidendo. l. 2. titu. 7. lib. 4. fori le. 2. titu. 7. lib. 4. fori l. 2. titu. 15. lib. 8. Ordinamenti l. 81. Tauri. l. 2. titu. 2. lib. 8. Recopila. docent Anto. Gom. & alij, in dic. l. 81. Didacus Perez in dict. l. 2. ordinam. Padilla in dict. l. transigere numer. 71. Salazar vbi supra num. 99. ac proinde poterit maritus mortem & aliam quamlibet iniuriam, seu membri mutilatio.

tilationem adulteris inferre. neque 23. de adulter. dum tamen
vtrique adultero eadem poena irrogetur, quanuis enim ex dict.
l. 2. ordinamenti potuisset maritus vxori parcere & adulterum
accusare, vel è contra, hodie tamen ex l. 8. Tauri non audietur,
nisi vtrumque accusauerit, quod in praxi obseruandum erit, si
adulter laicus sit: nam si Clericus sit, poterit maritus omilla ac-
cusatione vxoris ipsum coram ecclesiastico iudice accusare,
quia dict. l. regia non ligat personas & iudices ecclesiasticos, vt
rectè aduertit Bernard. Diaz vbi supra num. 7. Est autem aduer-
tendum, quod iure nostro regio nullus admitti potest ad accu-
sandum de adulterio, siue extraneus, siue coniunctus, nisi ipse
met maritus ex l. 3. titul. 7. libr. 4. ordinamenti, & quotidie ita
practicari restatur Antoni. Gomez. in dict. l. 80. Tauri nume-
ro 49.

Hactenus tandem egimus de adulterij poenis, quæ à iudice
irrogantur si maritus velit se in iudicio vindicare, nunc de alia
poena agendum est, quæ adulteris à marito sine iudice irrogari
potest, constat enim Romuli & duodecim tabularum. ll. permis-
sum fuisse marito deprehensam vxorem in adulterio, & adulte-
rum occidere his verbis, machum in adulterio deprehensum
occidito, vt referunt Otona. ad. ll. duo. tabul. pagi. 104. Coua.
in 4. 2. part. ca. 7. §. 7. in principio, qua facultate in vxores mul-
tis annis vsi sunt Romani, vt constat ex Mar. Catone in oratio-
ne de dote, ab Aulo Gelio relata lib. 10. noctium atticarum ca.
23. his verbis. In adulterio vxorem tuam si deprehendisses sine
iudi. impune necares, illa te si adulterares, digito non auderet
contingere, neque fas est. Lata autem à Diuo August. l. Iulia. de
adulter. hoc immutatum est: patribus enim qui filias in potesta-
te haberent ea. l. concessum fuit, domi suæ aut generi deprehi-
sum adulterum & filiam propria autoritate occidere. l. patri 20.
l. si veniet 21. l. neque 22. de adulterijs dum tamen vtrumque oc-
cidat. l. nihil 32. ff. eodem: maritis autem illa potestas occiden-
di vxores adulteras in totum adempta fuit dict. l. neque 22. ver-
ficul. & ideo, licet si de facto occiderent mitius punirentur. l. si
adulterium 38. §. Imperator. de adulterijs. Fuit tamen permis-
sum maritis adulterum occidere, si vilis persona esset. l. marito
24. de adult. tex. intelligendus in l. Gallus. 4. C. cod. nobilē au-
tem perviginti horas retinere. l. ca. 25. de adulte.

Noua

Noua autem constitutione Iusti. licet marito sine vlla distin-
ctione adulterum occidere, si propter suspicionem prius eum
ter admonuerit, ne cum vxore in secreto colloqueretur, vt in au-
tentica. si quis ei C. de adulter. prosequuntur hanc materiam re-
lati per Alianum collectanea 418. Tiraquel. in l. 1. connubia.
nume. 4. & in l. 13. num. 5. Egy. Bossius in practica titu. de coitu
damnato num. 49. & titu. de homicidio. numer. 81. Iulius Clar.
vbi supra num. 11. Couar. d. §. 7. in principio Anto. Gom. in d.
l. 80. Tauri à num. 51. Menchaca controuersiarum illustrium c.
49. num. 9.

Iure autem regio partitarum hæ omnes distin. approbantur
in l. 12. & sequen. tit. 7. p. 7. At hodie nouiore iure licet marito,
sine vlla disti. adulterum & propriam vxorem in adulterio de-
prehensos occidere, dum tamen vtrumq; occidat dict. l. 2. ordi-
namenti l. 82. Tau. l. 3. titu. 20. lib. 8. Recopilatio. & ita practi-
cari testantur Anto. Gomez, vbi supra & Gregor. Lop. in l. 13.
verbo. home titu. 7. parti. 7. Imò & hoc nouiori iure facultas
illa occidendi filiam patri adempta est, licet confirmata fuisset
in dict. l. 14. part. quia concedebatur propter patriam potesta-
tem, vt in dict. l. patri, quam hodie non habet pater in filiam nu-
ptam ex l. 47. Taur. vt eleganter resoluunt Grego. in dict. l. 14.
verbo à su fisa. Couar. dict. §. 7. numer. 4. Pinell. in Rubrica C.
de bonis maternis 2. part. Cassaneus vbi supra Rubric. 4. §. 1. nu-
mer. 2. licet contrarium & male defendat Dida. Perez in dict.
l. 2. ordinamenti verbo. Si se esposito.

Requiritur autem, vt maritus adulterum & vxorem occiden-
do excusetur in totum à poena, quod inueniat eos non solum in
actibus preparatorijs ad venerem, sed in ipso actu venero, vt
eleganter resoluit Pe. Gre. vbi supra cap. 6. num. 7. Coua. dict.
§. 7. num. 3. & probat text. in l. quod ait. 23. de adulter. ibi, si in
ipsa turpitudine, & ibi, in ipsis rebus veneris & apertius in il-
lis verbis Græcis, quæ latine hunc sensum habent, obscena in
obscenis habentem, vt transcribit Budeus ibi, & Couarr. vbi su-
pra & constat ex dict. l. 2. ordinamenti verbo, ibi, Si el esposito los
ballare en vno, vnde non excusabitur maritus, si occisi inuenian-
tur vestiti, & in tali loco, in quo si viui reperirentur non esset
probatum adulterium, secus tamen si reperiantur occisi in le-
cto vel alio loco secreto, & occulto nudus cū nuda, vt eleganter
resoluunt

B

resoluunt

resoluunt Puteus in tractatu de syndicato, in parte, quia dicitur columna 2. Anto. Gom. vbi supra numer. 56. hincque apparet, quod si maritus occiderit adulteros, aut eorum quemlibet non in fraganti crimine, & delicto, & pro defensione probet eos adulterasse, quod licet non teneatur ordinaria poena homicidij argum. l. nihil 32. l. si adulterum 38. §. Imperator. de adulter. l. si quis in graui. §. maritus ad Syllanianum l. 1. §. fina. de Sicarijs l. Diuus ad l. Pompeiam de parri. licet contrarium & male defendat Anto. Gom. vbi sup. numero. 58. tamen exili; tandem poena multandus erit ex dicta. l. Gra. in fine & ita practicatur.

Est postremo aduertendum, quod hoc casu perdit maritus dotem, quam sibi lucrari diximus, propter adulterium, & licet excusetur à poena, non tamen excusatur à culpa, peccat enim mortaliter, si propria autoritate occidat cap. inter hac vbi glo. cap. admonere 23. quæst. 2. & etiam communis opinio ex Syluestro in summa, verbo, adulterium 1. quæst. 2. Coua. vbi supra à num. 8. Anto. Gom. num. 52. & in l. 76. Tauri numer. 78. Mencha. de successorum creatione. §. 7. num. 22. Soto lib. 5. de iusti. & iur. quæst. 1. artic. 3. Nauar. in Manua. cap. 15. nume. 3. licet contrarium defendat Clarus dict. §. homicidium numer. 50. & alij, quos recte improbat Couar. vbi supra.

De Apostasia poena, Caput secundum.

Definitur opostasia, vt sit temerarius à statu fidei obedientia, vel religionis recessus à D. Thom. 2. 2. quæst. 12. artic. 1. Summa Syluest. verbo. apostasia num. 1. Socinus Abbas, & alij in Rubri. de Aposta. Hostiensis in summa eodem titu. nume. 1. Simancas de Catholicis institutis. ca. 1. & inde apostata dicitur, quasi retro abiens cap. non obseruans 26. q. 7. glo. in cap. 1. de apostatis.

Ex quo primo constat Christianum si à Christiana. religione recedat & efficiatur Iudæus, Sarracenus, vel paganus apostatâ esse, quem perfidum appellamus, id est, *renegado* docet Alcia. num. 48. & grauius multo peccat, quam hæreticus glo. in Rubr. C. de

C. de apostatis, Villadiego in tractatu contra hæreticam prauitatem quæst. 5. nu. 6. Arelatanustitu. de hæreticis notabili 44. Simancas vbi supra.

Hæreticus enim dicitur, qui vni aut alteri fidei articulo contradicit, Apostata verò qui omnem prorsus fidem Christianam repellit, vnde seuerè hoc detestabile scelus omni iure vindicatur. Iure enim ciuili primo bona eius fisco quærentur. l. 1. C. de eo, quod intelligendum est si liberos non habet, vt ex autentica si qua mulier. C. de sacros. Eccle. docet Iul. Cla. lib. 5. sententiarum. §. fina. quæst. 78. num. 4. & apertius probatur in l. apostatarum 4. C. de apostatis. Deinde ex eo die, quo fidem reliquerunt intestabiles esse & incapaces testamentorum donandi, aut alienandi fiunt l. 2. C. de aposta. & omnibus priuilegijs priuantur, quæ competunt Christianis l. 24. de apostatis in C. Theodosiano, & hoc iure etiam si resipuerint non admittuntur, cum poenitentia, sed sine venia prædictis poenis afficiuntur dict. l. 4. verbo. qui huius criminis suator fuerit vltimo supplicio plectendus erit ex l. eum, qui. C. de apostat. docent Sali. & communis ibi Petrus Gregor. li. 30. syntag. cap. 8. num. 14. Sed ego existimo hoc iure eandem fuisse apostatæ & suatoris poenam, ac proinde l. illam non de mortis poena esse accipiendam, sed potius de deportatione, cuius rei argumento sunt ea verba cum dispendio fortunarum: non enim necesse erat fortunarum dispendium mortis poenæ adijcere, cum eo iure damnatis semper bona adimerentur toto titulo. ff. & C. de bonis damnatorum. Vnde verba illa, Capite plectendum, ad deportationem pertinent, qua punitur, id est, diminuitur caput. §. 1. in l. de capitis diminutione.

Iure verò Regio, si Apostata ad fidem non reuertatur morti damnandus est, & bona eius filijs Catholicis & consanguineis vsque ad decimum gradum applicantur, quibus deficientibus ad cameram Regis pertinebunt l. 4. titu. 25. parti. 7. Etiam si autem ad fidem reuertatur manet infamis, & non potest testari neque ad honores aspirare, & est incapax hæreditatis, & contractus ab eo celebrati ex ead. l. 5. titu. 25. parti. 7. & hoc iure poena ignis imposita est, in eum qui alium apostatâre cogit, aut suadet ex l. 1. titu. 1. lib. 4. fori. Pontificum autem iure præter infamiam & testimonij interdictionem, quam statim incurrunt

cap. non potest 29. 7. cap. infamis 6. quæst. 1. eisdem poenis apostata subiiciuntur, quibus hæreticos afficiendos esse dicemus infra in cap. de hæreti. ita probat text. in cap. contra Christianos, de hæreticis libr. 6. Docent Hostiensis in summa titulo de apostatis num. 3. Socinus & alij in cap. 1. eodem, & merito quidem quia heresis est genus, Apostasia autem species, vt docent eleganter Syluester in summa, verbo, apostasia nume. 2. Alfonso à Castro libr. 1. de iusta hæreticorum punitione cap. 7. & 23. Siman. vbi supra cap. 3. Cantera lib. 2. de locis Theologicis ca. 9. Ioan. Rojas, de hæreticis 1. p. à num. 468.

Vnde deducitur omnes, ill. aut ciuiles aut Regias de hoc crimine disponentes, non esse practicandas, sed standum esse omnino iuris Canonici dispositioni, tum quia sunt nullæ, cum de re Ecclesiastica disponant cap. Ecclesia. S. Mariæ, de constitutionibus, cap. bonæ quidem 96. d. qualis est hæresis. c. vt inquisitionis. §. prohibemus de hæreticis libr. 6. tum quia in dict. §. prohibemus dominis secularibus, & iudicibus expresse prohibitum est, ne aliquo modo de hæreticis cognoscant, aut iudicent.

Secundo deducitur meritò hoc apostasie crimen inquisitoribus specialiter commissum esse à Clemente III. vt refert ad ditio glo. in dict. cap. contra Christianos, & sic hodie practica-ri testatur Rojas vbi supra.

Tertiò deducitur quod et si l. ciuili apostate poenitentes non admittantur, vt poenas euadant, ex dict. l. hi qui sanctam. C. de apostatis, tamen hodie admittentur ab Inquisitoribus cum sint vt hæretici puniendi. Constat enim hæreticos poenitentes admitti cap. ad abolendum 9. §. præsentis de hæreti. & in specie dicunt Villadiego dict. tractatu quæst. 20. Abb. Cardina. & Anania in ca. quidam. de apostatis. Simancas vbi supra nume. 2. Castro dict. li. 1. capit. 23. qui refellit Arelatensem. in tractatu de hæreti. nota. 44. qui contra communem nitebatur contrarium defendere.

Vltimo deducitur, quod licet ex dispositione iuris ciuilis, & Regij bona Apostatarum non aliter fisco deferantur, quam si liberi non extent, tamen hodie in præiudiciū filiorū confiscabuntur, vt docet gl. verb. procedendū in dict. c. contra Christianos, sequuntur Hostien. vbi supra Grego. Lopez in l. 4. verbo, *4 sus fijos*, titulo, 25. parti. 7. quia ibi de hæreticorum bonis expresse decisum

decisum est in capit. cum secundum. II. de hæreti. libr. 6.

Secundò ex prædicta definitione deducitur Monachum, si suæ religionis habitum deserat Apostatam esse; discedit enim à statu religionis glo. in cap. 1. de Aposta. glo. 1. in cap. ex parte de tempor. ordina. notant Hostien. in summa numero. 2. Abbas Socinus, & alij in Rubri. de aposta. Simancas dict. cap. 2. Rebus in practi. titu. de modis amitten. beneficia nume. 47. Castro dict. lib. 1. cap. 7. Syluest. in summa. verbo. apostasia num. 3. & 9. Menochius de arbit. casu 421. Iuli. Clar. lib. 5. sententiarum, §. final. quæst. 78. nume. 4. & de his loquitur titulus de apostasia & text. in cap. quantumlibet 44. dist. quod intelligendum est, de Monachis professis: hi enim quos nouitios appellamus, sine apostasia nota possunt egredi religionem capit. statuimus, vbi Abbas de regularibus, neque tenentur ad expensas sibi à monasterio factas secundum DD. communiter in cap. non solum eodem titu. lib. 6. de regula.

Requiritur etiam quod habitum religionis dimittat, nam si eo retento incipiat vagari, & occultari superiori, non vt apostata, sed vt fugitiuus punietur, docet Calderinus consil. 1. de apostasia. Clarus & Syluest. vbi supra. ad apostasiam enim requiritur animus viuendi laicaliter ca. 1. de apostasia. qui per habitus dimissionem probatur.

Ex qua ratione deducuntur, quod licet professus in vna religione, non possit ad laxiorem transire cum sui prælati licentia, sed necessario requiratur Pontificis dispensatio glof. verbo. permittatis in cap. non est vobis, de regula. & verbo. Canonice, in cap. cum singula. §. prohibemus. de præbendis libro. 6. docent Abbas in dict. ca. non est vobis Lap. allegatione 131. Menoch. vbi supra num. 16. verbo religio. num. 2. Rebus in practi. titu. de translatione monach. num. 9. neque ad parem, nisi sui superioris adsit licentia, & consensus cum causa, vt probant glo. supra relatæ & in cap. significatum de regularibus. Syluester dic. num. 2. Meno. 35. Rebus. num. 7. Nauar. consil. 1. de apostasia. & licet ad arctiorem regulam (quæ autem arctior sit prælati arbitrio relinquitur) transire nō possint, nisi cum licentia prælati c. statuimus 19. quæstione. 3. quam tamen petisse sufficit, licet non obtinuerit cap. licet de regularibus, docet omnes vbi supra. Tamen etiam si his omnibus prætermis ad laxiorem regulam

transiret, quia non habet animum viuendi laicaliter non dicitur apostata glo. pertinentem ibi in dict. cap. ex parte glo. in capi. fina. de apostatis Abb. in capit. sane de regularibus. Menchaca ubi supra num. 33. punitur autem hæc apostasia poena excommunicationis ipsa facta ca. vt periculosa, ne clerici vel Monachi. lib. 6. & infamie cap. alieni. 2. quæst. 7. cap. ab ea. 3. quæst. 4. neq; potest ad dignitatem eligi. c. legi 16. q. 1. nec in sacris ordinibus, quos in apostasia suscepit, potest ministrare, neque cū eo dispensari, nisi à Roma. Pontific. cap. fina. de apostatis, & nō gaudet priuilegio clericali ca. 1. eodem. quod intelligunt DD. posttrina monitionem cap. in audientia de sententia excommuni. & præterea qualibet religio, diuersis poenis flagellorum & ieiunij afficere solet apostatas, secundum cuiusque constitutiones & mores.

Eisdem poenis afficiendus est clericus, qui dimisso habitu clericali, & tonsura laicaliter viuere instituit, est enim apostata. c. 1. de apostatis & si admonitus ab Episcopo in eodem statu persistat, deponendus est cap. sine ornatu. cap. præcipimus 21. q. 4. docent & prosequuntur supra relati Bernard. Diaz in practica cap. 109. & hodie extat motus proprius Pij V. nouas inducens poenas contra clericos, qui tonsuram dimittunt.

De assassiniy Pena. Caput tertium.

I assassinum propriè accipiatur, ferè inutilis esset hæc tractatio. est enim assassinium perpetratum homicidium à certo hominum infidelium genere, mercede aliqua constituta, aliquo Christiano mandante.

Assassini enim erant populi quidam ex Syria, qui à pueritia ita instituebantur, vt inimicos Regis, cui obediebant, aut quoscumque ipse iuberet facillimè occiderent, opinantes se Deo obsequium præstare, vt significat text. in cap. 1. de homicidio lib. 6. ibi, securitatem ab eorundem assassinatorum domino, & docet ibi Ancarra. notabili. 6. Ioan. Andrea. colum. 2. & Dominicus in principio Aretinus consil. 165. Syluest. in summa verbo, assassinium num. 1. Couar. lib. 2. variarum cap. 20. num. 10. & in Clementina

mentina, si furiosus 2. part. in initio num. 9. Nauar. in Manuali cap. 27. num. 136. Petrus Plaça in epithome delictorum ca. 19. num. 1. Menochius de arbitrarijs casu 360. nu. 41. Petrus Gre. lib. 35. syntag. cap. 5. nume. 2. Remigius de Goni. in tractatu de immunitate Ecclesiæ fallentia 15. num. 2. Salcedo in additionibus ad Bernardum Diaz in practica. cap. 101. litera. D. Cantera 2. part. cap. 6. num. 54. existimantes huius criminis poenas statim referendas, pro his solum imponendas esse, quæ ab infidelibus pecunia conductis perpetrantur.

Sed communi vsu loquendi assassinium dicitur, homicidium perpetratum ab hominibus pecunia ad id conductis, & inde assassini sunt, qui pecunia alioque precio hominem cecidunt, contra quos easdem poenas locum habere, quæ contra proprios assassinos inductæ sunt existimarunt plures relati à Couar. Pla. Men. Remigio & Cantera ubi supra Perusinus, & alij in dict. cap. 1. Bar. in l. non solum. §. si mandato numer. 14. de iniurijs & l. Cicero. de poenis. Hypo. in practica. §. examinanda num. 31. & §. diligenter num. 156. Carrerius in practica. titul. de homic. §. circa tertium, in principio Iulius Clar. §. assassinium num. 1. Anto. Gom. 3. tomo variarum cap. 3. num. 10. & hæc opinionem esse apud nos consuetudine approbatam testatur Greg. Lop. in l. 3. glo. 1. tit. 22. parti. 7.

Est autem aduertendum non aliter assassinium dici, quam si interfectus Christianus sit, vt in dict. cap. 1. probatur ibi, quempiam Christianorum, &c. quod aduocatus articulare debet, vt assassinij poena imponatur, quod se practicasse testatur Ioann. Andr. ibi, Alexand. consil. 166. volum. 7. Bald. in l. si quis non dicam capere colum. 3. C. de episcopo. & Cle. Syluest. ubi supra num. 1. Pla. num. 8. Cla. num. 1. Bosius in praxi titu. de mandato ad homicidium nu. 22.

Secundò aduertendum est, quod licet huius criminis poenæ nominatim ipsis mandantibus imponantur, neque de occisoribus mentio fiat, erunt tñ eadē poenæ occisoribus imponendæ, vt constat ex dict. ca. 1. ubi contra receptatores inducuntur prædictæ poenæ: ergo multo magis contra ipsos assassinos, vt in specie docet Bar. in di. l. Cicero. Sali. in l. non ideo. C. de accusationibus Bosius, ubi supra nume. 23. Angelus de maleficijs, verbo, Sempronium mādātorem, in principio, Plaça ubi supra nu. 11.

Vltimo

Vltimò aduertat, quod licet regulariter in criminibus non punitur affectus, nisi sequatur effectus. l. 1. §. hęc autem verba. ff. quod quisque iuris. l. item apud. 15. §. si curauerit de iniurijs. l. si quis uxori. §. 3. §. si quis de manu. de furtis: tamen quia in atrocioribus sufficit delictum esse attentatum. l. si quis non dicam, C. de episc. & Cle. l. si quis cum telo. C. de sicarijs. l. quisquis ff. ad l. Iuli. Maieſta. notat gloss. verbo, putamus in dict. §. hęc autem, & verbo, cogitare. l. presenti. C. de his, qui ad ecclesi. Felin. intra etatu, quando conatus verſi. fallit §. est affasini; crimen atrocissimum dict. cap. 1. licet effectus non sequatur puniendi sunt affasini ex dict. cap. 1. ibi, quanquam ex hoc mors, & c. docet Angel. de malefic. verſi. Sempronium mandatore num. 4. & 7. Bal. in dict. §. hęc verba.

Sed longa disputatio est, an eo casu imponenda sit pœna ordinaria, quod significare videtur tex. in dict. cap. 1. contradicente communi. DD. sententia, quę habet delictum imperfectum non esse ordinaria pœna puniendum, quam resoluunt Socinus, & Salice. in dict. l. si quis non dicam. Angelus vbi supra numero 7. Ludouicus Carrerius in practica titulo de homicidio §. 2. numero 19.

Vera resolutio est, quod si conatus peruenerit ad actum proximum delicto, vt quia Christianum percussit, quia non stetit per eum quo minus perficeretur, mortis pœna punietur, qui mandauit, & mandatarius: quo casu loquitur tex. in dict. cap. 1. secus autem esset si solum constaret de mandato, & non de percussione, vt resoluit Couar. in dict. Clementina 2. part. in initio à nu. 6. Meno. dict. casu. 365. à nu. 41.

Puniuntur autem seuerissimè affasini. Iure enim Ciuili certa pœna imposita non est, sed solum indistincte cautum, mortis pœna plectendum, qui pecunia recepta alium occiderit, licet, alibi mitiori pœna puniretur, ex text. in l. Cicero. de poenis, quę mortis pœna imponenda est, ita vt prius ad caudam equi trahatur, & post deinde infrusta scindatur, vt de consuetudine obseruari testatur Abbas in ca. atſi. num. 41. de iudicijs, Capitius decisione 155. Clarus numero 4. & Plaça numero 5. vbi supra.

Iure Regio tam contra mandantem, quam contra mandatarium indistincte pœna mortis imposita est, in l. 3. tit. 27. part. 7. item

item hodie amittit dimidiam partem bonorum, quia committit crimen proditoris, id est, de alene o traydor, vt ex l. 7. titu. 7. l. 2. titu. 13. l. 2. & 13. & 16. titu. final. libro. 8. ordinamenti, obseruant Gome. & Pla. vbi supra.

Pontificum autem iure seuerius multo hoc crimen vindicatur: pœnam enim excommunicationis & depositionis ab officio, beneficio, ordine, & dignitate incurrunt, & praterea sunt diffidati à Populo Christiano, vt in dict. capit. 1. de homici. lib. 6. est autem hęc pœna diffidationis, vt à quocunque libere occidi possint, & eorum bona occupari argumento, text. in l. 3. §. final. de sicarijs, & est optimus text. in capit. felicis, de pœnis lib. 6. & in cap. 1. de Scismaticis in 6. docet Angel. consilio. 15. Dominicus in cap. 1. §. final. numero 11. & ibi Perusinus num. 5. Cinus in l. reos quaſt. 6. C. de accusatio. Syluest. verbo, affasinum nu. 3.

Est autem aduertendum, primo quod licet maritus occidens propria autoritate adulteros non excusatur à culpa, vt diximus supra capit. 1. tamen qui occiderit affasinos dummodo bono animo faciat, excusabitur à culpa, vt post alios resoluit Sylue. vbi supra verbo, homicidium 1. num. 6. Soto li. 5. de iusti. q. 1. artic. 3. quia in non solum hoc casu permittit homicidium, aut impunitum relinquit, vt in marito, sed laudat & approbat, vt patet in dict. ca. 1.

Secundo aduertet eam Pontificis constitutionem non solum contra laicos suę iurisdictionis esse practicandam, sed etiam contra quoscuque alios Principibus quo ad temporalē iurisdictionem subditos, cum hoc crimen tam atrox sit, & Christianę religioni nimis perniciosum. Constat enim ad meliorem spiritualium gubernationem posse Papam temporalem iurisdictionem exercere, ca. grandi de supplenda negligentia Prelatorum lib. 6. capit. licet cap. ex parte de foro competenti & in proposito docent Abbas in capit. si duobus columna fina. de appellatio. Barbacia in capit. 1. de proba. Pla. vbi supra num. 20.

Tertiò aduertat, quod cum illa diffidationis pœna contra Clericos quoque locum habeat ex dict. cap. 1. licet clerici non possint à iud. secu. puniri, nisi præcedat actualis degradatio, & traditio facta curiæ secu. iuxta tex. in capi. cum non ab homine

mine de iudi. docent Couarruias in practica capitul. 33. numero 2. Iuli. Clar. §. final. libro 3. quæstione 36. tamen clericus crimen assassini committens poterit absque degradatione, aut remissione facta à iudice seculi puniri, quod patet in dicto capitulo 1. Nam si potest à quocunque occidi, multo magis à iudic. quauis secularis: fit, ita docent Domin. & alij in dicto capitulo 1. Hippo. in practica. §. si diligenti numero 160. & §. examinanda à numero 25. Capituli decisione 112. Bernard. Diaz in practica capit. 96. & alij plures, quos referunt Couarruias dict. libro. 2. variarum capit. 20. numer. 10. Cla. dict. quæstione 36. numer. 29. Pla. dict. capit. 19. numero. 26. & omnium latissime Arnaldus Albertinus in cap. quoniam, de hæreticis libr. 6. columna 147. versicul. 8. & ultimo fallit.

Quod sine difficultate procederet, si homicidium fieri mandaretur per infidelem: nam si per Christianum, dubitat Couarruias, & Pla. vbi supra. Ego tamen id intelligendum existimo post sententiam declaratoriam à iud. Ecclesi. latam, quod clericus est assassinus, alias impune à priuato occidi non poterit, neque à iudic. seculi puniri, vt ex communi docet Pla. dicto capitulo 19. numero 27. Salzedo in additionibus ad Bernar. Diaz dict. cap. 96. litera. B. Cantera 2. p. ca. 6. num. 47.

Vltimo aduertat eos, qui receperint pecunias propter homicidium teneri eas restituere in foro conscientie, vt resoluunt Alexandr. in l. prima. §. 1. ff. de eo, per quem, & ibi Bald. Angel. de maleficijs versiculo, & Sempronium mandatum numero 5. quæ restitutio facienda est heredibus.

occisi, secundum Alexandr. vbi supra Carrer.

in praxi titulo de homicidio. §. 2. nu-

mero 3. Pla. vbi supra nu-

mero 7.

¶ De alea-

¶ De aleatoribus, vide de ludo.

¶ De Abigeis, vide de furtis.

¶ De abortis, vide de homicidijs.

¶ De blasphemie pena, Caput quartum.

O C crimen adeo graue est, vt docet Pholletius in tractatu de cōtractib² sensualib² vers. Nihil autē nu. 45. Tho. Actius de ludoscharum quæst. 4. nume. 38. Albertinus de agnosc. assertio. cathe. quæst. 26. num. 5. Contra. Brunus de hæreticis, lib. 2. capit. 2. vt neque in hoc seculo neque in futuro remittatur cōmittenti cap. qualis 25. d. quod intelligendum est, si non poenituerit, docet gloss. 1. in cap. 2. de maleficijs. Et sic ante poenitentiam denegatur blasphemanti Ecclesiastica sepultura, vt ex Abba. docet Iaco. Nouellus in tractatu defensionum omnium reorum titulo, quæ personæ accusare non possunt numero 51.

Est autem blasphemia maledictum, quo aliquid Deonegamus, quod ei cōuenit, aut ei tribuimus quod ei minime conuenit, vt diffiniuit D. Thom. 2. 2. quæst. 13. artic. 1. Sotolib. 2. de iusti. quæst. 3. artic. 11. & lib. 5. quæst. 2. artic. 1. & quæst. 8. artic. 3. Hostiensis in summa titul. de maleficijs. §. blasphemantem. Abbas, Socinus, & alij in capit. 2. eodem. Alfonso à Castro lib. 1. de iusta hæreticorum punitione capit. 12. Syluest. in summa, verbo, blasphemia numero. 1. Couarru. in cap. quauis pactum, 1. part. §. 7. num. 8. Auendaño de exequendis mandatis cap. 20. in fine Auiles in capitulis pratorum capi. 25. à numero. 2. Simancas de catho. institutionibus cap. 8. Cla. in §. blasphemia per totum, Rojas de hæreticis. 2. part. num. 167. Menoch. de arbitra. casu. 365. Bernar. Diaz in practica. cap. 103. Paz in practi. 1. tomo 8. part. cap. vnico nu. 14. Anto. Gom. 3. tomo variarum cap. 1. nume. 3. Barahona in additionibus ad Palacium Rube. de donatio. inter. §. 78. litera. C. Salazar de vsu & consuetudine curiæ cap. 5. nume. 326. & 27. & capi. 6.

nume. 6. Iuan. Gracian. Regula 55. num. 41. Albertinus de agnosc. asser. quaest. 26. Franc. Squilacensis de fide catholica ca. 16. Conra. Brunus de haereti. lib. 2. ca. 2. & lib. 5. c. 20. Cante. 2. part. ca. 3.

Ex qua diffinitione deducitur, eum, qui dixerit, *a despecho de Dios, vel, no creo en Dios, vel, mal grado aya Dios, vel, no ha poder en Dios, o por vida de Dios, vel his similia blasphemum esse.* Probat text. in l. 6. & 7. titulo. 4. libr. 8. Recopila. quia tribuit Deo, quae ei conuenire non possunt vt docte obseruant Couarr. & Menoch. vbi supra. Idem esset si per membra Christi iuraret, quia etsi Christus re vera habeat illa membra, vt quilibet alius verus & integer homo, tamen quia ea in Christi ignominiam nominant, blasphemum sunt autenti. vt non luxuriantur homines collatione 6. ca. si quis per capillum 22. quaest. 1. Innuitenim aliquid esse in Christo vituperabile, & ignominiosum. Idem etiam esset si praedicta omnia conuicia in sanctos dicerentur, inde enim ad Deum quodammodo deriuatur. Nam sicut Deus laudatur in sanctis suis, eo quod laudatur opera, quae Deus in sanctis suis & per sanctos suos facit, ita ex contrario cum vituperantur, aut iridentur, quae Deus in sanctis suis operatur, ex consequenti vituperatur, & irridetur Deus. Ita docent Rojas, Cantera & alij vbi supra Brunus dict. c. 20. numer. 4. Montaluuus de reprobatione sententiae Pilati, dubitatione 1. num. 3.

Puniuntur enim blasphemantes seuerissime; iure enim diuino constat ex Leuitico cap. 24. lapidibus ab vniuersa multitudine obrutos necari, quam poenam ius ciuile imitatum fuit: vltimo enim mortis supplicio plectendos esse statuit, in autentic. vt non luxur. homines collat. 6. quam tamen poenam desuetudine esse sublatam testatur Lucas de Pena in l. omnes iudi. C. de delato. libro. 11. Couarruias, & Menochi. vbi supra.

Pontificum autem iure varie hoc crimen vindicatur. Blasphemantes enim 7. diebus Dominicis pro foribus Ecclesiae in conspectu populi recumbentes: vltimo eorum dierum Dominico, sine pallio & calceamentis laqueo collo inuoluto, non antea Ecclesiam ingredi possunt, quam sex ferijs in pane & aqua ieiunassent, & pauperes aliquos refecissent, Probat text. in cap.

in cap. 2. de maledicis: cuius decisio solum contra laicos locum habet, vt docent Hostiensis, vbi supra Ioan. Andri. & alij, ibi. Clerici enim blasphemantes, quia eis est remittenda publica poenitentia cap. de his 50. d. ca. qui in aliquo. 51. dict. ca. presbiter. 82. d. ca. 1. de bigamis, eo iure de ponendi sunt ab officio. cap. si quis per capillum. 22. quaest. 1. quam depositionis poenam in desuetudinem abiisse, & hodie esse iudici arbitriam docent Hostiensis, Couarr. Bernard. Diaz, Menoch. & alij vbi supra, nisi ob asiduam blasphemandi consuetudinem, & blasphemiae grauitatem, iudex existimauerit practicandam esse poenam d. c. si quis per capillum.

Ego vero Vicarios Episcoporum moneo, vt semper arbitrentur contra clericos blasphemantes iuxta poenas eiusdem impositas a Concilio Lateranensi sub Leone 10. relato a Couarr. & Bernard. Diaz vbi supra & Cantera.

Apud Hispanos varium ius est, & praecipue partitarum vt constat ex l. 2. titu. 8. libr. 8. Ordinamenti. Sed nouissime pragmaticarum iure relato in l. 5. 6. & 7. titu. 4. libr. 8. Recopilat. Haec autem praxis recepta est, vt pro prima blasphemia retineatur per mensem in carcere cum compedibus, aut alio ligamine ferreo: & haec detentio debet esse continuata. l. 5. 8. titu. 4. libr. 8. Recopilationis Anto. Gom. vbi supra Auenda. de exequ. manda. 2. p. c. 5. nu. 21.

Pro secunda Blasphemia multatur, exilio sex mensium, & multa de mille marauetinis.

Pro tertia vero lingua figitur clauo; quae vltima poena consuetudine non est recepta, sed in eius loco flagellatur, & lingua premitur ligno, id est, mordaca vt docent Couarr. & Perez in dict. titu. 8. & si nobilis blasphemauerit, loco vltimae huius poenae punitur exilio vnius anni, & multa de dos mil marauedis. Et tandem nouissima pragmatica ad triremes damnandi sunt blasphemum ex l. fina. titu. 4. libr. 8. Recopilationis. Quas poenas si non exequatur iud. eisdem puniendus est ex l. 20. titu. 6. libr. 3. Recopil. Huius autem criminis accusatio cuilibet de populo competit, vt notant Bar. & omnes in l. 1. de publi. iudi. Quod apud nos adeo verum est, vt possit quilibet propria auctoritate blasphemantem capere, & in carcerem detrudere ex l. 4. titu. 4. libr. 8. Reco. Imo hodie ex nouissimis pragmaticis

qui audierint blasphemiam, neque iudici denūciarint, pœna detractionis in carcerem per mensem puniendi sunt.

A pœnis autem prædictis non excusabitur, qui calore iracundiæ blasphemauerit, non obstante l. quidquid calore & l. 88. de regu. iur. vt notat ibi Decius, Albertinus vbi supra q. 26. num. 6. & 18. & quæst. 27. num. 3. Rojas dict. 2. part. num. 172. excusabit tamen iracundia, vt Inquisitores non cognoscant de blasphemia ex instructione, vt refert Rojas dict. num. 172. & in puncto iuris Auendañus dict. 2. part. ca. 5. num. 12. & etiam sitalis sit iracundia, quæ omnino iudicio priuet blasphemantem, docet Pholle. omnino videndus in tractatu de cōtractibus censuarijs versicu. Nicolaus num. 56. & sequentibus vt dicimus de ebrio, qui excusatur, docent Auendañus dict. ca. 5. nu. 19. Iaco. Nouellus in tractatu defensionis omnium reorum titu. homicidium quibus ex causis num. 45. nume. 45. dū tamen ebrietas perfecta sit: modica enim non excusat: docet ex alijs Mascar. de probatio. conclu. 579. num. 9.

Quomodo autem probanda sit ebrietas docet Baldi. in capi. à crapula de vita & honest. cleri. Mascar. de probatio. conclu. 578. neque excusabitur, qui blasphemauerit sub conditione, veluti, *no creo en Dios sino hago tal cosa*, vt resoluunt Rojas dict. secunda parte, numer. 174. Caüter 2. parte quæstio crimina. cap. 3. num. 3.

Est autem blasphemia duplex, vna quæ sapit heresim: vt puta si quis dixerit, *reniego de Dios no creo en Dios*, vel quidpiam simile, quod serio & deliberato animo dictum, esset heresis: altera vero simplex, quæ nullam cum heresi communionem habet, veluti cum quis iurat per membra Dei. De illa possunt cognoscere & punire Inquisitores, de hac verò minime text. elegans in cap. cum accusatus ca. sane de hære. lib. 6. docet ita præticari Simancas dict. ca. 3. num. 8. Couarru. dict. §. 7. num. 12. Auenda. dict. cap. 5. num. 11. & 12. Rojas 2. part. numer. 163. & 170. Salzedo in additionibus ad Bernard. Diaz capit. 110. versiculo quandoque qui referunt pœnas ab Inquisitoribus imponendas.

Iudex autem Ecclesiasticus ordinarius, potest sine vlla distinctione blasphemantes laicos punire: est enim blasphemia mixti fori. cap. 2. de maledicis docent Couarru. & Simanc. de maledi.

male di. vbi supra. Clarus d. §. blasphemia num. 4. Auenda. Sal. Cant. vbi supra. Erit tamen aduertendum, quod licet quis pro vno delicto non debet pluries puniri. ca. de his, de accusationibus. Tamen si blasphemus non sit à iudi. Ecclesiast. sufficenter in pœnis supra relatis punitus poterit iudic. secularis iterum eum punire, argumen. text. in cap. foelieis. §. per hoc de pœnis lib. 6. docent in proposito Simanc. vbi supra Auenda. dict. cap. 5. num. 18. & generaliter in omnibus criminibus mixti fori. idem obseruandum esse tradit Couarru. libro. 2. variarum cap. 10. numer. 6.

De coitu cum moniali, Caput quintum.

Moniales Christianæ religioni similes sunt Vestalibus virginibus, quæ apud Romanos in ædibus Vestæ sacratis, inextincti luminis curam habebant, & virginatatem profitebatur, vt late prosequuntur omnino videndi Aulus Ge. lib. 21. nocti. atica. cap. 12. Pomponius Lætus de sacrificijs cap. 6. Alexan. ab Alexan. lib. 5. dierum gen. alium cap. 12. & ibi Tiraquel. in additio. Quemadmodum enim Vestales si viri coitu polluta arguerentur ad portam Colina viarum defodiebantur, & stupratorem in comitio vsque ad necem cederebant Pontifices, vt docet Plutarc. in vita Num. Pompil. & in problematis cap. 96. Alexan. vbi supra Tiraquel. ad ll. connubiales part. 15. nume. 120. ita & moniales corruptæ & eorum corruptores seuerissime sunt puniendi, vno enim acta quod attinet ad accusationem quatuor delicta cōmittunt. incestus, c. virginibus 27. q. 1. sacrilegijs ca. virginibus 27. quæst. 1. stupri. & adulterij capit. si qua Monacharum. 27. quæst. 1. docent & prosequuntur Abbas in c. atsi clerici colu. 12. de iudi. & in ca. penultimo, nota. 3. de purgatione canonica. Hippolytus in l. vnica num. 41. C. de raptu virginum. Bermondus in tractatu de concubinarijs titu. de incestu, & titulo de sacrilegio. Grillandus de pœnis omnifariam coitus quæst. 7. Bernard. Diaz in practica. ca. 81. Due. regula 11. Iulius Clar. §. fornicatio num. 17. Menoc. de arbi. casu. 389. à numero. 23. Didacus Perez in l. 5. titulo, 15. libro octauo, Ordinament.

Pe. Gregor. libro. 36. syn tag. capit. 7. numero. 2. Vnde iure civili mortis poena inducta est contra stupratorem argumento l. si adulterium cum incestu. ff. de adulte. l. castitati. l. quanuis la. 2. C. eodem. & probat text. in l. si quis in hoc genus & in l. si quis non dicam rapere. C. de Episc. & Cler. & eius bona applicantur monasterio, cui irrogatur iniuria. Autent. de sanctissimis episco. & monialis ipsa in arctius monasterium in quo securius seruari possit detrudenda est ex dic. s. penultimo, Pontificum autem iure moniales, quae se corrumpi patiuntur ea poena plectuntur, ut perpetuo carceri includantur ea. impudicas 27. quaest. 1. sed hodie aliter praticatur, aut enim in arctius monasterium recluduntur, aut in perpetuum priuato velo, quo tantum professae utuntur in abiectis, & vilibus officijs perpetuo seruire damnantur. Clerici autem ordinis de positione, & priuatione beneficiorum puniuntur, & in monasterio perpetuo ad agendam poenitentiam includuntur cap. si quis Episcopus ea. si qua monacharum 27. q. 1.

Quae poena indistincte erit praticanda, siue delictum in notitiam populi deuenerit, siue non, ex generalitate text. in dic. ea. si quis episco. docent Bernard. Diaz ubi supra num. 2. Anania consil. 1. colum. 2. licet contradicat Turrecre. in dict. ea. si quis Episco. motus ex tx. in c. non debet 30. q. 1. & male, quia ille tex. imponit poenam delicto longe diuerso, quod est grauis in consideratione populi, quam in se ipso quando clericus immisceatur mulieribus, quae ei peccata confessae sunt. Ex confessione enim non contrahitur cognatio spiritualis: & sic non potest esse incestus, & si mulier non sit virgo vel nupta non erit adulterium, vel stuprum; sic in moniali, in qua, ut diximus, haec omnia committuntur.

Denique iure regio partitarum eadem poena stupratores puniuntur, quia incestuosos puniendos suo titulo dicemus, ut ex l. 2. titulo. 19. par. 7. docent Grego. Lop. ibi, Didac. Per. in dict. l. 2. ordinamen. verfil. laicus. Sed nouiori iure poena mortis imposita est in l. 4. titulo. 10. libro. 4. fori. & deinde amissionis dimidie partis bonorum l. 5. titulo. 15. libro. 8. Ordinamen. l. 9. titulo 20. libro 8. Recopilat. Neque tamen tollitur satisfactio facienda monasterio, ut constat ex dict. ll. & probat Didac. Per. ubi supra.

De con-

De concubinato poena, Caput sextum.

Et si qualiscunque coitus sit iure prohibitus, etiam inter solutos ca. meretrices 32. quaest. 4. Clemē tina ad nostram, & ibi, gloss. verbo. non est de here. D. Thom. 2. 2. quaest. 154. artic. 4. Coua. in 4. 1. part. ca. 4. num. 8. Castro lib. de here. verbo, coitus, Magister Farfan in libello de la simple fornicacion, per totum: tamen non quilibet accessus inter solutos, aut inter coniugatum, & solutam, reddit statim fornicantes concubinarios: sed requiritur necessario, quod sit fornicatio consulta, & per plures actus continuata, & diffamata in vicinia, vel populo, ut docent Anto. Gom. in l. 80. Tauri numer. 22. Auenda. de exeque. manda. 2. part. cap. 26. Bernard. Diaz in practica cap. 78. num. 1. Et hinc licet in ipso fornicationis actu, aut in lecto vir & mulier deprehendantur, non possunt ex eo, ut concubinarii, puniri, nisi alias conuincantur de concubinato, ut ex text. iuncta glo. verbo. deprehensam cap. ex literarum de eo. qui duxit in matrimoni. docent Palacius Rub. in repetitione cap. per vestras, notabili 3. §. 21. num. 11. Anto. Gom. ubi supra Auiles in cap. Pratorum ca. 47. verbo. manebat, num. 1.

Concubina enim proprie dicebatur, quae cum vxor non esset, cum aliquo tamen viuebat, & sine nuptijs in domo est. l. si. de diuortijs, l. Masurius 144. ff. de verborum significatione. docent gloss. Bartol. & DD. in l. penultima. ff. de concubinis. Cacialupus in l. si qua illustris num. 28. C. ad Officia. Et hinc vxor à concubina solum dignitate distinguebatur l. tam legato 49. §. 1. ff. de lega. 3. Vxor enim maritali affectu, concubina affectione concubitus aestimatur l. nuptias. ff. de regul. iur. l. 4. ff. de concubi. Et hinc vxores, quae absque dotalibus instrumentis ceterisque solennitatibus à iure civili introductis, coniugali tamen affectu ducuntur, concubinae à iure appellantur cap. omnibus 34. d. text. difficilis sic intelligendus in cap. is qui non habet. eadem. d. Costa in memorabili, in principio. Couarru. dict. 1. part. ca. 4. num. 9. Cacialupus ubi supra num. 5. Men. de arbitra. casu 418. numero. 20. Vnde cum l. diuina in veteri testamentum.

testamento permillum esset antiquis Patribus plures uxores habere, ut dicemus in ca. sequenti, quæ præter prædictam, quæ semper domina fuit, domi retinebantur, sæpe dicuntur in sacra Scriptura concubina, ut probat Coua. & Meno. ubi supra & in hoc sensu verum est concubinatum fuisse permillum veteri & diuina lege.

Iure verò Cæsareo, si plura concurrant, quæ referunt supra dicti, permillum fuit solutis concubinatus l. in concubinatu. ff. de concubinis. docent ibi, Bar. & DD. Cacialupus ubi supra numer. 27. Ludouicus de Sardis in tractatu de naturalibus liberis. §. de concubinis numer. 2. Poleotus de nothiis, & spuriis cap. 12. coniugatis autem semper prohibitus fuit ut ca. 1. C. de concubinis.

Hodie autem utroque iure prohibitus est ca. 1. de filiis susceptis in vltimis feudorum. ca. auditum. 4. d. ca. concubine 32. quæst. 2. ca. nemo. 32. quæst. 4. docent Hostiensis in ca. lator. qui filii sint legitimi, Ruinus in l. Gallus. §. & quid si tantum ff. de liberis & posthu. num. 39. & extat noua prohibitio in sacro Concilio Tridenti. Sess. 24. ca. 3. de reformatione matrimonij. Sess. 25. cap. 14. Imò & hodie omni iure graues poenæ impositæ sunt ut docent Bernar. Diaz, Pala. Rub. Auiles, Ant. Gom. & Meno. ubi supra Iul. Clar. in §. fornicatio nume. 6. & 18. Solana in constitutionibus Sabaudia Rubri. de concubinatu laicorum. Paz in praxi. 1. tom. p. 1. c. vnic. n. 12. Did. Pér. in l. 23. & 24. titu. 3. li. 1. Ordinam. Auend. responsio 12.

Iure Pontificio concubina clerici, si filios non habeat, monasterio est tradenda ca. fraternitatis. 34. d. Si vero liberos habeat efficitur serua Ecclesiæ ca. quidam cleric. 81. d. Et si delictum publicum sit, poterit excommunicari ca. si concubina. de sententia excommunicationis. Et hodie quælibet concubina soluti, vel coniugati siter ab Episcopo admonita, non paruerit, poterit ab Episcopo. nemine inquirente ex officio eius arbitrio puniri, & extra diocesim, vel locum eius, ut patet in Concilio Tridenti. Sess. 24. cap. 8. Ex quo apparet posse iudic. Eccles. contra concubinos procedere, & eos punire cap. 2. de coha. Cle. docent glo. in ca. eos 32. d. ubi Dominicus & Archi. Abbas in ca. eum sit generale nume. 2. de foro competenti. Pala. Rub. in repetitione cap. per vestras notabili 32.

bili 32. num. 23. Romanus singulari 638. Et ita practicandum est siue concubina sit publica, siue occulta ex dict. consil. Et cum clericus sit tacite adstrictus voto castitatis ca. vni. de voto libr. 6. mulier fornicatrix committit crimen sacrilegi, & incestus cap. virginibus 27. quæst. 1. At sacrilegi crimen ad Ecclesiasticum pertinet cap. quisquis 17. quæst. 4. licet Bosius in practico. titu. de concubinatu num. 18. Imò in cap. 1. de foro competenti, & Auiles in dict. capi. 47. verbo, & clérigo, num. 2. affirmant iud. Eccle. non posse punire concubinam clericum occultam, sed tantum publicam.

Clericus autem concubinarus hoc iure grauissime punitur, ut constat ex 30. poenis, quas cumulauit Rebu. in concord. titu. de publi. concubina. in principio versicu. 1. & præcipue poenam suspensionis incurrit a iudice imponendam ca. prebiter. 81. d. ca. lator & ibi gloss. 2. quæst. 7. & est infamis c. infames. 6. quæst. 1. & si sit publicus concubinarus est ipso iure suspensus, & quo ad se & quoad alios, ca. nullus, ca. præter. 32. dict. ca. fina. de cohabitatione cleri. & mulie. Abb. in ca. cum non liceat. de prescription. Hostien. in summ. titu. de cohab. cleri. versic. qualiter imponatur. Guido Papæ decis. 458. Bar. Diaz ca. 79. num. 2. Menoch. de casu. 418. num. 2. Quis autem dicatur notorius concubinarus docet text. in d. ca. fina. vnde plures affirmant, si notorius concubinarus celebrauerit, esse irregularem ex dict. c. fina. iuncto c. fina. de re iudi. li. 6. & c. 1. de sententia excommunicationis eodem libr. 6. inter quos fuerunt Abbas in cap. vestra colum. 4. de coha. cle. Guido & Bernar. Diaz ubi supra Syluest. in summa verbo, concubinarus. §. 4. Florentinus 3. par. tit. 27. ca. 3. idem in clericis minorum ordinum committentes.

Sed eorum sententia, quanuis communis sit, vera non est, cum irregularitas solum inducatur in casibus à iure expressis, nullibi autem in concubinarium inuenitur expressum: nam quod de suspensio dicitur in dict. ca. 1. obtinet in suspensione, quæ à iure civili inducta est pro aliquo delicto in eius poenâ: hæc autem non in poenam, sed ratione honestatis à iure indicitur. Et ita tenuerunt Innocen. & Ioan. Andre. in ca. si celebrat de cler. excommunicato. Naua. in c. si quando, exceptione 1. de rescrip. Couarruu. in Clementina si furiosus. 1. part. §. 1.

numero 5. Salze in additionibus ad Bernar. Diaz d. cap. 29. l. 1. ca. 1. b. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

Nouissimè autem à Concilio Tridentino, Sess. 25. cap. 14. c. 1. d. p. r. a. f. i. x. u. s. e. s. t. p. u. n. i. e. n. d. i. c. l. e. r. i. c. o. s. c. o. n. c. u. b. i. n. a. r. i. o. s. Si enim ter moniti non se abstineant, pro prima vice tertia parte fructuum vnius anni suorum beneficiorum priuantur: pro secunda si eum eadē, vel alia foemina perseverauerint, omnes vnius anni fructus suorum beneficiorum amittentes, ab eorum administratione per tempus Episcopi, arbitrium suspenduntur: pro tertia ab officijs, & beneficijs priuantur, & inhabiles redduntur ad alia denovo obtinēda, & si nihil magis resipuerint sunt excommunicandi, & ita quotidie practicatur. Solent tamen iudici, taxationes fructuum beneficiorum sibi reseruare, & in certa summa sibi arbitraria loco fructuum condemnare. Monitiones autem, quae à concilio exiguntur, hodie à praetis non fiunt; sed his omisis statim procedunt ad poenarum impositionem: quia in Synodis communiter admonentur clerici, ne concubinas habeant: & haec monitio facta in Synodo habet vim trinae monitionis, vt docet gloss. notanda in ca. deinceps. 18. d. quam sequuntur Ioan. Andr. in ca. 7. super glossam 2. ne clerici. Abbas in ca. ex literis de constitut. Ripa. in c. 1. num. 82. de iudicijs. Rotanoua decis. vltima. de dolo & contumacia. Rubeus in d. repetitione in princip. §. 18. num. 19. & in casu eleganti Federicus consil. 109.

Iure autem Regio coniugatus, qui habuerit concubinā solutā condemnandus est *en diez mil maravedis*, ipsi concubinae applicandis si intra annum honeste viuat: alias 3. pars applicatur iudici, alia cameræ Regis, alia accusatori, aut piae causae. l. 3. titulo. 15. li. 8. Ordinamenti. l. 5. titulo 19. libro 8. Recopilationis.

Si vero habuerit concubinā coniugatā, & admonitus iudici nō obediit, amittit dimidiam partem bonorū cameræ Regis applicandorum. Et eandem poenam patietur, si vxore relicta cum concubina habitauerit, in l. 6. titul. 19. li. 8. Recopi. Ipsa autem concubina coniugati, Clerici, aut Monach. pro prima vice multatur poena vnius marchi argenti, & exilij vnius anni, pro secunda eadem poena vnius marchi, & exilio duorum annorum: pro tertia, iterum incurrit poenam vnius

vnius marchi, & exilium vnius anni, & publicè verberatur l. 23. & 24. titu. 3. li. 1. ordinamenti l. 1. titu. 19. lib. 8. Recopil. & prohibitum est iudicibus ne poenam pecuniariā imponant, nisi corporalem quoque exequantur, dict. l. 1. titu. 19. li. 8. Recopilationis.

Haec autem cessabit poena, primo si concubina non sit publica, sed occulta, vt ex dict. ll. probant Rubeus dict. §. 21. nu. 14. Auenda. dict. cap. 26. Anto. Gom. in l. 80. Tauri num. 20. Auiles dict. ca. 47. verbo manceba. num. 1. qui late explicat, quae dicatur concubina. Secundo cessabit poena, si concubina sit coniugata ex l. 2. titu. 19. lib. 8. Recopila. nisi eam clericus desponsauit famulo, & domi retineat, docent omnes vbi sup. & probat aperte text. in l. 3. dict. titu. 19. Episcopus tamen potest contra clericum indistinctè procedere, & si concubina sit coniugata, dum tamen processus fiat suppressio concubinae nomine, vt docet in specie Auen. d. ca. 26. & in alio proposito Bern. Diaz in practic. c. 2. nu. 6.

Inter solutos autem concubinatus nullam poenam habet à iure statutam, vt constat ex l. 11. Tauri. sed à iudic. solent moneri sub poena vnius marchi. & exilij, quod non confabulentur domi, neq; in aliquo loco suspecto, quod si cōtēpserint in praedicta poena condemnantur, docent Auen. vbi supra Auiles d. c. 42. verbo, d. casado num. 6.

De contrahente binas nuptias, Caput septimum.

CVM in matrimonij institutione Gen. ca. 2. à Deo dictum sit: Et erunt duo in carne vna, clare deducitur, ab eo tempore fuisse prohibitum viris plures vxores, & vxoribus plures maritos eodem tempore habere, ca. gaudemus. §. quia vero. de diuortijs ca. ex parte el. 3. de cōuersione coniuga. Ac proinde constat et si Indi, Thraeces, & Aegyptij Parthi, & Medi, & aliae innumerae nationes, quarum meminerunt Alexan. ab Alexā. li. 1. di. erum cap. 24. Tiraquel. in l. 7. connub. num. 20. Menoch.

de arbi. casu 42. à nume. 72. plures simul vxores habeant: tamen id naturali diuino, canonico, & ciuili iure esse interdictum, probatur, dict. capi. gaudemus Tridenti. Sess. 24. cano. 2. l. nemo. C. de iudicijs. l. 2. C. de incest. nupt. l. cum qui duas. C. de adulter. docent & prosequuntur Alexand. consil. 175. v. lumine 7. Abbas in cap. cum haberet. colum. 2. de eo qui duxit in matrimonium. Gramma. decisione 17. Couarruu. in 4. 2. part. cap. 7. §. 3. per totum Tyraquel. & Menoch. vbi supra, Pala. Rube. in repetitione Rubric. §. 60. num. 6. & in repetitione. ca. per vestras, in prin. 2. §. 18. num. 25. Romanus singulari. §. 37. Anto. Gom. in l. 80. Tauri à num. 27. Simanc. de cathol. institutio. cap. 40. per totum Rojas de hare. 1. par. num. 540. Iuli. Clar. §. fornicatio num. 31. Spina in tractatu, de potestate Papæ, super coniugio num. 33. 82. & seqq. Salze. in additionibus ad Bernard. Diaz cap. 80. Briss. in practic. titu. de coitu damnato num. 78. Nam licet Abraham Gen. ca. 16. Iacob cap. 21. & 30. Helcana li. 1. Regum ca. 1. Moyses Numerorum cap. 12. plures legantur vxores habuisse, id quidem contigit diuina dispensatione, & particulari reuelatione. d. capi. gaudemus dic. ca. ex part. docent Menoch. vbi supra num. 16. Spina num. 54. Coua. num. 20. ad sobolem Deo gratam propagandam ca. obijciuntur. 32. quæst. 4. Cum feminis autem nunquam legitur dispensatum propter sobolis incertitudinē Coua. vbi supra. Lupus in tractatu de matrimonio, & legitimatione num. 20.

Hæc autem incesta matrimonia contrahentes, videntur male sentire de sacramento matrimonij, & ideo possunt tanquam suspecti de hæresi ab Inquisitoribus puniri, vt quotidie practicatur: docent Dominicus & Francis. in ca. accusatus. §. sane de hare. li. 6. Villadiego in tractatu de hæretica prauitate. q. 9. Rubcus dict. §. 18. num. 5. Couarru. & Simanc. vbi supra ac proinde possunt à iudi. Ecclesiasticis ordinarijs, & Inquisitoribus, & secularibus potestatibus sequentibus pœnis puniri, licet Azeuedo in l. 5. & sequentibus titulo 1. libro 5. Recopilat. affirmet hodie solum Inquisitor. reseruantum esse hoc crimen.

Iure ciuili infamia notat l. 1. §. fina. l. quid ergo. §. 1. de his, qui notantur infamia l. 2. C. de incestis nupt. & incident in pœnam

pœnam stupri, & l. cum qui duas. C. de adulterijs quæ in honestis personis publicationem dimidiæ partis bonorum, & in humilibus corporis coercionem cum relegatione inducit. §. item l. Iulia. Instit. de publi. iudi. & intelligi ita debet dict. l. cum, qui duas, licet Menoch. dict. casu. 4. §. 6. num. 103. contēdat ea inductam esse pœnam mortis naturalis. Cuius sententia contra eum, qui plures vxores, virgines, & nobiles per fraudem duxit, locum habere crederem, vt docent Gramma. dict. de cisione 17. Bossius dict. numero. 78. Romanus singulari §. 37. Didacus Perez in l. 3. titulo 1. libro 5. Ordinamenti versiculo Sed iuxta præmissa: quod etiam locum habebit attentio iure Regni.

Pontificum autem iure sunt excommunicandi cap. seculares 33. quæstione 2. & cum publica ignominia caluati separandi cap. de Benedicto 32. quæstio. 1. id est, capillis tonsis panni ante & retro seinduntur, vt interpretatur ibi gloss. quam sequuntur DD. communiter, vt testatur Iuli. Clar. dict. numeri 131. Et ita communis Ecclesiasticorum vsus habet, vt publica ignominia plestantur: in locum enim illius succedit fustigatio, & mitra, & ad triremes per tempus arbitrium damnatio, vt testatur Didacus Perez in dict. l. 3. versicul. punitur preterea. Belosinius in practic. iudiciali titulo de lenonibus, numer. 36. & ita practicatur. Et præterea si ab Inquisitoribus puniantur simul cum hæreticis, trahuntur ad publicum spectaculum, & abiurant hæresim de leui, vt refert Simancas d. c. 40. num. 1. in fine.

Hispano verò iure partitarum in insulam per quinquennium relegantur, confiscatis omnibus bonis, quæ in eo loco habent, & nouo iure loco relegationis in insulam fit condemnatio ad triremes l. 7. titul. 1. li. 5. Recopila. Iure fori si mulier nubat secundo marito, viuente primo ponitur in potestate mariti, vt de eis & eorum bonis faciat, quod libuerit, dum tamen non occidat l. 2. titu. 7. lib. 4. fori. legibus autem ordinamenti præter has pœnas, debet in fronte signari ferro candenti ad similitudinem huius literæ. Q. vt disponit l. 3. titu. 1. li. 5. Ordinamenti. l. 6. titulo 15. libro 8. ordinamenti. l. 5. titulo 1. li. 5. Recopilatio. Sed Couarruias, Antoni. Gomez, Dida. Perez & alij, contendunt signum esse literæ. B. quasi bis contraxerit.

traxerit. Sed mihi verius videtur, signum esse crucis: ita enim in vetustissimo harum legum Codice inueni, & se inuenisse testatur Couarruias, quasi denotet male sensisse de fide, & præterea crimen committit de aleue; & ideo amittit dimidiā partem bonorum l. 4. titulo. 7. libr. 8. ordinamenti. l. 6. titulo. 1. li. 5. Recopilationis. Nouissimis vero pragmaticis, quia secundum iuris regul. facies hominis de honestanda non est l. si quis in metallum. C. de pœnisl. 6. tit. 31. partita. 7. docent omnino videndi Didacus Perez in dict. l. 3. Cuius li. 7. obserua. cap. 15. Pe. Greg. li. 31. syntagma. cap. 35. & li. 35. capi. 1. num. 35. statutum est quod in eius locum trahantur ad publicam ignominiam, & præterea condemnentur ad triremes per decennium l. 8. tit. 20. li. 8. Recopilationis.

Est autem aduertendum primo, quod si mulier committat hoc delictum, debet prius prædictis pœnis puniri, & postea, si à marito accusetur, imponi debent pœnæ adulterij, quia sunt duo delicta distincta, vnum in contemptum Ecclesiæ, alterum in contemptum mariti: & ita resoluunt omnes supra relati.

Secundò aduertes, huiusmodi pœnas locum non habere contra eas, quæ longum tempus maritos expectarunt, ideoque credebant vita decessisse. l. miles. §. mulier. de adulter. Quod autem dicatur longum tempus dubitatur, & consul. in l. vxores, de diuor. putauit, esse quinquennium Constanti. in l. vxor. C. de repudijs quadriennium, Iustinianus postremo decennium statuit, in autentico, de nuptijs. §. nouimus.

Sed hodie apud Christianos, etiam si plures anni elaberentur non poterit maritus cum alia contrahere, quia debet esse certus de morte vxoris. ca. in præsentia de sponsa. ca. Dominus de secund. nupt. l. 8. tit. 9. parti. 4. Quæ autem probationes sufficiant, vt dici possit vxor certa de morte mariti resoluunt Dida. Perez in dict. l. 3. in fine Greg. Lop. in dict. l. 8. Couar. d. §. 3. num. 30. Menoc. d. casu 420. à num. 118. Rolandus Valle. consil. 93. Decis. Peruina 12. numero. 7. Mascard. de probatione. consilio 174. à numero 2.

De

De Carcerum priuatorum Pœna, Caput octauum.

CV M locus ad custodiam reorū destinatus carcer dicatur l. aut damnum. §. solent, l. credibile. ff. de pœnisl. 1. C. de custodia reorū, & in facinorosos animaduertere sit meri Imperij. l. Imperium de iurisdic. omn. iudi. quod apud Principem residet cap. 1. quæ sint regalia, in vñibus feudorum. clare constat eum, qui ius à Principe non habeat, si aliquem in carcerem coniciat, usurpare Regis Imperium, ac proinde læsa maiestatis crimen committere l. vnica. C. de priuatis carceribus. Neque illos à pœna excusabit consuetudo, docent Igneus in l. necessarios. §. non alias nume. 94. ff. ad Syllanianum Roma. in l. 1. §. denique ff. de aqua quot. & æstiu. docent & prosequuntur vltra ordinarios in dict. l. vnica Boerius decisio. 275. Afflictis decisio. 149. numer. 2. Bosius in prætic. titulo de carcere nume. 26. & titulo de pluribus violentijs numer. 61. & 62. Follerius in præxi. versicul. & incarcerentur Iulius Clarus li. 5. sententiarum §. fina. quæst. 46. numer. 3. & quæstione 68. numero 32. Menochi. de arbitria. casu. 305. Alcia. de præsumptio. Regula. 1. præsumptio. 3. numer. 2. Gregor. Lop. in l. 15. titulo 29. parti. 7. Auiles in capitu. prætorum cap. 18. verbo. carcel Dida. Perez in l. 5. tit. 14. li. 3. Ordinam. col. 1264. Azeuedo in l. 5. tit. 13. li. 4. Recop. glo. 1. & finali.

Aduertas primo, hoc crimen captura ipsa committi, neque necessariam esse inclusionem, vt docet Bar. in l. ca. 5. de adulter. De. consul. 100. colum. 3. Bosius dict. nume. 26. Ac proinde etiam si priuatus detrudat aliquem in carcerem publicum propria autoritate, hoc crimine tenebitur, vt docet Grillaldus in tractatu de relaxatione carceratorum. Rubrica de fuga incarc. nume. 16. Sed longe verius est hoc crimen ab eo dumtaxat committi, qui habet locum carceri destinatum ad detruendos quoscunque, vt suadent verba dict. l. 25. ibi. Priuati carceris exercere custodiam, & ex pluribus & text. ibi docet Gregorius Lopez in dict. l. 15. titulo 19. parti. 7. quanuis priuati, qui semel, aut iterum iniuste caperent, aut detinerent

E

grauis

grauissime punirentur iudicis arbitrio.

Secundo, aduertat hoc crimen etiam committi ab eo, qui hominem detinuerit sine animo vsurpanda iurisdictionis, vt patet in creditore, qui si ceperit debitorem vt consequatur sibi debitum priuati carceris poena punitur, vt patet in l. 15. tit. 13. li. 4. Recopil. & optime defendit ibi Azeuedo gloss. fina. cōtra Greg. in d. l. 15. partit. Idque practicandum esset, nisi delator esset fugitiuus l. ait Prætor. §. si debitorem. ff. quæ in fraudem credi. vel facultatem ipse dedisset creditori, quod ipsum propria auctoritate caperet, vt disponit l. 2. tit. 13. lib. 8. Recopil. Sed his casibus & alijs similibus, quibus licet priuatis delinquentes capere, quos recēset l. 2. tit. 19. p. 7. Ripa. in cap. 1. numer. 88. de iudicijs, & Azeuedo vbi supra tenentur, ita caput præsentare iudici intra 24. horas l. c. 5. de adulterijs l. 2. tit. 10. li. 8. Recopil.

Puniuntur autem hoc crimen committentes iure ciuili vltimo supplicio l. 1. C. de priua. carceri. iure canonico poena excommunicationis, si exercetur in clericum ipso iure ca. n. p. 29. versicul. nos igitur de sententia excommunicatio. docet Hieronymus Zanetus de differentijs vtriusque iuris, numero 225.

Iure etiam Regio huiusmodi priuati carceres prohibentur, in l. 1. tit. 10. parti. 7. l. 5. tit. 23. l. 4. Recopil. & tanquam rei læsæ maiesta. vltimo supplicio plectuntur, ex l. 15. tit. 29. partit. 7. & est casus de la hermandad d. l. 2. tit. 13. li. 8. Recopil. Sed hodie mortis poenam pro hoc delicto non praticari, sed esse iudicij arbitriam, testantur Azeuedo in d. l. 5. gloss. final. Clarus dict. quæst. 68. numer. 32. Cerdon Tellada in libello, visita de carcel cap. 3. numer. 16. Hæc autem & quælibet alia poena cessat in Domino respectu serui glo. in d. l. vni. & in d. l. 15. part. & in patre respectu filij, & in marito respectu vxoris, glo. fina. in cap. quemadmodum, de iure iura. docent Bossius & Alcia. vbi supra Franc. Luca. de fisco, & eius priuilegijs. rubrica de crimine læsæ maiestatis numer. 7. his enim permissa est modica coercio l. 1. C. de emenda-

tione seruorum & l. 1. C. de emendatione.

propinquorum.

De

§ De exponente infantem, Caput nonum.

RATIO naturalis suadet liberos ali. l. alimenta C. de nego. gestis. l. neque filium. C. de patria potestate l. si quis à lib. de liberis agnoscendis, à matre vsque ad triennium, à patre vero abinde dict. l. ne filium vbi notat gloss. Lara de Cordoua in dict. l. si quis à liberis. §. si mater num. 2. Ioan. Gal. in tractatu de expensis, cap. 3. num. 29. Ac proinde parentibus est prohibitum à se liberos proijcere, vel exponere, imò Senatus Consul. Plautiano iubentur sub poena eos agnoscere, l. 1. §. poena de liber. ag. docet Anto. August. li. singulari de ll. versic. Plautianus. Nā quanuis à Romulo permissum fuerit, omnem prolem foemineā exceptis primogenijs maiorem trienio cum iudicio triū uiroꝝ exponere, vt refert Diony. Alicarnaseus li. 2. antiqui Roma. & Pe. Gregor. lib. 44. Syntag. capi. 3. numer. 2. tamen ea exponendi facultas, & quæ occidendi permissa fuit l. in suis de libe. & posthu. abiit in desuetudinem l. fina. C. de patria potestate docent, & prosequuntur vltra ordinarios in l. 1. & sequentibus. C. de infan. expo. in cap. 1. eodem. titu. glo. in ea. fina. 87. d. Bossius in praxi titu. de homi. num. 2. Clarus li. 5. sententiarum. §. fina. quæst. 83. numer. 7. Menoc. de arbi. casu 396. Petrus Gregor. li. 11. Syntag. ca. 10. num. 1. & lib. 15. cap. 28. num. 5. 23. & 24. Paleotus de nothis & spurijs cap. 63. Lara in dict. l. si quis à liberis. §. si quis ex his numero 10. Martinus Lau. de legitimatione numero 152. Gregor. Lop. in l. 4. tit. 20. parti. 4.

Aduertas autem primo, quod licet antiquiori iure infantes ita expositi efficerentur serui eorum, qui eos susceperunt, & educarunt l. 1. & 2. C. de infante expo. idque, vt esset contumelia cōsanguineis, qui propter æs modicum permisissent filium & proximum seruituti mancipari, ignominia enim est liberi generis habere seruum in eo. l. 1. C. de libe. causa: tamen hodie liberi sunt & ingenui, quanuis à seruis, vel proscriptijs progeniti sint l. fina. C. de infan. expo. l. 4. titulo. 20. parti. 4. & præsumuntur legitimi ac proinde possunt ad sacros ordines promoueri, & ad dignitates, vt docent Andre. in dict.

E 2 cap,

cap. 1. Felinus in ca. cum deputati num. 13. de iudi. Paleo. vbi supra num. 3. Menoch. nu. 16.

Secundo aduertat quod si ipsi parentes, aut his scientibus alij liberos exponant, non habent ius repetendi dict. l. 2. dict. l. 4. parte, capitu. final. 87. dist. Sed si eis nescientibus exponantur, possunt eos repetere, ablati tamen expensis dict. l. 1. docent Gregor. Lopez in dict. l. 4. & gloss. in dict. capi. 1. & in dict. cap. fina.

Puniuntur autem iure ciuili, si mors infantis sequatur poena capit. s. necare de lib. agnosc. quæ imponenda erit cum qualitatibus referendis in cap. de parri. Si vero non sequatur mors, arbitraria erit iudicis poena, vt docent gloss. in dict. l. 2. C. de infant. quam sequuntur omnes supra relati. Et si sciente patre exponantur amittit in eis ius patriæ potestatis, dicta. l. 2. licet aliquando legamus repensis expensis integrum ius esse patri in filia exposita. l. patrem. C. de nuptijs.

Iure autem canonico infantes alijs serui, si exponantur, sunt ingenui, & ingenui à patria potestate liberi capitulo. 1. eodem titulo. ipsi vero parentes, si intra decem dies non compareant filios repetituri, deinceps non poterunt repetere cap. final. 87. d.

Iure verò Regio, nisi pater aut alius eo sciente filium exponat, non potest eum repetere l. 4. titulo. 20. partit. 4. & ei erit credendum, si iurauerit nesciuisse l. 2. titulo 13. libro 4. fori. & tunc tenetur expensas soluere ei, qui educauit, quas vsque ad decennium fecit: reliquæ enim compensantur cum seruitio dicta. l. 1. fori. Quod si infans moriatur, habet etiam hoc iure poenam mortis l. 3. titu. 15. libro. 4. fori. Has autem poenas excusabunt parentes, si vel probent egestate cogente filios exposuisse, vt docent Hostiens. in summa de infante expone. numer. 4. vel id fecisse, vt suo honori consulere argumentol. sed isti quidem. ff. de eo quod metus

causa, & ita fuisse iudicatum referunt Clar.

dict. §. fina. quæst. 83. num. 7. Menoch. dict. casu 396.

(...)

¶ De

¶ De falsariorum poena, Caput decimum.

INTER plures falsitatis species, quas late protequitur Bossius in practic. titu. de fal. a nume. 1. ea grauior est, quæ ab his committi solet, qui Ponti. Regis aut alterius iudi. literas addendo aliquid, vel detrahendo vitiant, quod vel ex eo apparet, quod licet vt committatur falsum semper dolus exigatur l. 1. ff. ad l. Cornel. de fal. l. neque exemplum. C. eod. ca. homines & sequenti 2. quæst. 2. tamen si falsis litteris, quis etiam ignoranter vtatur, quia tenetur eas ante examinare: falsum committit c. sup. literis de rescrip. ca. ad falsariorum iuncta gloss. verbo. examinet de crimine falsi. & licet falsitas debeat esse nocua vt poena falsi locum habeat gloss. in l. damus. C. de falsis Alexand. consil. 70. volumi 1. Fra. Mar. decisio. 737. 1. part. Tamen etsi rasura bullæ nemini sit nocua, falsi poena locum habebit, vt docet eleganter Afflictis in constitutiones Neapolitanas libro. 3. Rubric. 39. Vnde & qui apicem vel literam raserit, vel mutauerit, etiam in parte, non substantiali poenis infra referendis puniendus erit, vt constat ex communi, quam resoluit Salzedo in additio. ad Bernar. Diaz cap. 117. additione 1. docent & prosequuntur hanc materiam vltra ordinarios in dict. cap. ad falsariorum Boerius decif. 82. Afflictis decif. 21. Franciscus Mar. decisione 667. & decisio. 700. numero. 1. decif. Pedemontana 117. Cassaneus in consuetu. Burgundiae & Rubri. 1. num. 52. Rebusus in practica ad bullam in Coena Domini. versic. item excommunicamus falsarios. Menoch. de arbitrarijs casu 306. Bernar. Diez in practica capi. 108. & 117. Iulius Clarus li. 5. sententiarum §. falsum, numer. 31. Pe. Gregor. li. 36. Syntagm. cap. 5. Fran. de Palatea in tractatu de examinatione. §. 22. Florentinus eodem tractatu. ca. 14. Gregorius Lopez in l. 8. titulo 9. partita 2. & in l. 6. titulo 7. parti. 7. Nicolaus de Bombino in tractatu de irregularitate reg. 50. numer. 33.

Committitur autem hoc crimen nouem modis, quos recenset Pontif. in capi. licet ad regimen. de crimine falsi, vbi gl. 1. alios

E 3

alios 7. refert, in quibus 7. licet committatur falsum, vt ibi probat, non tamen contra falsarios referenda poena locum habeat vt ibidem recte adnotauit Marianus Socinus numer. 5. In his autem explicandis non immoramur: quædam enim nescire melius est, quam scire cap. quanuis in fine 38. dict. & Seneca ad Lucillum epistola 76. monet ne quæ forent dediscenda, discamus.

Puniuntur autem iure civili tale facinus committentes, si liberi & nobiles sint aqua & ignis interdicti ne l. fina. de falsis, & postquam in eius locum successit deportatio l. 2. §. 1. de poenis l. 3. ad l. Iulian. pecula. notat gloss. in l. Gallus §. & quid si tantum de liberis & posthumis, deportantur l. 1. §. fina. de falsis. §. item l. Cornelia Instit. de public. iudi. Sed si humiliores sint, in metallum damnantur l. si quis. 37. §. qui viui, de poen. si vero serui sint ultimo supplicio damnantur dict. §. fina. dict. §. item l. Cornel. quæ poena hoc iure locum habet, etiam in eos, qui cuiusvis iudicis literas falsauerint, licet gloss. in cap. ad falsariorum de crimine falsi contrarium velit, quæ autem reprobanda est, aut de iure canonico intelligenda, vt statim suo loco dicemus.

Pontificum aut iure clericus falsarius literarum Regis, siue Imperatoris (hoc enim casu idem in Rege quod in Imperatore admittendum esse docet Marianus Socinus in dict. ca. ad falsariorum num. 12.) post degradationem, quam verbalem esse interpretamur eum Boerio, & alijs vbi supra caractere in facie notatus mittitur in exilium ca. ad audientiam de crimine falsi, & hanc poenam etiam in laicos praticari alicubi testatur Boerius & Pe. Gregor. vbi supra num. 7.

Qui vero S. Ponti. literas falsauerit, si laicus sit incurrit ipso iure sententiam excommunicationis, à qua, nisi in mortis articulo, solus Pontif. eum absolueret potest dict. capit. ad falsariorum, & apertius constat ex Bulla in Cerna Domini, quam referunt Rubeus in practica folio 397. & Nauar. in manua. ca. de excommunicatione. Et licet non sint ipso facto priuati ab officijs, & dignitatibus secularibus: poterunt tamen à iudic. Eccles. per sententiam priuari, vt docet Marianus Socinus vbi supra num. 17.

Clerici vero literarum apostolicarum falsarij præter excommu-

communicationis sententiâ, quâ ipso iure incurrit, sunt priuati omnibus officijs & beneficijs Ecclesiasticis, licet ad actualē degradationem plura regulariter exigantur, capi. cum non ab homine de iudicijs hic tamen specialiter sunt actualiter degradandi, & seculari potestati tradendi, vt poenis afficiantur, quibus laici earundem literarum falsarij afficerentur, vt in d. ca. ad falsariorum. Vnde quia iure civili huius criminis poena deportatio est, vt diximus vbicunque ius civile seruatur post degradationem clerici erunt deportandi. Apud nos vero quia poena mortis imposita est quotidie suspenduntur.

Vtentes autē falsis literis, licet ipsi non falsauerint, priuatur officio & beneficio, & laici sunt excommunicati dict. cap. ad falsariorum versicu. qui vero. à qua poena non excusat ignorantia, nisi ostendant aut exhibeant deceptorem, vt resoluunt Archidiaconus & Torquemada in capi. in memoriam. 19. d. Ber. Diez vbi supra num. 4.

De falsarijs vero aliorum iudicum literarum, agunt Boerius decisio 82. Abbas in c. de rescrip. Hoslien. in summa. titulo de crimine falsi. §. fina. Gregor. vbi supra num. 8. Bernar. Diez num. 2. Marianus Socinus in dict. cap. num. 11. Guido Papæ decisio. 455. Dida. Per. in l. 22. titu. 19. li. 8. Ordinamēti gloss. verbo. Archbispo. Grego. Lop. in dict. l. 6. & si literæ sint Episcopi Archiep. vel inferiorum est poena de positionis ab ordine & beneficio & detractionis in monasterium capi. si Episc. 50. di. quod si sint iudicis delegati puniantur beneficijs & iure quod habeant in causa ca. olim de rescrip. & si sint capiculi est poena suspensionis c. tam ex literis. de testibus. Hec autē intelligas nisi essent literæ meræ iustitiæ, vt citatoriæ, & inhibitoriæ, quia tunc non punirentur, vt falsarij ca. accidens de crimine falsi, sed potius arbitrio iudic. vt resoluit Socinus dict. num. 11.

Hispanorum vero iure clericus falsarius literarum Regis eadem poena tenetur, qua iure cononi. teneri diximus ex l. 8. titu. 9. partit. 2. l. 2. titu. 12. lib. 4. fo. & si aliorum iudi. falsauerit literas, hoc iure omnia eius bona confiscantur Ecclesiæ, & extra regnum mittitur in exilium dict. l. 2. Episcop. vero vel Archiep. sigillum falsans committit crimen de alene & amittit dimidiam partem bonorum camera Regis. l. tertia titulo sexto

sexto. l. 22. titulo 19. libro 8. Ordinament. l. 3. titul. 27. libr. 8. Recopilatio.

Falsarii autem literarum Regis aut Pontificis indistincte ultimo supplicio plectuntur, siue per se, siue per alios falsauerint l. 6. titul. 7. parti. 7. & hæc in usu frequens est.

Quia vero diximus falsariū literarū Regis esse degradādū verbaliter, falsariū autem literarū apostolicarum actualiter aduertas duplicem esse degradationem, vnam verbalem, alteram solennem, vel actualem, cap. degradatio de poenis lib. 6. vbi DD. Syluest. in summa verbo. degradatio. Bertachinus in tractatu de poenis 8. part. li. 4. num. 2. Clar. libr. 5. sententiarum. §. final. questione. 74. Menoch. de arbitri. casu 415. numero 4. Pe. Gregor. libro 31. syntagma. cap. 30. num. 8. Dida. Per. in l. 3. titu. 4. li. 8. Ordinamen. pagi. 88. versicu. cum ergo poena.

Verbalis degradatio est idem quod depositio dict. capit. degradatio. fit enim quando iudi. in sententia declarat clericum esse degradandum; non tamen intendit procedere ad actualem & solennem degradationem, & taliter degradatus, non amittit priuilegium fori, neque capitis, si quis suadente 17. questione 4. Et de hac degradatione intelligendus est text. in dict. capitul. ad audientiam qui loquitur de falsario literarum Regis, & in cap. tuæ de poenis, & in ca. dictum 82. d.

Actualis vero degradatio est, cum illa verbalis degradatio reducitur ad actum, & cum sollemniter clericus priuatur ornamentis, & gradibus Ecclesiasticis sibi in concessione ordinum concessis, & traditur potestatibus secularibus puniendus; & de hac loquitur text. in dict. ca. ad falsarios. Et taliter degradatus amittit priuilegium fori, & quodcūque aliud personis Ecclesiasticis competens tex. vbi glo. in d. c. degradatio. forma autem huius degradationis traditur in Pontificali Romano fo. 207. Dida. Per. vbi supra nu. 199.

Aduertas autem, quod olim soli Episcopi cognoscere non poterant de causis criminalibus clericorum, nisi in causa diaconi assisterent tres Episcopi. & sex in causa presbyteri capit. si quis tu midus, 15. quest. 7. cum sequentibus. Et ideo licet hodie de generali consuetudine contrarium obseruetur, vt videmus

videmus & docet Speculator titul. de causa. §. 4. loco. tamen in degradatione actuali clericorum in sacris constitutorum vetus illudius obseruatur, vt constat ex dict. capi. degradatio; in quo summe notandum est hunc Episcop. numerum non esse necessario adhibendū in ipsa actuali degradatione, sed in discussione causæ & probatione sententiæ, alias sententia erit nulla, vt constat ex dict. cap. degrada. vbi Ioan. Andre. & alij docent, eleganter Syluest. in summa. verbo. degradatio. quest. 1. Clar. dict. quest. 64. num. 4. Menoch. vbi supra numer. 25. Bernar. Diez in practic. c. 3. num. 6. Dida. Perez in dict. l. 3. Ordinam. pagin. 89. versic. est notandum. Bertachinus vbi supra lib. 4. 1. part. 8. partis. num. 5. in causa vero hæresis seruatur forma cap. 1. de hære. lib. 6. vt docent Simanc. de catholicis institutis titulo. 45. num. 25. Villadio. de hære. quest. 19. Floren. in tractatu de suspensione cap. 4. num. 40. & sequentibus & hodie generaliter diffinitum est in Trident. Sess. 13. c. 4. de reformatione, vt loco Episc. ad sint Abba. vel alij prelati in dignitate constituti.

De falsa moneta, Caput undecimum.

IN hac potestas cudendi monetam tantum competit Pontifici, Imper. & alijs Principibus in temporalibus non recognoscentibus superiore, aut quibus hi speciali priuilegio concesserint c. 1. quæ sint regalia in vltibus feudorum l. 1. titu. 1. part. 2. docet Accur. in Rubri. C. de veterum numismatum libro. 11. Igneus in l. necessarios. §. non alias 2. par. num. 94. ff. ad Sylla. Hugo in tractatu de officio quatuor Prælatorum. C. de munerum excusatione nu. 8. Mar. Lauden. in tractatu de moneta, numer. 1. Curtius eodem tractatu numer. 1. Vnde si quis alius monetam cusserit committit crimen læsæ maiestatis. l. 2. C. de falsa moneta Castaldus in tractatu de Imper. quest. 118. numer. 18. Boerius in tractatu de seditionis §. 6. num. 2. quod intelligendum est in eo qui Prin. monetam cusserit, secus si extranei docet Bald. in dict. l. 2. Capola, consil. 17. columna. 5. F Agydus

Aegydius Bossius in pract. titu. de falsa moneta numer. 6. ac proinde talis moneta & si sit legitimi ponderis & approbata materia dicitur falsa teste Bar. in l. si quis falsam, de falsis, & probat l. 9. titu. 7. parti. 7. vbi Gregor. sicut e contrario dicitur falsa moneta, quæ ex adulterina materia sit, etiam si facta, & signata sit ab his, qui huic muneri sunt prepositi. Appellatur etiam falsa moneta, quæ non habet formam, & pondus à l. statutum, de qua in l. 78. titu. 21. li. 5. Recopi. docent & prosequuntur hanc materiam Igneus in d. 6. non aliàs 2. part. nu. 109. Afflictis in constitutiones Neapolis li. 3. reg. 40. Bossius vbi supra Pet. Phollerius in pract. in fragmentis nume. 293. Franc. Lucanus in tractatu de fisco 2. part. principali num. 2. Iacob. de Bellouiso in pract. iudiciaria cap. 1. de iniurijs à numer. 101. Cassaneus in consuetudines Burgundie reg. 1. num. 48. & reg. 2. §. 1. num. 21. Boerius decisione 254. numero. 12. Gramma, decisione 74. Guido Papæ decisione 341. Couarr. in collatione nummismatum capitulo octauo, per totum Menoch. de arbitra. casu. 316. Clar. libro 5. sententiarum. 6. falsum numer. 46. Pet. Gregor. li. 36. syntagma. capit. 2. Grego. Lop. in dict. l. 9. part. glo. 2. Did. Per. in l. 23. titu. 19. li. 8. ordinam. Ludo. à Pegue. decisionum criminalium cap. 46. Ioan. Gra. regula. 55. nume. 21.

Puniuntur autem fabricantes falsam monetam iure ciuili antiquo pœna legis Corneliæ de falsis, l. qui falsam. ff. de falsis, quæ autem sunt diximus in ca. preced. Codicis autem nouiori iure omnes eorum facultates fisco addicuntur, ipsi vero igne occiduntur l. 2. C. de falsa moneta. cui non obstat l. 1. eiusdem tituli, dum capitale tantum pœnam esse affirmat, ac proinde perpetui exilij iuxta communem glossæ sententiam in l. 1. C. ne mancipium Christianum & in l. in criminali. verbo. capitale. C. de iurisdic. omnium iudic. facit lex. licet 103. ff. de verbo. signifi. quia etsi Accur. & cõmunis intelligat eum text. de moneta Regis, aut inferioris dict. l. 2. de moneta Imperator. mihi verior videtur alia eiusdem Accur. sententia in dict. l. 2. accipientis tantum ibi de moneta aurea & dict. l. 1. de argentea, aut alterius materie, prout ex ll. Codi. Theodosiani comprobatur eleganter Couarru. dict. cap. 8. nu. 3. domus vero seu fundus, in quo moneta facta fuerit, etiam si aliena sit, fisco

fisco applicatur, licet dominus ignoret, si tamẽ in propinquo sit, vt in dict. l. 1.

Tondentes verò vel mutilantes, aut tingentes monetam (quemadmodum autem fiat docet Plinius li. 3. histo. naturalis cap. 3. in fine) hoc iure plectuntur ultimo supplicio. l. fin. C. de veterum numismatum. li. 11. id est, liberi ad bestias damnantur serui ultimo supplicio afficiuntur l. quicumque 8. de falsis, quæ pœna sine distinctione, an moneta argentea sit, vel aurea obtinebit, vt constat ex d. l. quicumque, ibi partim tinxerit: ergo loquitur etiam Consultus de numis argenteis. hi enim pingi solent, aurei enim nemò ita resupinus est vt argenti colore pingat, vt cõtra Marsilium & Couar. docent Menoch. vbi supra numero 35.

Expendentes autem falsam monetam, si plumbea sit pœnam falsi meruerunt l. lege Cornel. 9. ff. de falsis. Si vero alia ratione falsa sit, vt quia non legitimi ponderis, punitur extraordinaria pœna arbitrio iudic. docet Bartol. num. 3. in dict. l. lege Corne. Couar. & Dida. Per. vbi supra Marti. Laudensis numer. 28. Curtius num. 20. in dict. tractatu de moneta. Cessa bit autem hæc pœna & pecuniaria tantum punientur, si ostendant à quo pecuniam illam acceperint argumentol. maiorem C. de falsis. docet Menoch. vbi supra num. 53. de eo autẽ, qui non expendit, sed habet in arca, videndus est Iaco. de Bellouiso dict. c. 1. à nu. 106.

Pontificum autem iure clericus, qui falsam monetam cussit ab ordine & beneficio depositus in carcerem perpetuo detrudendus est, ex sententia Abb. summe notanda in cap. tuæ nu. 4. de pœnis, vbi ponit Regulam generalem, quod vbi iure ciuili imponitur pro delicto pœna mortis, clericus est deponendus & in monasterium perpetuo detrudendus, quẽ in proposito sequitur Salzed. in additio. ad Bernar. Diez cap. 117. versic. fin. licet Did. Per. in d. l. 23. putauerit hoc casu propter sceleris immanitatem clericum, esse actualiter degradandum, & tradendum curiæ seculari.

Iure vero Regio cudetes falsam monetam incidunt in pœnam mortis naturalis l. 7. titu. 12. li. 4. fori. quæ per ignem imponenda est ex l. 9. titu. 7. parti. 7. & ita quotidie practicatur, vt testatur Did. Per. vbi supra & præterea amittit dimidiam

partem bonorum l. 4. titu. 7. li. 8. ordinam. l. 5. titu. 17. li. 8. Recopila. Tondentes autem vel tingentes monetam hoc iure poena iud. arbitraria puniuntur, ex d. l. 9. p. hodie ex nouis prag. poena mortis indicta est & amissionis omnium bonorum, vt in pragmatica 18. *De la moneda*, quae habetur in l. 67. titulo. 5. recopila. expendentes autem falsam monetam hoc eodem iure puniuntur poena exilij quatuorannorum, & confiscationis dimidia partis bonorum, vt habetur in dict. pragmati. 118. & in capitulo 62. & refert Didacus Perez, vbi supra, quod intellegendum est, quando indicat a quo falsam monetam habet, alias non punitur falsi poena l. 78. Stilij. docet Coua. vbi supra. De his vero qui bonos iam numos factos liquefaciunt, agunt Bar. in d. l. lege Cornelia Pla. in l. fin. C. de veterum numismatum l. 11. Gregor. Lop. in dict. l. 9. glo. 5. & text. in l. 2. titul. 8. li. 5. Ordinamen. l. 1. titul. 21. lib. 5. recopila. l. 5. titul. 6. li. 8. Ordinamenti.

Qui vero probam & vsitatam monetam in solutione oblata accipere recusat, iure ciuili poena arbitraria punitur, vt in l. 1. C. de veterum numismatum lib. 11. docent Afflict. dict. rubric. 40. num. 3. Dida. Per. in l. 5. titul. 6. lib. 8. Ordinamenti in fine iure regio septuplu illius monete soluere debet fisco l. 4. titu. 8. lib. 5. Ordina. dum tamen in minuta pecunia ultra tertiam partem solutio non offeratur: hanc enim esse huius Regni practicam testatur Ioan. Gutierrez quaestionum practica, libro 2. quaestione 106.

De furtipana, Caput duodecimum.

QUANTUM apud Lacedaemones & Aegyptios licitum fuerit furtum id laudatentes plura, & astute furari, vt referunt Aulus Ge. lib. 11. nocturnum aticarum capi. 18. Alex. ab Alex. lib. 6. dierum genialium capit. 101. Plutarc. in vita Licurgi, & problemate 168. & ex nostris Pe. Gre. lib. 37. syntagma. ca. 1.

Concius li. 1. successuarum lectionum cap. 2. Menoc. de arb. casu 295. & ideotentauit Aleja. in l. probum num. 4. ff. de verbo. signific. furtum solum ciuili l. prohibitum, verius tamen est

est & diuina Exodi cap. 20. Leui. c. 18. cap. poenali 14. q. 5. c. meretrices 32. q. 4. & naturali l. esse prohibitum d. l. probum. 42. ff. de verbo. signific. l. 1. in fine de fur. l. nam hoc natura de condic. inde. docet Aleja. reprehendendo Anto. Aug. li. 4. emenda. ca. 4. Forcatulus in neciomantia, dialogo 29. Pinel. in Rubrica, C. de rescin. vendi. 1. part. cap. 1. nume. 21. Nec quod de Lacedaemonijs & Aegyptijs diximus, aliquid facit cum plura pluribus nationibus probentur, natura ipsa & ratione improba vt de adulterio diximus supra, & praeterea non fuit perpetua Lacedaemonijs furandi licentia, sed licebat, modo non deprehenderentur in furto, deprehenso enim poena erat vapulare, & esurire, vt ex Plutarcho refert Tiraquellus in addi. ad Alexan. vbi supra litera. I. neque Alciati sententiam iuuat tex. in cap. ius naturale 1. distin. ibi, communis omnium possessio: ergo eo iure cum omnia essent communia furtum esse non potuit, ac proinde nec prohiberi, quia verba illa: communis omnium, non sunt ita accipienda, communis omnium rerum, sed communis omnium hominum possessio. Tantum enim in nobilia quae verbo possessionis comprehenduntur eo iure faerunt communia: mobilia vero iam erant distincta, vt constat ex dict. cap. ius naturale, ibi. rei deposita restitutio, & ex cap. 3. Gene. vbi Cain & Abel habuerunt propria, vnus nimirum oues, & alter agriculturam, vt recte interpretatur Paul. Castrenf. in l. 1. §. ius naturale num. 7. de iustitia & iure. Vacomius declaratione 11. num. 3. & 4.

Vnde cum furtum in rebus mobilibus tantum committatur l. quare. 38. in fine. ff. de vsucapio. potuit quoque eo iure committi & prohiberi, vt in dict. l. 1. ff. de fur. & plura de materia & poena furti, ultra legistas & canonistas in titulis de furtis, tradunt Aul. Gel. Alexan. ab Alex. vbi supra Menoc. dict. casu 295. Pe. Gregor. dict. lib. 37. capi. 1. & sequentibus. Secuola in autent. sed nouo iure a num. 35. C. de seruis fugi Iulij. Clar. lib. 5. sententiarum. §. furtum Anto. Gom. 3. tomo variarum cap. 5. Coua. li. 2. varia. ca. 9. num. 7. Cassaneus in consuetudines Burgun. rubrica. 1. §. 1. per totum Bossius in practica. titu. de furtis Afflict. in consili. Neapol. lib. 1. Rubr. 63. a num. 15. & rub. 64. Boe. decisio. 219. & decisio. 173. nume. 3. & sequentibus Capitius decisio. 104. Guido Pap. decisio. 589.

numero 1. Quesada in quæstionibus iuris capit. 19. Salazar de vfu & consuetudine curiæ cap. 5. num. 18. Bern. Diaz in prætic. capitul. 90. Ludo. Pegue. decisione crimin. capitul. 25. cum sequentibus Gregorius Lopez. l. 1. tit. 14. part. 7. & in ill. sequentibus.

Est autem furtum contrectatio rei fraudulosa, lucri faciendi gratia, vel ipsius rei, vel etiam vsus eius, possessionis, ne, quod lege naturali prohibitum est, admittere teste Paul. in l. 1. ff. de furt. §. 1. instit. de obligatio. quæ ex delicto. l. 1. tit. 14. part. 7.

Ex qua diffinitione primo deducitur, eum, qui rem ab alio deperditam in foro iacentem sustulerit, cuius dominum igno- rat, si eam sibi retineat non inquirendo dominum furtum com- mittere: fraudulose enim rem alienam contrectat lucri faciendi causa l. falsus. 43. §. qui alienum. ff. de furt. docent Bos- sius num. 9. Anto. Gom. num. 2. vbi supra, Follerius in præti. in fragmentis nu. 130. tenetur enim inuentor dominum quæ- rere, & si non inuenerit precium inuenta rei pauperibus elargiri, vt argumento tex. in autentica omnes peregrini. C. communia de successione docent Barto. in dict. §. qui alienum. Abbas in cap. dilecti numer. 22. de accusatio. & in capit. fina. nota. 3. ff. de furtis.

Quod limitandum est in animalibus deperditis, quæ tene- tur inuentor iudici exhibere, & certa forma per præconium denunciare, alias tenetur de furto l. 1. titulo. 12. libro. 6. Or- dinamenti.

Secundò deducitur, quod si crederemus Alcia. li. 1. dispen- satio. c. 12. hæc verba, inuito domino, quæ in furti diffinitione habent nonnulli Codi. adulterina & delenda esse, tamen ex re- liquo diffinitio colligitur, furtum non fieri, nisi domino inui- to dict. §. 1. l. fina. ff. de condic. furti. neque obstat text. in l. in- ter omnes. §. recte. ff. de furtis. vbi volente quoque domino furtum fit, quia in furto. non veram domini voluntatem, sed æstimationem eius, qui furatur consideramus; vt si ipse putet dominum consentire furtum non fit, & si putet dissentire, quan- uis vere consentiat, furtum committat, vt dict. §. recte. Quæ interpretatio temperanda est, quando res ipsa furto non aufer- tur: sed iusto titulo à principio coepta, ex post facto incipit con-

contrectari. Tunc enim licet vsus rei, puta commodata, aut deposita contrectet, existimans dominum dissentire, cum vere consentiat, excusor à furto. §. sed et si insti. de oblig. quæ ex delicto. quia res facile tolerantur, quæ speciem boni con- tractus habent l. sed an ultro. §. final. ff. de nego. gestis.

Furtorum vero duo genera sunt, manifestum, & nec ma- nifestum l. 2. de fur. Manifestum dicitur, quando fur deprehen- ditur cum furto, siue à domino, siue ab alio, siue in loco, in quo furatus est, siue in alio, dum tamen prius deprehendatur, quã eo loci rem pertulerit, quo destinauerat eo die manere l. 3. 4. 5. & 6. de furt. §. furtorum instit. de obliga. quæ ex delicto. Nec manifestum autem apparet esse, quod deprehensum non est l. nec manifestum, de furtis.

Iure ciuili antiquo, id est, duode. tabu. in fures poena indi- cta fuerat, vt nocturnus impune occideretur, diurnus ita si se- telo defendat, his verbis: Si nocte furtum factum sit, si in eo aliquis occiderit, iure cassus esto, prout referunt Cicer. in ora- tione pro Milo. text. in l. 4. ad l. Aquil. in l. si pignore. §. fur. de furt. in cap. 3. de Hom. Au. Ge. Alexa. ab Alexan. Contius & Anto. Aug. vbi supra, idem Anto. Aug. li. singul. de. ll. 12. ta. l. 29. Rebar. ad eadem ll. ca. 26. Contius ad eadem ll. l. 42. & 43. Conar. in Clementi. si furiosus. 3. part. §. vnico num. 6. quam l. interpretantur Consulti in l. si caluit. 233. §. telum. de verbo. signific. & in l. furem de furt. si autem non occide- rent qui furtum manifestum commisissent, si liberi eadem. l. verberabatur & his addiebantur, id est, in seruos concedeban- tur, quibus furtum fecissent, si serui verberibus cæsi ex saxo Tarpeio præcipitabantur. Pueri vero impuberes prætoris ar- bitrio vapulabant, noxaque ab his facta sarciebatur, vt refe- runt Alexand. ab Alexand. Au. Ge. Contius & Anto. Augus. vbi supra. Et hinc Theophylus Instit. de perpet. & tempor. actio. in principio scribit capitalem poenam ex. ll. 12. tabu. in dictam esse.

Eadem etiam l. continebatur, vt furta concepta per lancē, & litium, vt manifesta puniretur. Quæ autem ea furta essent, non sat interpretes perceperunt & Forca. in neciomania, dia- lo. 29. num. 8. existimauit fures aliquo licio & lance vsos fuis- se, vt timorem incuterent rerum dominis, sicut in Arabia ini- micorum,

micorum, prædijs quidam lapides ponunt, indicio futuros, vt qui cum agrum postea colerent malo letho perirent, vt refert Consultus in l. saculari. 8. §. sunt quædam alijs est. l. sunt quædam de extraordinar. crimin. quæ igitur lance, & licio fecissent fures voluerunt Decemviri poena furti manifesti vindicari Bald. tamen ad ll. 12. ta. l. 57. aduertit sacrorum ministros licio subcingi solitos indeque lictores sæpe dicebantur, vt clare ostendit Ouidius libro secundo. Fasto. Lances quoque fuisse olim inter sacrificia ex Virgilio deprehenditur lib. 4. Aeneidos, ibi, dona ferunt cumulantque oneratis lancibus aras. Vnde existimat hæc furta fuisse, quæ religionis obtentu fiebant. Nam si fures, vt reputarētur sacrificuli lance & litio vterentur, quia tale furtum proximum est sacrilegio, vt manifestum puniri l. voluit, quam interpretationē sequitur Tiraquel. in additio. ad Alexan. ab Alexan. vbi supra litera. G. Aliter tamen interpretatur idem Alexan. lib. 6. cap. 10. aliter Tiraquel. ibi, litera. Y. & aliter Anto. Aug. lib. 4. emen. ca. 4.

Sed longe falluntur, quia non agit ea l. de furtis commissis, aut furtis per lancem, & litium, sed de furtis conceptis, id est, deprehensis per lancem & litium, quod manifestum sit ex verbo illo concepta. Nam, vt referunt Caius li. 2. Institutio. Paolo. li. 2. sententiarum titul. 31. Alia erant duo furtorum genera, oblatum, scilicet, & conceptum. Quid esset oblatum explicat Iusti. in §. oblatum. Inst. de obliga. quæ ex deli. Conceptum furtum appellatur cum apud aliquem testibus presentibus res quaesita, & reperta est. §. conceptum Insti. eo. Igitur concepta furta dicebantur, quæ in alicuius domo deprehenduntur, & de his loquitur l. 12. ta.

Vnde difficultas restat, in explicando qualiter per lancem & litium deprehenderentur. Et sciendum est Decemviorum temporibus moris fuisse, vt qui sibi furtum esse dicebat, & in alicuius aedibus furtum, quærere volebat, si à domino prohiberetur, illud faceret nudus, vt aptior esset ad furtum cōquirendū, iurabatq; Deos legū custodes sese reperitū furtū spe quærere, vt autem appareret iustum magistratum domum illam ingredi litio cingebatur. Olim enim qui magistratū iussa exquebantur, litio transuerso cingere se solebant, & inde lictores dice-

dicebantur, vt docet Aulus Ge. lib. 12. noctium Atti. capit. 3. Et præterea lancem ante oculos ponebant propter matrum fami. aut virginum presentiam, id est, ne viderent uxores, aut mulieres, quas religiose Romani obseruauerunt. Et tunc ille, apud quem furtum quærebatur, aperire & in obliuatis, & non obliuatis locis liberam furti inquirendi facultatem facere cogebatur. Atque tunc si res furtiua deprehenderetur furtum illud per lancem & liciū conceptum, id est, inuentum & deprehensum tanquam manifestum ex dict. l. puniebatur. Ita eleganter ex Festo. Pompe. li. 10. de verborum signifi. docent Alcia. li. 5. parergon. c. 8. Othoma. in dict. §. conceptum, enūtiatione. 6. Prateon. in lexi. iuris verbo. furta per lancem Rebar. ad ll. 12. ta. ca. 26. versic. ea quoque Anto. Aug. dict. l. 29. pagin. 178, Pe. Gre. li. 37. syntag. c. 1. nu. 18. Et hunc modum perquirendi furta mutuati sunt Romani à Græcis, vt constat ex Platone li. 12. de ll. & referunt Othomanus Rebar. & Gre. vbi supra.

Quæ autem ratio fuerit, vt acerbius manifestum furtum, quam nec manifestum puniretur resoluunt eleganter Contius dict. li. 1. ca. 2. num. 5. Forcatulus dict. dialog. 29. numer. 7. & Aeguinarius Varus in dict. §. conceptum, & Vvensembichius in summa. ff. hoc titulo numero, decimo quarto.

Sed quia post ll. 12. ta. Roma. prohibuerunt, quem de saxo præcipitari l. si diutino. nu. 25. versic. fina. de pœnis, & liberū hominem seruū alterius fieri pœnæ causa noluerunt, prætores superiorem pœnam immutarunt, & quadrupli constituerunt, principium. Insti. de tempo. & per. actio. atque ita no uiori ciuili iure, pœna quadrupli pro manifesto, & dupli. pro nec manifesto furto indicta est. §. pœna Insti. de obliga. quæ ex deli. §. in duplum. §. ex maleficijs Insti. de actio. l. quid ergo 13. §. fina. de his, qui notantur infamia. Sed hodie hanc quadrupli pœnam non esse in vfu testatur Iul. Cla. dict. §. furtum num. 16. licet res ipsa furata etiam parte non petente restituenta sit ei à Iudi. l. interdum 58. §. qui furem de fur. docet Cassaneus in consuetudines Burgundiæ, Rubrica 1. §. 5. num. 2. Et ideo hodie etiam hoc iure agitur de furto criminaliter l. fina. de furtis, id est, ad pœnam corporalem, quæ est eo iure extraordinaria, id est, iudici arbitraria iuxta gloss. finalē

in l. subtraſto. C. de furtis. receptam à Sceuola, & alijs, quos ſequitur Meno. diſt. caſu 295. numero. 8. & uſu receptum eſt quod ſuſtinentur glo. in autent. ſed nouo iure. C. de ſeruſ ſu- gi. & in l. capitalium. §. famoſos uerbo, furca. de pœnis. Pœna autem mortis pro furto imponi non poteſt, neque amputatio nis membri d. autent. ſed nouo iure. autent. ut nulli iudic. §. pro furto autem, collatione. 9.

Quod primò limitandum eſt, quando pax aut tregua inter aliquos formata furto violaretur, text. ſic intelligendus, aliàs difficilis in cap. 1. §. ſi quis quinque ſolidos, de pace tenenda in uſibus feudorum. Tunc enim etiam pro minimo furto pœ- na mortis imponenda eſt, ut interpretatur Sceuola in d. Auten- tica, ſed nouo iure. num. 8. Cla. num. 7. Meno. num. 13. ubi ſu- pra. Abb. in c. tua nos. §. fin. num. 8. de homicid. Gom. in diſt. §. ex maleficijs num. 2. & ibi Viſſus num. 35. Pegue. d. ca. 27. num. 4.

Secundo prædicta regu. limitanda eſt in famoſis latronibus hi enim furca ſuspenduntur. l. capitalium. §. famoſos, de pœnis. docet Caſſan. in conſuetu. Burgū. diſt. §. 5. nume. 1. & 3. Gom. Menoch. & alij, ubi ſupra, & quanuis Accur. in diſt. autent. ſed nouo iure putauerit famoſum eſſe latronem, qui habet conſuetudinem furandi, tñ uerius eſt de eo tantum agi in diſt. §. famoſos qui in publicis itineribus, uel ſyluis per vim uel cum armis graſſantur, quos Hiſpanè dicimus, ſalteadores, qui etiam pro minimo furto ſuspendendi ſunt, ut docet Scepo- la in d. autent. ſed nouo iure nu. 103.

Quinimo & famoſi fures, quanuis latrones non ſint (longa enim differentia eſt inter fures & latrones. l. cum duobus § 2. §. damna. ff. pro ſocio) id eſt, qui habent conſuetudinem fu- randi etiam occulte, & ſine armis ſuspenduntur. Dicuntur au- tem habere conſuetudinem furandi, ſi tria furta commiſerint, & ita comuni conſuetudine receptum eſt, ut pro tribus fur- tis pœna mortis imponatur, ut teſtatur gloſſ. & Bald. num. ex. 5. in l. 3. C. de epiſco. audientia, & uerbo caſtigabitur in d. au- tent. ſed nouo iure & ibi Bald. num. 3. Scepol. 84. ſentit gloſſ. uerbo, furca in diſt. §. famoſos. docent Clarus, Gom. & Peg. ubi ſupra Gregor. Lop. in l. 18. uerbo, mater. titu. 14. parti. 7. Anto. Gom. diſt. cap. 5. num. 6, latiſſime tradentes quomodo

tria

tria furta dicantur commiſſa, & Boerius deciſione 219. Coua. li. 2. varia. ca. 9. num. 3. Maria. Socin. in cap. ea quæ num. 42. de pœnis.

Sed eſi vnum tantum furtum commiſerint, dum tamen ma- gnum ſit, furca eſſe ſuspendendos argumento. 1. ſi ſiſ qui tres. 31. §. cæterum, de excuſa. tutorum. docuit Bald. in diſt. auten- tica, ſed nouo iure, quem ſequuntur DD. communiter, ut con- ſtat ex Guido. deciſione 589. in princip. Couarr. diſt. capi. 9. num. 7. Menochius ubi ſupra num. 9. Viſſus in diſt. §. ex ma- leficijs num. 45. Pegue. diſt. cap. 27. num. 6. & hoc eſſe in Hi- ſpania receptum reſert Bernard. Diez in prætic. ca. 9. nu. 2. Quod autem dicatur furtum magnum iudi. arbitrio relinque- dum eſſe, teſtantur. Sed contraria ſententia mihi uidetur ue- rior & præticanda, eam enim defendunt Salice. Pau. & Ful- go. in diſt. autent. ſed nouo iure, & ibi Scepol. numero. 61. Gome. in diſt. §. ex maleficijs num. 13. Anton. Gom. 3. tomo variarum cap. 5. num. 7. Sala. de uſu & conſuetudine curiæ. c. 5. num. 18. Clarus ubi ſupra num. 9. Gregor. Lop. in diſt. l. 18. uerbo, matar, Caſſa. ubi ſupra nume. 3. & nouiſſime Salze. in addi. ad Bernar. Diez d. c. 90. & ita obſeruandum eſt, niſi præ- ter furti magnitudinem, aliæ qualitates ad eſſent furtum ag- grauantes.

Pontiſicum autem iure pro furibus, ſi inter furandum occi- dantur orandum non eſt capit. 2. de furtis: quia conſtat eos in mortali peccato deceſſiſſe capit. placuit 23. q. 5. clerici uero fures deponendi ſunt ca. preſbyte. 81. diſt. ca. cum non ab ho- mine de iudic. l. 61. titu. 6. parti. 1. quæ de poſitionis pœna, ubi reſ furata eſſet parui momenti, ut ſcribit Abb. in capi. tua nu. 1. de pœnis. Gregorius Lopez, in diſt. l. 61. uerbo, el furto, quod ſi latrones ſint verbaliter degradantur, & in monaſte- rium detruduntur, capit. tua, de pœnis ubi Hoſtienſis Soci- nus & alij Bernard. Diaz diſt. cap. 90. Per. Gregor. li. 37. ſyn- tag. ca. 2. nu. 13.

Iure autem regio partitarum fur maniſeſtus punitur pœ- na quadupli, nec maniſeſtus pœna dupli. le. 18. titu. 14. parti. 7. Nouiori iure pro primo furto tenetur ſoluere nouenas, du- plum parti, & ſeptuplum ſiſco. Eſi non habeat, unde ſoluat amputantur ſibi aures, & pro ſecundo, pœna mortis imponi-

G 2 tur

tur lib. 6. titu. 5. le. 2. titul. 13. lib. 4. fori, sed pro secundo furto poenam mortis non praticari, sed flagellorum, & aurum abscissionem in eius locum successisse, testantur Gregori. in die. 1. 18. Anton. Gomez. nume. 5. in fine & Couarru. dict. num. 7. quare autem abscindantur aures furibus, declarat Vilius in d. §. ex maleficijs nu. 22.

Hodie vero ex nouis pragmaticis sublata est poena nouenarum, & etiam pro primo furto trahitur ad ignominiam, & damnatur ad triremes per quadriennium, dum maior sit 17. annorum: & pro secundo flagellatur, & damnatur perpetuo ad triremes l. 7. & 9. titu. 11. lib. 8. Recopil. & pro tertio suspendendus est, quia cum non sit nostro iure poena specialis imposita standum erit poenae iuris ciuilibus, vt Gomecius & alij testantur, vbi supra. Quod si furtum committatur in curia Regis etiam pro primo furto poena mortis imposita est, ex l. prima titulo decimotertio, libro octauo Ordinamenti, le. 1. titulo 23. libro 8. Recopilationis.

Sed nimium rigorosa visa est Gregori. gloss. final. in l. 3. titulo 16. partita 2. & ideo arbitrio Iudic. esse relinquendum testatur Didacus Perez in dict. l. Ordinamenti, verbo conuencido.

Vnde Rex noster Philippus in pragmatica anni 1552. ita poenam temperauit, vt pro primo furto centum flagellis cadatur, & per 8. annos damnatur ad triremes, pro secundo, poena flagellorum duplicata perpetuo in triremibus seruire debet l. 7. titulo 11. libro 8. Recopilatio. sin autem committatur in eremo videnda est

l. 3. titulo 13. lib. 8. Recopilationis.

(...)

¶ De

¶ De gestante alterius habitum, Caput decimum tertium.

Lacuit Romanis habitu & vestitu quodammodo dignitates discernere: ideoque vestes habuerunt multiplicis differentiae, vt patet ex l. vestis 23. ff. de auro, & arge. leg. docent Vuolfangus Latius lib. 2. commentariorum reipubli. Romanae capit. 3. & sequentibus, & li. 8. Ioann. Rosinus libro, 5. antiquitatum Romanarum, cap. 31. Tiraquel. ad ll. connubiales. li. 3. a num. 22. Petrus Gregor. lib. 9. syntagmatum cap. 19. num. 23. Fornerius li. 1. Selectionum ca. 1. Lazarus Balosius de re vestiaria seu in explicatione dict. l. vestis. c. 1. & seqq. Latus clauus dabatur senatoribus, erat autem tunica, quae clauos, id est, quasi flores purpureos panno intextos habebat, teste Rosino vbi supra cap. 33. Barfio cap. 7. trabea potissimum praefectis praetorio, de qua Rosinus cap. 34. Vuolfangus li. 8. cap. 5. Barfius c. 10. in fine: paludamentum praecipue consulibus, quod erat chlamys Imperatoria, testatur Rosinus dict. ca. 31. toga praetexta, id est, quae purpuram per oras habebat omnibus magistratibus, vt ex Cicero, & alijs, docet Rosinus ca. 32. & Grego. vbi supra. Hac toga praetextata a pubertate vsque ad decimum septimum annum utebantur pueri: vnde intelliges legem 3. §. si na. ff. de liberis exhibendis §. iniuria. Insti. de iniurijs. Habuitque in animo Alexan. Seuerus Caesar omnibus officijs genus proprium vestium dare, & omnibus magistratibus, vt a vestitu dignoscerentur, vt refert Lampridius in Alexan. Et aliquando Romani in ea sententia fuerunt, vt seruos a liberis cultus distingueret, sed deinde, quia apparuit quantum periculum immineret, si eorum serui eos dinumerare capissent, postmodum, vt inquit Seneca lib. de clementia, displicuit, quin & matrum familias virginum, ancillarum, & meretricum vestes distinctas fuisse ex Vlpiano patet, ex l. item apud. 15. §. si quis virginem. ff. de iniurijs, Horatio lib. 1. sermonum, satyra 2. & Tertiliano de cultu foeminarum, quam vestium distinctionem

Etionem ab illis seculis petita adhuc apud nos durare: aliter enim viri, quam foeminae, aliter monachi, quam clerici, & clerici quam laici, & nobiles, quam plebei, & scholastici, quam DD. ornantur, & vestiuntur: vnde qui alterius habitum assumpserit alienum vsurpat, & ideo non leuiter delinquit, vt docet Tiraquellus in dict. l. 3. connubiali a. nume. 58. Bartol. Brixinius, quæst. dominicali 81. Rebusus de priuilegijs Scholarium priuilegio 24. Gregor. Lopez in l. 3. verbo, vestidura titulo 17. partit. 5. Didac. Perez in Rubricatitulo. 10. li. 8. Ordinamenti pagina 252. Petrus Gregor. li. 39. syntagmatum ca. 11. Plaga in epitome delictorum cap. 5. per totum Bon. de Curt. 5. part. num. 165. in tract. de nobilit.

Quare qui causa ioci, vel voluptatis habitum alterius assumpserint, vt faciunt histriones poterunt puniri: faciunt enim contra iuris prohibitionem l. mima. C. de episcop. audientia. Et ideo foemina, quæ huius rei causa virilem habitum induit, Deo facit abominabile, vt habetur Deuteron. capi. 22. & ideo potest ab episcopo excommunicari, cap. siqua mulier 30. di. notat Syluester in summa verbo, foemina & nouissimè in nostro Regno pragmatica anni 1587. prohibitum fuit foeminis sub poena fustigationis, ne in Scenis eo habitu uterentur. Et generaliter si mulier in viri habitu deprehendatur, virilem vestem amittit, & corporaliter punitur, iudicantis arbitrio, vt habetur in li. pragmaticarum fol. 771. licet causa custodiendæ pudicitia, vel licite alterius rei impune eo habitu utantur, vt docent Tiraquel. in dict. li. 3. connubiali versicul. fina. Greg. Lopez vbi supra, verbo. vestiduras. Vir autem si muliebri ornamento utatur, licet apud Romanos aliquando licuerit. l. inter vestem. ff. de auro & argen. lega. docent Tiraquel. dict. numer. 58. & Plaga dict. cap. 5. nume. 1. efficitur infamis ex sententia Rainutij, per text. ibi l. vestis. §. communia, ibi, siue reprehensione. ff. de auro, & argent. lega. docet Rebusus in l. mulieres 13. col. 3. ff. de verborum signi. Et ideo iure canonico tales ludi prohibentur cap. cum decorem de vita & honesta. Cleri. Et si clericus his deseruiat, si per annum id fecerit, vel ter admonitus non resipuerit, amittit priuilegium clericale cap. 1. de vita & honesta. lib. 6. sunt enim infames l. 1. l. 2. §. ait prator. ff. de his, qui notantur infamia, ac proinde etiam post

post peractam poenitentiam non possunt ad ordines sine Pontificis dispensatione promoueri ca. 1. ca. præterea 51. d. docet Innocen. Abba. & Inno. in dict. cap. cum decorem, imo quam diu in officio durant ab Eucharistia prohibentur, vt in ca. pro dilectione. d. 2. monachorum quoque, & monacharum habitus ioci causa prohibentur, vt docet Stephanus Costa. in tractatu de ludo. 2. artic. num. 13. nec possunt commodari, vt ait Franciscus Pauinis in tractatu de visitationibus 2. part. q. 8. num. 29.

Secundò vsurpari solet alterius habitus fraudis, & deceptionis causa, quæ res grauem coercionem meretur arbitrio iudicis. l. eos. §. qui se pro milite. ff. de falsis, vbi Bartol. & DD. Vnde qui se clericum fingit, cum clericus non sit arbitrio iudicis puniendus est secundum Bartol. & Bald. in l. qui sub prætextu, in fine. C. de sacro sanct. eccle. maxime si celebrauerit: quo casu grauissime puniendus erit, vt testatur, Bernar. Diez in practica c. 12. & Salzedo in additionibus, ad Berna. Diez. Maro. de irregular. li. 4. ca. 31. & qui nobilium insignia vsurpat, poenæ quoque subiacet, vt docuit Bonus de Curtili vbi supra num. 198. veluti si se Comitem dicat Bald. in l. data opera. C. qui accusare non possunt in cap. tertio loco colum. 1. de probatio. vel si habitum ordinum militarium deferat, dict. §. qui se pro milite: quo casu si viles sint, fustigari solent, & scholasticis, qui DD. vestibus utuntur reprehendendi sunt gloss. verbo. dignitatem in cap. vt Apostolica de priuilegijs li. 6. falsum enim committuntur, Boerius in praxi titulo de falsis nu. 131. & ideo possunt extraordinariè puniri Bar. in dic. §. qui se pro milite, idem Bartol. in l. reddatur. C. de professoribus & Medicis lib. 10. Saepè enim falsi pœna arbitraria est. Menochius de arbitrarijs casu 343. num. 31. Imo qui Scholasticorum vestes assument cum studentes non sint, erant grauius castigandi ex Rebuso de priuilegijs Scholasticorum, priuilegio. 94.

Vltimo alterius habitum opprobrij, aut contemptus causa vsurpantes iniuriarum actione tenentur. §. iniuria, iuncta, gloss. verbo. prætextatum. Insti. de iniurijs. Ideoque grauissime puniuntur, glo. verbo. larvarum, d. et. capi. cum decorem, id est, capitaliter, vt interpretatur Accursius verbo, Monachi in au-

in autentico de Sanctissimi, Episcop. §. fina. collat. 9. sustinebunt enim corporalia supplicia, & exilio tradentur, vt ait Iustj. in dict. §. fina. Plaga hunc, §. intelligit in gestante cuiuscunque habitum in ipsius contemptum, & ita erit practicandum ex omnibus supra dictis.

Et nouissime apud nos statutum est, ne quis larnis vtatur, quod nos dicimus malcaras, alias si plebeius sit fustigabitur, si nobilis sit exulabit per sex menses duplicata poena in eos, qui noctu eis vtantur ex l. 9. titulo 15. libro octauo Recopilationis.

*De hereticorum poena, Caput decimum-
quartum.*

Hereticus ab heresi dictus est: heresis autem non ab erro, erras, herisco, vel ab hareo, vt nonnulli male existimauerunt, sed à voce Græca deducitur, quæ Latine sonat electio, quasi quis sibi eligat disciplinam, quam putat esse meliorem, ca. heresis 24. quæst. 3. docent Marianus Socinus, & alij in rubrica de

hereticis. Villadiego tractatu de hereticis in principio. Simancas de catholicis institutionibus titulo. 30. & 31. Petrus Gregor. li. 33. syntagma. cap. 4. numer. 3. Cantera quæstionum criminalium 2. part. cap. 1. & sic à Cicero. in paradoxis, & in epistol. ad Atticum. 312. & ab alijs probatis autoribus usurpatur, pro secta, vel opinione. Vnde placet inter plures heresis diffinitiones, quas refert Symancas dict. titu. 30. Cantera dic. cap. 1. vt heresis sit error pertinax contra Catholicam veritatem, ac proinde hereticus erit omnia gloss. traditione verbo, hereticum in cap. firmissime, de summa Trinitate, qui semel Christum confessus errorem contra Catholicam veritatem pertinaciter defenderit, vel, vt dicitur in l. 1. C. de hære. qui leuiore argumento, deest à tramite, & iudicio Catholicæ religionis.

Ex qua diffinitione deducitur primo eum, qui nunquam Christum professus est. quia nondum baptismum suscepit, et si male

male de fide sentiat non esse hereticum, docent Simanc. dict. titu. 31. num. 3. Iulius Clar. lib. 5. sententiarum. §. heresis. nu. 2. Pe. Gregor. dict. cap. 4. num. 5. quæ sententia receptissimis DD. sententijs comprobata in eo fallit, qui se putaret baptizatum, puta quia ex Christia. parentibus natus est, qui etsi vere baptizatus non sit, est tamen baptizatus baptismi flami. vt docuerunt Gabriel in 4. distinct. 13. quæst. 2. Castro libr. 1. de iusta hereticorum punitione. cap. 8. facit eleganstex. in cap. fina. de presbytero non baptizato. Et inde apparet, quare Pontificia, & ciuilia iura permittant Iudæis antiquas habere Synagogas, & eas reedificare in l. fina. C. de Iudæis cap. 3. c. confuluit, de Iudæ. neque eos vnquam ad credendum in Christo coegerit. ca. sicut Iudæi. de Iudæis cap. de Iudæis 45. d. ca. ad fidem. 23. quæst. 5. hereticos autem nunquam dissimulauerit, sed infestissimis poenis ad fidem redire coegerit: illi enim cū extranei sint, nihil ad nos, hi autem cum semel se per baptis. fidei & Christo obligauerint, modis omnibus compellendi sunt per vias, & sepes ad regnū Dei intrare, vt Luc. c. 14. Vnde dānanda est quorūdā opinio existimatiū nō esse hereticos ad fidē cogendos, quā refert Brunus li. 3. de hereticis c. 3. & argumentis respondēt elegāter Pe. Greg. d. li. 33. c. 6. nu. 4. Siman. de Catholicis institutionibus, tit. 45. Villadiego in tractatu cōtra hereticā prauitatem quæst. 6. latissime ex iure diuino & generali Ecclesiæ consuetudine, & vrgētissimis rationibus probantes hoc crimen acerbissime esse vindicandum.

Secundò ex dict. diffinitione deducitur, quod vt quis dicatur verus hereticus, requiritur quod habeat errorem in mente contrarium fidei, id est, quod sciens catholicam fidem, ita sentire, ipse aliter sentiat. Vnde licet sine verbis possit quis heresim committere, & dicatur occultus hereticus gloss. 2. in summa 24. quæst. 1. quia tamen de mente constare non potest, nisi ad exteriora procedatur, necessario requiritur, quod talis error per verba exprimatur, vt possit tanquam hereticus puniri, vt docent Palatius Rube. in allegatione in materia heresis. §. 1. Simancas dict. titu. 31. num. 5. Et hinc patet, quod nulum factum exterius, quantumcunque abominabile & horrendum est heresis, neque directo probat, quem esse hereticum. Veluti si quis imaginem Christi flagellaret, vel sacrosanctam

H Eucha-

Eucharistiam in luto conculcaret; hæc enim licet vehementer hæresis suspicionem inducant, cum tamen possint absque errore perpetrari, hæresim non probant ea, nunc autem 21. d. facit regul. text. in l. neque naturalis. C. de probatio. docent Pala. Rube. & Simancas vbi supra. Florentinus in summa 2. part. titu. 12. cap. 5. §. 1. Syluest. verbo. hæresis 1. quæstione. 2. Albertinus in Rubrica num. 8. de hæreticis lib. 6. Rojas de hæreticis 1. part. num. 36. & 42. & 316. quinimo & DD. communiter placuisse referunt Calderinus consil. 4. de hære. & Cla. dict. §. hæresis num. 3. Quod si quis metu mortis, vel tormentorum neget aliquem articulum fidei, licet grauissimè peccet, & gloss. 2. in cap. non solum 11. quæst. 3. quia tamen non errat corde, non reputatur hæreticus, facit text. in dict. capit. nunc autem. Rojas. 1. par. num. 48. & 103. Quæ sententia in foro interiori verissima est, vt sint liberi in conscientia ab exco. & alijs pœnis contra hæreticos impositis, sed in foro iudiciali non videtur vera, cum solus Deus scrutator cordium sit, & nemo præsumatur loqui quæ non prius mente agitauerit. La beo. ff. de supelle. legata. disputat latissime Rojas dict. prima parte, & huius opinionis fundamenta ponit à numero. 276.

Tertiò ex dict. diffinitione deducitur, quod vt quis dici possit verus hæreticus, & statutis contra eos pœnis puniri, requiritur, quod errorem illum pertinaciter defendat, est enim hæresis error pertinax, vt probat text. in cap. firmissime capi. ad abolendam, cap. vergentis de hæreticis. ca. accusatus eodẽ titu. lib. 6. Clementina 1. §. porro de summa Trinitate Clementi. 1. §. ceterum de vsuris. c. dixit. c. qui in 24. quæst. 3. docent Gril. de hæreti. quæst. 1. num. 6. & quæst. 2. num. 5. Villadiego eodem tractatu quæst. 2. num. 3. Pala. Rubeus vbi supra §. 3. Simanc. dict. titu. 31. num. 7. Menochius de arbitra. casu 372. nu. 9. Dicitur autem pertinaciter defendere qui post admonitionem iud. vel Inquisi. in eodem errore persisterit, ex gloss. eleganti iuncto tex. l. 3. §. tutores. ff. de suspectis tutoribus quam ibi, in proposito sequitur Bartol. Pala. Rube. vbi supra Felin. in Rubrica de hæreticis, in principio, & optime deducitur ex dict. cap. dixit Apostolus, & in dict. cap. qui in Ecclesia, vnde cum is, qui de fide dubitat hæreticus quoque censetur

seatur cap. 1. de hære. necessario quoque exigitur, quod in ea dubitatione pertinaciter persistat, docent Villadiego vbi supra Clar. dict. §. hæresis, numer. 2. Abb. in dict. cap. 1. Quod sane intelligendum est, quoad euitandam pœnam corporalem; non enim euitabitur peccatum, neque pœna spiritualis: & ideo publice cogetur hæresim abiurare, vt in dict. cap. ad abolendam docet Menoc. vbi supra nu. 10. cuius rei praxim inferius trademus.

Vltimò deducitur, quod cum heretici fidem ipsam, & Christum immediatè lædant, eorum crimen mere Ecclesiasticum est, ac proinde licet ciuili iure secularibus iudicibus commissum sit. l. 1. C. de summa Trinitate. l. quicumque, versicul. fina. C. de here. hodie tamen nullus præter iudicem Ecclesi. de eo cognoscere, & pronunciare quomodolibet poterit c. vt inquisitionis. §. prohibemus li. 6.

Fuerunt autem à principio iud. huius criminis Episcopi in suis diæcesibus ca. ad abolendam. ca. excommunicamus. c. fina. de hære. Post modum tamen post varias Episco. curas, & aliquorum negligentiam & negocij vtilitatem delegati fuerunt à Ro. Pon. Iud. qui de hoc crimine diligenter inquireret, & vocantur Inquisitores in cap. Inquisitores de hære, libr. 6. & iudices deputati in Clementina prima, eodem titulo, & in Hispania primus omnium hoc munus Beatus Dominicus exercuit, & post eum fratres suæ religionis vsque ad Ferdinandũ, & Elisabet Reges Catholicos, qui anno Christi 1476. Pontificis permissu clericis secularibus commiserunt, & officium Inquisitionis prudentissimis institutionibus, quibus hodie regitur religiosissime instituerunt, vt referunt Siman. vbi supra titu. 34. num. 1. Salze. in additionibus ad Bernar. Diez in practic. cap. 114. litera. F.

Aduertas autem, quod per hanc Inquisitorum iurisdictionem non est derogatum iurisdictioni Episcoporum capi. per hoc de hæreti. li. 6. possunt enim communiter vel diuissim de hæresi cognoscere, vel inquirere dict. cap. per hoc extrauaganti. ex eo de hære. Sed quia ex ea diuisione magna oriebatur confusio, hoc iure vtimur, vt Episcop. Vicarius, aut alter ab eo delegatus ad assistat Inquisitoribus, qui cum eis simul hæreticos inquirat, & condemnet, & sede vacante, idem facere

potest Capitulum dict. capi. ad abolendam. Possunt tamen Inquis. sine diocesano aut ei delegato, & diocesanus sine Inquisitore hæc tria facere, inquirere, citare & capere, id est, ponere reos in custodia, Clementina 1. §. 1. de hæreti. ca. per hoc, vt officium eodem titu. lib. 6.

Tria quoque excepta sunt, quæ vnus sine alio facere non potest, primum carceri duro magis ad pœnam, quam ad custodiam reum mancipare, secundum reum tormentis subiicere, & tandem sententiam condemnatoriam proferre cap. 1. §. fin. de hære. li. 6. quanuis de pœnis eodem li. ca. nouimus, de verborum signifi. capi. penultimo de apostatis docent Simancas dict. titulo 34. num. 13. & 18. Pet. Greg. dict. li. 39. capi. 7. num. 5. poterit tamen alter sine altero absolutoriam proferre sententiam glo. verbo contra eos ind. Clemen. 1. §. 1. recepta ex Petro Gregorio vbi supra.

Puniuntur autem grauissimè hæretici iure ciuili. Primo enim priuantur omnibus priuilegijs, quæ intuitu Christianæ religionis concessa sunt. l. 1. C. de hæreti. secundo priuantur tacita hypotheca pro bonis dotalibus, autentic. item priuilegium. C. eodem titulo. Tertiò res Ecclesiæ emere, conducere aut in emphyteusim accipere prohibentur l. si quis orthodox. C. de hære. Quarto priuantur propinquorum successioneibus l. quid de Donatistis. ff. de his, qui supremam religionem in. C. Theodosiano. Quinto eis adimittitur facultas donandi, emendi, vendendi, vel aliter contrahendi l. hæreticorum illo titulo. Sexto sunt intestabiles, actiue, & passiuè. l. 8. 15. 39. 40. & 56. eodem titulo. in. C. Theodo. Iusti. quoque statuit filios hæreticos excludi à successione parentum, in l. cognouimus. l. diuinam. C. de hære. Septimo ob solam hæresis suspicionem, nisi se ab ea purgauerint, infames efficiuntur, & baniti, autentica Gazaros. C. de hæreti. l. fin. C. de apostatis. Octauo immunitates eis adimuntur. l. curiales. C. de hære. ergo eorum testamenta in iudicijs contra Catholicos non admittuntur. l. quoniam multi. C. de hære. facit text. in ca. testimonium de testibus, & tandem ultimo supplicio plectuntur. l. Manicheos. C. de hære. quod mortem naturalem interpretatur. l. ultimum supplicium. ff. de pœnis.

Iure vero canonico hæretici sunt excommunicati capit. sane

sane 24. quæst. 2. cap. canonica 11. quæst. 3. cap. ecce ea. rescā dæ 24. q. 3. ca. ad abolendam, cap. excommunicamus. de hæreti. docent eleganter Nauar. in Manuali capit. 21. Rebusus in practica beneficii ad bullam in cœna Domini, versicul. 1. à qua excommunicatione fuit occultus hæreticus absolui potest solum ab Episcopo. & non ab eius vicario. Si autem sit manifestus solum à Romano Ponti. ex Concilio Tridentino Sessione 24. cap. 6. Dicitur autem manifestus hæreticus, quando hæresis probari potest per testes, vt ex gloss. in cap. eorum 11. quæst. 3. docet Dominicus in cap. in fidei. num. 6. Francisc. Equilacensis in tractatu de fide catholica cap. 13. nume. 1. Hanc etiam excommunicationem incurrit hæreticus, quātumcunque occultus etiam si verbis hæresim non expresserit, vt contra vniuersos Theologos docet gloss. verbo, eo ipso in Clementina 1. de hære. tradit late Cantera, quæstionum criminalium 2. part. cap. 1. num. 8. qua etiam excommunicatione fautores, & receptatores hæreticorum, vt constat ex dict. bulla in Cœna Domini dict. cap. excommunicamus. §. credentes de hære. e. felicis, eodem titulo. li. 6. Et qui dicantur receptatores, defensores, & fautores eleganter declarant Rebus. vbi supra Franciscus de Platea in tractatu de excommunicatione. §. 22. num. 10. Florentinus eodem tractatu cap. 5. Simancas vbi supra titulo. 15.

Deinde & secundo perpetua notantur infamia capi. infames 6. quæst. 1. cap. alieni. 2. quæst. 1. Vnde nec iudices esse, neque aduocati, neque alia officia publica habere possunt. c. nulla officia. §. 4. d. Imò eorum filij vsque ad secundam generationem ad nullum officium publicum neque ad beneficium Ecclesiasticum admitti possunt cap. 2. §. hæretici. ca. statutum el primero de hæreti. li. 6. quod limitandum est, iuxta benignam interpretationem text. in ca. statutum 2. eodem li. & tit. Ex quo apparet non extendi ad descendentes per sexum foemininū, nisi ad primum gradum: & filios hæreticorum esse infames, quando eorum pater fuit condemnatus & in hæresi perdurauit: secus autem esset, si reconciliatus fuisset Ecclesiæ. Vnde etiam si traditus sit curiæ seculari, filij non erunt infames si relaxatus sit tanquam relapsus: quia tunc reconciliatur Ecclesiæ, & desinit ab hæresi, vt eleganter resoluit Cantera. d. H 3 cap. 1.

cap. 1. num. 11. & 12. Tertiò hæretici omnibus bonis priuantur. ca. vergentis. ca. excommunicamus. §. damnati de here. & à die commissi criminis eorum administratione priuantur. c. cum secundum ll. de here. lib. 6. Vnde si post commissum crimen aliqua alienauerint vindicabuntur ab Inquisito. etiam nullo ablato pretio possessori, prout ex regul. l. 2. C. de furtis, docent Ioannes Andre. Dominicus, & Probus in dict. c. cum secundum ll. Tiraquel. in l. si vnquam, verbo reuertatur. num. 267. C. de reuo. dona. Simancas vbi supra titu. 9. num. 21. Cetera dict. c. 1. num. 13. vbi eleganter in aliquibus casibus hanc regulam limitat. Et licet regulariter in confiscatione bonorū patris non comprehendatur legitima liberorum, autem bona dātorum. C. de bonis proscriptorū, in hoc tamen casu sine villa liberorum miseratione omnia confiscantur dict. cap. cum secundum ll. argument. l. quisquis. C. ad l. Iul. maies. sanxerunt Imp. in autenti. Gazaros. C. de hære. & iustissime Pontifices probarunt, vt contra Coua. in l. qui liberos num. 62. ff. de ritu nuptiarum eleganter comprobat Simanc. dict. titu. 9. in principio, & rationem explicat Mercerius li. 2. opinionū ca. 14. Benigne tamen statutum est in prima institutione Hispaniensi cap. 22. vt filij minores hæreticorum nondum coniugati cura Inquisitorū educētur, & nutriantur apud Catholicos, & religiosos viros, quo iure nos vt testatur Simā. vbi supra titu. 29. in principio. Sed licet talium bonorum dominium statim commissio crimine in fiscum ipsum transferatur, dict. cap. cum secundum ll. tamen hæreticus ante condemnationem nō tenetur bona ipsa fisco deferre, licet videatur alienum possidere ex dict. capit. cum secundum ll. vbi occupatio bonorum, & executio confiscationis non antea fieri potest, quam Ecclesiasticus iud. sententiam proferat declaratoriam: igitur si fiscus non potest antea capere, nec hæreticus tenebitur deferre. Secundò ex glo. fina. in cap. fraternitas 12. quæst. 2. vltimo, quia ab hæreticis intra tempus gratiæ conuersis non auferuntur bona, vt inferius adnotabimus: si autem defert bona conuersus est, & intra tempus gratiæ: ergo offeret indebitum, vt eleganter resoluit Syluest. in summa verbo. heresis 1. quæst. 8. Couar. in 4. 2. part. cap. 6. §. 8. num. 10. Simancas dict. titu. 9. a num. 27. contra Castrum lib. 2. de iusta hæreticorum punitione

tionem cap. 6. Tiraquel. dict. verbo. reuertatur, num. 236. qui tenuerūt contrarium. Hæc autem hæreticorum bona ex dispositione dict. cap. excommunicamus. §. condemnati, si clerico-rum sunt applicantur fabricæ illius Ecclesiæ, in qua beneficium obtinuit, si laicorum fisco Regis, ita docent Abbas, & Anania ibi, Bernard. Diaz in practica cap. 114. numer. 4. Ex dispositione autem Innocentij III. lata anno 1252. quæ refertur inter literas Apostolicas de officio Inquisitorum, folio 6. in fin. & ex alia dispositione Clementis III. edita anno 1266. relata fol. 30. vna pars datur in commune ciuitatis seu loci. 2. in fauorem & expeditionem Sancti officij datur officialibus, & tertia ponitur in tuto loco expendenda ad extirpandos hereticos. Apud nos tamen sine distinctione, an hæretici clerici sint, vel laici fisco Regis applicantur ex generali consuetudine deductis primum expensis, alimentorum pauperum, & expeditionis Sancti officij, vt testantur Couar. lib. 2. variarum capit. 9. numer. 12. Simanc. dict. titu. 9. num. 112. Iul. Clar. dict. §. hæresis numer. 13. Quam consuetudinem & rationi & communi iuri consonam esse ex multis probat Salzedo ad Bernardum Diaz dicto capitul. 114. litera. F.

Quartò priuantur heretici omni debito fidelitatis: domini, obligationis, & obsequij, quo illis quicunque tenebantur adstricti capi. fina. de hære. vnde eorum liberi efficiuntur sui iuris cap. 2. §. fina. de hære. lib. 6. & non gaudent immunitate Ecclesiarum, argum. ca. fin. de immuni. Ecclesia. docent Boe. decisio. 110. Simancas titu. 45. titu. 21. & probatur iure regni in l. 3. titu. 2. li. 1. recopil. 1.

Vltiò puniuntur hæretici: nam & si solus Iud. Ecclesia. possit de heresi cognoscere, vt supra resoluius, vbi tamen cognouerit, & declarauerit esse hæreticum remittit eum iudici seculari, vt debitam pœnam imponat. ca. ad abolendam capi. excommunicamus. §. damnati, verbo. de hereticis: & ita quotidie obseruatur: & iudex secularis secundum illius prouinciæ ll. & consuetudines, in qua ius dicit pœnam imponet sine vlla mora: nam eo ipso quod sibi hæreticus traditur tenetur eum condemnare: nec potest petere processum ad videndum, an iuste fuerit declaratus hæreticus, vt ex cap. vt Inquisitionis. §. prohibemus, de hære. libro. 6. docent Bald. in l. clericus num. 11.

num. 11. in fine. C. de episco. & cler. Ancarra. Imò & Abbas in ca. 1. de officio ordinarij Pala. Rube. in repetitione c. per vestras notabili. 2. §. 1. num. 22. Quæ sententia vsu recepta est contra Bartol. 1. Diuus num. 3. ff. de custodia reorum Paul. de Castro. in l. magistratibus num. 4. ff. de iurisdic. omnium iudi. Clerici quoque hæretici in quibuscunque ordinibus, vel dignitate præter episcopalem, constituti supradictis pœnis ab eisdem iudicibus plectuntur: sunt namque excommunicati, & infames, & omnibus bonis priuati & aequaliter degradati: quæ degradatio per solùm proprium Episcopum fieri potest cap. 1. de hæreti lib. 6. Traduntur iudi. secu. dict. cap. ad abolendam dict. ca. damnati, qui tam in eos, quam in alios pœnam mortis exequetur. Et præterea priuantur beneficijs Ecclesiasticis d. ca. ad abolendam cum alijs. Quam priuationem licet ante sententiam hæreticos non incurrere, equius esse teneatur Castro lib. 2. de iusta hæreticorum punitione cap. 9. Simanc. titul. 45. tamen ipso iure priuatos esse constat ex bulla Paul. 4. anni 1558. relata inter literas apostolicas de officio inquisitoris pagin. 101. & docuerunt Rebuf. in praxi. 3. par. tit. de modis amittendi beneficia num. 4. Bernard. Diaz dict. c. 114. num. 2. Vnde à die commissi criminis non poterit beneficium renuntiare, & reseruata est prouisio Sedi Aposto. vt cõstat ex bulla Pij. V. relata inter dictas literas pagin. 115.

Aduertatamen, quod hæc quæ de traditione hæreticorum faciendæ curiæ seculari diximus, in his hæreticis locum non habent, quos cito pœnitent errasse, & deponentes errorem ad fidei Catholice redeunt unitatem, dict. cap. ad abolendam cap. vergentis, de hære. docent Abba. Felin. & alij ibi Berna. Diaz vbi supra numer. 3. Clarus dict. §. hæresis. numer. 8. Simanc. titulo 46. Rebuf. vbi supra numero. 6. Menoch. de arbitrarijs, casu 373. & quanuis ex his appareat nimis esse in iure cõtrouersum, quãdo dicatur continuo pœnitent vt admitti debeant: apud nos tamen hæc sententia obtinuit, vt hæretici conuersi, & recte pœnitentes admittantur vsque ad sententiã diffinitiuam, & eius prolationem, & non ultra, vt constat ex prima institutione Hispalensi capi. 12. & referunt Iul. Clar. & Siman. vbi supra. Hi autem sic conuersi, licet illam traditionem effugiant, cæteris tamen pœnis sunt obnoxij: traduntur enim

enim perpetuo carceri cap. penultimo. §. de hære. Quam pœnam possunt Inquisitores ex causa moderari, vt ex Abba. & alijs docet Simanc. titu. 46. num. 6. & confiscationem bonorum patiuntur, nisi intra tempus gratiæ conuertantur, quia tunc solum arbitrio Inquisitorum elemosynas faciunt, & multam fisco præstare coguntur, tex. sic intelligendus in dict. c. vergentis, & infamiam incurrunt, & idcirco beneficia Ecclesiastica & officia publica habere nequeunt, vt diximus supra. Iniungitur etiam his conuersis publica pœnitentia, vt habitum quendam duplici cruce signatum publicè ferant, quem nos appellamus Sambenito corrupto Latino nomine, id est, sacco benedicto.

Habuit enim originem ab eo sacco & cilicio, quo olim utebantur publicè pœnitentes cap. in capite 50. distin. ca. à capite de pœni. d. 3. quo vt debent per tempus ab Inquisitoribus præfixum: quod si occultauerint vel dimiserint puniuntur, vt relapsi, vt statim dicemus. Præterea publicè hæresim abiurant de vehementi suspitione dict. capi. ad abolendam, cuius abiurationis ritus antiquissimus est, & vtilissimus cap. donatū cap. saluberrimum. 1. quæst. 7. Simanc. titu. 1. Salze. ad Bern. Diez. c. 114. liter. E. His etiam prohiberi solet vsus armorum equorum & vestium pretiosarum argumento, c. admonere ca. latorem 33. q. 3.

Vnde constat hæreticos pœnitentes non esse tradendos curiæ seculari, sed tantum pertinaces, vel relapsos d. c. ad abolendam. ca. super eo. de hære. li. 6. Dicuntur autem pertinaces, qui aut perpetuo errorem retinent, aut si deponunt non conuertuntur intra tempus iustitiæ, id est, ante prolationem sententiæ, vt diximus & docet eleganter Simancas titulo 47. syntagma. Sunt etiam vt pertinaces secularibus iudi. tradendi, qui de hæresi accusati, & legitime conuicti negant se talia dixisse, asseruisse, vel credidisse, licet protestentur, & affirmant se totum contrarium credere, & credere quod credit Ecclesia: quia non est hæretico miserendum, nisi satisfaciat ad arbitrium superioris, dict. c. ad abolendam. Satisfacere autem non potest quæ non pœnitent errasse: pœnitentia autem non videtur, qui negat: quia pars pœnitentiæ est confessio cap. perfecta de pœnitentia dist. 1. Deinde tenetur hæresim abiurare dict. capit. ad abolendam.

abolendam: & in abiuratione tenetur profiteri se errasse: & iurare se nunquam ad illum errorem reuersurum ea. quoties cor dis. 1. quaest. 7. Et ideo appellantur pertinaces negatiui & quotidie iustissime flammis traduntur ex decisione Rotæ antiquæ titulo de hære. decisione 1. Simanc. dict. titu. 47. nume. 20. licet Cl. d. §. hæresis nu. 10. putet hanc opinionem esse nimis rigorosam, sed prior sententia decreta est, in prima institutione Hispalensica. 14.

Relapsi autem dicuntur, ut ipsum verbum sonat, qui iterum in hæresim labuntur, id est, qui postquam hæresim semel abiurauerint, iterum in eam inciderunt dict. capi. super eo, in quo plurimum interest inter abiurationem de leui, vel de vehementi suspitione. In his enim qui de vehemēti abiurant procedit quod diximus: nam si de leui tantum, licet iterum hæresim incurrant, non puniuntur, ut relapsi cap. accusatus. de hæreticis. lib. 6. Neque exigitur necessario quod incidat in eandem hæresim, quia forma abiurationis est de non repetendo illam hæresim, vel quamcunque aliam, ut patet in dict. cap. accusatus. §. 1. ubi gloss. Villadiego, in tractatu de hæreticis, quaest. 20. num. 6. Simancastitu. 55. nume. 1. Dicitur etiam relapsus, qui post eam abiurationem hæreticis, verbis, vel factis, communicat, dict. cap. accusatus. §. ille quoque. Sed qui post primam condemnationem fugit à carcere, vel qui habitum poenitentię dimittit, dicitur relapsus, ut constat ex Ioanne Arelata no de hære. notabili 17. Et quanuis id controuertat Simanc. d. titu. 55. num. 4. illud tamen constat in effectu poenæ relapsorum subiacere, ut testatur idem Simancastitu. 47. num. 23. Iu. Cl. dict. §. hæresis num. 11. Igitur omnes, hi sine vlla miseratione tradendi sunt Iudi. seculi. ut poenis legalibus puniatur. Regio autem iure vltra alias poenas iuri Ciuili, & Canonum conformes, quæ contra hereticos in titulo 27. parti. 7. in titu. 1. li. 4. fori & titu. 4. lib. 8. Ordinamenti, statuuntur, expresse decisum est, hæreticos postquam fuerint curiæ seculari traditi, ad mortem naturalem esse condemnandos l. 2. titu. 26. partita. 7. quæ poena apud alias nationes per ignem imponitur, apud nos l. expressa in l. 1. & 2. titu. 1. lib. 4. fori. Quæ ita practicatur, ut si poenitentiam egerunt etiam ipso mortis tempore neque hæresim ipsam proterue ad mortem vsque probauerint,

uerint, priusquam igni tradantur occiduntur, faucibus compressis.

Qui vero ita amplexi sunt hæresim, ut neque tunc poeniteant viui flammis traduntur, ut docet Couarru. lib. 2. variaru. cap. 10. num. fina. ubi eleganter declarat, unde habuerit originem hæc poena ignis contra hæreticos, & Simanc. titulo. 45. num. 9. licet Zazius consil. 23. 1. part. nitatur defendere contra pietatem & rationem esse, quem optime refellit Couar. li. 3. miscellaneorum cap. 8. Et quanuis ex dict. l. 2. titu. 6. parti. 7. bona hæreticorum filiis Catholicis deferantur, & ex dict. l. 1. titu. 1. li. 4. fori & l. 3. & 4. tit. lib. 8. Ordinam. dimidia bonorum pars fisco applicetur, & ex l. 1. titu. 3. lib. 8. Recopilationis bona omnia deferantur fisco, tamen quia hæc poena imponitur à iudicibus Ecclesiasticis, ius Regium non attenditur, sed seruatur ius commune canonicum, & practicatur ut diximus supra.

De Homicidij poena. Caput decimum-
quintum.

Homicidij crimen à primo fere homine Cain scilicet, originem trahens Geneleos capi. 4. ideoque pastorum crimen appellatur, in l. si quis homicidi. C. de accusationibus, si credimus Accursio ibi, verbo, non putauerit. Verius enim est pastorum crimen appellari latrocinium à pastoribus Isauriæ, qui hoc crimen frequenter exercebant, ut docent Duarenus libr. 2. disputationu. n. cap. 12. Contius lib. 1. successuarum cap. 15. grauius cæteris & detestabilius est cap. si quid verius. 33. quaest. 2. ea. quaesitum de temporibus ordinationum, docet Abbas in cap. cum contingat colum. 6. de foro competentis, Mantua. in tractatu de consilio num. 73. Bernar. Diez. in practic. cap. 94. in principio D. Tho. 2. 2. quaest. 70. artic. 3. ex eo quia non habet rationem alienius boni etiam delectabilis, ut idem Tho. ait 2. 2. quaest. 12. artic. 6. ideoque acerbissime puniendum. Est autem homicidium interfectio corporis humani, ab ho-

mine violenter facta e. homicidium. 23. quæst. 5. cap. homicidium de poenitentia d. 1. docent Hostien. in summa titul. de homicidio. Syluester, verbo, homicidium. Marianus Socinus in Rubrica hoc titulo nume. 2. Couarruias in Clementina. si furiosus. 2. parte in initio num. 1. Plaça de delictis capit. 9. numero. 6.

Ex qua diffinitione primo deducitur eum, qui factum in vtero (per quadraginta dies, si sit masculus, vel nonaginta si sit femina, quo tempore dicitur animatus, vt ex medicis docet Plinius lib. 7. naturalis historiae cap. 6. vbi supra nume. 8. gloss. in summa 5. dist.) abortionis poculo, aut istu interfecerit, homicidium committere: & ideo homicidij poena teneri, id est, ultimo supplicio, & irregularitatem incurrere. Ie. sed si quid. §. qui abortionis. l. Cicero. ff. de poenis cap. Moy ses 32. quæst. 2. cap. sicut 2. de homicidio. Quod si nondum animatus sit, extraordinaria poena punitur l. Diuus. ff. de extraordinarijs criminibus l. si mulierem. ff. de sicarijs, l. penult. C. eodem titu. Quæ iura ita intelligit & componit gloss. in di. l. Diuus. sequuntur Couarru. in dict. Clementina. 2. part. §. 3. num. 1. Plaça dict. cap. 9. num. 7. decisio Perusina 6. numer. 6. Iuli. Clar. lib. 5. sententiarum. §. final. quæst. 68. num. 2. Et ita esset practicandum ex l. 8. titul. 8. partit. 7. licet hac concordia expresse diuina ad prædicta iura, vt agnouit Menoc. de arbitrijs, casu 357. est enim iure verius mortis poenam indictam non esse in dict. l. Diuus. Neque obstat dict. §. qui abortionis, in eo qui ea pocula publice habet venalia, neque l. Cicero. quia loquitur in muliere, quæ pecunia corrupta, vt locum faceret substituto, abortum procurauit. Quæ sententia limitanda est, in puella minore, quæ suasionibus impiæ matris abortum fecit, vt resoluit Decius consilio 535. Menoch. vbi supra numero. 20.

Secundo ex eadem diffinitione deducitur, eum qui se caput brachium, aut membrum hominis mortui amputauerit, quantumuis haberet animum occidendi si viuum inueniret, non esse homicidam, vel irregularem, vt docuit eleganter Archidiaconus in cap. periculose de poenitentia d. 1. & in cap. final. 15. quæst. 1. Hippolytus in l. final. num. 37. ff. de questionibus. Couarru. in dict. Clementina. 2. part. in initio numer. 1. Plaça vbi supra num. 9.

num. 9. Verum, quia iniuria cadaueri irrogari potest ex doctrina Bartol. in l. 1. num. 3. ff. de his, quibus vt indig. Bald. in l. 1. numero. 19. C. qui accusare. Nouelli in l. 4. §. Cato. numero. 28. ff. de verborum obligatio. & est text. expressus in l. 1. §. & si forte. & §. quoties. ff. de iniurijs, poterit iniuriarum actione conueniri ab hæredibus defuncti, ex Afflictis & alijs, docent Plaça vbi supra. Pro quibus facit text. in dic. §. & si forte, & in dict. §. quoties & in argumento. l. qui sepulchra. C. de sepulchro violato l. 1. §. aduersus. ff. eodem titulo. Quam iniuriam cadaueribus illatam acerbius esse vindicandam argumento est, quod de Heraclio refert Pomponius Lætus in genere Heraclij. Cum enim Fabiæ eius uxoris funus esset ferretur, & Epiphania eius filia per fenestram forte spuens cadauer cõtigat, capta eius iussu simul cum Fabia combusta est. Ex quibus eleganter subinfertur, percutiens clericum mortuum sententiam excommunicationis incurrat, quia non tantum violenta manus iniectio, sed & iniuriosa in clericum prohibetur cap. contingit primo de sententia excommunicationis. Constat autem, vt diximus, cadaueri iniuriam fieri: & ita docuerunt Felinus in cap. a nobis 2. num. 4. de sententia excommunicationis. Duesias Regul. 99. num. 6. Dida. Perez 1. par. Ordinamenti folio 105. & facit text. in cap. quod te. de poenitentijs & remissio. gloss. in cap. licite 32. quæst. 7.

Postremo ex eadem diffinitione deduco, quod et si expresse. l. Cornelia de sicarijs sancitum sit, eum, qui cum telo ambulauerit animo alium occidendi poena homicidij teneri, vt in l. 1. in principio l. in l. 7. ff. de sicarijs. l. si is qui cum telo, C. eodem titu. ca. quisquis. de poenitentia dist. 1. tamen nequaquam esse irregularem quantumcunque homicidium procurauerit, si tamen effectus sequutus non sit, vt docet gloss. in ca. si aliquis, de homicidio, & in cap. periculose de poeni. d. 1. recepta communiter ex pluribus relatis a Couarru. vbi supra, numero. 5. Quinimo & illarum decisio legum, etiam quo ad poenam temporalem per contrarium vsum abrogata est, vt docet eleganter Couarru. dict. 2. par. in initio num. 10. Menoc. de arbi. casu 360. num. 36. Gre. in l. 2. titu. 31. partit. 7. Anto. Go. 3. tomo variarum ca. 3. num. 30. Dida. Perez in 2. part. Ordinamenti pagi. 260.

Diuiditur autem homicidium in tres species, voluntarium, casuale, & necessarium gloss. verbo. consilium, in cap. sicut dignum. §. fina. de homi. sequuntur Mantua. & DD. in rubrica eodem titulo Petrus Greg. lib. 36. syntagmatum cap. 15. nu. 7.

Voluntarium homicidium est, quod dolo malo committitur ab habente animum occidendi, vel voluntarie dante causam actioni l. 1. §. 1. l. in l. 7. l. Diuus 14. ff. de sicarijs. text. elegans in l. cum autem versicul. capitalem. ff. de adilitio edito, & in cap. 1. §. si quis hominem de pace tenenda, docent DD. in d. Rubric. Couarru. d. 2. part. in initio Nauarr. in Manuali cap. 27. nume. 24. Pla. de delictis cap. 10. num. 1. Ludouicus Carrerius in practica. §. homicidium 1. num. 2. Jul. Clari. lib. 5. sententiarum. §. homicidium num. 1.

Vnde constat homicidium non solum esse voluntarium, si ad id explicite occidens intendat, habens, scilicet, voluntatem occidendi, sed & quando eius voluntas tendit ad eum actum, ex quo immediate sequitur homicidium, ut in eo, qui solum voluit hominem vulnerare, ut sentit D. Tho. 1. 2. quaest. 20. arti. 5. docet Couarru. vbi supra, & Pla. nume. 9. & probat text. elegans in l. 1. §. 1. versicul. nam si gladium. ff. de sicarijs. Casuale vero homicidium dicitur, quod casu praeter intentionem agens, vel committentis contigerit, nam secundum Aristotel. 7. Physic. casus est causa agens praeter intentionem, de hoc loquitur text. in l. 7. & l. 1. §. sed si clau. l. Diuus 14. ff. de sicarijs l. si putator. ff. ad l. Aquiliam Couarru. dict. 2. parte. §. 4. Mencha. controuersiarum illustrium ca. 19. Meno. de arbitr. casu. 324. Iulius Cla. vbi supra.

Necessarium postremo homicidium est, quod quis se, suaeque defendendo committit, quod iure naturali licitum est admittere l. ut vim. ff. de iusti. & in l. 1. §. cum arietes. ff. si quadrupes pauperie §. quod vero Instit. de iure naturali. docent Couarru. vbi supra. 3. part. §. vnico Pla. de delictis cap. 28. l. 1. §. vim vi. ff. de vi & vi arma. l. 3. §. cum igitur. ff. eodem titu. ca. significasti 2. de homicidio. Quod quemadmodum intelligendum sit dicemus infra.

Puniuntur autem homicidae iure ciuili pluribus & grauius simis poenis. Prima est quod priuantur hereditate, seu successione occisorum, siue ex testamento, siue ab intestato essent

successori

successori. l. sororem. ff. de his qui. ut indig. l. cum ratio. §. preterea. ff. de bonis damna. docent Barto. Bald. & reliqui in l. si ab hostibus. §. 1. ff. soluto matrimonio l. as. nu. 4. in dict. l. sororem, Romanus singulari 461. Pala. Rube. in repetitione capi. per vestras. §. 7. num. 15. Anto. Gom. 3. tomo variarum cap. 3. num. 51. Cla. dict. §. homicidium nu. 22. Est autem hoc usque adeo verum, ut neque haeredi occiso possit haeres existere. l. Lucius. ff. de iure fisci. Imò neque nepos ex filio occisore potest auo succedere, ut contra Bald. in l. si quis incesti. nume. 4. C. de incestis nuptijs. docent Boerius decisione 25. numer. 8. Cla. dic. num. 22. Aduertendum tamen est, quod ea successio, quam l. fert ab occisore, aufertur tanquam ab indigno, ac proinde non defertur venientibus ab intestato, aut sequentibus in gradu, sed fisco, ut constat ex dict. §. praeterea, & docet gloss. communiter recepta in dict. l. sorore. Vnde, licet certissimum sit, idem in maioratibus obseruari, ut si successor occidat possessorem priuetur successione, docet Bald. consil. 50. Molina lib. 3. de Hispanorum primogeni. cap. 2. num. 31. Controuerti tamen solet, an saltem usque ad mortem occisoris pertineat ad fisci maioratus, quod videbatur ex l. Statius Florus. §. Cornelio Felici. ff. de iure fisci. Et verius est hoc casu statim admitti in gradu sequentium excluso fisco, argumento dict. c. 1. versic. item si. iuncto versic. his omnibus. l. si ab hostibus. §. si vir. ff. soluto ma. & ita defendit Pelaez de maioratibus Hispaniae quaest. 4. nu. 13.

Secunda poena est, quod cum ex quolibet delicto oriatur duplex accusatio, criminalis ad poenam corporalem, & altera ciuilis ad refarcienda damna, & interesse parti l. qui in homine 25. ff. de falsis gloss. communiter recepta in l. defuncto. ff. de public. iudi. Quae licet non possint equè principaliter intentari. l. 1. C. quando ciuilis actio l. interdum. ff. de public. iudi. poterit tamen cum criminali incidenter ciuilis intentari, ut docet Cla. li. 5. sententiarum. §. fina. quaest. 2. numer. 2. Paz in praxi 1. tomo cap. 3. num. 32. Condemnabitur homicida ad soluendas mercedes medicis praestitas, ceteraque impendia, quae in curatione facta sunt, & praeterea operas quibus caruit, & vniuersum damnum, quod filijs & uxori sequutus est, ut probat tex. in l. ex hac l. ff. si quadrupes. l. fin. ff. de his qui deiecerint §. ob ho-

§. ob hominem Instit. de oblig. quæ ex qua. male. tex. elegans in cap. 1. de iniurijs. l. 23. titu. 15. parti. 7. Quæll. licet loquantur in vulnerato in occiso quoque sunt intelligenda, ex Acur. in dict. l. ex hac l. sequuntur Cla. dict. §. homicidium num. 23. Paz dict. cap. 3. num. 30. Nauarr. in Manuali cap. 15. num. 23. Anto. Gom. 3. tom. varia. ca. 3. num. 38. Pla. de delict. cap. 6. num. 31. Couar. li. 2. Variarum cap. 10. num. 7. Hanc vero condemnationem operarum esse à iud. faciendam iuxta computationem l. hæreditatum 68. ff. ad l. falcidiam docet Abba. in dict. cap. 1. Couar. Pla. & Anto. Gom. vbi supra Pala. Rubens in repetitione rubricæ de donatio. §. 25. num. 5. licet Hostien. sis in summa titu. de iniurijs, quem sequitur Nauarr. dict. numer. 23. putauerit §. aureis id iure æstimandum esse ex dict. §. ob hominem l. 1. §. 1. ff. de his qui deiecerint. Sed mihi videtur iudicem arbitratum secundum qualitatem occisi, & intersectoris, & ita quotidie practicitur. Et licet quando homicidæ imponitur poena capitis cesset confiscatio bonorum, docet Bossius in practica titulo de homicidio numer. 114. tamen hæc pecuniaria operarum condemnatio etiam si capite puniatur, faciendæ est, vt ex Hippolyto singulari §. 75. docuerunt Coua. & Pla. vbi supra. Imò etiam si hi, quibus de iure competit necem defuncti vindicare accepta pecunia iniuriam remiserint, non prohiberentur has operas, & mercedes petere, vt ex pluribus docet Coua. d. nu. 7.

Postremo, quia omni iure in homicidas poena mortis imposita est, vt constat ex Genesi. c. 9. & Leuitici capi. 24. & Matthæi, ca. 26. ca. duo ista. in fine 23. quæst. 4. cap. fina. 3. d. cap. 1. de homicidio, iure quoque civili poena capitis imposita fuit, cum hac distinctione, vt honestiores deportentur in insulam, humiliores bestiis subijciantur lacerandi, vt docet tex. in l. 3. §. legis & in l. penultima. ff. de ficiarijs.

Nouiori vero civili iure hac d. explosa indistincte mortis poena tenetur, qui hominem occiderit l. 3. C. de episcop. audientia. l. 1. C. quando liceat vnicuiq. l. 3. C. de his, qui ad Ecclesias confugiant. §. item. l. Cornelia. Insti. de publi. iudi. docent eleganter Hippol. ex l. penultima. C. de ficiarijs in l. 1. à num. 1. eodem titu. Iacobus Baulen. in l. capitalium. §. famosas numer. 26. & 60. & sequentibus, ff. de poenis. Bossius dict.

titulo

titulo de homicidio, titulo 109. Clarus num. 118. Petrus Greg. lib. 36. syntagmat. ca. 15. num. 10. Anto. Gom. dict. capi. 3. num. 1. Pla. cap. 10. num. 2. Clotus de in litem iurando. §. 40. num. 4. & ita in hoc solum est differentia, quod plebei suspenduntur, nobiles vero decapitantur, vt docuit Iacobus in dict. §. famosas, numero. 74. etiam glossa vero torquentur in l. desertorem de re militari. Et in huius poenæ consequentiam priuantur homicidæ omnibus bonis, quia vbi deportationis, aut mortis poena imponebatur bona omnia publicabantur. l. 1. ff. de bonis danator. Autētica bona damnatorū. C. de bonis proscriptorum, docent Clar. d. li. 5. §. si. quæst. 78. n. 1. Menc. con trouer. illustriū c. 96. n. 1. Pontificio quoque iure seuerissime vindicatur. Laici enim efficiuntur irregulares, id est, quod ne queant ad clericorum ordines promoueri, & de facto promoti ministrare non possunt, capit. si quis iudicium. §. 0. distinctio. cap. lator de homicidio. Deinde ante Ianuam Ecclesiæ iacere debent & communionem in exitum tantum vitæ recipere c. si quis voluntaria. §. 0. dist. & denique excommunicantur ca. 1. de homicidio ibi cum moriatur. Cum enim mortis poena canonibus sit ignota ca. sententiā sanguinis, ne clerici, vel monachi, gloss. in c. preuaricator. 2. quæst. 3. Abb. in c. ad audientiam de crimine falsi. Bartolus & Alexan. in l. 2. de pu. Iudicijs. Vbicunque de mortis poena sit mentio in iure canonico intelligitur de excommunicatione, vt notauit Abb. per text. ibi & in cap. pervenerat. Qui filij sint, & in cap. 1. de furtis, & in specie Soci. in dict. ca. 1. num. 7. Pla. cap. 2. num. 17. Clerici vero hoc iure irregularitatem quoque incurrunt. c. minor. §. 0. dist. quod nequeant ad maiores ordines promoueri, neque in iam susceptis ministrare, vt constat ex pluribus differentijs irregularitatis, quas tradunt Hostien. in cap. 2. de clerico excommunicato Socin. in c. ad audientiam num. 4. de homicidio. Ledesma in 2. quæst. q. 26. artic. 2. Couar. in dict. Clementina in initio num. 1. Nauar. in Manual. cap. 27. num. 19. Deinde deponendi sunt vt in cap. presbyter. 81. d. ca. cum non ab homine de iudicijs ca. Inquisitionis de accusatio. & in arctum monasterium post depositionem detrudendi ca. sicut dignum §. clericos de homi. Bernar. Diez in practica cap. 94. num. 1. & si sunt incorrigibiles, sunt actualiter degradandi, & iudici-

K

bus se-

bus secularibus tradendi dict. cap. cum non ab homine, ubi notant omnes. Et hæc dispositio, & hæc depositio non est solum ab ordine, sed & à beneficio: homicida enim priuatur beneficio non ipso iure, sed per sententiam dict. cap. presbyter. dic. c. cum non ab homine ca. veritatis, de dolo & contumacia ca. clericis, ne clerici vel monachi. c. ex literis de excessibus prelatorum docuit Innocentius in cap. cum nostris num. 1. de co. cess. præbendæ. sequuntur Anania, & Felinus in dict. capi. Inquisitionis. Couar. in dict. Clementina 2. part. §. 3. num. 6. Iulius Clar. dict. §. homicidium num. 21. Plaça cap. 11. num. 2. Bernar. Diez dict. cap. 94. num. 2. ubi Salzedo in additione 1. infinitos allegat, estque verissimum, licet contrarium defendat Archidiaconus in cap. studeat. §. 2. distin. Siculus in dict. cap. cum non ab homine num. 13. & alij plures, quos referunt Clarus & Salzedo ubi supra, quorum argumentis respondet Præpositus in dic. ca. studeat nu. 7.

Ex qua doctrina primo deducitur posse clericum homicidam quousque per sententiam priuetur beneficium in alterius fauorem renuntiare, ex gloss. eleganti, verbo, finita in ca. 2. vt lite pendente, li. 6. quam sequuntur DD. ibi & omnes supra relati, Ferrara cautela 44. Rebusus de pacificis possessoribus num. 261. quod procedit, etiam si alius in curia Romana eius beneficium impetrauerit, vt docent Couar. & Salzedo ubi supra Gomez in regulas cancellariæ de annali possessorum quæst. 42. num. 3. estque verissima hæc communis sententia in beneficijs acquisitis ante homicidium, alia enim de nouo acquirere non potest, & sic nec renuntiare, vt tenet Salzedo ubi supra versic. notatu tamen.

Secundo ex prædicta doctrina deducitur, clericum homicidam dum per sententiam non priuatur fructus ex suis beneficijs perceptos suos facere, quia si potest vsque ad sententiam beneficium licite retinere, poterit & fructus teste Cardinale in Clementina constitutionem §. ceterum. in fine de electione, & in proposito docuit Felinus in cap. de quarta num. 33. de præscriptio. Boerius de decisione 98. num. 4. Pla. dict. ca. 11. num. 3. & 8. & sensu gloss. à nemine allegata in autentico de incestis nuptijs. §. 1. verbo. imminere in fine, neq; obstat tex. in l. 1. C. de his, quibus vt indignis, & in extrauaganti cum detestabile

detestabile de simonia, ubi priuati hereditate, vel beneficio non faciunt fructus suos. Quibus viribus moti Paulus & Iason ibi, Ripa. in l. fina. quæst. 46. C. de reuoc. dona. Hippoly. singulari. §. 53. Couar. in 4. 2. part. cap. 6. §. 8. num. 7. contrarium tenuerunt, quia dict. l. 1. loquitur in herede, qui necem defuncti non vindicauit, quem prohibet l. hereditatem acquirere necesse non vindicata l. cum fratrem, l. si ea quæstio. l. minoribus C. eodem titulo: constat autem eum, qui aliquid acquirit prohibente, l. adquisitionem fructus suos non facere, quia titulum non habet. l. bonæ fidei 48. §. 1. ff. de acquirendo rerum dominio, nos vero loquimur quoties clericus titulum habet, quem ante sententiam non amittit, extrauagans autem eum detestabile loquitur in clerico simoniaci, qui ipso iure priuatur beneficijs, & ideo fructus si non acquirit ex doctrina glo. verbo, imminere, in autentico de incestis nuptijs. §. 1. quam sequuntur Barto. & Ange. ibi Felinus in dict. c. de quarta num. 33. Couar. dic. §. 8. num. 8. & eodem modo responderi potest ad dictam legem primam.

Iure autem regio varijs quoque modis homicidij crimen vindicatur, primo enim condemnandus est homicida in quingentis solidis. l. 4. titulo. 17. libro. 4. fori, & appellatur hæc pœna apud nos columna del homicilio, & licet quingenti solidi valerent quatuorcentos maravedis, vt constat ex l. 11. titulo 11. li. 4. Ordinamenti tamen nouiori iure, & communi Hispanorum stilo hodie condemnatur in sexcentis maravedis ex l. 1. titulo 10. libro 3. Recopilationis. Hodie enim hæc pœna in usu est non solum ubi agitur de crimine homicidij, verum & de quocumque crimine ex quo pœna mortis sit imponenda, vt constat ex dict. l. 1. Recopilatio. & ex cap. 15. De los Corregidores, l. 3. titul. 10. libr. 4. Recopilationis. Practicatur autem contra homicidas contumaces & fugitivos: si enim capiuntur cessabit pœna del homicillo, vt constat ex dict. l. 4. fori, ibi fugere & ex l. 12. titu. 13. libr. 8. Ordinamenti & dict. l. 3. Recopilatio. Est enim pœna contumaciæ, & ideo praxis est, quod proposito secundo edicto, quo ad iudicium vocantur absentes, & accusata secunda contumacia iud. profert sententiam, in qua condemnat absentem pœna del homicillo, dict. l. 3. Recopilationis, & quia vere sententia est, præcedere debet qualis qualis

probatio, qua præterfugam constare possit de delicto, vt do-
cent plura in proposito cumulantur Auendanius in cap. præ-
torum prima parte, cap. 18. à num. 5. Aniles cap. 15. verbo ho-
micillo, Plaça de delictis cap. 10. numer. 13. Et licet in contu-
macia damnatus si compareat & velit se excusare, audiendus
sit intra annum, non solum quo ad pœnam corporalem, sed &
quo ad pœnam pecuniariam, post annum in pœna tantum
corporali ex l. 3. titul. 10. l. 4. Recopilationis, tamen hanc pœ-
nam non recuperat, et si innocens sit l. 15. titu. 2. libr. 3. Ordi-
namenti. & est glo. verbo. vincet in l. & post editum 73. ff. de
iudicijs.

Præter à hoc iure pœna mortis imposita est, & practica-
tur contra homicidas l. 2. titu. 8. partita. 7. l. 1. & 2. titu. 17. lib.
4. fori. l. 3. titulo 13. lib. 8. Ordinamenti. l. 3. titu. 23. lib. 8. Re-
copilationis. Et licet ex l. 15. titu. 8. partita. 7. mobiles hac pœ-
na capitis non teneantur, sed deportationis in insulam, tamen
hodie ex generali consuetudine mortis pœna etiam contra
nobiles locum habet, vt diximus supra, & probat Grego-
rius Lopez in dicta. l. 15. verbo cauallero. Didacus Perez
in l. 1. gloss. 1. titulo 1. libro 4. Ordinamenti, versiculo, item
nobilis, & in l. 3. titu. 13. verbo. muera, lib. 8. Ordinamenti, et
si contrarium velit Anton. Gomez, tertio tomo capi. 3. nu. 2.
Qui vero occiderit sagita, vel percusserit vltra dictam pœ-
nam, amittit dimidiam partem bonorum. l. 5. titulo decimo-
tercio libro 8. Ordinamenti. l. 5. titulo 23. libro octauo, Re-
copilatio. Qui vero occiderit con arcabuz, omnia bona amit-
tit, diuidenda iuxta formam traditam in l. fin. titu. 23. libr. 8.
Recopilationis.

Hæc autem omnia, & quæ hucusque diximus in eo homi-
cidio procedunt, quod voluntarium esse diximus: nam si ho-
micidium casu fiat, id est præter voluntatem & intentionem
agentis, prædictæ pœnæ locum non habent l. 1. §. Diuus l. in
l. 7. l. Diuus 14. ff. de sicarijs l. cum autē 23. §. capitalem. ff. de
ædilitio edicto. l. 5. §. si magister. l. idem iuris 8. §. mulicnem
l. qui foueas, 18. l. si putator. 31. ff. ad l. Aqu. cap. lator 9. capi.
ad audientiam 12. capit dilectus 13. capit. ex literis primo, &
secundo, capit. significasti 16. capit. exhibita, cap. Ioannes de
homicidio. docent Doctores in dict. locis. Bossius in praxi
titulo

titulo de homicidio numero 37. Anton. Gom. dict. capi. 3. nu-
mer. 17. Couarru. in dict. Clementina 2. parte §. 4. numero. 1.
Iulius Clar. dict. §. homicidium nume. 2. & sequentibus Men-
chaca controuersiarum illustrium ca. 19. à num. 4. Plaça de de-
lictis cap. 26. Menochius de arbitra. casu. 324. Petrus Grego.
lib. 36. syntagmat. cap. 20. In dubio autem semper præsumi-
tur homicidium dolo & voluntate commissum l. 1. C. de sicari-
ijs, nisi ex genere armorum aut ex alijs probationibus & in-
dicijs contrarium appareat d. l. 1. §. Diuus. docent Bossius &
Ant. Gom. vbi supra.

In hoc autem homicidio casuali distinguendi sunt ali-
qui casus. Prior est cum lata culpa præter voluntatem ta-
men homicidium committitur, tunc enim quia dolo proxi-
ma est l. quod Nerua. 32. ff. depositi. l. 1. ff. si mentor falsum
modum. licet nec pœna mortis, nec ordinaria homicidij te-
neatur homicida, criminaliter tamen erit puniendus, puta ad
triremes, aut exilio, aut deportatione, vt in eo, qui versus
turbam hominum proijcit lapidem, & in exemplo dict. §. si
magister. docet l. 9. titu. 8. par. 7. Clarus d. §. homicidium nu-
mer. 3. & §. fin. q. 84. Bossius in praxi titu. de defensione reo-
rum nu. 68.

Alter casus est, quando homicidium sit culpa leui, vt in eo
qui cum ramū ex arbore deijceret, non proclamauit, & tran-
seantem interfecit, & in exemplo dicta. l. qui foueas dicta l.
idem iuris. §. mulionem capit. contingatur cap. ad audien-
tiam, de homicidio, & tunc licet apud nos l. partitæ pœna
exilij imposita sit, ex l. 5. titu. 8. parti. 7. & deinde ad pœnam
del homicillo restricta ex l. penultima titu. 13. libro 8. Ordi-
namenti & ex l. 13. titu. 23. libr. 8. Recopilationis, tamen pœ-
na erit arbitraria, vt notant Clar. Pla. Menchaca & Menoch.
vbi supra.

Vltimus casus est quando homicidium sine culpa etiam le-
ui sequitur vt in casu capituli, dilectus cap. significasti el pri-
mero cap. Ioan. de homici. vel quando quis sufficientem ad-
hibuit diligentiam, vt in casu capi. ex literis el primero, de ho-
micidio, & in eo, qui in loco solito & cōsueto equo currēs ho-
minē offendit, & interfecit, & tunc verissimum est nulla pœ-
na etiā extraordinaria occidentem teneri, si portabat cascanē

les lib. 8. l. 13. tit. 23. lib. 8. Recop. dict. l. 23. vbi Bart. in sum-
mario idem Bartol. in l. respiciendum. §. delinquentum. 4.
ff. de pœnis gloss. in cap. 2. de constitutionibus Bossius dict.
titulo de homicidio. num. 66. Menchaca dict. cap. 19. numer.
11. Petrus Gregor. dict. cap. 20. num. 2. & sequentibus, & hac
sententia admittenda mihi videtur, etiam si homicida operā
daret rei illicitæ dummodo necessariam adhibuerit diligen-
tiam, ne homicidium sequatur, cum pluribus exemplis decla-
rat Menchaca dict. cap. 19. num. 15. & Couar. dict. §. 4. num.
2. vbi discrete scribit refum esse illius actus illiciti, cui operam
dabat, non vero homicidij, docet Soto lib. 5. de ius. & iure. q.
1. artic. 9. contra S. Thom. 2. 2. quæst. 64. artic. 8. & Caietanū
ibi, & communem canonistarum, qui voluerunt contrarium,
quibus non suffragatur text. in cap. dilectus cap. Ioannes, ca.
ex literis, cap. fina. de homicidio, quia nihil directo probant,
sed à contrario sensu, quod argumentum inefficax est, si abso-
lutum aliquid resultat cap. à nobis el segundo de sententia ex-
communicatio.

Quod vero diximus supra relatas pœnas in homicidio vo-
luntario procedere, cessare autem in casuali, ita intelligendū
est, ut irregularitatem non comprehendat: hæc enim periinde
in homicidio casuali contrahitur, sicut in voluntario cap. pres-
byterum, cap. continebatur capit. ad audientiam, de homici-
dio. in modo tamen dispensandi longe differunt. Si enim ir-
regularitas procedat ex homicidio voluntario licet possit Pa-
pa dispensare, tam ut promoueat, quam ut ministret in sus-
ceptis, ut ex regul. cap. proposuit. de concessione præbendæ
docuerunt Abbas num. 12. & ibi communis in cap. sicut dig-
num. de homicidio. Felinus num. 3. Socinus num. 390. in dic.
cap. ad audientiam Couarr. dict. 2. part. §. 3. num. 3. Nauarr.
in Manuali cap. 27. num. 239. tamen nunquam solet dispensa-
re, nisi cum religiosis, aut volentibus ingredi religionem, ut
docent Couarr. & alij supra & ita accipienda & reducenda est
gloss. magna in dict. cap. sicut dignum. §. fina. quæ videbatur
adimere facultatem dispensandi. Episcopus vero in hac irregu-
laritate dispensare non potest, non solum quo ad ordines sa-
cros, prout expressum est. in dict. capit. continebatur, verum,
neque ad minores, ut docent Innoc. & Abbas num. 7. in ca. 2.
de cle-

de clericis pugnantibus Felin. num. 4. & Socinus num. 397.
in dict. cap. ad audientiam. Salzedo in additionibus ad Bern.
Diez dict. cap. 94. litera. B. licet contrarium voluerint, & ma-
le Hostiensis Anto. & Ioan. Andre. in dict. cap. 2. Couar. dic.
§. 3. num. 5. Nam text. in dict. cap. continebatur & in dict. ca.
ad audientiam, quibus fundantur loquuntur de homicidio ca-
suali: potest tamen Episcopus quoad obtinendum beneficium
simplex cum homicida voluntario dispensare ex text. elegan-
ti in dict. cap. 2. de clericis pugnantibus, vbi notant Innoc.
Abbas & communis. Felin. & Socin. in dict. capi. ad audien-
tiam, Coua. vbi supra num. 6. Nauar. in Manuali cap. 27. nu-
240. Saleed. vbi supra Staphileus de literis gratiæ, pagin 78.
In curato vero dispensare non potest argumento capi. 1. de fi-
lijs presbyterorum in 6. & ex cap. fin. de rescriptis, eodem li.
& docent Abbas & ceteri vbi supra. Hodie vero ex disposi-
tione Concilij Tridenti. Sessio. 14. capi. 7. de reformatione,
expressa interdicta est Episcopis dispensatio in homicidio
voluntario, etiam occulto, etiam quo ad simplicia beneficia,
idque procedit etiam si homicidium adeo sit occultum, quod
nequeat per testes probari, ut rectè sensit Salzedo vbi supra
contra Couar. qui sub dubio tenuit contrarium.

Perpetuò tamē notabis quod si homicidium voluntarium
sit occultum, & homicida probabiliter potest timere, quod in-
cidet in suspensionem, si se à celebrando abstineat, poterit etiā
sine dispensatione licite celebrare, post debitam confessionē,
& contritionem, ut docuit Nauar. dict. cap. 27. numer. 239. in
principio. Quod si procedat irregularitas ex homicidio ca-
suali, licet neque tunc possit dispensare, nisi Roman. Ponti. ut
docet Abbas in dict. capi. continebatur numero 3. Socinus in
dict. capit. ad audientiam numero 403. Couarruuias, & Sal-
zedo, vbi supra probat. l. §. 1. titulo 6. partit. 1. tamen facilius
dispensatur cum homicida casuali, ut constat ex dict. cap. con-
tinebatur, & dict. ca. ad audientiam, imò hodie si homicidiū
sit occultum, poterit Episcopus dispensare ex Concil. Tridenti.
Sess. 24. ca. 6. de reforma.

Quod autem diximus irregularitatem contrahi ex homi-
cidio casuali, in duabus prioribus speciebus obtinet in dislin-
cte, id est, quando aliqua culpa etiam levis interuenit, si vero
levis si-

leuissima interueniat culpa, non est sufficiens ad inducendam irregularitatem capit. quasitum, de poenitentijs & remissio. vbi notat Abbas Villadiego in tractat. de irregularitate capi. de percussore. column. 7. Syluester in summa, verbo homicidium 2. column. 2. Couar. in dict. Clement. 2. parte. §. 4. licet gloss. in cap. significasti in principio, de homicidio teneat cotrarium. Quod multo magis procedit, si nulla culpa, sed casu tantum contingat homicidium, vt in eo, qui necessariam adhibuit diligentiam cap. ex literis 1. cap. dilectus de homic. & in hoc conueniunt Theo. & Canoni. cum distinctione tamen actus liciti, vel illiciti, vt si is, qui leuissima culpa, aut casu hominem occidit, dabit operam rei licite, & ex eo actu inopinante sequatur homicidium, immunis sit ab irregularitate, si vero daret operam rei illicitae efficiatur irregularis, ita docet gloss. verbo. consilium in cap. sicut. §. fina. de homi. Abb. Anania, & Felin. in cap. presbyterum eodem titu. Castro. li. 2. de potestate l. poenalis capit. 14. verbo. 2. D. Thom. 2. 2. quaest. 64. artic. 8. vbi Caieta. Soto lib. 5. de ius. & iure quaest. 1. arti. 9. Villadiego vbi supra column. 6. Alber. Trotius de vero & perfecto clerico. l. 2. cap. 17. & iuxta hanc distinctionem interpretantur text. in cap. tua nos, in cap. sicut, in cap. dilectus in ca. ex literis el segundo cap. Ioan. cap. exhibita, de homicidio. Mihi vero qui superius docui committentem homicidium casualiter, etsi operam daret rei illicitae immunem esse a poena etiam extraordinaria, longe verius videtur etiam si opera dederit rei illicitae, si necessariam adhibuit diligentiam, non fieri irregularem, quia haec irregularitas aut oriri debet ex culpa illius actus illiciti, cui operam dabit, aut ex culpa, quae contigit ex negligentia non praecauendi. Ex hac autem oriri non potest eum proponamus nullam culpam fuisse: ergo oritur ex illa quod esset absurdum, cum illicito actu praeter homicidij, aut detractionis non incurrat quis irregularitatem. Et ita pluribus exemplis confirmando docuerunt Couar. dic. §. 4. num. 10. Mench. controuersiarum illustrium cap. 19. numer. 13. Socinus in dict. cap. ad audientiam, num. 403. Pla. de delictis cap. 26.

Neque obstant text. in dict. cap. dilectus, & in dict. ca. ex literis secundo cum alijs supra, vbi Pontifices fundari videntur,

tur in opera licita, vel illicita: quia & ego fateor discrimen esse. Nam si actus illicitus sit ordinatus sua propria natura ad homicidium, aut saltem est periculosus, vel ex illo frequenter sequitur mors, quia agens videtur esse in aliqua culpa homicidij, efficiatur irregularis, vt sentiunt illa iura, & docent Socius in dict. cap. ad audientiam num. 49. Soto dict. artic. 9. Couarr. dict. nu. 1. vnde in hac specie solum is dicetur rei illicitae operam dare, qui actum fecerit prohibitum ratione vitandi homicidium, aut membri abseissione.

De homicidio autem necessario, id est, ad vitae defensionem illud est adnotandum superius relatas poenas in eo quidem cessare: cum enim cuilibet se ipsum defendere iure naturae permittatur. l. vt cum. ff. de ius. & iure. l. 1. §. cum arietes. ff. si quadrupes pauperiem. l. 1. §. cum vi. l. 3. §. cum igitur. ff. de vi, & vi arma. c. 2. cap. significasti. de homicidio cap. dilecto. de sententia excommunicata in 6. qui alium se defendendo occiderit, ab omni poena immunis erit l. 2. & 3. C. de sicarijs, & apud nos confirmatur ex l. 3. titu. 8. parti. 7. l. 1. titu. 17. libr. 4. fori. l. 4. titu. 13. li. 8. Ordinamenti. l. 4. titu. 13. lib. 8. Recopi. Et id non solum in poena procedit, verum & in culpa, vt contra Acursum in dict. l. vt vim, verbo, nam iure docent Bartol. & Paulus ibi, vbi Fortunius Bologne. & communis D. Tho. 2. 2. quaest. 64. artic. 7. Soto lib. 5. de iustitia & iure quaest. 1. artic. 8. Couar. in dict. Clementi. 3. part. §. vnico num. 1. Plaça cap. 28. num. 2. quod intelligendum est, dum tamen modum defensionis non excedat l. 1. C. vnde vi. Clementi. si furiosus, de homicidio.

Quando autem modum excessisse dicatur iud. arbitrio relinquitur, vt docent Tiraquel in l. si vnquam, verbo, omnia num. 31. C. de reuocandis donationibus Menoch. de arbitra. casu 277. num. 5. si vero modum excesserit non teneri ordinaria homicidij poena, sed aliqua extraordinaria arbitrio iudicantis probat text. elegans in l. si adulterium, cum incestu. §. Imp. ff. de adulter. & in ca. significauit. de poeni. & remissio. docet gloss. in summa 23. quaest. 1. Romanus singulari. 3. Decius in dict. l. vt vim num. 18. Couar. dict. §. vnico num. 3. Plaça dict. cap. 28. num. 13. Menoch. casu 278. num. 2. Ex quibus constat, si eum, qui me percussit, iam fugientem occidam non esse

esse omnino immunem à poena, licet non teneat ordinaria gl. verbo secularibus in c. 3. de homicidio. Coua. vbi supra ver. 3. & Plaça num. 7.

Quod vero attinet ad irregularitatem, licet plures existimauerint eam omnino contrahi ex homicidio necessario, vt constat ex gloss. verbo. consilium in cap. sicut. §. fina. de homicidio D. Thom. dict. quæst. 64. articu. 7. tamen hodie certum est, immunem esse ab irregularitate, qui mortem aliter vitare non valens alterum occiderit, ex text. vnico in Clementina, si furiosus, de homicidio, docent Couar. & Plaça vbi supra Nicolaus Plobinus de irregularitate. 35. irregularitate. Quod si aliter mortem vitare posset, id est, moderamen inculpatae tutelæ excedat, quia sufficit homicidium esse culposum, vt contrahatur irregularitas, vt supra fiet irregularis dict. Clementina, & omnes ibi tex. elegans in ca. significasti. el segundo de homicidio.

Ex quibus primo deducitur, quod etsi liceat laico propter vitandam iniuriam personalem, quam vel alapa, vel fustibus, sibi inferendam aliter vitare non poterat, inferentem occidere Hippolytus in l. 1. limitatione 9. de sicarijs, Carrerius in praxi capitulo de homicidio. §. 6. numer. 94. Couarruu. dict. §. vnico numer. 4. tamen eo casu efficietur irregularis, vt docet Plaça num. 17.

Secundo deducitur, quod quanuis is, qui fugiendo potuit mortem euadere si noluit fugere, & occidat aggressorem, non teneatur de homicidio vt docuit Bartol. in dict. l. vt vim, num. 10. & ibi Iason num. 38. & communis Alexand. consil. 109. volu. 1. tamen incurreret sine dubio irregularitatem, vt notat gloss. in dict. Clemen. glo. & ibi Abbas in ca. suscepimus de homicidio, quod intelligendum est, nisi fuga mortis induceret periculum, vt voluerunt Abb. vbi supra Syluest. verbo. homicidium 1. q. 9. & verbo homicidium 3. q. 4. Plaça nu. 10. & Couarru. num. 4.

Vltimo ex his deducitur, quod licet vtroque iure liceat non solum ob defensionem personæ, sed etiam rerum hominē occidere l. furem vbi gl. & DD. ff. de sicarijs l. 4. ff. ad l. Aquilam l. 1. C. vnde vi. cap. 3. de homicidio, docet glo. verbo, iure in dict. l. vt vim vbi Bartol. Iason nu. 23. Decius, Fortunius & Bo-

& Bologne. etsi in iure canonico dissentiat gloss. in summa 23. quæst. 3. & Canonistæ in capit. 2. de homicidio, quos refellit Couar. dict. §. vnico numer. 6. tamen si pro rerum defensione occidat incurreret irregularitatem, glo. in dict. ca. 2. vbi Abb. & Felin. Plaça, Coua. & alij, vbi supra.

De iniuriarum poena, Caput decimum-
sextum.

ATISSIME patet iniuriæ verbum, significat enim quidquid non iure fit. l. ff. de iniurijs, principium Inst. eod. titu. ius enim & iniuria contraria sunt. Vnde & iniuriam facere bruta negantur, quia neque iure quidquam facere possunt l. 1. §. 1. ff. si quadrupes pauper. & inde iniquitatem & iniustitiam verbum, iniuria, sæpe significat, vt cum dicimus iudi. contra ius aliquid fecisse, vt in l. qui proprio. §. procurator. ff. de procura. l. si per imprudentiam. §. 1. ff. de euictionibus. l. 3. ff. quod metus causa l. 1. C. de rerum permutatione. Specialiter tamen in hoc cap. pro contumelia sumitur, quæ quia à contemnendo dicta est, dict. l. 1. tribus modis irrogari potest, facto, verbis, aut scripto dict. l. 1. versic. iniuriam autem. §. 1. instituta. eod. De ea, quæ fit facto, diximus in precedentibus, & dicemus in sequentibus capitibus. Verbis vero fit, si cui conuitium fiat dict. l. 1. dict. §. 1. Vnde cum hoc conuicij verbum, quod proprie quamlibet reprehensionem significat, vt ex Cicco. & alijs probatis autoribus docet Rebardus lib. 1. variarum capit. 3. & in eo sensu accipitur in l. iudici 42. ff. de iniurijs in l. illud. 8. ff. de appellat. interpretetur Consul. in l. item apud. 15. §. conuicium. ff. de iniurijs pro concitatione & vocum tumultu, nō videbatur verbis iniuria fieri, nisi quid cū vociferatione dicatur, dict. l. item apud. §. ex his.

Sed verius est, & si quid infamandi & iniuriandi animo dicatur, iniuriam fieri dict. §. ex his, ex quibus constat, non solum eum, qui crimen aliquod in specie, vel in genere alicui obiecerit, iniuriam fecisse videri, vt notant DD. communiter
L 2 in l. 3.

in l. 3. in principio. ff. de libe. & posthumis, vel qui aliquid bonis moribus contrarium Titio dixerit, vt docuit Corneus con filio 80. volumini. 3. sed etiam ille, qui quicumque verba etiam quæ iniuriam non sonant, animo tamen iniuriandi dixerit, vt si quis diceret coniugato, tu es vir bonus, tunc enim iniuriarum tenebitur, quia illis significauit adulterium vxoris patienter pati, vt docent Clar. li. 5. sententiarum. §. iniuria. num. 1. Did. Per. in l. 2. verbo. cornudo, titu. 9. li. 8. Ordina. Parladorus rerum quotidianarum 1. p. c. 17. nu. 4. plura tradit Boerius conf. 4. à nu. 9. Iniuria enim ex animo & affectu facientis consistit illud. §. 1. ff. de iniurijs. l. qui iniuria. l. verum est la segunda ff. de furtis. Multum autem interesse puto inter verba, quæ natura ipsa iniuriosa sunt, vt latro, proditor, & similia, & ea quæ per se iniuriam non sonant. Nam qui iniuriosa verba protulerit semper præsumitur iniuriandi animum habuisse, vt docet Parisius conf. 149. nu. 19. lib. 4. Cla. d. 6. iniuria nu. 12. quia talis animus præsumitur, qualia sunt verba. l. Labeo. ff. de supell. legata l. scire. ff. de tuto. & cura. datis. Ac proinde si uelit se excusare quod non dixit animo iniuriandi, tenetur illud probare iuxta tex. in l. si non conuicij. C. de iniurijs. Si uero verba non iniuriosa obiecit vt si mulieri dicere, *Soyz buena muger*, tunc onus probandi, quod habuit animum iniuriandi incumbet ei, qui se his verbis dicit offensum ex dict. l. Labeo, cū alijs. Et ita intelligenda doctrina Iaco. de Belouiso in practi. iudiciaria. c. de iniurijs nu. 6. Pro qua sententia facit doctrina Grammatici de decisione 37. nu. 5. in fine, & sensu Petrus de Be lapertica in repetitione dict. l. si non conuicij, num. 14.

Varijs autem modis poterit qui aliqua crimina alteri obiecit, probare non iniuriandi animo obiecisse, vt à poena iniuriarum excusetur. Primus erit, si ea crimina in iudicio contra testes sibi aduersantes opposuerit, asserens hereticos, per iuros, vel latrones esse: quia licet ea non probauerit iniuriarum non tenebitur maxime, si protestetur sui iuris cõsequendi causa non iniuriandi obijcere, ex tex. in l. qui cum maior. §. si libertus. ff. de bonis libertorum. l. fiscus in quaestionem. §. delatoris. ff. de iure fisci. l. iniuriarum. §. is qui iure. ff. de iniurijs, l. fin. ff. quod quisque iuris. Vbi ita docuerunt Bal. Pau. & alij, idem Pau. in l. 3. ff. de liberis & posthu. dicit communem Cor

rafius

rafius eam probans in causis capitalibus, aut infamiae in l. si tã angust. nu. 7. ff. de seruitatibus. Sed mihi uerius uidetur, si crimina testibus opposita non probet iniuriarum teneri, quia qui non probat quod excipiendo proponit, uidetur etiam calumniari. l. 1. C. de aduocatis diuersorum iudiciorum. Deinde quia illa protestatio non releuat iniuriantem, vt dicemus statim, & ita probant Alex. & Iason num. 2. in dict. l. fin. Abbas in cap. cum te num. 28. de re iudicata, Boerius confil. 4. num. 23. Petrus Gregor. li. 38. syntagm. cap. 5. num. 6.

Alter modus est, si conuicium irrogans protestetur, se non iniuriandi animo ficere, vt si in his verbis, Tu mentiris, quæ sine dubio iniuriosa sunt, Bar. in l. item apud. §. ait Prætor numer. 3. ff. de iniurijs. Alexan. in dict. l. 3. Boerius dict. confil. 4. nu. 10. Bossius in praxi titu. de iniu. nu. 7. dicat quis saluo tuo honore, mentiris, quo casu non teneri iniuriarum testantur Aug. in repertorio versic. verba illa, tu mentiris Bertachinus in repertorio verbo iniuria col. 3. licet si verba illa, tu mentiris præcedant & sequatur protestatio saluo honore tuo non excusari testetur Bart. in l. si quis extraneus in principio nu. 3. vbi Cuma. & alij. ff. de acqui. hære. *Sed ego indistincte uerius puto*, siue sequatur iniuria, siue præcedat protestationem non excusari protestantem ex reg. generali protestationem contrariam facto non releuare protestantem capit. cum. in. de constitutio. ca. sollicitudinem de appellatio. dict. l. si quis extraneus, docent Alex. & Iason num. 3. in d. l. fin. ff. quod quisque iuris idem Alex. in dict. l. si quis extraneus & in l. turpia legata in fine de lega. 1. idem Ias. in l. non solum. §. morte nu. 49. ff. de noui operis nuntiatione Abbas in dict. ca. cum te, Cla. dic. §. iniuria nu. 13. Corra. vbi supra num. 5. Couar. lib. 1. varia. cap. 11. num. 1. Placa cap. 1. num. 11. Dida. Perez in l. fin. vers. vlt. terius queritur, titu. 1. li. 1. Ordinameti idemque foret, si quis diceret, non dicis verum ex Couar. vbi supra.

Tertius modus erit, si verbum iniuriosum obijciens, alio prius esset prouocatus: tunc enim licet iniurijs non sit locus mutuae compensationi, vt notat Abb. in cap. 1. de iniu. Felin. inc. dilecti nu. 10. de exceptio. Bossius. d. tit. de iniurijs nu. 8. & probat text. in ca. veniens, ibi, alternatim conuicia inferendo, de iure iurã. tamẽ quia prouocatus censetur propulsandi conuicij

L 3

gratia,

gratia, non iniuriandi animo verba iniuriosa retorquere, cessabit iniuria, & poena l. qui cum maior. §. si libertus. ff. de bonis liberto. tex. elegans in l. quæ omnia 25. §. 1. ff. de procu. in l. si ex plagijs. 52. §. tabernarius. ff. ad l. Aquiliam. Quod sanè intelligendum est, si conuicium à prouocato obiectum tēdat in defensionem prioris, vt puta si dicenti. Tu es latro, replicetur, mentiris: secus si dicatur, & tu es hæreticus.

Ita docet eleganter Bart. in d. l. quæ omnia vbi Paulus & alij Alexand. de Ias. in d. l. fin. ff. quod quisque iur. Claudius in l. vt vim num. 100. & ibi Curtius num. 40. ff. de iusti. & iur. Abb. in d. l. cap. cum te num. 25. Corrasius vbi supra num. 6. Boerius num. 25. Menoch. consil. 41. num. 9. & 10. lib. 1. Et ita esset iudicandum, licet contrariam sententiam communem esse dicat Clarus d. l. §. iniuria num. 14. Ema. Suarez li. com munium opinionum, versic. iniuriarum num. 13. Quorum sententia procedere posset, si conuicium, cui prouocatus replica uit, mentiris, esset verum, vt ex l. eum qui nocentem. ff. de in iur. docent supra relati, & Felinus in d. l. cap. dilecti num. 11. de exceptio.

Puniuntur autem verbis iniuriantes antiquo iure ciuili satis molliter. Ex l. enim 12. tabulari poena. 25. denarijs imposita erat, his verbis. Si alteri iniuriam facit 25. denarijs poenæ sunt, vt referunt Aulus Gel. li. 20. noctium Asticarum ca. 1. Alexand. ab Alexand. lib. 6. dierum cap. 10. Anton. Augu. de ll. ad ll. 12. tabul. l. 33. Otomanus ad eandem ll. pagin. 218. Verum quia ea. l. nimis erat indulgens, & poena contemnebatur, referunt enim Lucium Neratium improbum ciuem pro delectamento habuisse faciem liberi hominis manu sua verberare, aut conuicium ciuibz inferre, seruoque, quem cum crumena asium plena ducebat iubere solitum, vt iniuriam passus. 25. asses ex l. 12. tabu. numeraret, ideoque abiit in desuetudinem, & nouiori iure huius criminis poena effecta est arbitraria. §. in summa Insti. de iniurijs. Serui enim flagellis casti dominis restituantur, liberi vero humiliores fustibus subijciuntur, cæteri vero exilio temporali coercentur. l. fin. ff. de iniur. docent Felinus in d. l. ca. cum te num. 3. Clar. d. l. §. iniuria, num. 7. Grammaticus decisione 37. num. 11. Menochius de arbita. casu 263. num. 3. Et præterea iniuriantes efficiuntur infames

fames l. 1. ff. de his, qui notantur infamia. Quod non solum procedit in atroci iniuria, sed & in minima, vt probat text. in ca. cum te. de re iudica. & docent ibi Abbas num. 8. Felin. num. 9. & communiter DD. Cla. vbi supra num. 7. Corsetus in tractatu de minis 2. part. numero. 26. Salzedo in additio. ad Bern. Diez. 66. litera. A. licet contradicant plures relati à Felin. vbi supra Plaça d. l. cap. 1. num. 2. Fuit quoque eoiure alter vindicandæ iniuriæ modus, quia reus abiurabat se iniuriam non fecisse, aut cui fecerat indignum esse iniuria, vt probatur ex Marciale libr. 2. epigram. 80. ibi. Nihil in te scripsit Bitinice credere non vis, & abiurare iubes malo satis facere, & ex Terentio in Adelphis actu 2. Scena 1. vbi Samio indignis acceptus modis ab Eschino inter alia dicit. Noui ego vestra hæc nollem factam, dabitur, qui iurandum esse te indignum iniuria hac, & confirmatur ex adductis per Brisonium li. 8. de formulis pag. 818. atque ita interpretandus est tex. difficilis in l. lex Cornelia. §. hac l. ff. de iniurijs.

Pontificum autem iure clerici conuicijs iniuriantes poena quoque iudi. arbitraria tenentur cap. 1. de maledicis, docent Hostien. in summa eodem titul. num. 3. Felinus vbi supra numer. 3. & Gra. num. 11. Bernar. Diez in practica. ca. 66. nu. 1. Sunt tamen cogendi veniam ab iniuriato postulare, quod si facere recusauerint deponendi sunt cap. clericus maledicus. 46. dist. Et præterea si hac actione condemnentur efficiuntur infames d. l. cap. cum te vbi DD. notat Bernar. Diez vbi supra & ibi Salzedo in additio. Murmurantes vero si religiosi sint, & superioribus suis detraxerint, illis poenis subiacebunt, quæ secundum eorum regulam pro grauibus culpis imponi consueuerunt Clementina 1. §. quibus. de priuilegijs. Ex quibus apparet quod et si huius regni iure, vt statim dicemus maiora conuicia inferentes teneantur ad satisfactionem iniuriati, palinodia canere, & possit Ecclesi. Iudex quādo poenæ canonicæ deficiunt imitari consuetudinem, & ll. Regni, vt docet Pala. Ru beus in repetitione Rubricæ, in initio num. 15. & ibi Baraona in additionibus liter. H. tamen hoc casu non poterit clericum condemnare, vt cantet palinodiam, tum, quia certa poena iure canonico indicta est ad partis satisfactionem in d. l. ca. clericus maledicus: tum quia nobiles, quos hidalgos appellamus, quibus

quibus æquiparantur clerici glo. in cap. studeat. 50. d. & in l. miles. ff. de re iudicata. ea poena non tenetur, vt dicam statim. Et ita contra Bernar. diez dict. cap. 66. in fine tenuerunt Didac. Per. in l. 9. titu. 1. li. 1. Ordinamenti Pla. d. ca. 1. nu. 24. Pa. dilla in l. quanuis nu. 9. C. de iuris, & fac. igno. Parladorus. 1. par. rerum quotidianarum ca. 17. nu. 10.

Iure quoque Regio poena contra iniuriantes arbitraria est l. 21. titu. 9. part. 7. Et quanuis pro minoribus conuicijs centum morabetimorum poena indicta esset in l. 3. titu. 9. libr. 8. Ordinamenti. tamen denuo arbitraria effecta est in l. 3. titu. 10. li. 8. Recopila. exceptis tamen quibusdam verbis, scilicet, *Gaso, fo metico, cornudo, traydor, hereje*, aut mulieri coniugata, puta. Quæ qui obiecit certa huius regni poena tenetur: condénatur enim in trecentis solidis, quorum valorem tradit Coua. li. 1. variarum ca. 11. num. 3. Pla. de delictis ca. 2. & cogitur palinodiam canere l. 2. titu. 3. li. 4. fori. l. 2. tit. 9. li. 8. Ordinamen. l. 2. titu. 10. li. 8. Recopila.

Ex quibus constat, quod cum hæc poena cantandi palinodiam omnem adimat honorem & perse irroget infamiam, vt constat ex l. 8. titu. 3. parti. 7. l. 2. titu. 5. eadem partit. l. 2. titu. 8. libr. 8. Recopila. quod damnatus actione iniuriarum pro his maioribus conuicijs efficietur sine dubio infamis, vt docet Plaça dict. cap. 1. num. 22. Indeque subinfertur optimo iure nobiles, quos hidalgos appellamus, exceptos fuisse in eadem l. 2. ab hac poena canendi palinodiam, hos enim non oportere ignominiosa poena punire late comprobat Plaça. dict. c. 1. num. 23. & alij supra. Verba autem quibus debet palinodiam canere hæc sunt. *Digo que menti en dezir tal cosa de fulano*, prout expresse probat. l. 8. titu. 3. part. 7. neque sufficeret dicere, quod errauit, deceptus fuit, aut non bene dixit, vt notat Greg. Lopez in dict. l. 8. verbo. *mintio*, quem sequitur Parla. d. cap. 17. num. 16.

Circa quam retractationis poenam nonnulla sunt aduertenda. Primum expresse in dict. l. 2. cautum esse, eam poenā pro alijs quoque iniurijs, similibus tamen illis conuicijs imponendam esse. Dicimus autem eas esse similes, quæ maiores aut æquales fuerint l. neque. ff. de ll. & probat. l. 3. eiusdem tituli. Vnde si quis dixerit, *Soys alenoso, hechizero, bruxo, o alcahuete*, eadem

eadem poena tenebitur, quia hæc crimina proditori hæretico & meretrici æqualia sunt, aut saltem non minora. Vnde contingit dubitari, quid in eo admittendum sit, qui aliquem appellauit Iudæum, & Couar. lib. 1. variarum cap. 11. num. 3. in fine, & Pla. dict. cap. 1. num. 14. testantur eandem poenam locum habere, & esse praxi receptissimam: & ita fuisse iudicatum testatur Peguera quæstionum criminalium cap. 13. num. fina. A quibus dissentit Parlado. dict. cap. 17. num. 8. Salazar de vsu & consuetudine curiæ cap. 1. à num. 85. Quibus ego libenter accedo, tum quia hoc conuicium simile non est hæretico, cum non eo sensu obijciatur, quasi se etiam Iudæorum sequatur, sed vt indicet ex genere Iudæo descendere vt late probat Peguera dict. cap. 13. tum quia in eadem l. 2. pro conuicio illo, tornadizo, cui simillimum est id, de quo loquimur, diuersa poena, quam retractationis imposita est, scilicet, de diez mil maravedis.

Secundò obseruandum est, quod si conuicium Titio obiectum verum sit obijciens non tenebitur actione iniuriarum, vt probat text. in l. eum qui 18. ff. de iniu. meliortext. in l. 1. titu. 9. parti. 7. Quod in his conuicijs verum esse intelligit ibi Bartol. quæ nota esse expedit Reip. vt si appellarem latronem hæreticum, &c. quod si ea conuicia nota esse non expediret, perinde iniuriarum actionem locum habere affirmat, ac si falsa fuissent obiecta ex tex. in l. 2. C. quando & quibus 4. pars, lib. 10. sequitur Alexand. num. 6. & Iason in l. 3. in principio, ff. de liberis & posthu. Abbas in cap. cum te num. 27. vbi Felinus de re iudi. Boerius dict. consil. 4. Clarus dict. §. iniuria, num. 15. Anto. Gom. 3. tomo variarum cap. 6. nume. 2. dicunt communem plures relati in 1. tomo communium opinionum, pagin. 22. 23. & 25. Didac. Perez, in Rubric. titu. 9. li. 8. Ordinamenti columna 3. Salazar dict. cap. 1. num. 101. Ego vero longe aliter se hanc rem habere existimo. Nam cum in principio dixerim iniuriam ex affectu & voluntate facientis consistere l. 3. §. 1. ff. de iniu. necessarium quoque esse affirmo, vt quoties animo iniuriandi conuicia inferuntur, sine vlla distinctione, an sint vera vel falsa, producant iniuriarum actionem: facit text. in cap. cum minister, cap. relegantes 23. quæst. 5. li. 2. C. de officio Rectoris, l. 1. C. de famosis libellis. Et ita defendūt

Couarru. dict. capit. 11. numero. 6. Plaça dict. cap. 1. numero. 3. Paguera dict. capit. 13. numero. 9. & 16. Salzedo ad Bernard. Diez in practica. dict. capit. 66. litera. B. & in regulis, regula 784. vbi late Dida. Pe. vbi supra Parlado, dict. cap. 17. Quod ita temperandum est, vt si conuicium sit verum, licet teneatur conuicians actione iniuriæ tamen non ordinaria poena, sed aliqua extraordinaria puniendus erit, siue notum esse expediat Rei pub. siue non, vt resoluunt Couarru. Pla. Salze, & Parlad. vbi supra.

Tertiò obseruandum est, quod licet iniuriam absenti fieri certissimum sit ex l. item apud. 15. §. conuiciu el segundo. ff. de iniurijs l. 1. titul. 9. parti. 7. tamen vt is, qui absens fuit, possit iniuriatum agere, necessarium erit, vt eo animo conuicia dicta sint, vt in eius notitiam perueniret, quod ex loco & personis facile erit deprehendere, docet Couar. d. ca. 11. num. 4. versic. erit vero, Parla. num. 14.

Quartò obserua, pro vna iniuria sepius repetita in eadem rixa vnica tantum poenam imponendam, notat Bartol. in l. item apud. §. ait prætor. ff. de iniur. quod si diuersæ species personarum iniuriæ obijcerentur, puta, ladron, cornudo, hereje, tot essent pecuniarum mulctæ imponendæ, quot fuerunt iniuriæ, l. nunquam plura, vbi gloss. Ordinaria. ff. de priua. delict. docent Plaça dict. cap. 1. num. 17. Sala. vbi supra cap. 10. nu. 18. vbi id limitat in matraca. Couar. tamen li. 2. varia. cap. 10. nu. 8. indistinctè existimat, vnica tantum poenam imponendam, cuius sententia praxi seruatur teste Pla. vbi supra.

Vltimò obseruabis super iniuria verbali non posse iud. nisi ad accusationem partis procedere, vt dispositum est in l. 4. titulo, 10. libro. 8. Recopilatio. & hæc de iniuria, quæ verbo fit.

Scripto verò dupliciter iniuria fieri potest, aut cū aliquid contumeliæ causa absque infamiae nota in aliquem scribitur, vocando eum stultum, aut spurium, aut quid simile ludibrij causa, quo casu eadem poena imponitur, quæ pro verbali iniuria esset imponenda, vt docuit Vvesembecius ad titulum. ff. de iniurijs numero. 19. aut ad infamiam alicuius imputatur ei delictum aliquod infame, aut notabile: & hæc iniuria appellatur famosus libellus in Rubrica. ff. de iniurijs, & C. de famosis

famosis libellis. Sæpe enim quod irrogat infamiam, dicitur famosum l. si quid. ff. de solutio. l. sed et si hac. §. prætor. ff. de iniur. vocando. l. neque. ff. de vi. & vi. l. Diuus. ff. de in integrum restitutio. l. furti. ff. de his, qui notantur infamia. Et cum hoc delictum grauius conuicio sit cum consulto factum sit, & diutius duret in conspectu hominum, vt in l. 1. titul. 9. part. 7. seuerius quoque puniri solet.

Iure enim civili antiquo poena capitis imposita fuit. Ita enim in 12. tabulis scriptum erat: Si quis occentauiisset, siue carmen condidisset, quod infamiam faceret flagitium vel alteri, capitale esto, vt ex Cicerone & D. Augustino referunt Alexand. ab Alexand. li. 6. dierum cap. 10. Octomanus ad l. duodecim tabu. pagin. 218. Anton. August. ad eadem l. l. 34. Deinde hæc poena mutata fuit, & ad ictus fustium redacta, vt constat ex Horatio. libro. 2. Epistolarum Epistol. 1. ibi. Vertere modum formidine fustis, ad benedicendum delectandumque redacti. Eamque fuisse auguror Corneliam de iniurijs, non quod nominatim eam poenam imponeret, sed quia id iudi. arbitrio puniendum reliquit l. lex Cornelia. §. final. & l. sequenti. ff. de iniurijs. Et quodam Sena. Con. hoc additum fuit, vt de hoc crimine damnati essent interstabiles. l. ob carmē. ff. de testibus. l. is cui. §. primo. ff. de testamentis. Et tandem Imperatorum iure poena 12. tabula. suscitata fuit, in l. 1. C. de famosis libellis.

Quæ ita temperanda est, vt tunc mortis poena locum habeat, quando crimē in libello comprehensum deductum in iudicio vltimum supplicium mereretur: alias enim iudicis arbitria poena locum habet, prout eam l. primam eleganter interpretatur Accur. ibi gloss. 1. quem sequuntur Cinus, Salicetus, & alij, ibi Plaça de delictis cap. 3. numero. 2. Anton. Gomez 3. tomo variarum cap. 6. numero. 1. Gregorius Lopez in l. 3. verbo, aquella pena, titul. 9. parti. 7. Menoc. de arbitrarijs casu 263. numero. 43. in fine, notat gloss. fina. in ca. fina. §. q. 1. & ibi ordinarij.

Pontificum autem iure flagellorum, & excommunicationis poena imponitur in ca. 1. & fin. §. q. 1. Sed hodie clerici deponuntur, vt notat Plaça dict. ca. 1. num. 4. Menoc. vbi supra nu. 35. Syluest. in summa verbo, libellus nu. 5.

Regio vero iure famulos libellos componentibus ea poena imponitur, que diffamato esset imponenda, si crimen obiectum probaretur in iudicio. l. 3. titu. 9. partit. 7. Et tandem plurimum in ea re poterit arbitrium iudicis, ut constat ex dictis. l. 3. docet Clarus libro quinto, sententiarum. §. final. questione 68. numero 15.

Aduertas autem in hoc crimine non excusari reum, etiam si probet vera esse in libello contenta. glossa. in dict. l. eum qui 18. Angel. in dict. l. 1. & approbatur in dict. l. 3. licet contrarium docuerit glossa. verbo fieret in. §. 1. Iust. de iniurijs & Sallictus in dict. l. 1.

Secundo etiam hoc crimine teneri qui versus cantilenas, aut epigrammata canunt, aut componunt in alterius dedecus vel infamiam. l. lex Cornelia. §. final. ubi Angel. ff. de iniurijs. Sunt enim pimi edicti corporaliter vel pecunialiter arbitrio iudicis. l. 3. parti. & idem si pictura alicui infamia irrogaretur dic. l. lex Cornelia. §. fin. Clar. dict. num. 25.

Ultimo aduertas eadem poena teneri & eum qui libellum reperit, & statim non laceravit dict. l. 1. dict. l. 3. parti. etiam si non publicauerit, ut docent Anto. Gom. & Pla. ubi supra qui bus contradicit Menoch. num. 39.

*De incestus poena. Caput decimum-
septimum.*

EST V S erat cingulum Veneris, quo antiquitus nuptiarum solemnia celebrabantur, unde coniunctio eorum, qui ill. aut moribus contrahere prohibentur, incestus appellatur, quasi in his nuptijs minime adfit cestus id est, cingulum illud Veneris, ut docet Couarru. in 4. 2. part. cap. 6. §. 8. num. 1. Petrus

Gregor. li. 9. syntagmatum cap. 11. & li. 39. capit. 7. Sed licet quaelibet interdicta coniunctio incestus possit praedicta ratione appellari, ut in l. sororis 39. ff. de ritu nuptiarum. l. si adulterium. 38. §. 1. ff. de adulterijs, tamen quia grauior prohibitio est inter affines & consanguineos, incestum accipimus in

hoc

hoc cap. procoitu inter sanguine coniunctos cap. lexilla. 36. quæst. 1. docent Couarru. & Greg. ubi supra Anton. Gom. in l. 30. Taurinum 15. Iuli. Clar. lib. 5. sententiarum §. incestus numer. 1. & probat lex final. ff. de ritu nuptiarum. Inter eos autem, qui ascendunt, vel descendunt in infinitum coniunctio est prohibita, ideoque si coeant, incestum committunt. Inter collaterales vero usque ad quartum gradum. Hæc enim regula perpetua est, quod is committit incestum, qui iure prohibente cum ea, cum qua coeuit contrahere non potest. Constat autem in quarto consanguinitatis gradu nuptias esse prohibitas, ea non debet de consan. & affini.

Vnde deducitur, quod cum ex copula etiam illicita contrahatur affinitas intercoeuntes, & eorum consanguineos capit discretionem, de eo qui cognouit consanguineam uxoris suæ cap. in literis de testibus, cap. 2. de consanguinitate, docet glossa. verbo prohibendum in l. 1. ff. de concubinis, sequuntur Decius in cap. per tuas, notabili secundo de probatio. Coua. ubi supra cap. 6. §. 7. num. 3. Paleotus de nothis, & spurijs. cap. 7. licet contradicat Corr. li. 1. miscellaneorum c. 3. nu. 22. si quis coierit cum consanguinea eius intra quartum gradum, cum qua antea fuerat fornicatus, committit incestum, & poterit puniri eius poena, ut contra Hippolytum singulari 254. docent Ber. Diez in practica. cap. 84. numero 3. & ibi Salzedo litera. D. Couar. dict. cap. 6. §. 8. num. 3. Hodie autem, cum noua sanctione Concilij Tridenti. Sess. 24. cap. 4. de reforma. matris affinitas ex fornicatione illicita contracta solum impediatur matrimonium in 1. vel 2. gradu, si quis rem habeat cum consanguinea eius inter 10. gradum, cum qua antea coeuit, non committit incestum cum solum hoc crimen committatur, inter affines prohibitos contrahere matrimonium, ut diximus & in specie probat Didac. Perez in l. 5. glossa. 2. titu. 15. li. 8. Ordinamenti. Salzedo ubi supra, versicu. hodie vero. Neque obstat quod decretum Concilij solum loquitur, quo ad dirimendum matrimonium iam contractum ac proinde videtur prohibitionem contrahendi non auferre, quia Pij. V. Pontif. Max. motu proprio ad eam rem facto die. 26. Nouembris anni 1566, & relatum inter motus proprios pagin. 52. declaratum fuit, affinitatem ex fornicatione in tertio, vel quarto gradu, non solum,

M 3

non

non dirimere verum nec impedire contrahendum.
Vltius deducitur, quod si vera esset D. Thomæ sententia in 4. distinct. 41. quæst. 1. artic. 1. existimantis ex sponsalibus de præfenti etiam ante copulam oriri affinitatē, quem sequitur Florentinus in summa 3. part. titu. 1. c. 11. in fine principij, sequeretur incestum committere eum, qui sponsalia cōtraxit cum Berta, & postmodum eius consanguineam cognouit, licet Bertā non cognouerit. Sed tenenda non est, D. Tho. sententia, quia ex sponsalibus ante copulam non oritur impedimentum affinitatis, sed tantum publicæ honestatis. Vt docet Abbas, & P. repositus in capi. sponsam de sponsalibus. Syluester in summa, verbo, matrimonium 8. §. 14. Coua. d. c. 6. §. 7. nu. 3. Vnde in prædicto casu nō punietur pœna incestus, sed iudici arbitraria, vt ex gl. verbo. eos, in Clem. vnica, de cōsangu. & affinita. docet Coua. d. c. 6. §. 8. n. 4. & Salze. vbi sup. licet cōtrarium censeat gl. in d. c. lex illa. 36. q. 1. Hodie vero impedimentum publicæ honestatis ex Conc. Trid. Sess. 24. c. 3. de reformatio. matri. ad primum gradū restrictū est. Quod nouissime à Pio. V. prima die Iulij anno 1568. declaratū fuit procedere in impedimēto ex spōsalibus de futuro, sec⁹ ex matrimonio de præfenti, vt habetur inter motus pprios pag. 191.

Hoc autem incestus crimē, cū sit adulterio grauius & adulterij 32. quæst. 7. licet apud multas nationes fuerit impunitū, vt refert Alexan. ab Alexan. li. 1. dierum ca. 2. & 24. Tiraque. in l. 7. connubiali à num. 32. iure ciuili eadem pœna vindicatur, qua adulterium, eo iure diximus vindicari l. si adulteriū cum incestu vbi glo. Bartol. & DD. l. inter liberas. ff. de adulter. docent Couar. dict. §. 8. num. 2. Clarus lib. 5. sententiarum §. incestus num. 2. Anto. Gomez in l. 80. Tauri num. 15. Dida. Perez in dict. l. 5. Ordinamenti. Quod intelligendum est quando sine figura matrimonij consanguinei aut affines coeunt. Nam si contracto matrimonio incestum committerent alijs afficerentur pœnis. Principio enim dos, donationes propter nuptias, & quod ab alterius liberalitate in alterum procedit, vt indigno, indignæue aufertur, & fisco vindicatur l. 4. l. si quis incesti. C. de incestis nupti. deinde nouiori iure omnibus priuantur bonis, ipso iure & in exilium mittuntur nobiles omni dignitate priuati: humiles vero flagellantur, aut

tentico

tentico de incestis nuptijs. §. 1. collat. 2. autentica incestas. C. de incestis nuptijs docent Coua. Anto. Gom. Cla. & Dida. Per. vbi supra Decius in l. certū numero. 7. C. vnde legitimi. Crotus in Rubrica ff. soluto matrimonio. num. 49. & seqq.

Iure vero Pontificio laicus, si sit coniugatus priuatur perpetuo, ne possit ab vxore, cuius consanguineam cognouit debitu petere: & vxore mortua non potest cum alia matrimonio contrahere ca. 1. & 2. de eo qui cognouit consanguineā, c. si quis cū matre 34. q. 2. speculum coniugiorum 1. p. arti. 33. & potest excommunicari, docet Pau. Grillan. de pœnis omnifariam coitus q. 33. Clericus autem deponendus est, notat gl. in ca. non debet 30. q. 3. glo. prima iuncta textui in cap. lator. 2. q. 7. docent Bernar. Diez in præf. dic. ca. 84. & ibi Salze. Couar. dict. §. 8. nu. 3. Clarus dicto §. incestus num. 2. Quod si in figuram matrimonij committatur sunt excommunicati ipso iure, ex Clementina vnica de consanguinitate & affinitate: possunt tamen ab Epif. absolui, vt notat ibi gloss. verbo. obtinere, recepta communiter ex Cardinale in Clementina, monasteriorum, versio. si quis num. 4. de rebus Ecclesiæ Dida. Perez in dict. l. 5. Ordinamenti Salzedo vbi supra, & Coua. nu. 19. Idque intelligendum est quando scienter contraxerunt, vel prætermisissis denuntiationibus, quæ hodie desiderantur ex Concilio Tridentino Sessio. 24. ca. 1. Quibus casibus hodie ex eodem Concilio dict. Sess. 24. capi. 5. separandi sunt, sine vlla spe dispensationis. Cæterum si ignoranter contraxerint, & præmissis dictis denuntiationibus non incurrunt excommunicationem, & facilius gratisque dispensabitur ex d. ca. 5. Sessionis 24.

Regio autem iure incestus in figura matrimonij cōmissus eandem pœnam habet, quam iure ciuili imponi diximus in dict. autentica incestas nuptias ex l. 3. titu. 18. parti. 7. Si vero sine matrimonio committatur, viro & foemina adulterij pœna imponitur, in dict. l. 3. Vnde in viro erit mortis, in foemina flagellorum, & detrusio in monasterium. l. penultima titulo. 17. partita. 7. resoluit Gregor. in dict. l. 3. verbo. la nuger, & præterea bonorum dimidia pars fisco erit applicanda l. 5. titu. 15. lib. 8. Ordinamenti. l. 7. titulo. 20. li. 8. Reconditio. Cæterum quia nouioribus huius regni ll. ca adulterij

pœna

pœna immutata fuit, neque alia certa constituta, vt constat ex l. 81. Tauri, pœna quoque incestus inceita est, & Iudi. arbitria, vt tradit Anto. Gom. in dict. l. 80. Tauri num. 15. Auedan. responso. 7. num. 3. Et ideo erit imponenda attenta gradus proximitate, & qualitate personæ. Nobiles enim pecunia mulctari & in exilium mitti solent, Plebei iustigari, & ad triremes damnari. Si vero committatur inter consanguineos in primo gradu, vt Frater cum sorore, pater cum filia, aut filius cum matre, non dubitare mortis pœnam imponere, cum ita sæpius iudicatum esse referant Iulius Cla. dict. 6. incestus num. 2. Boerius decisione 318. Pet. Greg. li. 36. syntagm. ca. 7. num. 7. & semper facienda est confiscatio dimidiæ partis bonorum ex dict. l. 5. & 7.

Aduertas autem primo in totum excusari ab incestus pœna eum, qui ignorans consanguinitatis, vel affinitatis coniunctionem commisit incestum. l. qui contra. C. de incestis nuptijs docent Bartol. & Angel. in d. l. si adulterium cum incestu Alciatus li. 1. de verborum signific. pagin. 34. Bald. Nouellus in tractatu de dote 1. part. 11. part. numero. 8. Auedan. in dictionario, verbo, incesto. Clarus num. 9. Coua. dict. 6. 8. num. 22. Imò ignorantia etiam iuris cum lata culpa excusaret incestas nuptias contrahentes à confiscatione bonorum, vt ex Bar. & alij tradit Couar. nu. 19.

Secundo aduertas, quod licet ad probandam copulam sufficiant regulariter præsumptiones relatæ in ca. literis, de præsumptionibus, scilicet, quod reperiatur nudus cum nuda, vel in eodem lecto iacentes, tamen non videntur sufficere ad probandum incestum, cum inter consanguineos fœdus naturale non patiatur aliquid inhonestum præsumi. l. eum qui. 19. C. de Episcop. & cle. l. si qui adulteri. C. de adulte. ca. cum in iuuentute de præsumptio. ca. penultimo de cohabita cleri. Vnde prædictas præsumptiones inter consanguineos non sufficere ad probationem criminis testantur Butrigarius & Salicetus in dict. l. si qui adulteri. Ange. in l. 2. §. fin. numer. 3. ff. de adulterijs & Craueta consil. 321. defendit fratrem ab incestus suspicione, qui biennio in eodem lecto cum sorore iacuerat. Contrarium tamen verius esse probat tex. in dict. capi. literis expresse loquens inter consanguineos, & probat ibi Abbas in fine

sine Felin. colum. 1. Anto. Gomez in dict. l. 80. Tauri num. 17. Ego autem iudi. arbitrium plurimum in ea re posse existimo, qui ex gradus proximitate, personarum qualitate, & bona, vel mala fama æstimabit, an sit probatum incestum, vt videtur in effectu sentire Anto. Gom. dict. num. 17.

De incendiariorum pœna, Caput decimum-octauum.

In vrbe exoriatur incendium quantum reip. periculum imminet testes sunt veteres, qui plures magistratus arcendis incendijs crearunt, & septem cohortes, vt super binis vrbis regionibus vigilarent D. Augustus constituit l. 1. 2. & 3. ff. de officio præfecti vigilum, docet Alex. ab Alex. li. 6. dier. c. 20. Suetonius in Augusto cap. 30. Rosinus li. 7. antiquitatum Romanarum cap. 34. Pe. Gre. li. 36. syntagma. cap. 19. numer. 13. Et hinc malitia incendiariorum pessima depopulatrix, ac horrenda appellatur in cap. pessimam. 23. quæstio. 8. Et hinc grauius incendia in vrbe, quam rure exorta puniuntur, vt suo loco dicemus, & docet Iosephus Ludouicus decisione. Perusina 25. nu. 8. 1. parte.

Hinc etiam iuste poterit vicinus ædes alienas vicini demoliri, iuste timens ne ad se ignis perueniat. l. si quis fumo. 49. §. quod dicitur. ff. ad l. Aquiliam, docent eleganter ibi Florianus, Bald. in l. 2. ff. de officio præfecti vigilum. Afflictis in constitutionibus Neapolis, li. 1. Rubrica. 26. num. 1. Rebusus de priuilegijs scholarium, priuilegio 103. num. 7. Cassaneus in consuetudines Burgundia Rubrica 1. num. 50. Quod ita accipiendum est, si ignis postea ad eas ædes peruenit l. si alius. 7. §. est & alia. ff. quod vi aut clam, & licet is qui eas ædes demolitus est, ad damnum non teneatur, vniuersa tamen vicinia ad resarciendum damnum tenebitur, ex text. eleganti in l. si laborante. §. 1. in fine. ff. ad l. Rodiā. vbi hoc notat Bald. Bartol. in dic. §. est, & alia Florianus in dict. §. quod dicitur Benedictus in cap. Rainuntius verbo. domum num. 27. Felinus in capi. significasti el segundo, num. 14. in fine. de homicidio. Inde quoque

fit quæcunque incendia etiam leui culpa exorta, esse puniendâ ut omnes cauti sint, vel ignem extinguere, vel ita munire ne euagetur. l. si seruus 27. §. si fornacarius. ff. ad l. Aquiliam, exceptis tamen his quæ fortuito contingunt. l. si fortuito. ff. de incendio ruina, Menoc. de arbit. casu 390. num. 2. decisio perusina 25. num. 2. 1. parte.

Sed dubium facit, qualiter possit incendium fortuito accidisse videri, & casum esse fortuitum in dict. l. si fortuito, & in l. cum res. C. de periculo tutorum, & in l. cum duobus. §. damna. ff. pro socio, cum sit regula generalis incendium inhabitantium culpa semper exoriri. l. 3. versiculo, & quia pleuque ff. de officio præfeti vigilum. l. si vendita. ff. de periculo & commo. rei vendita. l. qui Insulam. §. final. ff. locati. docent Grammaticus decisione. 30. Afflictis decisione. 57. Socinus regul. 178. Menochi. consilio. 53. volumine. 1. Verum facile resoluo, incendium etiam dolo malo exortum, casum esse fortuitum respectu eius, qui in nulla culpa fuit, ut videmus in rapina & incurfu latronum, & probat Iusti. in. §. item is, cui Insituta quibus modis re contra. Et hoc incendium licet casu accidat, est tamen punibile respectu eorum, qui in dolo, vel culpa fuerunt.

Deinde regula illa dict. versiculi, & quia plerunque, solum inducit præsumptionem in casu dubio. Cæterum si probetur ex igne maximo in platea propter aliquod magnæ lætitiæ nuntium succensio scintillam aliquam in domum euolasse, atque inde incendium fuisse excitatum, certum est fortuito accidisse, & omnino esse impunitum. Itaque in casu dubio cum de causa incendiij non constat, contra domum habitantes ius præsumit, ideoque eos teneri ad damni emendationem vicini, licet nihil vicini probauerint, testatur Alex. consi. 50. numer. 2. volum. 1. Barto. in l. prætor ait. §. in vero ff. de edendo, repertorium Felini. versic. incendium. Sed cum incendiū non solum culpa patris familias, sed & familiæ, & seruorum possit exoriri dict. l. si vendita, videtur illa præsumptio esse generalis, neque contra certam personam indicta, & ideo ratione incertitudinis nullius esse momenti, ac proinde non esse condemnandos inhabitantes ad resarciendum damnum, nisi specialiter de alicuius culpa probetur, testatur Afflictis decisione

cisione 57. Molineus in additionibus ad Alexand. dict. consilio. 50. num. 5. Menoch. num. 4. Iosephus Ludouicus decisione. 25. num. 17. vel nisi vna tantum persona domum habitaret, ut docet Iaso. in dict. l. prætor ait. num. 31. Menoc. vbi supra, num. 11. Quod magis suadetur ex eo, nam licet in dubio præsumatur culpa inhabitantium, ea tamen culpa leuissima est gloss. verbo. debet in. §. præterea inst. quibus modis re con. recepta communiter ex Croto in l. 4. §. Cato. num. 33. ff. de verbo. Saliceto in l. quæ fortuitis colum. final. C. de pignoratitia actio. Iose. Ludo. vbi supra nu. 15. Menoch. nu. 6. Constat autem ex incendio leuissima culpa exorto non teneri ad damni emendationem, ut resoluunt plures relati à Iose. Ludo. num. 13. licet contrarium velint Afflict. dict. ru. 26. numer. 12. Gramma. decisione 3. num. 18. moti. ex. l. capitalium, §. incendiarij. ff. de pœnis.

Ex quibus deducitur, quod si res aliena sit penes inhabitantem domum ex contractu gratia tantum dantis celebrato, ut ex deposito, quia in eo solū recipiēs tenetur de dolo, vel lata culpa l. contractus. ff. de reg. iur. l. quod Nerua. ff. de positi, licet incendio pereat nō tenebitur ad æstimationem, etsi eius culpa incendium exortum esse præsumatur. Idemque erit in cōtractibus celebratis gratia vtriusque, ut in locato, & pignore, cum enim solum recipiēs teneatur de dolo, culpa lata, & leui. l. in iudicio. C. locati dic. l. contractus. l. si vt certo. §. nūc videndum. ff. commo. etiam si culpa leuissima præsumatur incendium exortum, non tenebitur conductor aut creditor. Cæterum si gratia tantū recipientis cōtractus fieret vt commodatum, quia in eo etiam leuissima culpa præstatur. 1. de cōmo. d. §. nūc videndū, teneretur recipiens ad rei æstimationē, ex eo solū, quod in eius domo incendiū exortum probetur, ut docet eleganter Alex. d. consi. 50. nu. 9. Ias. in l. sed etsi quis. §. quæsitū nu. 4. ff. si quis cautio. Fran. Marc. decis. 61. nu. 7. 1. p. Meno. d. casu. 390. nu. 7. Iose. Ludo. dict. decis. 25. num. 13. & 19. Possunt tamen facile hanc iuris præsumptionem tenerare inhabitantes, si legitime probauerint se diligētiam adhibere solitos, quam diligētissimi quique solēt adhibere, ut notat Mari. Soci. in c. si egressus à n. 37. de iniurijs, Iose. Ludo. n. 22. Meno. n. 18. Et hæc de incendio, leuissima culpa exorto.

Quod si leui culpa domus succendatur, quæ autem sit leuis culpa colligitur ex Bart. & Accur. in dict. l. quod Nerua gloss. verbo. debet in. §. præterea Insti. quibus modis re contra. & in proposito docet Maria. Socin. in dict. cap. si egressus num. 21. tunc si conducta sittenebitur conductor locatori ad æstimationem. quia tenetur de leui culpa l. si quis fundum. §. Imperat. ff. locati. docent interminis Bald. consil. 149. volumin. 2. Cro. in dict. §. Cato. numer. 74. Menochius. nume. 12. Imò ad damni emendationem tenebitur vicinis. l. qui occidit. 30. §. in hac. ff. ad l. Aquiliam. Hippolytus in l. 1. num. 115. ff. de sicarijs. Bald. vbi supra Iose. Ludo. num. 10. estque à iudi. puniendus criminaliter suo arbitrio, vt docent Meno. & Iose. Ludo. vbi proxime.

Si verò lata culpa incendiū exortum fuisse probetur (est autem lata culpa facere, vel omittere id, quod nullus cōmuni ter fecisset vel omisisset. lata culpe. ff. de verbo. signi. glo. & Bar. in dict. l. quod Nerua. dict. gloss. verbo. debet, in dict. §. præterea Maria. Socinus in dict. cap. si egressus num. 19) tunc rei incendio peremptæ æstimatio ab eo præstanda est, qui in ea culpa fuit, siue eam ex contractu haberet, gratia dantis celebrato, siue gratia recipientis, vel vtriusque cum de dolo & lata culpa quilibet teneatur dict. l. contractus. Tenebitur etiam ad refarciendum damnum vicinis, vt constat ex dict. l. qui occidit. §. in hac, docent Bald. in l. data opera num. 4. C. qui accusare non possunt. Menoch. dict. casu 390. num. 24. & probatur in l. 10. Vbi Gregor. verbo. fuisse dāno, & in l. 11. titul. 15. partit. 7.

Huius autē damni æstimatio, si aliunde probari non possit, probabitur per iuramentum damnum passi, vt docent Iose. Ludo. num. 9. Plotus in l. si quando nume. 731. C. vnde vi. l. 9. vbi Gregor. verbo. iurare, titul. 10. partit. 7. Imò criminaliter puniendus est, l. si fortuito. ff. de incendio, ruina. Et hanc criminalem poenā mortis esse testatur Iaco. de Aretio à Bald. relatus in dict. l. data opera num. 4. Sed verius est citra mortem arbitrio iudicis esse imponendam, attenta qualitate personæ, culpæ, & incendiij magnitudine, vt argumento. l. in l. iuncta. l. 1. in princi. ff. de sicarijs, & §. suspectus Insti. de suspectis tutoribus, docent Bald. vbi supra & ibi Salicetus Affli

ctis

ctis in constitutiones Neapolis lib. 1. rubric. 26. num. 11. Menoch. & Plotus vbi supra, quæ omnia vnico processu faciet iud. vt notant Bald. & alij supra.

Denique si dolo malo, & data opera incendium exoriatur propriè delictum est huic capi. & huic tractatui conueniens. Puniantur enim ciuili iure, qui tale incendium fecerint, vltra damni æstimationem vicinis, & rerum dominis præstandam, capitali poena l. 1. l. si quis dolo. ff. de sicarijs. l. data opera. C. qui accusare non possunt. l. qui ædes, l. fin. ff. de incendio ruina l. capitalium. §. incendiarij. ff. de poenis, docent Bal. & Salicetus in dict. l. data opera Bartol. in l. 3. ff. de officio præfetti vigilum, & in tractatu de differentijs vtriusque iuris num. 78. Cassaneus in consuetudines Burgundiæ Rubrica 1. nume. 50. Boerius decisione 36. num. 17. Pet. Gregor. lib. 36. cap. 19. num. 14. Iose. Ludo. & Menochi. vbi supra. Cæterum quia prædicta iura circa modum imponendi prædictam poenam, videntur variare relicta Bald. & Salice. distinctione, vbi sup. obseruabis quod si incendium fiat in vrbe, duplex poena in vsu fuit, vna l. Corneliæ, quæ erat simpliciter capitalis, de qua loquitur dict. l. qui dolo, dict. l. data opera, & dic. §. incendiarij in principio: altera fuit l. duodecim tabu. qua incendiarius viuus comburendus est, dict. l. qui ædes dic. §. incendiarij. Vnde poterit iud. quam elegerit imponere ex his, quæ resoluit Menoch. de arbitrarijs lib. 1. quæst. 85. & in specie Bal. in dict. l. data opera num. 1. Menoch. dict. casu 390. num. 31. Sed si rure fiat incendium leuior poena imponenda est ex dict. §. incendiarij, & erit iudi. arbitraria, vt resoluit Menochius, numero. 32.

Pontificum autem iure incendiarij ad satisfactionem damnorum tenentur, & tribus annis poenitere debent capit. si quis damnum, de iniurijs. Hæc autem poena, quia fori poenitentialis est, & hodie poenitentia pro quocunq; crimine est sacerdoti arbitraria, c. mensuram de poenit. distin. 1. in vsu tantum est, quo ad damni satisfactionem, incurrunt præterea excommunicationem ca. tua nos. de sententia excommunicationis.

Ethoc ita, vt si Ecclesiasticæ. vel loca sacra incenderiat, eam ipso iure incurrant dict. capitul. tua nos. Si vero alia lo

ca profana denuntiatio necessaria sit, capitulo pessimam 23. quæstione. 8. Ita gloss. final. in dist. capitul. tua nos. ubi Felinus & Abbas, Menoch. numer. 39. à qua excommunicatione post denuntiationem generaliter, vel nominatim factam à solo Papa absoluuntur, Syueller in summa verbo, excommunicatio septima, in septima excommunicatione Ioannes de Lignano in tractatu de censura Ecclesiastica. §. 26. numero. 1.

Contra Clericos vero hoc iure certa poena indicta non est, ut testatur Bernard. Diez in practica. capit. 105. ideoque iudic. esse arbitriam testatur Marcus Anton. Cucus in instituta canonica libro. 4. Rubric. de diuersis delictis, versiculo, qui incendium. Ego autem ex sententia Abba. in capit. tua de poenis, quam nos supra in cap. de falsa moneta probauimus existimo, deponendos esse ab ordine & beneficio, & in monasterium detrudendos, beneficia nanque amittere testatur Rebu. in praxi. titulo de modis amittendi beneficia numer. 60.

Regio vero iure ultra damni satisfactionem, incendiarij comburendi sunt. l. 11. titulo. 5. libro. 4. fori, quæ poena partitarum iure in nobilibus temperata est, mutata in exilium perpetuum. l. 9. titulo. 10. partita. 7. Hodie vero etiam contra dominos nobites, & prælatos mortis poena imposita est in l. 6. titulo. 12. libro. 8. Recopilatio. Et si hominis necandi causa fiat incendium etiam si mors non sequatur dimidia bonorum pars confiscanda est. l. 36. titulo. 19. libro. 8. Or-

dinamenti. l. 8. titulo. 26. libro. 8. Recopilatio. &

tandem immunitate Ecclesiæ non gaudent

l. final. titulo. 5. libro. 1. fori. l. 3.

titulo. 2. libro. 1. Reco-

pilationis.

(.)

De in-

De infringente domum alienam, vel carceres,

Caput decimum nonum.

I vim inferre videtur, qui de domo sua in ius aliquem vocat, quia sua cuique domus tutissimum refugium est. l. plerique. ff. de in ius vocando. l. nemo. ff. de regul. iuris, quod quemadmodum intelligendum sit docent relati ab Alfano collectanea vigesima quinta, Robertus libro tertio sententiarum capit. 1. Scepolia in l. qui neque numer. 2. ff. de verborum signific. Didacus Perez in l. 42. titulo. 19. libro octauo Ordinamenti, dubium non est grauitur delinquere, qui alienas aedes infringant; & hi proprie appellantur effractores, in l. prima. ff. de effractor. docent Menochius de arbitrar. casu 299. numero quarto. Pet. Gregor. lib. 37. syntagma. capi. 14. numero. 2.

Puniantur autem iure ciuili, si furandi causa fractura fiat grauius, quam fures ut ex capitul. 22. Exodi probant Scepolia in autentica, sed nouo iure nu. 93. C. de seruis fugitiuis Boerius decisione 173. num. 4. Menoc. ubi supra num. 5.

Vnde si die fecerint plebei in opus publicum dantur, honestiores vero relegantur. l. 1. in fine. ff. de effractoribus: si vero nocte fustibus cæsi in metallum dari solent. l. fina. ff. de effractoribus. Quod si non furandi animo, sed violandæ castitatis causa fractura fiat, mortis poenam incurrunt ut argumento. l. si quis non dicam rapere. C. de episcop. & cler. docet Bald. in l. fina. ff. de rerum diuisione, & cum sequatur Greg. Lopez in l. 18. verbo, matar, columna 4. versiculo, item si bene aduertis titulo. 14. partita. 7. Et si cum armis infringat l. Iulia. de vi publica tenentur. l. penultima. ff. ad l. Iuliam de vi public. §. item l. Iuliam. de vi. Insti. de public. iudic. docent Menochius de arbitrar. casu. 394. numero. 91. Didacus Perez in l. 42. titulo. 19. libro. 8. Ordinamenti. ac proinde poena deportationis dict. §. item l. Iulia. Et tandem poenam esse arbitriam docet Consul. in dist. l. 1. ff. de effractor. Menoc. dict. nu. 15. & dist. num. 91.

Pontifi-

Pontificum autem iure effractores Ecclesiarum sunt ipso iure excommunicati, & ante denuntiationem possunt ab Episcopis absolui, post denuntiationem vero à solo Papa cap. conquesti. ubi gloss. Abb. Felin. & Mar. Socinus, de sententia excommunicationis, Iul. Clarus libro. 5. sententiarum. §. final. questio. 77. num. 20. Florentinus in tractatu de excommunicatione cap. 12. Quæ excommunicatio propter solam effractionem non incurritur, quia dictum cap. conquesti. simul requirit spoliationem, docent Stephanus Aufrelius in tractatu de potestate Ecclesie numero. 39. Remigius de Goni. in tractatu de immunitate Ecclesiarum fallentia. 33. Clarus ubi supra.

Clerici autem effractores, quia pro delictis atrocibus deponendi sunt essent etiam deponendi ex regula. capitulo tuæ de pœnis. Constat enim hoc delictum esse de atrocioribus l. final. ff. de effracto. ita docet Scepola in dict. autentica, sed nouo iure nu. 93.

Regio vero iure partitarum, si fractura fiat furandi causa pœna mortis imposita non est, sed verberum ex l. 18. titulo. 14. partit. 7. ubi Gregor. gloss. mag. iure vero fori mortis pœna in dicta est, ex l. 6. titulo. 5. lib. 4. fori. Imo & qui inuenit infringentem domum propriam poterit eum occidere propria auctoritate l. 4. titu. 23. lib. 8. Recopila. & qui ascendit per parietem, vel fenestram eandem mortis pœnam incurrit l. 74. del. filo. Hodie autem infringentes alienam domum cuiusque maleficii causa dimidiam bonorum partem amittunt, & eorum persone sunt à merced del Rey, l. 6. titulo. 26. libro. 8. Recopilatio.

Aduertas autem, quod ut prædictæ pœnæ locum habeant, & hæc nouissima. l. 6. Recopila. cum loquantur de his, qui horadaren, requiritur quod violenter parietem foderint, aut fenestrâ, aut portam, aut vestes, aut cardines fregerint, vel positis scalis ascendunt, ut in specie docent Franc. de Platea in tractatu de excommunicatione. §. 29. numero. 5. Florentinus eodem tractatu capitulo. 12. numero. 2. Stephanus Aufrelius dict. numero. 39.

Hi quoque, qui in carceribus detenti cum ipsorum carcerum fractura aufugiunt grauer delinquant, & mortale peccatum

eatum incurrunt: etiam si sine vi commentariensi illata recedant, ut docent Henricus quodlibeto 9. articulo. 25. Anca. in regu. possessor quest. 3. Couar. lib. 1. variarum cap. 2. nume. 14. Plaça de delictis, cap. 23. num. 5. Salze. in additioni. ad Bern. Diaz regu. 303. versio. ex quo infert. licet contradicat Caietan. 2. 2. quest. 69. articulo. 4. & Soto libro. 5. de iustitia & iure quest. 6. articulo. 4.

Quod intelligendum est in his, qui iuste carceribus detinentur, nam si iniuste detineantur possunt data occasione licite à carcere fugere: imò si iniuste dammentur possunt carcerem infringere, & vincula dirumpere, notat gloss. verbo, per violentiam, in Clementina Pastoralis, de re iudicata sequuntur Bar. & DD. in l. vis eius. C. de probationibus. Hippoly. in pract. §. diligenter nu. 50. Duennas regu. 393. limitatione 4. Gratia. regu. 406. num. 2. Boerius decisione 25. num. 30. Couar. ubi supra num. 11. & 12. Plaça dict. nume. 5. Menochius de arbitra. casu 301. num. 14. Non peccarent tamen etsi oblata sibi fugiendi occasione non uterentur, ut constat in martyribus, quia non faciunt actum immediatum ad mortem, ut resoluit elegantissime Coua. dict. nu. 10.

Puniuntur grauisime civili iure, ea enim afficiuntur pœna, qua essent afficiendi si delictum, pro quo detinebantur, verum & legitime probatum esset, fuga enim facit, ut habeantur pro confessis, tex. elegans in l. in eos ubi gloss. verbo. puniendi. ff. de custodia reorum docent ibi Bartol. Angel. & Alberi. Bald. in l. 1. C. de seruis fugitiuis. Felinus in cap. nullus num. 3. de præsum. Paul. Grillandus in tractatu de relaxatione in carceratorum, titu. de fuga incarcerati questione. 1. numer. 7. Vibius libro. 1. communium opinionum, opinione 119. & sequenti Bernar. Diez dict. regula 303. limi. 2. & ibi Salzedo, Gratian. regula 127. num. 5. Boerius decisione. 215. nu. 9. Cl. li. 5. sententiarum. §. final. quest. 21. numer. 25. Doctor Paz in praxi. 1. tomo cap. 3. §. 3. num. 7. Pet. Gregor. lib. 36. syntagm. cap. 25. nume. 33. quod verum esse intelligunt, quando fractis carceribus effugerent, secus si per negligentiam commentariensis, vel fractis ab alio carceribus, tunc enim fugiendo non peccant, ut constat ex Imo. & Ancarrano in dict. Clementina pastoralis, Archidiacono in capi. cum homo 23. questione. 5.

Conarru. d. ca. 2. nu. 10. versic. in secunda, neque pro confessis habentur, sed solum puniuntur arbitrio iudi. vt ex pluribus resoluunt Lanfrancus in repetitione, admonendi. num. 36. de iure iurandi. Iuli. Cla. dict. nu. 25. Couar. num. 11. in fine. Menoch. num. 2. & 3. Azenedo in l. 3. titu. 10. li. 4. Recopi. nu. 87. plures refert Salze. vbi supra Auiles in capitula pratorum. ca. 18. nume. 39. Ego vero indistincte verius esse puto, in carcerem tos fugientes, siue cum effractione carceris, siue non, nunquam haberi pro confessis, nec puniendos esse poena delicti, pro quo detenti sunt, sed arbitrio iudi. quia l. eos, qua fundatur Accur. & communis sententiam euidenter probat, dum solum ait, & si innocentes reperiantur puniendos esse: cum enim certam poenam non exprimitur videtur iudi. arbitrio remissum, vt est text. ad hoc celebris in l. 1. ff. de effractionibus, & in specie contra communem docent Ripa. in dict. l. admonendi. nu. 170. Clarus dict. nu. 25. Anto. Gom. 3. tom. Varia. c. 9. num. 11. & in l. 76. Taurinu. 12. Peguera quaestionum criminalium ca. 1. per totum, & ita hodie erit practicandum vt infra subiiciam. Ceterum dict. l. in eos, loquitur de his, qui conspirauerunt, vt fugerent, non tamen cum effectu fugerunt: his poena capitalis hoc iure imposita est in l. 1. ff. de effractionibus l. milites 13. 9. eius fugam. ff. de re militari. l. si quis. 38. §. miles. ff. de poenis, & ita docent Coua. Meno. Pe. Greg. & Peguera vbi supra.

Qui vero carcerem effregerint, vt aufugiant carcerati, si qui dem de crimine condemnatus aut confessus, aufugerit tenetur crimine laese maiestatis. l. cuiusque versic. penultimo. ff. ad l. Iulia maiestatis. Ber. Diez reg. 98. Quod intelligendum est quando is qui iam confessus aufugit erat detentus crimine laese maiestatis, vt docuit eleganter Acursius ibi, verbo, reum Ant. Gob. 3. tom. variar. c. 1. nu. 7. Greg. Lo. in l. 14. tit. 29. parti. 7. Graecia regul. 112. nu. 5. Pe. Gre. d. c. 35. nu. 30. & probatur in l. 1. titu. 2. parti. 7. versic. la onzena, alias enim solum ea poena puniuntur, qua teneretur hi, qui aufugerunt l. 1. C. de his, qui latrones. docent. Ange. & Alex. in l. 1. §. 1. Bart. in l. si quis in fine. ff. ne quis eum, qui in ius vocatus est. Meno. d. casu 301. nu. 26. & approbatur in l. 14. tit. 29. parti. 7. l. 5. tit. 12. li. 8. Ordin. facit l. 4. C. de custodia reorum ca. diffiniunt 17. quaest. 4.

Iure vero pontificio tenetur carceris effractor in foro interiori

riori precium vinculorum ruptique carceris refarcire, & ad restituendum damnum quod rei publicae commentariensis, vel alijs priuatis illatum fuit, ex effractione; puta, si alij pro delictis aut aere alieno detenti aufugerint. l. quoties. C. de exactoribus tributorum li. 10. docet Bar. in tractatu de carceribus nu. 18. Caietanus 2. 2. quaest. 79. arti. 4. Couar. dict. ca. 2. num. 14. Menoch. vbi supra num. 23. Clerici vero quotidie arbitrio iudi. puniuntur vt resoluunt omnes supra relati.

Regio autem iure carcerati. si facta conspiratione fractis carceribus omnes vel plures aufugiant, habentur pro confessis & poena criminis, pro quo singuli sunt detenti puniuntur. Si vero his non concurrentibus aufugiant arbitrio iudi. plectuntur. l. 13. titu. 29. parti. 7. iuxta quam l. partitae distinctione accipienda sunt nouiora iura in l. 34. titu. 19. li. 8. ordin. in l. 7. titu. 26. li. 8. recopilationis, quae indistincte a carcere fugientes pro confessis haberi iubent. Sunt namque intelligenda, si conspiratione & effractione facta fugiant, vt docent Gre. in d. l. 13. Auiles in capitula pratorum. ca. 18. nu. 37. Salze. ad Ber. Diez dict. reg. 303. versic. 10. Azenedo in l. 3. nu. 87. tit. 10. li. 4. recopila. licet contradicat Olanus in suis antinomijis, litera E. nu. 15. Hodie vero communi praeceptum est, vt carcerum effractores flagellis cedantur, vel alia simili arbitraria, puta, ad remos vt docent Clarus dic. q. 21. nu. 25. Peguera dic. ca. 1. Dida. Pe. in dict. l. 34. ordin. versic. tu dic.

Aduertas autem, quod si quis a carcere fugerit, & se statim praesentauerit coram maioribus iudicibus, nulla poena puniatur. l. quis sit fugitiuus. ff. de adilitio edicto. l. sed si per praetorem. §. final. ff. ex quibus causis maio. docent in specie Paul. Grillan. vbi supra num. 20. Auiles dict. c. 18. nu. 50. & Didac. Pe. in dict. l. 34. in fine.

De poena autem commentariensis, cuius culpa incarcerationis aufugit, videnda est. l. 4. C. de custodia reorum, & ibi

DD. l. 12. titu. 29. parti. 7. Anto. Go. 3. tom. variar. ca. 9. num. 11. versic. item adde, Auiles d. c. 18. nume. 7. & sequentibus Menoch.

de arbi. casu 302.

O 2 De

De Lenocinij pena, Caput vigesimum

LENOCINIVM ab alliciendo dictum, quod iuvenes ad supra alliciat, varijs modis committitur, vt docent gloss. & DD. in l. 2. C. de adulterijs Iacobus de Belouiso in practi. titule de lenonibus num. 11. Pe. Gre. li. 36. syntagm. capit. 11. & primo a marito, qui adulterio vxoris consentit die l. 2. sine metu. C. de adulterijs. l. 2. §. lenocinij. l. mariti. ff. eodem titu. lo. & hoc longe grauius est adulterio, docet gloss. in l. athletas §. qui lenocinium. ff. de his qui notantur infamia. Bartol. & Imo. in l. is qui reus. ff. de publi. iudicijs. Plura enim in huius criminis detestationem cumulant Guillelmus Benedictus in cap. Raynutius verbo, cuidam Petro num. 62. Pala. Rubens in repetitione cap. per vestras notabili 3. §. 21. num. 23. Auiles in capitula pratorum cap. 43. verbo. manceba num. 3.

Tunc autem dicitur maritus consentire, quando vel aliquid accipit ab adultero dict. l. 2. §. lenocinij. l. mercalem. C. de cōditione ob turpem causam, vel quando vxorem in adulterio deprehensam retinuerit dict. l. 2. C. de adulterijs, dict. l. mariti. l. auxilium. §. siua. ff. de mino. Est enim marito turpe carnale commercium habere cum vxore adultera, quæ nondum pœnituit cap. si vir. de adulterijs, cap. 1. cap. si quis 32. questio. 2. Imo peccaret mortaliter maritus si debitū redderet vxori publicæ adulteræ nisi scandalum ab eo vitetur, & correctio vxoris salua, docet Caieta. in summa, verbo, matrimonialis vsus cap. 10. Couarr. in 4. 2. part. cap. 7. §. 2. nu. 4. Et hinc est quod maritus eam carnaliter cognoscens, quia leno est, efficitur ipsi iure irregularis achi a principio cum corrupta contraxisset text. & gloss. in cap. si cuius. 3. dist. & in cap. 2. de biga. sequitur Abbas in cap. constitutus colum. 2. de conuersione coniugatorum. Bene. dict. num. 62. Et licet gloss. in autent. sed hodie. verbo. recipere. C. de adulterijs. putauerit hodie ex illo text. posse maritum absque suspitione lenocinij vxorē adulteram retinere, quam sequuntur Salicetus in dict. l. sine metu. & Angel. in dict. l. mariti, tamen contrarium verius est, quia dict.

dict. autent. loquitur quando vxor illa esset emendata, & correcte prout etiam intelligitur text. in cap. inter opera de sponsalibus, & docent in specie Iaco. de Belouiso vbi supra num. 12. Petrus Follerius in practie. l. parte, 2. partis, versicul. item quod fuit leno. num. 27. Peguera quæstionum criminalium. c. 15. num. 9.

Item videtur maritus vxoris adulterio consentire, si adulterium dissimulet, tacendo, puta cum sit in vicinia publicum. Tunc enim licet ad imponendam pœnam ordinariam hoc nō sufficeret l. mariti. §. qui quæstum. ff. de adulterijs, hodie tamen apud nos sufficit cum pœna extraordinaria puniatur, vt dicemus, & ad hoc facit dict. l. mariti in principio versicul. tunc docet Salicetus in dict. l. 2. & Grego. Lop. in l. 2. verbo. a su muger, titu. 22. parti. 7. Follerius vbi supra nu. 26. Pe. Gre. dict. c. 11. nu. 9.

Puniuntur autem mariti lenones iure ciuili nam ab accusando vxoris adulterio exceptione lenocinij repelluntur. l. cum mulier 47. ff. soluto matrimonio. Quod intelligendum est, si exceptio opponatur, antequam nomen vxoris receptum sit inter eos. l. si maritus la segunda. §. præscriptiones. ff. de adulterijs, & licet ab accusando excludatur maritus hoc iure impunitum non est adulterium vxoris. l. 2. §. si publico. ff. de adulterijs. Alij enim admittuntur ad accusandum l. constante. ff. de adulterijs.

Punitur etiā infamie nota. l. 1. l. athletas. §. qui lenociniū, ff. de his qui notantur infamia: & pœna adulterij tenetur die. l. 2. dict. l. mariti. §. plectitur, & postremo mortis pœna indicta est in autentico de lenonibus. §. præconizamus. docent Iacob. de Bellouiso dict. numer. 12. Follerius numero. 8. & 10. Peguera num. 10. Gui. Benedict. num. 62. & alij infra referendi.

Regio verò iure maritus leno repellitur ab accusatione adulterij. l. 7. titu. 17. parti. 7. Vnde cum apud nos marito non accusante nullus admittatur ad accusandum adulterium. l. 2. titu. 19. li. 8. Recopilationis, adulterium eo casu non punietur, & ita præficiatur ex Grego. Lop. in dict. l. 7. verbo. poi quita, & incurrit infamiam. l. 4. titu. 6. parti. 7. vbi Greg. Pœna quoque mortis imposita est in l. 2. titu. 22. parti. 7. quam præ-

eticari testatur Ludo. Gomecius in cap. mulieres, num. 23. de iudicijs lib. 6. Monoch. de arbit. li. 1. quest. 88. num. 16. Salazar de usu & consuetudine ebriz cap. 1. num. 91. Hodie tamē hanc mortis poenam de generali totius regni consuetudine nō seruari, testatur Iul. Clarus lib. 7. sententiarum. §. in quast. 68. num. 23. Anto. Gomez. l. 80. Tauri num. 75. Peguera dict. cap. 15. num. 13. Dida. Perez in l. lina. verbo, rubianes, titu. 14. lib. 8. ordina. Sala. vbi supra & cap. 2. num. 24. Auiles dict. c. 47. verbo. manceba, num. 3. Vnde varie puniuntur. Alibi, enim à propria vxore manipulo aliorum publice flagellatur, alibi ad ignominiam trahitur cum mitra & cōlo cornibus circumdato, vt testantur Anto. Gomez, Dida. Per. Auiles & Sala, vbi supra. Et licet leuis hæc pœna videatur Anto. Gom. vbi supra & mortis poenam libenter à iudicibus esse imponendam assir met Pala. Rubeus dict. §. 21. nume. 23. tamen nouissime noua pragmatica lata anno 1585. quam refert Salazar dict. numer. 91. dict. mortis pœna innouata est, & inductum quod pro prima vice ad ignominiam publicam trahantur, & per decem annos damnentur ad remos: pro secunda flagellentur seruiantque perpetuo, & illa ignominia fieri poterit prædicta solemnitate.

Secundò committitur lenocinium à viro vel fornicatore, cum muliere intercedente, vt cum alio fornicetur. l. palam. §. lenocinium. ff. de ritu nuptia. l. mariti. §. plectitur. ff. de adulterijs, l. 1. titu. 22. parti. 7. & hos appellamus internuntios, seu alcahuetes. Et quanuis dict. l. 1. & 2. eiusdem tituli videantur exigere quod aliquid pro mercede accipiant; tamen id exprimit non quia necessarium, sed quia frequentius contingit. Docet gloss. in dict. §. lenocinium Gregor. Lopez in dict. l. 2. verbo, por algo. Et non solum qui verbis, & intercessione hoc delictum suadet, lenocinium committit, sed qui domum suam, vt adulterium, vel stuprum fiat præbuerit. l. qui domum §. ff. de adulterijs dict. l. 1. part. etiam si gratuito amico, puta, concedat. l. etsi amicis 9. ff. de adulterijs.

Quod tamen verum esse intelligo, quando mulier, quæ in amici domo stupratur coniugata esset, virgo vel vidua, quo casu loquitur dict. l. qui domum & dict. l. etsi amicis, secus autē esset si mulier esset soluta. Tūc enim cum hic accessus inter ipsos

iplos non sit punibilis, neque is puniri debet, qui domum gratuita præbuit ex doctrina Bald. per text. ibi in l. cum anulis nume. 8. C. de incestis nuptijs. Is vero qui domum locauerit, indistincte tenetur, vt docet Gregor. Lopez in dict. l. 2. verbo en su casa. Matres quoque quæ accepta pecunia filias prostituunt & fornicandas vendunt lætæ dicuntur, & grauius sunt puniendæ. Apud Neapolitanos enim transactione narium puniri testantur Afflicti in constitutiones Neapolis lib. 3. Rubri. 49. num. 1. Follerius vbi supra nume. 29. Quin etsi nihil accipiant, sed solum filias fornicanti consentiant, sunt arbitrio iudicis puniendæ, vt idem Afflic. docet dict. l. 3. rubri. 45. num. 3. Ex quo constat, quod eum pœna, quæ hodie puniuntur hæc lætæ extraordinaria sit, vt dicemus eadem sunt plectendæ matres filias consentientes.

Puniuntur autem internuntij iure ciuili, si fuerit virginis, viduæ, coniugatæ, aut alterius honestæ fœmina: perfecto flagitio pœna capitis dict. l. qui domum, dicto. §. plectitur, & Constantinus statuit, vt eis qui ministerium violandi puellas præbuerant, meatu oris & faucium, quibus nefaria horamenta præbuerant liquentis plumbi ingestione claudantur, in. l. prima, C. de raptu Virginum in. C. Theodosiano, de raptu virginum.

Imperfecto vero flagitio in Insulam deportantur. l. 1. §. final. ff. de extraordinarijs criminibus. Si vero contra aliam mulierem hoc crimen committatur, imponenda est pœna extraordinaria, vt testatur Anto. Gomez in l. 80. Tauri num. 74. efficiuntur præterea infames. l. 1. l. athletas. §. qui lenociniū, ff. de his, qui notantur infamia.

Regio autem iure præter infamiam notam inductam in l. 4. titu. 6. parti. 7. mortis pœna puniuntur l. 2. titu. 22. parti. 7. Et iure fori imperfecto flagitio, si cum nuptia intercedant, tenduntur nuptæ vel sponso, vt de his faciat, quod libuerit, excepta morte, vel membri mutilatione. Perfecto vero delicto mortis pœna confirmatur. Si vero cum alijs intercedant, pœna pecuniaria inducta est in l. 7. titu. 10. libro. 4. fori. Hodie vero contrario iudicium usu hæc omnes pœnæ in consuetudinem abiierunt, vt testantur Dida. Pe. in d. l. lina. titu. 14. lib. 8. ordin. & Sala. de usu & consuetudine curiæ cap. 2. nume. 24. Vbi enim receptum

receptum est; vt vincti melle & plumis vestiti cum mitra flagellentur, vt docent Did. Per. & Sala, vbi supra Pegueira dic. cap. 15. nu. fina.

Aduertas autem, quod non solum internuntij hac, quam diximus, poena puniendi sunt, sed & is arbitrio iudi puniendus est, qui eorum opera vitur. l. 1. §. omnem. l. sed est quæ situm, §. fina. l. item apud. §. si quis Virgines. ff. de iniurijs. §. iniuria rum. Instituta. eodem titulo. l. 7. titu. 10. li. 4. fori. l. 5. titu. 9. par. titu. 7.

Tertio committitur lenocinium ab his, qui foeminas habent prostitutas, lucri causa, quos vulgo appellamus, rufianes, l. palam. §. lenocinium. ff. de ritu nuptiarum. l. 1. titu. 22. parti. 7. Est autem necessarium vt infra referendis poenis puniantur, primo quod eas alijs prostitui patiantur. Secundo quod aliquid ab eisdem mulieribus accipiant ex eo luero, quod ipsæ faciunt, vt constat ex autentico de lenonibus in principio, & apertius ex dict. l. 1. part. ibi, tomando su parte de lo que ellas ganau, docet Iacob. de Belouisu in practica. Rubric. de lenonibus num. 14.

Vnde apparet non solum eos hoc crimine teneri, qui huiusmodi foeminas prostitutas in publica lupanaria ducunt, & reducant, sed & eos, qui alicuius artis, vel officij occasione domi habent foeminas se prostituentes, vt caupo, stabularius, & tabernarius. l. palam. §. si qua cauponam. ff. de ritu nuptiarum dict. l. athletas. §. siue autem, docet Pegueira dic. capi. 15. nu. 5. Quod est vsque adeo verum, vt prædicti tabernarij, vel caupones etiam ex eo solo teneantur, quod lenones apud se receptet, dict. autentico de lenonibus. Id autem intelligendum est quando scienter continuo & per plures dies eos receptassent, secus si ignoranter ex doctrina Bald. in l. omnes. C. de agricolis lib. 10. & in specie Follerius dict. versicul. item quod fuit leno. numero. 49.

Puniuntur autem ciulli iure lenones infamia nota dict. l. 1. dict. §. qui lenocinium, docet Alexand. ab Alexand. lib. 5. dierum cap. 5. quanuis idem referat lib. 6. cap. 20. Eliogabulum Imperatorem omnes lenones ad præfecturam vrbis pro venere destinasse. Demum Iustinia. mortis poenam imposuit in dict. autentico de lenonibus. §. præconizamur, docent omnes

nes

nēs supra relati. Regio autem iure, si domini lenones sint suarum ancillarum, id est, eas prostitui faciāt, vt lucrum inde consequantur priuantur dominio, & ipsæ sunt liberae. l. 4. titu. 22. partit. 4. Quæ poena iure quoque ciuili cognita fuit in l. si lenones. C. de episco. audientia. Lenones vero aliarum foeminarum tenentur eas dotare. Quod si nolint, aut non possint morte puniendi sunt. l. 2. titu. 22. parti. 7. Nouiori iure lenones indistincte pro prima vice flagellantur, pro secunda eiiciuntur perpetuo à ciuitate: pro tertia furca suspenduntur, & amittunt vestes, & arma. l. fina. titu. 14. libr. 8. Ordinamenti. l. 4. titu. 11. lib. 8. Recopila. Et nouissime ex l. 5. titu. 11. libr. 8. Recopilati. pro prima vice trahuntur ad ignominiam, & per sex annos condemnantur ad triremes, quod tempus ad decennium extensum est in l. 10. eiusdem titu. pro secunda vero publice flagellantur, & perpetuo seruire debent remis. Mulieres autem, quæ lenones habent verberibus publice ceduntur, & vestes amittunt dict. l. fina. titu. 14. li. 8. Ordinam. dict. l. 4. titu. 11. li. 8. recopilationis.

De Læsæ maiestatis crimine, Caput vigesimum primum.

X quocunque delicto lædūtur Princeps, Magistratus, & pars ipsa ostēsa l. si quis in tantā l. meminerint. C. vnde vi. l. si quis ad se fundum. C. ad l. Iuliam, de vi, notant Canonistæ in cap. 1. de restitutione spoliatorum.

Sed quia non princeps læditur principaliter, sed secundario, non quocunque delictum appellatur læsæ maiestatis, sed illud dumtaxat, in quo ipse vel res publica læditur principaliter, vt in exemplis. l. 1. & 3. cum sequentibus. ff. ad l. Iuliam maiesta. l. quisquis. C. eodē titulo, plura tradunt in proposito Angelus in sua practica versiculo, que ha tradito la sua patria, in principio. Clarus lib. 5. sententiarum. §. læsæ maiestatis nu. 1. Bossius in practi. hoc titulo numer. 2. cum sequentibus Follerius in praxi versicul. item quod commisit crimen læsæ maiestatis per totum. Martinus

P

Lauden-

Laudensis in tractatu de crimine læsæ maiest. quæst. 1. 2. & sequentibus Petrus Greg. lib. 33. syntagma. capi. 3. & lib. 35. capit. 1. Imo requiritur, quod principi iniuria fiat, tanquam superiori, puta machinando aliquid contra eius vitam, vel statum. Nam si cum vxore eius adulterium committatur, aut furum ei fiat, quia hæc iniuriæ ipsi tanquam priuato fiunt, non committitur crimen læsæ maiest. vt in specie docent Bartol. in extrauagante, qui sint rebelles verbo, rebellis, Boscius vbi supra numero. 2. & 3. hincque sit, vt si aliquid contra consiliarios Regis in eorumque iniuriam fiat, quia membra sunt corporis Principis læsæ maiestat. crimen committitur text. elegans in l. quisquis. C. ad l. Iulia. maiest. Quod intelligendum est de his consiliarijs, qui assunt Principi & appellantur supreni Boscius vbi supra numer. 5. Clarus numero, item 5. Hinc etiam cum hoc crimen non solum contra Principem temporalem, sed & contra Papam committatur cap. in primis §. de persona. 2. quæstione. 1. & docent omnes supra relati, si quis Cardinalem occidat, aut aliquid in eum molitur incidet in hoc crimen text. elegans in cap. felicis, de pœnis, libr. 6. docet Gigas in tractatu de crimine læsæ maiest. quæstio. 5. Clar. vbi supra numero. 4. quia Cardinales reputantur tanquam membra Pontif. docet Hoslien. in cap. antiqua numer. 5. de priuilegijs, vbi ex hac ratione scribit Cardinales fidelitatis iuramentum Pontifici non præstare, relatum in cap. ego N. de iure iuran. Requiritur præterea, vt hoc crimen committatur, quod is, qui aliquid in Principem machinatur ei subditus sit. tex. in Cle. pastoralis vbi glo. verbo, non subfuit, de re iudicata, dicunt communem Rolandus consi. 4. nu. 1. Cla. vbi supra nu. 6. Boscius nu. 8.

Ex quo inferunt quod clericus per sacri ordinis susceptionem eximatur à potestate & iurisdictione principis temporalis, licet aliquid in eum principem molitur, non incidere in crimen læsæ maiestatis, notat gloss. magna in dict. Clementina pastoralis versicu. nota, & ibi. Imo. & Cardina. Boerius in tractatu de seditionis versic. præsuppone etiam num. 2. Boscius num. 86. & Cla. 7. vbi supra Bern. Diez in præf. ca. 119. & ibi Salze. litera. B. infinitos refert. Sed mihi contrarium videtur verius, quia clericus quo ad temporalia, & protectionem,

subest

subest principi secula. c. omnis anima de censibus, facit optimus tex. in ca. fin. §. 1. de officio delegati, li. 6. Et sic quotidie videmus præceptum iniungi episcopis, & iudicibus Ecclesia. vt aliquid faciant sub pœna amittendi temporalia: & ideo ratione huius originis, & subiectionis possunt crimen læsæ maiestatis committere, vt in specie docet Barbacia consi. 21. col. 1. volu. 3. Et licet hoc ita sit, verum esse agnosco, quod præcitati docent, non posse iudicē, aut principem secularem propter crimen læsæ maiestatis clericum capere, aut punire, antequam sibi à iudice Ecclesiastico remittatur, quauis de facto aliquando principes seculares contrarium feruent, Florētiae enim Archiepiscopum quendam fuisse suspensum testatur Clarus dict. num. 7. & Medine fuit quoque suspensus Episcopus Zamorensis, docet Salze. in dict. additione litera. B. in fine.

Committit etiam hoc læsæ maiestatis crimen, qui sciens fieri machinationem in principem nō reuelauit, d. l. quisquis §. pœnultimo. Idque adeo verum esse intelligit Bart. in l. vtrū ff. ad l. Pompe. de parricidis, vt licet regulariter non teneatur quis delictum accusare, quod legitime probari nō potest. l. nostris. C. de calumniatoribus, tamē in hoc crimine tenetur prodicionem etiam improbabilem reuelare, ne ipse incidat in crimen. Ita tenet idem Bart. in l. 1. §. occisorum. ff. ad Syllaniam. Abbas in cap. 1. num. 9. de resti. spoliatorum Iason in l. vt cum num. 32. & ibi Curtius Iunior nu. 60. de iustitia & iure, & praxi seruari testatur Decius in c. 1. nu. 7. de officio delegati Boscius vbi supra nu. 48. Sed ego existimo hanc Bart. traditionem esse falsam, cum is qui hoc crimen defert, si legitime non probauerit tormentis sit subiectus. l. 3. C. ad l. Iulia. maiest. Nullus autē tenetur se periculo aut carceris squalori exponere. l. fin. C. de accusationibus. l. neminem & ibi glo. C. de infamibus. Et ita contra Bart. docuerunt Felin. in ca. de cætero num. 17. de re iudicata Decius vbi supra, & Boscius num. 48. Hippoly. singulari 164. Follerius dict. versu. nu. 102. Capius decisione 102. num. 65. & 68. elegantissime decisio Pedemontana 80. num. 2. & sequentibus, dicit magis communem Cagnolus in l. culpa caret. n. 12. de reg. iur. Alci. in l. 4. §. Cato. notabili. 4. ff. de verborum & facit glo. in clementina volentes. §. notari. verbo. valeant, de hæreticis.

Sed quauis qui non reuoluit mortis poena puniendus nō sit, vt dixi, tamen arbitrio iudi. puniendus erit, quia reuelando potuit delictum vitare, vt tradit dict. decisio Pedemontana 80. n. 6. & confirmatur ex traditis à Meno. de arbitrarijs casu 355. num. fina.

Puniuntur autem seuerissime hoc crimē committentes iure ciuili. Primo enim licet hodie bona ad mortem damnatorum non applicentur fisco autentica, bona damnatorum. C. de bonis proscriptorum, tamen in hoc crimine bonis omnibus priuatur. l. quisquis. C. ad l. Iuliam maiesta. autentico, vt nulli iudicum. §. fina. collatio. 9. Et hæc bonorum priuatio incurritur ipso iure à die commissi criminis, vt constat ex l. fina. C. eodem titu. Vnde ab eo die censetur dominium in fisco esse translatum l. commissi. ff. de publicanis & vestiga. Quo fit vt res quælibet ab eo post crimen alienata possit à fisco vindicari precio emptori non soluto, prout ex regula. l. 2. C. de furtis docuit Bartol. in l. post contractum, & ibi Annibal 2. part. nu. 360. ff. de donationibus, Simancas de catholicis institutionibus, titu. 9. num. 71. Couar. in 4. 2. part. cap. 6. §. 8. num. 8. & huc pertinent plura, quæ de bonis hæreticorum diximus supra cap. 14. Hinc etiam fit vt licet crimina extinguantur morte. l. 1. & 2. C. si reus, vel accusator cap. admonere 33. quæstio. 2. cap. causam quæ, el segundo, qui filij sint legitimi, vbi gloss. tamen etiam si is, qui hoc crimen cōmisit iam decesserit, quia eius bona ipso iure fisco applicantur, poterit fiscus ab hæredibus vel alijs ea repetere gloss. singularis in l. 3. §. quod autem ff. quod quisque iuris, facit text. in cap. accusatus. §. penultimo iuncto ca. cum secundum. ll. de hæreticis lib. 6. sequuntur plures relati à Couarru. dict. §. 8. numero. 6. Hinc etiam fructus à die commissi criminis suos non facit, gloss. notanda in autenti. de incestis nuptijs. §. 1. verbo, imminere, quam sequitur DD. communiter, vt diximus supra cap. 15.

Amittit autem omnia bona, quæ eo tempore habuit: futura enim non publicantur text. elegans & difficilis in l. si manda uero tibi. §. is, cuius. ff. mandati. Vnde in publicatione non veniunt bona quæ ex substitutione proueniunt. l. ex facto. §. fina. ff. de vulgari. neque si filius hoc crimen committat & eius bona publicentur comprehendetur ipsius legitima, si pater

eo tempore viciat, docent Alexand. consil. 37. volumi. 1. Couarru. li. 2. variarum cap. 8. sub num. 8. versicul. sic delinquente. Et quauis huius criminis rei sint priuati ipso iure dominio & administratione bonorum, vt diximus, licite tamen ea bona retinent quousque feratur sententia declaratoria, dict. ca. cum secundum. ll. in fine & notauimus supra cap. 14. & facit gloss. singularis in capit. fraternitas 12. quæstione. 2. communiter recepta ex Couarru. dict. §. 8. numer. 10. versicu. prima ratio.

Secundò puniuntur: nam licet regulariter filius ex delicto patris puniendus non sit l. crimen paternum. ff. de poenis. l. 1. C. ne filius pro patre cap. crimen. 1. quæst. 4. tamen in huius criminis detestationem propter rationes ab Imperatore expressas, & aliam, quam adducit Merferius lib. 2. opinionum capi. 14. filij committētis hoc crimen in perpetua viuent infamia intestabiles, bonis priuati, & incapaces successiōis paternæ, & maternæ dict. l. quisquis. §. filij. Et hanc poenam esse iustā eleganter defendunt Couar. li. 2. variarum capi. 8. per totum. Simanc. dict. cap. 9. num. 2. & sequentibus Pet. Gregor. dict. li. 35. capi. 1. numer. 25. & sequentibus contra Corrasium in l. qui liberos num. 62. ff. de ritu nuptiarum, & licet constitutionem dict. §. filij. fuisse sublatam per l. sancimus. C. de poenis doceant Budeus in l. 1. ff. ad l. Iuliam maiestatis. Et Igneus in l. fina. ff. ad Syllanianum contrarium tamen verius, & receptius, est vt notauit gloss. marginalis in dict. §. filij. Sed tamen quia odiosa est & contra regulas communes semper in dubijs erit restringenda. Vnde ex illimo in filijs susceptis, aut conceptis ante cōmissum crimen, hanc poenam locum non habere argumento l. si quis Decurio la tercera. C. de decurionibus, li. 10. l. si cohortalis. C. de cohortalibus lib. 12. l. fin. C. de his qui sponte munera subeunt. libro. 10. & ita docuit gloss. in l. Diuo Marco. ff. de quæstionibus. C. inus, Petrus, & Ange. in dict. l. quisquis Castro. li. 2. de iusta hæreticorum punitione, ca. fina. Horosio in l. emancipatum. ff. de senatoribus Anto. Gom. 3. tomo variarum cap. 2. num. 16. Couar. li. 2. variarum capit. 8. num. 5. versicul. 2. plures refert Gracia. regul. 55. numer. 4. Cla. vbi supra num. 12. Bossius num. 138. & apud nos hæc sententia probata est l. 6. titu. 27. parti. 2. l. fina. titu. 31. partit. 7.

l.3. titul.9. lib. 4. Ordinamenti, ideoque practica erit, licet in puncto iuris contraria verior sit, vt testantur Anto. Gomez, & Couarr. vbi supra Gregor. Lopez in dict. l.6. verbo, sus hijos, glo. in cap. si quis. §. filij vero. 6. quæst. 1. Salice. & Albericus in dict. l. quisquis plures, quos refert Gra. dict. nu. 24. eandemque distinctionem admittendam censeo in filiis hæreticorum cum Calderino consi. 3. sub tit. de hæreticis, Præposito in ca. quo iure 8. d. colu. penultima. Tirag. de iure primogeniorum quæst. 31. num. 4. Simancas vbi supra titu. 29. num. 4. Clarus, §. hæresis num. 16. licet Coua. d. ca. 8. nu. 5. & Greg. d. reg. 55. nu. 25. contrarium teneant, existimo tamen hanc poenā etiam filios naturales comprehendere, licet in potestate patris non sint, principium Insti. de patria potestate. §. fina. Insti. de nuptijs. vt docent Cinus in dict. l. quisquis Claudius in l. ex factio §. si quis rogatus nu. 11. ff. ad Trebellia. Cla. d. §. læsæ maiest. nu. 11. Vnde nō satis mihi probatur Accur. sententia glo. 1. in dict. l. quisquis. §. emancipationes, existimantis hanc poenam ad emancipatos filios nō pertinere, quem sequitur Pe. Gre. d. ca. 1. nu. 23. item licet hæc poena non solum habeat locum patre delinquente, verum & matre, vt docet Accur. verbo. minus in d. l. quisquis sequuntur Ange. de maleficijs versi. que a tradito nu. 12. Marfil. consi. 53. post numerum. 8. tamē in persona filiarum non procedit, his enim assignanda dos est ex bonis patris, vt docet Impe. in d. l. si quis. §. ad filias, vbi notant omnes. Et quanuis filij omnibus priuentur bonis, tamen si clerici sint non priuantur beneficijs ex gloss. ad id singulari per text. ibi in cap. satis peruersum §. 6. distin. pro qua facere videtur text. in cap. non imputatur 1. quæst. 4. Qui secundum veram interpretationem nihil facit, quia dum loquitur de officio & beneficio Ecclesiæ intelligendus est de suffragijs, & eorum cōmuniōne, Sacramentis & eorū perceptione: Quia August. ibi solum dicit pro peccatis parentum filios nō esse plestendos spirituali poena, priuatio autē beneficij Ecclesiastici in alio sensu non est spiritualis poena, sed temporalis, vt rectē considerauit Coua. dict. ca. 8. nu. 6. versiculo, ceterum.

Tertiō puniuntur huius criminis rei mortis supplicio l. 3. ff. ad l. Iuliam maiestatis, l. quisquis. in principio. C. eodem titu. §. 1. Insti. de public. iudi. docent Clarus dict. §. læsæ maiest. num. 8.

numer. 8. Bofsius vbi supra num. 131. quam à multis principibus, & varie fuisse impositam, refert Pe. Greg. dict. l. 35. cap. 1. à nume. 9. Hodie verò ita imponi solet, quod in frustra inciduntur, vt refert Clar. dict. num. 8. & nobiles possunt suspendi non obstante priuilegio nobilitatis secundum Bald. in cap. cum quidam, de iur. iuran. Hipp. singulari 16. Quin & ciuitates & vrbes eidem subiacent pæne, multas. n. propter rebellione fuisse excisās, & deletas refert Pe. Gre. d. c. 1. n. 19. & 20. & id Carthagini contigisse probat consultus in l. si vsus fructus. ff. quibus modis vsus fructus amittatur ibi, & aratrum in ea inducatur. Nā sicut in condendis vrribus solebant antiqui iunctis boue, Tauro, & vacca, aratro sulcū facere, intra quem oppidum munebant ædificabātque, & inde vrbes dicebātur ab vrbando, vrbare autem est aratro definire l. pupillus 239. §. vrbes. ff. de verbo. signi. sic & idē mos in iisdem euertendis obseruabatur, vt declarat Cælius Rodiginus lib. 14. lectionū antiquarum ca. 5. & constat ex Horatio lib. 1. carminū ibi imprimetque muris hostile aratrum, & Cice. in Philippica. 1. ibi, vt vexillum tolleret, & aratrum circunduceret.

Pontificum autem iure laici excommunicantur, & relicto seculo monasterium, vt perpetuo paniteant, ingredi debent. Clerici verò degradandi sunt ca. si quis laicus 22. q. 5. Verum quia duplex degradatio est c. degradatio. de pænis. l. 6. & nos diximus late supra. c. 10. sæpe in practica dubitatur, de qua de gradatione sit accipiendus text. in dict. capit. si quis laicus, & verior sententia est verbalem tantum degradationem non verò actualem, id est, depositionem ab ordine & beneficio cōtra clericum esse imponendam. Ita resoluit Albertinus in ca. quoniā q. 15. de hære. lib. 6. Ber. Diez in pract. dict. cap. 119. Curtius Iunius consi. 159. n. 1. Villalobos in thesauro cōmuniū opinionū liter. F. nu. 99. Coua. li. 2. variarū cap. 20. sub num. 7. Quæ sententia aperte confirmatur ex synodo Toletana 16. à sexaginta & vno Episcopis celebrata, anno 663. quam referunt Bar. Diez vbi supra in fine Pe. Gre. lib. 35. syntagma. c. 2. nu. 9. vbi patres secundū canonū veterū instituta Cisterciū Toletanæ sedis præsulē solū loco & honore priuarūt, eo qd Flauiu Egiatū Castellæ Regē nō tantum priuare regnō, sed & cum alijs interimere diffiniuit. Ex quibus apparet falsam esse

esse opinionem Abb. in cap. atsi clerici. in fine de iudicijs. exi-
stimans clericum pro hoc crimine degradatum tradendum
esse curiæ seculari, quem sequitur Pet. Gregor. dict. nume. 9.
ex cap. nouimus 27. de verborum significa. Sed ille text. nihil
facit cum loquatur de clericis degradatis propter crimen fal-
si traditio autem facienda non sit, nisi specialiter exprimat
ex reg. ca. cum non ab homine de iudicijs, & ita in proposito
contra Abba. docuerunt Barbacia in dict. cap. atsi clerici. fina-
libus verbis Bossius vbi supra numero. 86. & capitu. de foro
competenti num. 137. Iulius Clarus. li. 5. sententiarum. §. fina.
quæst. 36. nu. 27.

Regio vero iure plures casus recensentur, in quibus com-
mittitur hoc crimen læsæ maiestatis. in l. 1. titu. 2. parti. 7. l. 1.
titu. 7. lib. 8. Ordinamenti. l. 1. titu. 18. lib. 8. Recopi. & iuris ci-
uilibus pœnæ aperte confirmantur: omnia enim eius bona confis-
cantur. l. 2. titu. 7. lib. 8. Ordinamenti. l. 2. titu. 18. lib. 8. Reco-
pilatio. excepta tamen vxoris dote, & dimidia parte bonorū
quæstorum constante matrimo. l. 10. titu. 9. libr. 5. Recopila.

Deinde eius filij perpetua notantur infamia successione &
bonis priuati, & incapaces l. 2. titu. 2. parti. 7. vbi elegantissi-
me Gregor. Lopez in dict. l. 1. Ordinamenti, & tandem vlti-
ma mortis pœna in omnibus supra dictis. ll. expressa est, quæ
ita imponenda erit vt prius ad caudam equi per terram traha-
tur, deinde furca suspendatur. l. 12. titu. 13. lib. 8. Ordina. Et li-
cet ex doctrina Bald. vbi supra, hæc furcarum pœna etiam cō-
tra nobiles esset practicanda, tamen quia deformis est, & im-
pura, vt eleganter tradit Tiraq. in tracta. de nobilitate ca. 20.
num. 106. Dida. Per. in dict. l. 12. verbo y enforquen lo, apud
nos etiam pro hoc delicto nobiles non suspendi, sed retro de-
capitari testatur Coua. li. 2. variarum. c. 9. nu. 4. Dida. Per. in
dict. l. 1. Ordina. Et quia proditoris insignia delenda sunt. l.
eorum qui. ff. de pœnis, notat Romanus singulari 476. & 669.
Couar. d. nu. 4. l. apud nos expressum est eius ædes diruendas
esse in l. 6. tit. 13. l. fin. tit. 19. l. 6. titu. 27. parti. 2. quæ pœna ita
practicatur, quod diruto ædificio sal aspergitur, docet Grego.
Lop. in l. 2. verbo. camara, titu. 2. parti. 7. Parladorus 1. tomo
rerum quotidianarum cap. 21. vbi huius consuetudinis ratio-
nem explicat.

De

De Ludi pœna, Caput vigesimum-
secundum.

V D V S dicitur, quod serium non est: vnde
si co vtamur, vt relaxetur animus a rebus se-
rijs defessus, nullum crimen committimus:
est enim virtus eutrapeliæ, vt docet D. Tho.
2. 2. quæst. 168. articu. 3. Ludo enim & ioco
vti licet inquit Cice. li. 1. officiorum, vt som-
no & ceteris quietibus, ita si grauibz cate-
risque rebus satisfecerimus, & id probat late Pet. Greg. li. 39.
syntagmatum cap. 2. Parlado. 2. tomo rerum quotidianarum,
capit 7. vnde licet ex Soti sententia libr. 4. de iustitia & iure
quæstione 5. articulo. 2. sacerdotibus citra mortale peccatum
vti non liceat ludis vetitis, ac præsertim religiosis, & præsu-
libus, tamē etiam sine veniali culpa his permittitur ludere ad
recreandum animum, & absque alicuius l. iustæ violatione,
vt docet Nauar. in Manuali cap. 19. num. 3. Sed quia rarolū-
dentes modum non excedunt ludus indistinctē appellatur cri-
men in procemio digestorum. §. fina. vbi Cagnolus num. 2. tot
enim vicia ludus producit, quot sunt in taxillis puncta, docet
Hostiensis in summa titu. de excessibus prælatorum. §. cleri-
cus. Florentinus 2. part. summa tit. 1. cap. 23. §. 6. columna. 1.
& 2. Petr. Gregor. dict. li. 39. cap. 3. num. 10. Paris de Puteo, &
Casalupus in tractatibus de ludo Menoc. de arbitrarijs casu
399. numer. 1. elegantissime additio ad Didac. Perez in l. 37.
titu. 19. lib. 8. Ordinamenti, & ideo indistinctē ludus prohi-
betur, autentica alearum vsus. C. de religio. & sumpti. fune.
Quauis enim proprie alearum appellatione solum con-
prehendantur ludi pendentes à fortuna, vt taxillorum, & similes:
alea enim ipsiis consultis incertum significat, vt in l. neque em-
ptio. 8. ff. de contrahenda emptio. tamen sub illa prohibitione
omnes ludi continentur, etiam si à casu ancipiti, & indus-
tia hominum simul pendeant vt chartarum, tabularum & similes,
docet Clarus lib. 5. sententiarum §. ludus numer. 2. Exceptis
tamen his, qui Græce ab Imper. recēsentur in dict. l. alearum
vsus. quos explicat Alciatus libro. 1. prætermisforum colum-
na.

Q

222.

na 2. Adrianus Turneuus lib. 27. aduersariotum cap. 33. & generaliter omnibus, qui industria & ingenio hominis tantum exercerentur, ut schiachorum, id est, delaxedrez, in quo neminem dissentire refert Benedictus Capra, reg. 96. numer. 3. Clarus ubi supra. eumque ludū clericis quoque esse permissum docet glos. in autentico. de Sanctis. Episcop. §. interdicimus collatione 9. glos. in autentica interdicimus. C. de Episcop. & cleric. ubi Odofredus & Albericus, Archidia. & Prapof. inc. Episcopus 35. d. Abbas in ca. clericus numer. 4. de vita & honestate clericorum Gre. Lop. in le. 57. verbo, te iuelo titul. 5. p. 1. Salzedo in add. ad. Ber. Diez in pract. ca. 70. litera A versiculo sed an clerico, Parlad. dict. cap. 7. Qua ratione dicendum est ludos, quos dicimus de pelota, bolos, argolla, & similes, nunquam videri prohibitos cum ex industria solum pendeant, indeque interpretanda est l. 8. & 9. titul. 7. libr. 3. recopil. in quibus prohibetur, ne in ludis permissis ludatur habita fide, vel sub pignore. Ludi enim permissis ex prædictis sunt in quibus nihil fortuna, sed industria totum potest. Et licet hi permittantur ludi tamen precium moderatum esse debet: antiquo enim iure ultra vnum aureum ludere fuit prohibitum dict. leg. aleorum vsus. apud nos tamen vsque ad triginta aureos singulis diebus extensa facultas est in dict. leg. 9. titul. 7. libr. 3. recopilat. Et consuetudine induci poterit, ut in his ludis permissis liceat ultra summā lege. præfixam ludere, ut docent Bald. & Salic. in dict. l. aleorum vsus. Capra dict. regul. 96. numer. 13.

Puniuntur autem ludentes iure civili, quod mutuas pecuniam ad ludendum eam deinde repetere non potest, dict. lex. aleorum vsus, argumento l. 2. ff. quarum rerum actio non datur. Quod intelligendum est quando is, qui mutuum dedit simul ludebat gl. in l. quod si minor. §. penul. ff. de minoribus, glo. in l. si quis cū sciret. ff. pro emptore, & ibi Bartol. Abbas, Imo & alij in dict. c. clericus. Grammaticus de cisi. 48. numer. 3. Viuius l. 2. communium opinionum opinione 163. Parlad. dict. 2. tomo capit. 7. numer. 14. vel quando ludum vel ludentes in domo sua receptabat, secundum Imo. & Abb. ubi supra. Cacialupum in dict. tractatu de ludo quest. 8. numer. 33. Parlad. dict. numer. 14.

Secus

Secus autem esset si mutuum fieret à tertio, vel extraneo non ludente: tunc enim & datur actio ad repetendum secundum glos. in l. fina. ff. de aleatoribus, notat omnes ubi supra Capra dict. regula. §. 6. numer. 64. Stephanus Costa in tractatu de ludo, articulo 6. principali numer. 1. & sequentibus. Deinde puniuntur quod compellendi sunt lucrum restituere dict. l. aleorum vsus. glos. verbo, aleas in dict. cap. clericus. ubi canonistæ. Auferrius de cisione. 192. Guid. Pape de cisione. 48. Alex. consilio. 77. in fine volumine. 5. quod intelligendum est, si à parte petatur. Acquisita enim in ludo etiā à l. improbato in foro conscientie non sunt restituenda, ut ex multis probat Coua. in reg. peccatum 2. parte §. 4. Meno. dict. casu 399. numer. 8. Clarus ubi supra numer. 7. Et tandē licet alia pœna legibus expressa non sit, puniendos esse arbitrio iudi. testatur Cacialupus dict. tractatu de ludo. numer. 60. Clarus num. 6. & Meno. nume. 7. Receptatores autem ludentium, hoc est, qui domum & aleas paratas habent ad ludendum, (nam si semel & incidenter id euenisset non dicerentur receptatores, ut docet Paris de Puteo dict. tractatu. nume. 46. Meno. ubi supra nume. 18. nulla certa pœna tenentur cum nec ludentes ipsi teneantur, dict. l. aleorum vsus, docet Meno. nume. 16. Est tamen hoc iure statutum ut si qua eis iniuria irrogetur, aut furtum fiat, denegetur actio leg. 1. ff. de aleatoribus docent Pe. Gre. dict. cap. 3. numer. 4. Menochius numer. 23. & casu 400. nu. 16. ubi refert ita fuisse de facto iudicatum, Scepolæ cantela 55.

Quod si ipsi ludo admixtum sit aliud delictum falsitatis, puto, quod falsis chartis, aut taxillis ludit, tunc ex magis recepta opinione pro qualitate personæ punitur pœna iudici arbitraria, ut notat Bald. in rubrica numero. 2. C. de conditione ob turpem causam Paris de Puteo tractatu de ludo. numer. 45. Et hoc siue falsitas sit latens siue occulta, vel clara, docet Meno. contra antiquiores dict. casu 399. nu. 11.

Eademque pœna imponenda erit, si aleator per vim sociū compulsi ad ludendum, vel etiam blanditijs & suasionibus ex dict. l. 1. §. fina. ff. de aleatoribus, & hoc casu est in carcerem detrudendus, ut docet consultus in dict. §. fina. ibi aut in latomias. Latomia enim carcer erat apud Romanos à Tarquino Superbo inuentus, ut ex Alex. & alijs docet Meno. ubi supra numer. 5.

Q 2

numer.

numer. 14. Et his casibus tenetur ad restitutionem pecunie in animam iudicio, vt docet Couarr. dist. reg. peccatum 2. part. §. 4. num. 7.

Pontificum autem iure clericus publicus aleator beneficiū obtinere non potest, & si ei conferatur collatio erit nulla: ca. 1. 34. distin. notant. DD. in cap. inter dilectos de excessibus prelatorum Meno. dist. casu 399. num. 3. Ber. Diaz in practi. ca. 70. num. 2. Pet. Greg. dist. ca. 3. num. 14. Quod si iam est beneficiatus, & alegg indulget mitiori poena plectendus est, vt notat Abb. in dist. ca. inter dilectos, nisi admonitus non desistat, dic. ca. inter dilectos, iuncta glos. verbo, ad aleas in cap. clerici de vita & honestate clericorum. Tunc enim deponendus est, vt constat ex canone. 42. Apostolorum ca. Episcopus 35. distinctione, vbi hoc notant Domin. & Præpositus Abbas, Bernar. Diez & alij vbi supra Syluester in summa, verbo ludus verli, quanto queritur.

Regio vero iure ludus taxillorum adeo improbatu est, vt qui eos fecerit vel vendiderit extra Regnum exulare debeat per biennium, & domus publicetur, in qua fecerit, vel vendiderit, eademque poena tenetur, & qui ad eos luserint, hoc addito vt multa viginti millium marabetinorum imponatur, & omnem pecuniā perdant, quam inuenti fuerint ludetes l. 7. tit. 8. lib. 2. recopila. quæ poena nouissima pragmatica extensa est, contra eos, qui ludunt à los bueltos l. penultima titu. 7. li. 8. recopila. in nouo quaderno.

Qui vero chartis luserint, si duo regalia non excedant, nulla tenentur poena l. 1. tit. 7. lib. 8. Recopila. Si vero dict. summam excedant tenentur lucrum restituere parti intra 8. dies petenti l. 2. titu. 7. li. 8. recopila. quibus elapsis summam deperditam non recuperant, nisi sint scholares, vt tradit Salzedo in additio. ad Bern. Diez dist. cap. 70. litera. E.

Vnde pro prima vice damnandi sunt poena de se yscientos maruedis, pro secunda en mil y dozientos, pro tertia, en mil y ochocientos: & si non habent vnde soluant carcerantur, per decem dies pro secundo, per viginti, pro tertio, per triginta, ita disponente l. 2. titu. 10. li. 8. ordinamenti l. 2. titu. 7. li. 8. recopila. & ita practicatur non tamen amittunt pecunias, cura quibus fuerint deprehensi ex l. 1. titu. 7. li. 8. recopilat. tradunt

dunt plura Salzedo vbi supra additio. ad Dida. Perez in l. 37. titu. 19. li. 8. Ordinamenti Auenda. de exequendis mandatis, 2. parte, cap. 9. Aniles in capitu. pratorum cap. 29. verbo, juegos, verbo, tableros, Doct. Paz in praxi 1. tomo 8. part. capit. vnico, num. 12.

Receptatores autem, neque furti, neque iniuriarum agere possunt l. 6. tit. 14. parti. 7. & deinde puniuntur poena de cinco mil maruedis, por cada vez ex l. quarta, titulo decimo, libro octauo Ordinamenti l. 3. & 5. titulo septimo, libro octauo Recopilationis.

De mouente limites, Caput vigesimum tertium.

Vēadmodum limina introitus exitusque domibus præstant, similiter limites agris introitus exitusque præbent, quos aliquando terminos appellamus, vt in titu. ff. de termino moto. Cum enim magna inter vicinos iurgia & lites ex limitibus, & occupationem proximorum agrorum orientur, vt constat ex

Virgilio libr. 12. Aneidos ibi,

Limes agro positus litem vt discernet aruis.

Cap. forus de verborum signifi. fines concludi certa que quædā nota distingui oportuit, & ne quæ alterius essent agri vsurparentur insignia quædam apponi, quorum memoria posteros doceret vt ex Iulio Frontino docet Pet. Gregor. li. 39. syn tagmatum cap. 13. num. 4.

Vnde Numa Pompilius Romanorum Rex statuit vnumquēque fines suos circūscribere, & stibus apponere lapides, quos sacrauit Ioui Terminali, & fines ipsos terminos vocauit vt autor est Diony. Alicarna. li. 2. idemque il. Marilia seu Mamilia cauit, vt refert Anto. Aug. li. singulari de ill. ca. de Mamilia pagina. 103. Et hæc circūscribendi agros consuetudo hucusque durauit, licet termini varij sint, vt iunera, fossæ, riuī, aliquando quoque lapides, quod & apud Roma-

Termine siue lapis, siue es defossus in agro,
Stipes ab antiquis tu quoque nomen habes.

Vnde qui eos limites aut terminos monet, occultat, vel tollit grauitèr delinquit, vt habetur Deuteronomij ca. 19. & 27. Prouerbiorum 22. cap. tanta 86. distinct. cap. in. 11. 12. quælli. 2. Ideoque grauitèr puniendos docent Plato. li. 8. de. 11. Boffius in practica titul. de termino moto. Petrus Gregor. dict. c. 13. Iul. Clar. lib. 5. sententiarum. 6. fina. quæst. 83. num. 10. Menoch. de arbitra. casu 393. per totum. Romulus autem primus omnium statuit, vt qui vicini terminos occupasset, is cui uoluisset, eripere, totum agrum vsurpantis in poenæ locum acciperet, vt refert Plutarc. problemmate 14, quam poenam probauit Constantinus in l. 4. C. finium regundorum, in eum qui terminum mouerit pendente controuersia finium, & ante difinitum negotium à iudice. Numma uero Pompei. mouentem limites sacrum Deo esse sancit his uerbis. Qui terminum exarasset ipsius & boues sacri sunt, vt constat ex Diony. ubi supra Ange. Aug. dict. li. 1. de. 11. ad. 11. regias sub Numma Põpilio. l. 5.

Deinde Caius Cæsar poenam pecuniariam quinquaginta aureorum pro singulo termino indixit, vt constat ex l. lege agraria. ff. de termino moto. Postea vero Nerva decimus tertius Imperator sancit, in seruos & seruas terminorum mo- rores capitale supplicium: in liberas verò personas poenam pro qualitate personæ. l. fina. §. alia quoque. ff. de termino mo- to. Postremo Adrianus decimus quintus Imperator poenam induxit relata in l. 2. ff. de termino moto, quam constat esse corporalem: & in hoc eam probauit Alexand. Seuerus vige- simus quartus Imperator, reseruando iudi. arbitrio qualitatem poenæ, vt habetur in l. 1. C. de accusationibus. Et ad hanc Ale- xand. constitutionem referendus est Modestinus in l. 1. ff. de termino moto.

Ex his apparet terminorum motores diuersimode pro varietate temporum & constitutionum puniri. Sed adhibenda distin-

distinctione. Aut enim quis mouet terminos non vt proten-
dat fines, sed vt lapides ipsos mouentur, & tunc pœna furti non
a motione terminorum inducitur; cum delicta ex animo; &
proposito delinquentis distinguantur. l. qui in uria. ff. de fur-
tis. Ita docent Salicetus in dict. l. 1. C. de accusatio. Abbas in
capit. ex literis, in fine de probatio. Hieronymus à Monte in
tractatu finium regundorum cap. 34. num. 7. Iulius Clarus, &
Menoch. vbi supra. Nisi lapides quos furatur terminales esse
sciatur: tunc enim vt fur item & vt motor punietur, verberibus
scilicet. l. 2. in fine. ff. de termi. moto. Aut quis eo animo termi-
nos mouet, vt sui agri fines extendat, & tunc iudicis arbitrio
pro qualitate personæ punietur dict. l. 2. docent supra relati.
Quod si eo animo faciat non vt suos, sed vt vicini fines in dam-
nū alterius vicini extendat, quia vicino suo negotium facit ca-
stigatur, & in opus publicum per biennium datur, dict. l. 2.
versiculo, si vero sic intelligenda, vt testatur Menochi. nu-
mero. 22.

Aut id eo mouet terminos, non vt in vicini agrum fines suos extendat, sed vt litem de finibus inter eos pendentem in sui fauorem faciat definiri: atque ita agit vt obscurētur limites, hoc casu ex constitutione Neruæ relata in dict. l. fina. §. alia quoque pœna adhuc arbitraria pro conditione personæ, & factorum violentia imponitur, vt docet Abbas in dict. capit. ex literis numero. 30. Plotus in l. si quando nume. 726. C. vnde vi. Sed ego existimo Romuli. l. hoc casu durare cum constitutione Constantini comprobata sit in dict. l. 4. C. finium regundorum.

Pontificum autem iure, de hoc crimine agitur in cap. ex li-
teris de probationibus, multa tamen certa poena expressa est,
& ideo testatur ibi Abbas num. 13. contra clericos mouentes
limites poenam iudic. arbitrariam locum habere ex l. 1. & 2.
ff. de effraeto, sequuntur ibi Decius in fine, & Bald. in l. 1. C.
de accusationibus.

Regio vero iure, qui terminos mouerit, vt alienū occupet
incurrit multam quinquaginta solidorum auri fisco applican-
dam, & præterea amittit ius, si quod habet in eo fundo, quod
si nullum ius in eo habet tenetur reddere occupatum, & tan-
tundem de suo. l. 30. titu. 14. parti. 7. quod si alia de causa limi-
tes

tes moueat, recurrendum est ad iudi. arbitrium, quoniam ea. l. part. solum prædicto casu procedit, vt notauit ibi, Greg. Lop. verbo. Cinquenta maravedis. Iure fori si scienter moueat terminos, tenetur iterum eisdem reponere suo loco, & occupatum restituere, & tantundem de suo simul cum decem marabetinis applicandis domino fundi. Quod si arando, vel ignoranter moueat nullam meretur poenam, sed tantum suis expensis tenetur reponere l. 6. titu. 4. lib. 4. fori, & vide l. 104. del. estillo, & nouissimo iure non gaudet immunitate Ecclesie l. 3. titu. 2. li. 1. Recopilationis.

De notario falsum committente, Caput vigesimumquartum.

T esset rerum, gestorumque probatio certa, quæ fidem sine dubio faceret, creari ceperunt tabelliones, quos vulgo appellamus scriuanos, qui partium conventiones, morientium iudicia, & acta iudiciorum in scriptis redigerent, vt docuit eleganter Pet. Gregor. lib. 47. syntagma. cap. 42. num. 23. & colligitur ex autentico de tabellionibus collatione. 4. & ex principio titulo. 19. partit. 3. & ex l. 1. titulo octauo, libro primo, fori, & licet varijs nominibus antiquitus appellarentur, vt constat ex l. præcipimus, l. in offerendis. C. de appellatio. & rubrica. C. de tabularijs libro decimo. l. si librarios. ff. de reg. iuris. l. scriniarios. C. de testamento militis, & vbiq. gloss. & DD. principio tamen huius instituti officij, serui publici appellabantur, vt constat ex l. non. num. 18. ff. de adoptio. l. 1. ff. rem pupilli. l. 2. C. de adoptio. non quod reipu. seruiant, & omnibus possint stipulari contra. l. stipulatio ista. §. alteri. ff. de verborum, & inde inuiti compellantur quæcunque instrumenta ad partis requisitionem conficere vt docet Gregor. Lopez in l. 4. verbo, fagan las cartas titu. 19. partit. 3. Rojas in Epithome successionum cap. 10. num. 30. Doct. Paz in praxi. 1. tomo adnotatione vltima num. 19. & 20. sed quia quæcunque Ciuitas seruos ipsiusmet ciuitatis, vel reip. huic muneri solebat adhibere.

hibere, siquidem id postmodum Archadij. l. vetitum fuit, in l. generali. 3. C. de tabularijs li. 10. Vnde qui post eam constitutionem de iure ciuili scripserunt, non seruos sed personas publicas eos appellare ceperunt. l. Orphanotrophos 30. C. de episco. & cleri. §. cum autem. Instituta de adoptio, agnouit Duare, in Rubri. ff. de seruitutibus, in principio.

Hinc primo fit quod licet officium tabellionis de iure ciuili esset vile, quia seruus publicus erat, tradunt gloss. Bartol. & Platea in l. vniuersos. C. de Decurio. lib. 10. Pala. Rub. in repetitione cap. per vestras notabili. 3. §. 10. num. 7. Greg. Lo. vbi supra, & Montaluus in dict. l. 1. fori. non obstantibus l. 1. C. de mandatis Principum. l. laudabile. C. de aduo. diuer. Iudi. quia intelligenda sunt de notarijs principum, quos appellamus secretarios de camara, secundum supradictos: tamen hodie apud nos prædictum tabellionis officium honorificum est. l. 14. titu. 19. partit. 3. l. 3. titu. 8. lib. 1. fori, ibi, he honrado, vbi Montal. & Gregor. hoc limitant in tabellionibus regijs, quos appellamus escriuanos reales, sequitur Paz vbi supra numero. 7.

Secundo ex prædictis fit, quod cum ad indubitam probationem inuentum fuerit tabellionis officium eius instrumento omnimodo fides erit adhibenda, non secus ac si testibus probaretur. l. in exercendis. C. de fide instr. Adeo vt non aliter instrumenti fides tollatur, quam si duo testes in eo contenti in contrarium testificentur cap. tam literis de testibus, vel quatuor extranei, docet gloss. in cap. cum Ioannes, verbo, quod cum que de fide instrumentorum, explicant eleganter Couar. li. 2. variarum cap. 13. à num. 10. Menoch. de arbitra. casu. 105. Paz dict. adnotatione vltima. nu. 33. Azeue. in l. 13. tit. 25. li. 4. recopila. à nu. 36. Montal. in l. 18. tit. 8. lib. 1. fori. & comprobatur ex l. 32. titulo. 11. partit. 5. Quod in ciuilibus intelligendum est: in criminalibus enim ex dicto ipsius testis examinati instrumenti fides vacillat vt ex l. fina. C. de probat. docent supra relati.

Tertio ex dictis fit, eum, qui tabellion non est, vel est quidam non tamen creatus præcedente forma. l. 1. & 2. titu. 25. li. 4. recopilationis, si conficiat instrumentum, vt falsarium esse puniendum poenis de quibus infra vt constat ex dict. l. 2. vbi Azeue.

uedonumero. 7. & 8. Paz vbi supra numero. 40.

Vltimò ex prædictis omnibus deducitur grauiſſime delinquere notarios, quorū tres ſpecies proponit Azeue. in rub. d. titu. 2. §. à nu. 17. qui falſum aliquid atteſtantur, vel cōmittant falſitatem. Dicūtur autem falſitatē committere cū contrā veritatem aliquid atteſtantur, falſum enim nihil aliud eſt quam veritatis mutatio. l. quid ſit falſum. ff. de falſis. & inter plures caſus, in quibus à notario cōmittitur falſum, quos recenſent Ioā. de Canis in libello de tabellionibus, ca. de pœnis notariorum per totum, Boſſius in practica, titu. de falſis nu. 15. & ſequentibus, Clarus li. 5. ſententiarum. §. falſum, non omittendū eſt, ſi ſignū quod in titu. regio tabellionatus appoſuit, in aliquo inſtrumento mutauerit, vt docet Bal. in procemio. C. nu. 4. Azeue. in l. 12. nu. 13. & 14. tit. 25. li. 4. Recop. Sed quanuis in hoc & alijs caſibus habeatur notarius pro falſario, non tamē puniēdus eſt pœna ordinaria falſi, niſi vere falſarius ſit, docet glo. in l. 1. ff. de receptatoribus, Bal. in ca. nōnulli. §. ſunt & alij, de reſcriptis Azeue. in l. 2. nu. 9. d. tit. 25. Et plura quæ tabelliones obſeruare debent, ne incidant in pœnam priuationis videbis in l. 1. 2. 8. & 14. d. tit. 25. l. 11. & 12. tit. 1. li. 4. recop. l. 2. titu. 8. li. 1. recop. l. 31. tit. 16. & li. 2. recop. l. 26. tit. 8. li. 4. recop. l. 13. tit. 9. li. 3. recop. l. 30. tit. 6. li. 3. recop. l. 34. tit. 18. li. 6. recop. l. 6. tit. 2. li. 7. recop. l. 20. titu. 3. li. 7. recop. l. 1. 8. tit. 9. parti. 2. l. 23. tit. 11. parti. 3.

Puniuntur autem notarij falſum inſtrumentum conficiētes iure ciuili perpetua infamia. l. Lucius. ff. de his, qui notantur infamia amiſſione officij, ſic vt ad ipſum nunquam de cætero reuertatur, not. glo. per tex. ibi in l. ſi aliquid. C. de ſuſceptoribus li. 10. glo. & Bar. in l. ſi quis. §. 1. ff. de edendo text. cum glo. in autent. de armis in ſine verbo ſollicitudine, collatione 6. Et licet dāpnatus de falſo, non poſſit amplius inſtrumenta conficere, qui officio priuatur, vt diximus, tamen poteſt ea inſtrumenta perficere, de quibus antea fuerat rogatus, vt docent in terminis Oroſius in l. Barbarius nu. 20. ff. de officio prætoris, & in l. ſi quis. §. cogentur num. 4. ff. de edendo. Caſtillo in l. 50. Tauri nu. 7. Azeue. in dict. l. 23. li. 4. recop. nu. 7. Et præterea puniuntur pœna falſi, quæ deportatio eſt, & bonorum publicatio l. 1. §. ſina. ff. de falſis l. vbi. C. eodem titulo notant

notant Clarus in dict. §. falſum nu. 22. Menoch. de arbitrarijs caſu 306. in principio, niſi falſum immunitatis inſtrumentū conficiant: tunc enim cremandos eſſe Imperatores decreuerunt in l. 1. C. de immunitate nemini concedenda lib. 10. plura tradunt Couarru. in pract. cap. 19. cum ſequentibus Dida. Per. in l. 2. titu. 5. l. 2. ordinamenti Pe. Gre. li. 36. ſyntagmatum ca. 3. num. 2. & ſequentibus.

Pontifici autem iure notarij apoſtolici eiſdem pœnis ſubiacebunt ſi falſum inſtrumentum conficiant argumento ca. 1. & 2. de noui operis nuntiatione. Et episcopos poſſe proprios notarios ſuis officijs propter falſitatem priuare clare deducitur ex Bal. confi. 350. volum. 1. Ber. Diez in pract. c. 58. num. 5. vbi Salze. litera. F.

Regio autem iure, ſi notarius falſum committat circa quantitatem centum quadrantium bonæ, & antiquæ monetæ, ſibi amputatur manus, ſi vero circa maiorem ſummam mortis pœnam incurrit ex l. 1. titu. 12. li. 4. fori. Sed quia ex. ll. fori, vel ſtili non aliter iudicare licet, quam ſi probatum ſit eas. ll. in eo caſu obſeruari, vt teſtantur Greg. Lop. gloſſ. ſina. in l. 3. titu. 3. parti. 5. Anto. Gom. in l. 1. Tauri. Lara in l. ſi quis à liberis. §. ſi mater, num. 80. ff. de liberis agnoſcendis, Paz in praxi. 1. tomo adnotatione vltima numer. 30. in dubio recurrendum erit ad aliam pœnam alijs. ll. expreſſam, quibus indiſtinctè imponitur pœna amputationis manus, cum infamia & amiſſione officij. l. ſina. titu. 19. parti. 3. l. 6. titu. 7. parti. 7. Qua in re erit aduertendum, quod licet iure communi quando manus eſt amputanda, veniat amputanda ſiniſtra ex gloſſ. in autentica, ſed nouo iure. C. de ſeruis fugitiuis, laſ. in l. de quibus num.

36. ff. de ll. hoc tamen caſu dextera erit amputanda, vt docet Hippolyt. ſingulari 218. Mon. taluus in dict. l. 1. fori, & Gregorius in dict. l. finali.

*De occidente proditorie, Caput vigesimum-
quintum.*

HOMICIDII poena, quam supra ca. 15. tradidimus augeri solet, si fiat homicidium non in rixa, sed ex proposito, vel proditorie, hoc est, à traycion. Dicitur autem homicida proditorius, qui insidiosa industria aliquem interfecit text. sic intelligendus in cap. 1. de homicidio, hoc est, qui absque causa rixæ, aut inimitiæ alterum nihil tale sibi præcauentem interimit, vt colligitur ex gloss. iuncta textui in ca. clericus. 46. distin. 1. propter insidias. C. qui accusare non possunt. l. fina. C. de delatoribus lib. 10. l. 4. ff. ad l. Iulia. maiesta. cap. si cupis 16. q. 1. explicant Bartol. in l. respiciendum. §. delinquent. ff. de pœnis. Lucas de Pena. in dict. l. fina. & in l. 1. C. de petitionibus bonorum sublati li. 10. Couarr. lib. 2. variarum capi. 20. nu. 7. Cassaneus in consuetudines Burgundiæ Rubr. 1. num. 60. & 61. Anto. Gom. 3. tomo variarum cap. 3. nume. 5. Dida. Per. in l. 1. titu. 3. lib. 5. Ordinamenti. & in principio titu. 7. lib. 8. Ordinamenti. & in l. 12. titu. 13. eodem lib. versicul. proditor ergo. Plaça de delictis, cap. 21. Menoch. de arbitrarijs, casu 361. numer. 26. Azeued. in l. 3. nu. 10. tit. 2. li. 1. recopi. Pet. Greg. li. 35. syntagmatum ca. 5. nu. 2.

Ex quibus primo deducitur, non solum eum, qui amicum, aut saltem non inimicum à tergo percutit prodicionem committere, sed & eum, qui facie ad faciem eundem percussit nulla præcedente rixa, aut contentione, cum ille nihil tale sibi præcaueret, docent Anto. Gom. Coua. & Azeue. vbi supra Pla. d. cap. 21. nu. 5.

Secundo è contrario deducitur, eum, qui inimicum suum occiderit, etiam si à tergo percutiat non esse proditorem homicidam, cum inimicus sibi præcauere debuisset, vt testantur in terminis Bart. in dict. §. delinquent. Bald. in cap. 1. quibus modis feudum amittatur columna. 4. Anca. Felin. & Marian. Socinus in dict. ca. 1. Ange. in §. interdum num. 6. Insti. de hæreditatibus, quæ ab intest. Gerardus singulari. 14. Et ita apud milites

milites ex l. duelli obseruari testatur Azeued. in dict. l. 3. nu. 11. Sed apud nos contrarium verius est attenda. l. fina. titu. 7. l. 10. titu. fina. lib. 8. Ordinamen. quibus is censetur proditor, qui aliquem offendit extra pugnam, vel rixam, & ita contra Bartol. & alios docent Couarruias. Anto. Gomez, Plaça, & alij supra, licet difficulter id praxi reciperetur propter contrariam militum consuetudinem, vt asseuerat Azeuedo dict. numero. 11.

Tertiò deducitur, quod quanuis ex dispositione dict. l. regie homicidium in rixa perpetratum non censeatur proditorium, tamen si aliqui præuia inter eos facta fraudulenta pactione incipiant rixari, vt alium sic secure occidant inter eos mediantem sine dubio dicentur homicidæ proditorij, & proditorum pœnis punientur, cum percussus non potuerit sibi ca uere, & ita fuisse de facto iudicatum testatur Did. Per. in dict. l. 12. verbo. a traycion, versiculo proditor ergo pagina. 278. colum. 1.

Hi igitur homicidæ, quia abominabiles sunt Deo, hominibus, & iuri vt testantur Hippoly. singulari. 16. Cassane. dict. Rub. 1. num. 61. grauius reliquis puniuntur.

Iure autem ciuili, quia pro simplici homicidio mortis poena imposita est, vt resoluius dict. capi. 15. quam constat esse summam l. capitalium. ff. de pœnis, iuncto Paulo lib. 5. sententiarum titu. 17. nulla. l. grauior poena contra proditores inuenitur imposita: ideo forte quod mortis poena solum gladio imponi poterat l. aut damnum. 8. ff. de pœnis.

Posteriores tamen aduertentes homicidium proditorium grauius esse, vt diximus in principio, adiecta qualitate, eam homicidij poenam ita auxerunt, vt proditores prius per terram ad caudam equi ignominiose trahantur, deinde suspendantur & in frustra scindantur, vt docet Lucas de Pena in l. final. C. de delatoribus, li. 10. & vsu esse receptum refert Cassaneus dict. Rubric. 1. num. 6.

Pontificum vero iure contra clericos poena imposita videtur in cap. 1. de homicidio: ex quo affirmauit Abbas ibi clericum homicidam proditorium causa cognita à iudice Ecclesiastico actualiter fore degradandum & tradendum iudici seculari, etiam nulla data incorrigibilitate, interpretando text. in cap.

clericus 46. d. qui degradationis poenam imponit de degradatione actuali: quā sententiam repetit idem Abb. in ca. atli clerici nu. 39. & in ca. cum non ab homine de iudicijs. vbi Alcia. nu. 22. sequitur Feli. in cap. 1. nu. 49. de constit. Guil. Bene. post repetitionem ca. Raynuntius in quaest. de homicidio. Sed mihi verius videtur propter hoc crimē non data incorrigibilitate non esse clericum actualiter degradandū, sed tantum verbaliter, id est, deponendū ab ordine & beneficio. Et ita de verbalis degradatione esse accipiendū dict. ca. clericus 46. d. idq; ex reg. d. ca. cum nō ab homine, & ca. tuar de poenis & ex ca. clerici de excessibus praelatorum deinde quia dictum ca. 1. de homicidio loquitur contra laicos, quos priuat eo casu immunitate Ecclesiae. Et ita contra Abb. docuerunt Azeue. in d. ca. cum non ab homine, col. 9. Decius in dict. ca. atli clerici col. fin. Ber. Diez in prac. c. 96. in fine, & ibi Salze. addit. 2. Couarr. li. 2. variatū ca. 20. nu. 7. Pla. dict. ca. 21. nu. 13. & ita obseruandum est, nisi aliud casus postulet, inspectis loci, temporis, & qualitatibus personarum.

Regio autem iure homicidæ proditorij, per terram ad caudam equi ignominiose sunt trahendi, & deinde furca suspendendi, & confiscantur eorum bona pro dimidia parte l. 7. tit. 7. l. 12. tit. 13. l. 16. tit. fin. li. 8. Ordinam. l. 2. titu. 12. li. 4. fori. l. 7. & 10. tit. 23. li. 8. Recopil. Hæc tamen furcarum poena, licet nobiles amittant nobilitatem Pla. vbi supra nu. 9. contra eos locum nō habebit, vt resoluimus supra, ca. de læsæ maie. deinde priuantur immunitate Ecclesiae. l. 3. tit. 2. li. 1. Recopi. & facultate appellandi à sententia condemnatoria l. 16. titu. 23. parti. 3. Et licet regulariter non soleat puniri affectus, nisi sequatur effectus l. cogitationis. ff. de poenis, & diximus supra in ca. de assassinio, tamen in hoc proditoris crimine puniendus erit eadem poena ordinaria, dum tamen procedat ad aliquem actum proximum, puta quod percutiat,

docent Antonius Gomez dict. capitu. 3.

numer. 5. Plaça numero. 4. &

Couarruias numero. 7.

De

De Occidente veneno, Caput vigesimum-
sextum.

VGETV Retiam homicidij poena & crimen si veneno fiat, l. 1. C. de maleficis, & mathematicis. Et merito cum proditoris delictum & hoc casu committatur vt ex. l. 1. §. occisorum. ff. ad Syllanianū docuerunt Bal. in l. nemo colum. 2. C. de summa Trinitate, & in l. cum fratrem. C. de his, quibus vt indignis, Couarru. libro 2. variarum capit. 20. numer. 7. versic. tandem his. Follerius in practica versiculo, item quod soorem venenauit, num. 3. Bernar. Diez in practica cap. 95. num. 1. & ibi Salze. additione prima Anto. Gom. 3. tomo variarum cap. 3. num. 7. Pla. de delictis ca. 20. in principio Pe. Gregori li. 36. syntag. ca. 18. nu. 6. in fine. Dicitur autem venenū ideo, quod statim per venas it, vt tradit Rebuf. in l. qui venenum 236. ff. de verbo. signifi. & inde medicamenta dicuntur venena dict. l. qui venenum. Et inde hoc vocabulum, & bonum, & malum esse potest l. 3. §. 1. ff. de sicarijs. Communitamen loquendi vsu in malam partem semper accipitur, vt notat Rebufus vbi supra, & ex veneno medicamenta fieri probat tex. in l. quod saepe. §. veneri. ff. de contrahenda emptione.

Ex præmissis autem deducitur, quod cum is, qui veneno tentat occidere prodicionem committat, vt diximus non solum poena inferius referenda tenebitur, si homicidium sequatur, sed etiam quando venenum propinauit, medicamentis tamen adhibitis, vel alia ex causa mors sequuta non fuit. Tunc enim quia fecit actum proximum consummationi criminis, & vltimum agendum ab occidente eadem ordinaria poena tenebitur, vt gloss. verbo, ad mortem in capitulo primo, de præsumptionibus docuerunt ibi Baldus, Bossius in praxi titulo de homicidio numer. 13. & titulo de mandato ad homicidium numero. 14. Bernard. Diez, dict. cap. 95. num. 2. & ibi Salzedo additione 2. Pla. & Folle. vbi supra Couarr. in Clementina si furiosus 2. part. in initio numer. 11. Menoc. de arbitrarijs casu 360. numero. 47. Pet. Gregor. dict. capit. 18. numer. 17.

numer. 17. Anto. Gomez dict. capit. 3. numer. 6. in fine. Et ita obseruandum, & practicandum est, licet contrarium velint Hippoly. in l. 1. ff. de sicarijs Alexand. in apostillis ad Barto. in l. 1. ff. ad l. Pöpeiam, de parricidijs. Gramma. decisione. 2. numer. 7. Folle. vbi supra numer. 32. Iulius Clarus. §. homicidium numer. 14. & alij communiter, asserentes tantum poena extraordinaria eo casu puniendum. Quorum opinio tunc obseruanda erit quando solum venenum emit, præparauit, aliūue actum remotum fecit, non vero propinauit, vt rectissime docuerunt Couarruias, Plaça, Menochi. & Salzedo, vbi supra. Neque obstat l. 1. in fine. ff. de parricidijs, quæ etiam hoc casu mortis poenam imponit, quia intelligenda est, prout loquitur, quando filius emit venenum, vt patri daret. Tunc enim propter immanitatem criminis, & maximam reuerentiam patri debitam, filius morte mulctatur, vt docuit Anto. Gom. dict. cap. 3. num. 7. in fine, licet male Pla. existimet nullam specialitatem in ea. l. 1. contineri.

Hoc autem crimen primum capit vindicari apud Romanos, anno ab vrbe condita 423. Compertum enim fuit matronas Romanas infano quodam consilio venenata quædam medicamenta coxisse, & damnata fuerunt. 162. vt docet Liuius lib. 8. Apud Persas veneficorum capita inter duo saxa contundebantur, vt refert Alexand. ab Alexand. li. 3. dierum capi. 5. Balduinus in §. item l. Cornelia numero. 38. Insti. de public. iudi.

Iure autem ciuili poena. l. Corneliæ, de sicarijs, quæ capita lis est tenentur alterum venenantes, venenum vendentes, vel hominis necandi causa domi habentes. l. 3. §. eiusdem. ff. de sicarijs. §. eadem l. Insti. de publi. iudicijs. Quæ autem poena sit l. Corneliæ explicat Consultus in dict. l. 3. §. legis & nos explicauimus supra cap. 15.

Pontificum autem iure ea poena locum habet, quæ & pro homicidio esset imponenda, id est, de positionis ab ordine, & beneficio, vt diximus dict. cap. 15. Cæterum, quia grauius est veneno occidere, digne post de positionem grauiori detrusione & longiori opus est, vt tradit Bernard. Diez, dict. capi. 95. Et quia supra resoluius pro homicidio proditorio poenam degradationis actualis & traditionis curiæ seculari, non esse imponen-

imponendam contra Abb. & alios, idem hic repetendum est, nisi ex circumstantia delictum aggrauetur, puta, quod clericus aliquem tentauit occidere, vel occidit veneno in calice propinato, id enim duobus monachis contigisse refert Bernard. Diez vbi supra & Imperator Robertus vtriusque Siciliæ Rex interfectus fuit die. 15. Augusti anno 1313. Eucharistia entoxiata, vt refert Molineus in consuetudines Parisienses. 1. par. tit. 1. in principio nu. 99.

Regio vero iure huius criminis reus beslijs traditur deorandus, vt in l. 7. titu. 8. partita. 7. Cæterum quia hæc poena in desuetudinem abiit, vt testatur Ange. in dict. l. 3. §. legis Gregor. Lopez in dict. l. 7. verbo, à los Leones, hodie imponetur poena quæ pro alio homicidio proditorio esset imponenda, iuxta notata in cap. supra proximo, cum & hoc homicidium proditorium sit, & in terminis docent Anto. Gomez, & Plaça vbi supra.

Qualiter autem probetur, quem interfectum esse veneno, vide eisdem Anto. Gom. num. 9. Pla. num. 10.

De parricidij poena, Caput vigesimumseptimum.

Vocunque homicidium vocabatur olim parricidium: dicitur enim quasi Paris hominis excidium, vt ex Festo, & Plutarcho docent Pla. de delictis cap. 22. numer. 2. Pet. Gregor. lib. 36. syntagma. cap. 24. in principio, postmodum tamen per abusionem interfectio, matris, aut patris dicitur parricidium, quasi per syncopam parenticidium.

Ex quibus primo constat, non solum filium, qui patrem legitimum & naturalem occidit, poena infra referenda puniendum, sed & eum qui spurius & bastardus est, cum vere & hic filius sit: facit doctrina textus & ibi Bartol. in l. hos accusare, §. fina. ff. de accusatio. docent in specie Bald. in cap. naturales, numer. 12. si de feudo fuerit controuersia, Alexand. in l. ex facto. §. si quis rogatus num. 43. ff. ad Trebellia. Fortunius Gar-

cia de vltimo fine iuris illatione secunda Clarus lib. 5. sententiarum. §. parricidium nu. 2.

Secundo deducitur, quod licet occidens ascendentem in finitum parricidij poena plectatur, vt docet gloss. verbo poena, in l. 1. ff. de parri. & verbo, sustinebit in. §. alia Insti. de publi. iudicijs, tamen longe aliud erat in occidente liberos, siquidē iure eos poterat occidere. l. in suis. ff. de liberis & posthu. & constat ex dicta allusione vocabuli. Sed postmodum ea poena in parentes extensa est, qui liberos occiderint, ex l. 1. C. de his, qui parentes vellibe.

Quinimo ad occidentem fratrem, sororem, vel transfuersalem, vique ad quartum gradum extensa est, vt constat ex dict. l. 1. ff. de parricidijs, & in maritum interficientem uxorem, vel econtra dicta. l. 1. docet gloss. verbo, iuxta modum in cap. fina, de statu monachorum, gloss. verbo, existimes in cap. admonere 33. quest. 2. conducunt notata per Carrerium in practica titul. de homicidio num. 149. Anto. Gomez 3. tomo varia rum cap. 3. numer. 3. Pla. dict. cap. 22. num. 30. Qui dum numero. 31. interpretatur idem obtinere in sponsis de futuro ex l. sciendum. ff. de parricidis, quam ita esse interpretandam affirmat, mihi lapsus videtur ex his, quae supra capi. 1. de sponsa de futuro adulterium non committente resoluius. Existimo etiam opinionem Accursij in autentico, vt iudices sine quoquo suffragio. §. illud existimantis eandem poenam in occidentem magistratum, vel iudicum locum habere cum loco parentum sint, aut falsam esse, aut hodie non praticari.

Hoc autem immane crimen committentes Solonis. ll. nulla certa poena tenebantur, sicut nec Romuli, quia non speraue runt legislatores vllum futurum parricidam, sed tandem anno 600. ab urbe condita Lucius Hoslius primus omnium patre occiso parricidium commisit, indeque capitolio crimen ferre vindicari. Tripliciter enim iure ciuili puniuntur, aut l. Cornelia de sicarijs, quae caput etiam habebat de parricidis, vt constat ex l. fina. ad l. Corneliā de falsis in. C. Theodor. cuius poena recensetur in l. 3. §. legis. ff. ad l. Corneliā de sicarijs, aut l. Pompeia de parricidijs, cuius poena capitalis fuit l. poena versiculo qui alias. ff. de parri. aut tandem more maiorum puniuntur.

Hac

Hac autem poena talis fuit, quod parricidio virgis sanguineis verberatus culco deinde insuitur, cum cane, gallo gallina ceo, vipera, & simia deinde in mare profundum, aut flumen proximum culcus iactatur. Cuius imponenda poenae rationem explicat eleganter Cicero in oratione pro Roscio Amerino, l. 1. in l. ius ciuile numer. 18. ff. de iustitia, & iure Petr. Gregor. dict. capit. 24. Plaça dict. capit. 22. Forcatulus in neciomantia, dialogo. 24. Covarruias in Clementina si furiosus. 2. part. in initio numer. 12.

Caterum hoc iure solum is ea posteriori poena tenebatur, qui ascendentem aliquem occidisset, ceteri enim alias personas occidentes tantum l. Pompeia aut Cornelia puniebantur, dict. l. poena versicul. fina. Vnde intelliges text. in l. Diuus, ff. de parricidijs, in quo putabant Doctores propter patriam potestatem patrem occidentem filium mitius fuisse punitum.

Pontificum autem iure matricida poenitere debet per decem annos iuxta formam cap. latorem. 33. questione. 2. Si filios quis occiderit in monasterium ad peragendam poenitentiam recluditur capit. 1. de his, qui occiderunt. Quod intelligendum est in foro poenitentiali.

In contentioso enim si contra clericum procedatur, ex his quae resoluius in capitulis praecedentib. verius puto solum depositionem ab ordine, & beneficio, & detractionem in monasterium, aut hodie damnationem ad tritemes locum habere, vt contra plures resoluunt Maria Socin. in dict. ca. 1. Ber. Diez dict. cap. 96. in fine.

Regio autem iure approbata est poena legis poena. ff. de parricidijs in l. 12. titu. 8. parti. 7. Et licet Bald. & Salicetus in dict. l. 1. C. de his qui parentes, affirmant hanc poenam in vsu non esse, apud nos tamen quotidie praticatur, vt referunt Iul. Clar. Couar. Petr. Gregor. vbi supra Gomez 3. tom. variarum cap. 3. num. 3. solum hoc immutato, quod prius strangulantur, vt testantur Clarus & Gomez vbi proxime.

S. 2. De

*De periurij pœna, Caput vigesimum-
octauum.*

Quodcunque iuramentum, vt licitum sit, tres comites habere debet, veritatem, iudicium, & iustitiam cap. et si Christus. §. Iacob. de iure iurando cap. animaduertendum 22. quæst. 2. docet Dñus Thomas 2. 2. quæst. 89. artic. 3. Abb. & Canonista in dict. cap. et si Christus Corral. in Præludijs. l. admonendi nu. 7. ff. de iure iurando. Sed si deficiat iudicium, quia temere & indiscrete iuratur, vel iustitia quia iuratur illicitum, licet semper & indistincte peccetur aliquando mortaliter aliquando tantum venialiter cap. qui sacramento 22. quæst. 4. c. verum de iure iurando glo. in summa 22. quæst. 2. Syluest. verbo, periurium num. 1. non tamen proprie dicitur periurium, sed tunc demum cum deficit veritas, docet Dñus Thomas 2. 2. quæst. 98. artic. 1. ad primum.

Secundario tamen & illud dicitur periurium, videtur enim etiam tunc veritas deficere: nñm qui iurat illicitum ex hoc ipso falsitatem incurrit, quia obligatus est contrarium facere, & qui iurat indiscrete maximo sabia & periculo falsitatem committendi, vt declarat eleganter Dñus Thom. vbi proxime, & in quinto sententiarum distinctione 39. artic. 4. iuxta quam distinctionem intelligendus est text. in dict. cap. animaduertendum gloss. verbo, iustitia in dict. c. et si Christus, & Syluest. vbi supra qui quolibet comite deficiente periurium committit affirmarunt.

Vnde proprie periurium est mendacium iuramento firmatum D. Thom. & omnes Theologi in tertio sententiarum distinctione 79. Bald. in l. fin. C. de rebus creditis, Boerius de decisione. 305. Tibet. Decia. consil. 48. num. 30. volumi. 3. Glar. li. 5. sententiarum, §. periurium, in principio Menoch. de arbitra. casu 319. in initio. Indeque inter varias iurandi formulas, quibus utebantur Romani, quas referunt Alex. ab Alex. libro. 5. Dierum genia. c. 10. Briso. li. 8. de formulis pag. 807. Duar. in titulum de iure iurando, c. 11. Pet. Gregor. li. 50. synagma. cap. 8. numer. 4. cuiuslibet enim licebat proprium ali- quod & peculiare iurandi genus usurpare, ex quo intelli-

ges

ges. l. non erit. §. §. Dñus de iure iurando easse quentior erat, vt iuraturus per Iouē, lapidem scilicet tenens, his vteretur verbis: si sciens fallo, qui me despicit, salua vrbe arceque bonis, ei jciat, vt ego hunc lapidem, vt ex Festo docet Corrasius vbi supra. nume. 2. Briso. pagi. 811. Calepinus in dictionar. verbo, filex, ad quam Alluisse videtur Consultus in leg. qui iurasse, 26. ibi. quia sciens fallere non videatur, de iure iurando vt aduertunt Cuija, libro primo obseruationum capitulo 21. Rebar. libro 5. variorum capitulo 5. in fine, & text. in capitulo. ecce dico 22. quæstione. 5. ibi qui super lapidem falsum iurat periurus est, id est, qui per Iouem iurabat lapidem in manu tenebat, vt tenet contra glossam ibi, agnouit Tiraquellus in additionibus ad Alexandrum ab Alexandro dict. capite 10. litera V.

Ex his primo deducitur pœnas periurij infra referendas contra eum dumtaxat locū habere, qui mendacium iuramento attestatur, mendacij autem octo species referuntur, in c. primum est. 22. q. 2. a Magistro sententiarum in. 3. dict. 33. vbi S. Thom. & Theologi. Et quia vt quis videatur mentiri, requisitur animus fallendi c. beatūs, c. ne quis. 21. q. 2. hic etiam animus in periurio requiretur c. 1. eadem causa & quæst. vnde absque dolo periurium committi non potest, teste Bal. in l. obseruare §. proficisci ff. de officio proconsulis. recepto communiter ex Iaso. in l. videamus nume. 7. ff. de in litem iurando. Clarodict. §. periurium num. 9. Indeque qui iurat falsum quod tamen putat esse verum, licet mendacium iuramento attestetur, immunis erit à culpa c. 1. de scrutinio, nisi ignorantia esset crassa, aut supina iuris, vel facti. tunc enim peccaret argumento. l. neque supina, l. regula §. sed facti ff. de iuris & facti igno. l. ea que ff. de contrahenda emptio. Et utroque casu excusare tura pœna ex prædictis, & quia tunc solum temerarie iurare dicitur cap. homines 22. q. 2. Quo sit, vt è contra qui verum iurat putans esse falsum, quia animum fallendi habet, dicatur peierare vt in dic. c. omnes pœnae que infra relatæ locū habeant docuit Pe. Greg. dict. lib. 50. cap. 10. num. 2. Postremo ex dictis efficitur, vt qui contra promissionem iuratam venerit periurus dicatur, c. querelam de iure iuran. l. si quis maior, C. de transactio. iuramento enim falsum fuit attestatus &

S § con-

contraueniendo in dolo fuit, vt notant Bal. & communis in d. l. si quis maior.

Secundo ex prædictis deducitur, quod cum in periurio Deus adducatur in testem, in iudicem falsitatis l. final. §. si actor in fine. C. de iure iurando, ac proinde Deus ipse principaliter lædatur, grauissimum est periurij crimen gloss. verbb. de iuravit in cap. 2. de re iudica. li. 6. Comparatur enim homicidio & sodomia in autentico, vt non luxurietur homines; imo & his omnibus esse grauius probat text in capit. ille qui 22. questione. 5. Dignus Thomas quodlibeto primo articulo. 18. Cardinalis in Clementina. 1. §. final. questione. 14. de sponsalibus Ripa. in cap. 2. numero. 2. de rescript. Abbas in capit. sicut de testib. Tiberius Decianus dict. consilio. 48. nu. 30. neque dissentit Coua. in ea. quanuis pactum 1. par. §. 7. numero. 1. Menoch. de arbitra. casu. 319. numero. 2. licet contra dicat gloss. in dict. cap. ille qui. & in cap. 1. 13. distinctio. Nam text. in eo capi. 1. quo fundatur nihil probat, cum loquatur de eo qui iurauit homicidium committere, & sic non tenetur iuramentum obseruare cap. cum iuramento de homicidio capi. quinta uallis de iure iurando. ~~Vel~~ dici potest grauius peccatum esse periurium homicidio: homicidium tamen esse grauius malum: malum enim dicitur a nocendo, plus autem nocet homicida, quam periurus, vt in dict. capitu. 1. vt eum text. eleganter acceperunt Archi. & Turrecre. ibi, & plura in huius criminis detestationem videbis apud Afflictum in tractatu de iure prothomiscens. §. 4. numero. 2. Petrus Gregorius dict. libro. 50. capit. 10. a numer. 5. Salzedo in additio. ad Ber. Diez in practica capit. 92. litera. A. Auenda. de exequendis mandatis 2. part. cap. 27. numero. 1. Vnde apud omnes nationes quibusdam tamen exceptis, quibus nulla iuramenti religio fuit, grauissimum semper fuit contra proprium ius iuran. venire, vt constat ex Alexan. ab Alexan. dict. li. 5. ca. 10. in fine, & apud Romanos de re nulla Censores grauius iudicabant, quam de iure iurando violato teste Tullio libro tertio, de officijs, summa enim eis iuramenti religio, & inuiolata fuit, vt refert Aulus Gellius libro septimo, noctium atricarum capitulo. 28. neque obstat text. in l. secunda. C. de rebus creditis, vbi nulla periurij poena videtur in foro iudiciali

quia

quia relictis varijs interpretationibus ad eum tex. quas referunt Accurs. & Doctores ibi Padilla in le. si quis maior a numero. 1. C. de transactio. Coua. Abenda. & Meno. vbi supra Clarus lib. 5. sententiarum. §. fina. q. 45. li. 2. disputationum cap. 37. Cuia. li. 2. obseruationum cap. 19. & lib. 8. cap. 7. Rebar. li. 2. variorum cap. 3. Robertus lib. 2. sententiarum cap. 20. Ioan. Gutie. de iuramento confirmat, prima parte. cap. 47. nume. 16. vere resoluendum est in ea l. non probari aliam vltionem præter diuinam pro periurio non esse, neque id significat verbum satis, sed potius significat pro vltalibi sæpe idem quod multum aut valde, vt in l. si debitor. 45. §. in fidei commissoria ibi, satis iniuriam facit ff. de fidei commissis. liberta. l. fina. ff. ad Turpilianum l. si alius 7. §. bellissime ibi nisi ex magna & satis necessaria causa ff. quod vi aut clam l. scio 4. ff. de in integrum restitutione.

Quo sensu passim dicimus satis inutile satis iniquum, & à Cice. varijs in locis hac significatione usurpari testatur Theophrastus Ciceronis versiculo: satis, & ita sensus dic. l. 2. est, Deus satis, id est, multum & valde vltor est iuris iurandi contemptæ religionis, grauissimisque penis solet hoc crimen vindicare.

Sant tamen aliqui casus, in quibus periurium penam temporalem non meretur; Primus est in periurio, nemini damoso vt quando, qui iurat non comedere carnes, vel ieiunare, vel abstinere à ludodocet glo. & communis in dict. le. 2. Couarr. Aben. & Menochius. & alij vbi supra Iason in leg. si duo patroni §. final. ff. de iure iurando. Secundus erit in iuramento iudiciali si litis decisorio, quod deferatur parte parti, de quo in le. quod si deferente 21. ff. de dolo & in le. actori. C. de rebus creditis cuius violatio solum Deum habet vltorem, vt in dict. le. secunda quia sufficit ei periurij poena, vt in le. nam sufficit. ff. de dolo. & probatur in le. 26. titulo 11. partita tertii gl. final. in capitulo quicunque 6. questione prima recepta communiter ex Boerio decisione 305. num. 4. Cla. dict. §. periurium. in fine. Neque obstat huiusmodi periurium valde esse nocivum parti quia respondet Vlpianus in d. le. quod si deferente partis conuentione remissum esset: tacite. n. transigere cõsetur, qui parti iuramentum defert. Item non obstat huic scetæ tex. in l. si duo

duo patroni. §. fina. ff. de iure iuran. Quia vel superior sententia intelligenda est quando per Deum pars, cui delatum fuit iuramentum iurauit: tunc enim Deum habet ultorem dict. l. 2. secus si per Principem, quia tunc Princeps ipse punit, vt in dict. §. fina. ita tradiderunt Rober. & Rebar. vbi supra. Vel accipiendus est ille tex. non de iuramento iudiciali voluntario, sed de iuramento promissorio de futuro, vt constat ex li-
tera.

Tertius casus erit in iuramento calumnie ad excludendam malitiam prestituto, quanuis enim contra veritatem iuretur actio nem, vel persecutionem, exceptionem, vel recusationem non esse malitiosam periurij pœnæ locum non habebunt glo. verbo, religione in principio Insti. de pœna temere litigantium, recepta communiter ex Bald. consil. 299. lib. 5. Rebus. in tractatu de pacificis possessoribus num. 219. Couarru. dicto. §. 7. num. 7. Menoch. vbi supra numer. 28. Auend. num. 16. in fine. Quod si periurium committatur in iuramento calumnie, quod appellatur de veritate dicenda, per quod scilicet, positionibus respondetur propter magnum ipsius partis præiudicium seuere puniendum erit, vt resoluit Auenda. vbi supra num. 17. Couarru. Menoch. & alij, exceptis tamen criminalibus causis, in quibus etsi reus respondendo inquisitioni, aut positionibus de iurauerit impunitus erit, nemo enim tenetur seipsum prodere cap. quis aliquando versic. item illud de pœnite. d. l. l. ff. de bonis eorum, qui ante sententiam & in proposito docent Clar. dict. §. fina. quæst. 45. Auend. vbi supra Rodericus Xuarez in declaratione l. 4. titu. de las juras, li. 2. Ordinamenti num. 16. quoniam, & hic reus excusaretur à culpa, si antequam sibi manifestentur indicia, quæ sunt contra eum etiam ex actio iuramento veritatem celaret, vt docet D. Thomas. 2. q. 12. h. ne. 69. articulo. 1. vbi Caieta. Soto de ratione tegendi, & detegendi secretum, secundo membro quæstio. 7. Doctor Paz in praxi, primo tomo §. parte. capitu. 3. §. 4. numero. 11.

Neque obstat huic resolutioni text. in l. fina. ff. de crimine stellionatus, vbi propter periurium veritatis pœna exilij imponitur, quia licet gloss. ibi Cuius. & Rebar. vbi supra tenuerint criminis non periurij pœnam esse eos, tamen rectè reprehendit

hendit Meno. dict. casu 319. num. 11. & est verius periurium de quo ibi, neque esse de calumnia neque iudiciale, sed extra iudiciale in contractu pignoris adhibito ad decipiendum creditorem, quo casu non negamus periuros debitis pœnis afficiendos vt ibi.

Puniuntur autem periuri iure ciuili varijs pœnis. Primo enim efficiuntur infames. Scribit enim Cice. lib. 2. de legibus in hæc verba: Periurij pœna diuina exitium, ciuilis dedecus, & probatur in l. si quis maior C. de transactio. vbi gloss. & communis. est tamen practicanda solum in eos, qui super iuramento promissorio de futuro de iurauerint, quo casu loquitur tex. in dict. l. si quis maior. Secus autem si periurium esset assertorium, id est, de præterito, vel præsentis vt ex le. Lucius ff. de his qui notantur infamia docet ibi glo. in cap. quicumque 6. q. 1. D. Tho. 2. 2. q. 98. art. 3. ad tertium, Bar. Bal. & alij in dict. l. si quis maior Guido Papæ decis. 178. num. Clarus dict. §. periurium num. 1. Abbas in c. testimonium & ibi Felinus nu. 20. de testibus Coua. dict. §. 7. num. 4. Cassaneus in consuetudines Burgun. rubri. 10. §. 12. num. 26. Iason in dict. l. si duo §. fina. ff. de iure iurando. & ita erit obseruandum licet contradicat Padilla in dict. leg. si quis maior num. 19. ex qua pœna oritur secunda. Nam cum infamibus portæ dignitatum patere non debeant regula. infamibus in. 6. leg. 2. C. de dignita. libr. 12. periuri omni priuantur honore & dignitate leg. quoties C. de dignitati. Item in hoc periurio promissorio periurus pœnam contractus soluit, & actionem omneque conventionis commodum amittit dict. leg. si quis maior. vbi Doctores. Iason in §. item si quis numer. 67. Insti. de actio. Selua in tractatu de iure iuran. q. vltima, iuxta quam pœnam accipienda est gloss. verbo causa in cap. paruuli 22. quæst. 5. existimans periurum non admitti ad agendum recepta ex Iaso. in dict. leg. si duo §. final. numer. 2. Cassaneo dict. §. 12. num. 30. intelligenda est enim si agat ex eo contractu super quo commisit periurium: alias enim non reperitur, quod periurus repellatur ab agendo, vt docuit Alexander in dict. leg. si quis maior columna final. sentit Abbas in cap. intelleximus in fine de iudicijs Ripa in ca. 2. num. 4. de rescrip. Denique hic periurus corporali pœna

fustigationis punitur, dict. l. si duo patroni §. fina. Quam tamen penam hodie in usu non esse, sed periuros mitrari docuit Angelus in dict. §. fina. & ibi Iason numero fina. Tibe. Decia. consilio 48. numero 30. libr. 3. Ripa in dict. capitulo 2. numer. 8. Petrus Gregorius lib. 50. syntagmatum cap. 11. numero. 2. & hanc mitram penam cum infamia sit, ortum habuisse existimauit Ange. a dict. §. fina. ibi. & ei super indicio sed vt Iason in fine aduertit tex. ille venit à remotis. Illa enim verba veterem Romanorum morem in sumendis de criminosis supplicijs designant: Cum enim damnatis penas imponebant in loco supplicij titulum affigebant, qui causam supplicij contineret, vt & populus breuiter admonitus pene causam intelligeret, & ex hoc more imposita fuit inscriptio cruci Christi, vt doctè admonuit Aleciatus libr. 4. disputationum capitulo secundo. Vnde in illis verbis solum significauit Consultus periuro fustibus castigato, inscriptionem esse ponendam in loco supplicij, qua indicaretur reum ob temerarium iusiurandum plecti.

Qui verò periurium commiserit super iuramento assertorio, id est de presenti, vel præterito, quia stellionatus crimen committit l. fina. ff. de crimine stellionatus. extraordinaria, id est, arbitrio iudicis punitur, l. 2. ff. illo titulo Index tamen vsque ad exilium arbitrabitur, vt in dict. l. fin. docet Couar. dict. §. 7. sub numer. 4.

Pontificum autem iure in foro penitentiali puniuntur periuri ieiunio quadraginta dierum in pane & aqua capitulo quicunque 6. quest. 1. eademque penitentia, quæ adulteris & homicidijs imponitur capitulo predicandum 22. quest. 1. In foro autem iudiciali grauius puniuntur: amplius enim non admittitur ad iurandum dic. c. quicunque c. paruuli 22. q. 5. c. testimonium c. sicut, de testibus glo. in l. 3. §. 1. Iulius ff. de testibus, quod obtinet non solum in sibi fauorabilibus, puta, quod ei non deferatur iuramentum in defectum probationis iuxta l. admonendi ff. de iure iurandi: docuit in specie Socinus consilio 136. post numerum nonum li. 1. Meno. de arbitrarijs. casu 190. numero 12. vel quod eius iuratoria cautioni non fletur, vt tradit Iason in l. 1. ff. de qui satisfacere cogantur. Cassaneus dict. §. 12. numero 29. Mascari. de probatio. conclusione 1158. num.

num. 2. sed & in odiosis, non enim admittitur ad testificandum gloss. verbo adulterij, in cap. pertuas, de simonia, dicit communem Albericus in l. Lucius num. 3. ff. de his qui notantur infamia. Clarus dict. §. periurium num. 7. Habebitque locum hæc poena etiam si nondum per sententiā condemnatus sit de periurio, vt docuit Bal. in l. si vteris. C. de fide instrumentorum, recepto ex Cassaneo dict. nu. 29. Pe. Gre. d. ca. 11. nu. 4. licet cōtradicat Auiles in capitula prætorū c. 48. verbo punitio. n. 7. Item sunt & hoc iure infames cap. infames, ca. quicunque 6. quest. 1. ca. si quis conuictus. 22. quest. 5. gloss. verbo, periurij in cap. querelam de iure iurando, vbi Abbas, & communis in qua infamia admittenda erit cōmunis distinctio, quā supra de iure ciuili fecimus ex Abb. ibi & sentit decisio rotæ prima de iure iurando in antiquis. Ex qua poena oritur alia, quod sci licet, collatio beneficij Ecclesiastici facta periuro est ipso iure nulla, vt tex. in ca. accedens, de accusationibus. docuerunt Innocentius in ca. constitutus, el segūdo, de appellationibus Abb. in dict. ca. querelam. capella Tolosana decisione 17. De eius in cap. dilecti colu. 2. de exceptionibus. Verum ego hæc poenam adhibita distinctione admitterem. Cum enim periurus solum notetur infamia canonica, quæ facti est cum poenitentia tollatur, & regula illa collationem factam infami esse nullam ipso iure solum obtineat in infamia iuris, non vero facti, vt docuit Abbas in cap. inter dilectos, num. 6. de excessibus prælatorum. idem Abbas in cap. super eo. ad finem de electione. Feli. in ca. 2. num. 4. de rescrip. Nauarrus in ca. si quando colu. 52. eodem titu. Selua de beneficio 3. part. q. 3. col. 5. existimarent tunc esse collationem nullam ipso iure, cum fieret periuro iam per sententiā condemnato: tunc enim incipit teneri infamia ciuili ac proinde inficitur ipso iure ei facta collatio, vt in specie docuerunt Rebusus de pacificis possessoribus numero. 221. Couarru. in dict. cap. quauis pactum 1. par. §. 7. num. 3. Bern. Diez in practica ca. 92. num. 4. & ibi Salzedo litera. C.

Postremo clerici periuri deponuntur ab ordine & priuatur beneficijs ca. presbiter. 81. d. ca. querelā, ca. cum quidā. de iure iuran. c. cū nō ab homine de iudicijs, & in hoc cōueniūt omnes: disputat aut latissime an hæc priuatio beneficij inducatur
T a ipso

ipso iure contraperiuros, an per sententiam, hoc est, an sententia condēnatoria requiratur. In quo verior & receptior sententia est, periurum non priuari ipso iure, sed per sententiam, vt probatur in dict. ca. querelam, in capi. 2. de rescript. capi. peruenit. de fideiussoribus, docuit gloss. 1. in cap. illud. de excessibus praelatorum, & in ca. fin. ne praelati vices suas, docet Abb. & communis in dict. ca. querelam. Abbas & alij in dict. ca. 2. vbi latissime Ripa. à num. 13. Bernar. Diez dict. cap. 92. num. 3. & ibi Salzedo Couarr. dict. §. 7. num. 3. Menoch. dict. casu 319. num. 4. & ita obseruandum est, licet contrarium velit Barbacia in dict. ca. 2. de rescript. & in dict. capi. cum non ab homine. Rebusus vbi supra num. 218. cuius fundamentis respondet Ripa. vbi supra. Effectus autem maximus est propter acquisitionem fructuum, & liberam renuntiationem vsque ad sententiam, vt late diximus supra cap. 15. Quauis enim Dominicus consil. 105. colum. 2. & Probus in additionibus ad monachum in cap. ad Apostolicam num. 12. de re iudica. libr. 6. putauerint posse superiorem non admittere renuntiationem beneficij factam à periuro quousque causa terminetur, contrarium tamen superiori ratione probandum erit, vt docte considerauit Salzedo vbi supra & plures alias pœnas contra periuros cumulant Cassaneus dict. §. 12. à num. 26. Ripa. in dic. ca. 2. de rescript. à num. 2. Dida. Perez in l. 1. titu. 4. li. 3. Ordinamenti. verbo. positiones col. 918.

Regio vero iure periuri notantur infamia. l. 26. titu. 11. partit. 3. l. 2. titu. 5. parti. 7. Et præterea si periurium fiat super iuramento iudiciali delato à parte parti, licet de iure partitarum esset impunitum ex dict. l. 26. tamen hodie punitur pœna de seyscientos maravedis. l. 2. tit. 6. l. 10. tit. 19. li. 8. Ordinamenti. l. 2. titu. 17. libro. 8. recopilationis, quas hoc casu accipiendas testantur Villalobos in antinomijis iuris litera. P. numero. 11. & Olanus in concordia antinomialum litera. P. numer. 26. Et præterea hoc casu actor falsum iurans causam amittit, reus vero habetur pro confesso, vt in l. 42. capitul. 12. li. pragmaticarum Regum Catholicorum, quam refert Didacus Perez in dict. l. 1. verbo. positiones, col. 919. in fine. Quod si periurium committatur super iuramento promissorio, in pœnam priuatur periurus omnibus bonis Camerae Regis applicandis. l. 1. titu. 6.

titul. 6. libr. 8. Ordinamenti. l. 1. titu. 17. lib. 8. recopila. quam eleganter explicant Auenda. dict. 2. parte. cap. 27. à num. 8. & Auiles in capitu. præto. cap. 48. si vero periurium sit assertorium arbitrio iudicis iuxta damnum & offensam proximo illatam & personæ qualitatem punitur.

Aduertas autem primo quod licet apud Hispanos in vsu ad huc vigeat quædam forma præstandi fidem, maximè inter nobiles, quæ latine homagium vt in cap. fina. de reg. iur. vulgari autem lingua, pleyto homenage appellatur, & ideo species iuramenti videatur dict. capit. fin. cap. grauem de excessibus praelato. tamen etsi quis homagio contrauenerit, non dicitur periurus, neque supra relatis pœnis afficietur, vt docuit eleganter Gregor. in l. 26. verbo. ò le fiziere titu. 11. parti. 3. Auenda. dict. cap. 27. num. 7. Dida. Perez in dict. l. 1. titu. 6. li. 8. Ordinamenti columna. 186. Padilla in l. si quis maior nume. 36. C. de transactis.

Et ratio certa est, quia ad committendum periurium requiritur necessario quod præcedat iuramentum: ad iuramenti autem substantiam, quod Deus adducatur in testem capitu. etsi Christus, de iure iurand. In homagio autem nihil per Deum neque Deo iuratur, vt constat ex eius forma, quam tradit text. in l. 4. titu. 26. parti. 4. l. 25. titu. 16. parti. 3. Auenda. & Dida. Perez vbi supra Couarruu. in dict. cap. quauis pactum 1. part. §. 1. nume. 1. Neque obstat text. in dict. l. 26. partit. 3. vbi si quis homagio contrauenerit appellatur periurus, quia l. illa intelligenda est referendo singula singulis: quod vbi interuenit iuramentum sit pœna periurij, vbi vero homagium, sola infamia, vt in l. 2. titu. 5. parti. 7. ad quam se refert, vt eam l. acceperunt supra relati. Ex quibus apparet falsam esse gloss. sententiam in ca. clericus, ca. de iure iurand. & in cap. querela. ne praelati vices suas. existimantis eadem periurij pœna puniendum, qui contra fidem præstitam venerit ex capit. iuramenti, 22. quæst. 5. capit. ad aures de his, quæ vi, quam sequi videtur Archi. in summa. 22. quæstio. 1. relatus à Feli. in dict. ca. querelam, nisi eo casu accipiatur, quo quis fide Christi interposita contractum seruaturum promisit, vt docuit Coua dict. 1. p. §. 2. nu. 2. Padilla in dict. l. si quis maior. num. 33. & Dida. Per. vbi supra Auenda. dict. c. 27. nu. 6.

Secundo aduertat supra relatas poenas solum eo casu imponendas, quo agitur principaliter de periurij crimine, id est, per accusationem, secus si incidenter, vt probat text. in capit. 2. in fine. de ordine cognitionum, capitulo primo, de exceptio. declarat late Auiles dict. capit. 48. verbo. otros juezes, num. 2.

Vltimo aduertat laicos periuros non solum posse à iudic. seculari superioribus poenis puniri, vt in capit. lex debet. 2. 4. questione. 5. sed & à iudi. Ecclesiast. cap. nouit. de iudicijs. Est enim crimen mixti fori, vt docent Ioannes Andreas in ca. licet mulieres, de iure iurand. lib. 6. Auenda. vbi supra nume. 1. Couar. in 4. 2. part. ca. 6. num. 20. Salzedo ad Bernar. Diez dict. cap. 92. additio. 3. & est communis secundum Xuarez in communibus opinionibus, verbo. periurium num. 95.

*De Raptu Virginum, Caput vigesimum-
nonum.*

RA PER E verbum commune est ad res, & ad personas: nam & qui personam rapit raptor dicitur, in rubrica, de raptoribus. ff. vi bonorū l. si quis ex domo. ff. de furtis, & qui personam abducit proprium raptorum raptū committit l. si quis non dicam rapere. C. de episco. & cleri. docent Rebusus in rubrica de verborum signi. Et hoc casu raptus dicitur à corrupendo ca. 1. 36. q. 1. is enim committit raptum, qui de loco ad locū per vim mulierem aut virum amouet abducendi animo, libidinis causa, quæ omnia probantur in dict. l. vnica, vt in ca. lex illa verbo, raptus 33. quæst. 1.

Ex qua descriptione primo deducitur ad hoc, quod raptus committatur requiri quod motio fiat de loco ad locum, vt ex dict. l. vnica, & verbo, raptus ibi, à domo patris abducitur, docuerunt Bal. in l. sed eximendi in principio, vbi Alexand. in l. eū qui. ff. ne quis eū, qui in ius Boffius in practica titu. de raptu mulieris nu. 3. Vibius lib. 1. communium opinionum, opinionione 158. Petrus Greg. li. 36. syntagma, ca. 36. nu. 1.

Vnde

Vnde & si quis in propria domo, vel lecto mulierem per vim cognoscat, raptum non committit, neque infra referendis poenis punietur, vt in specie docuerunt Albericus in 2. pa. statutorum quæst. 31. & 66. Boffius in 4. Guido Papæ singulari 1007. Marfilis singulari 65. & probatur in l. mariti lenocinium. 29. §. fina. ff. de adulte. Et ita obseruandum est, licet contrarium defendat Rebu. in l. Marcellus verbo, rapere. ff. de verbo. signifi. Neque obstat text. in ca. fin. in fine. 36. q. 1. vbi & is appellatur raptor, qui per vim virginem stuprauit, quia cum, vt diximus quidquid vi eripitur rapi dicatur l. si eximendi, ff. ne quis eum, qui in ius vocatus est l. 3. §. non solum. ff. de incendio, ruina, & qui virginem stuprauit raptor dici poterit, non virginis, sed virginitatis, vt ibi nos vero de raptu virginum disputamus: ex quibus apparet eum qui per vim cognouit mulierem, cum non committat raptum, vltimo mortis supplicio non esse plectendum. Probat enim l. 3. verbo, præterea ff. ad l. Iulian. de vi. & argum. nō à contrario sensu text. in l. qui vacantem eodem titul. §. item lex Iulia. de vi. Instituta de publicis iudicijs, & in specie docent Albericus in l. raptus, quæstione. 1. & ibi Paulus numero quarto. C. de episcop. & clericis.

Idem Albericus in dict. l. vnica. columna finali, & ibi Marfilis nu. 12. idem Marfilis dict. singulari. 65. Sed eorum opinio in hoc falsa est, quia licet non committatur raptus committi tur tñ rapina, quæ mortis poena dicta est, vt probat text. iuncta glo. verbo, sine vi, in dict. §. 13. Iulian. de adulterijs, Instituta de publicis iudicijs, docet Baldus in dicta. l. si quis non dicā rapere quæstione finali Antonius Gomez in l. 80. Tauri numero. 41. Rebus. vbi supra Clarus libro. 5. sententiarum. §. fornicatio num. 33. & §. raptus num. 1. Greg. Lopez in l. 3. verbo, o jaziendo titul. 10. partit. 3. Et apud nos ex hoc l. partitæ ita erit practicandum.

Secundo deducitur ad committendum raptū vim quoque requiri dict. cap. lex illa. verbo. raptus. 36. quæst. 1. ibi, violenter notant omnes in dict. l. vnica. Idque ipsius verbi significatio postulat, cum rapti solum dicatur, quod vi eripitur, dict. l. si eximendi dict. l. 3. §. non solum.

Vnde si femina propria voluntate consentiens rapiatur, quia

quia ibi nulla vis intercedit, nō committetur raptus cap. cum causa de rap. cuius tex. decisio intelligenda est, quando inter eos præcessit tractatus matrimonij, & ea ratione consensit rapta se rapi. Hoc enim casu iure canonico, cui in hoc standum est, vt recte docuit Maria. Socinus in dict. cap. cum causa nu. 5. hoc crimen cessat. Iure ciuili etiam si nuptiarum conuentio præcessisset raptoris punietur pænis, vt in dict. l. vnica, & dicemus infra. Regulariter autem, etiam si à principio, vel postea foemina raptori consensit, quia parentibus dissentientibus vis infertur, hoc committitur crimen, dict. c. lex illa, cap. de raptoribus 36. q. 1. cap. nullus 36. q. 2. docent Albericus in dict. l. raptores num. 7. Clarus dict. §. raptus num. 3. Matel. notabili 98. Mascar. de probationibus. conclusione. 1254. nu. 26. Bosius vbi supra num. 5. Marianus Socinus in dict. cap. cum causa, & ibi canonistæ Petrus Gre. dict. cap. 8. num. 2.

Ex quibus apparet multo fortius raptum committi, vbi suasionibus donis aut alijs amatorijs artibus, mulier viro consensit, habent enim vim persuasoria verbal. l. 1. §. persuadere. ff. de seruo corrupto. Imo Solon grauius puniuit eum qui verbis pellexit mulierem, quam qui vi, vt refert Plutar. in Solone & condicunt notata per Mascar. de probatio. confi. 141. a num. 26. vt in specie docent Verberanus in viatorio iuris titulo de raptoribus. Clarus & Bosius vbi supra. Quod si nullis præcedentibus donis, & suasionibus mulier ipsa libera, & spontanea voluntate consentiat, vt rapiatur non punietur iste raptor, vt docuit Bal. in dict. l. vnica verbo vltius oppono, cuius sententia admittenda est quo ad pænam ordinariam: extraordinarie etiam hoc casu punietur, vt docuit Bosius vbi supra num. 7. & faciunt fundamenta Maria. Soci. in dict. ea. cum causa num. 1.

Vno autem casu indistincte vera esset Bal. doctima, quando scilicet foemina, neque parentes aut propinquos haberet, sub quorum esset potestate: tunc enim si raptui non donis & suasionibus, sed libera voluntate consentiret excusaretur à pæna raptus, volenti enim & scienti non fit iniuria leg. nemo videtur de regu. iuris leg. cum donationis C. de transactio nibus l. 1. §. vsque adeo. ff. de iniurijs. & in specie docet Hippolitus in dict. l. vnica, num. 16. Carrerius in practica. §. circa quar-

quartam nu. 284. Mascardus dic. conclusione 1254. n. 29. Sed quia in dubio mulier semper præsumitur seducta blanditijs, & suasionibus viri, vt aperte probatur in dict. l. vnica tenebitur hoc casu raptor probare, neque suasiones neq; dona intercessisse ipsamque vltro consensisse, recte aduertit Mascardus num. 30. quæ probatio satis difficilis est, nisi ipsamet confiteatur, arg. gloss. verbo. confessus in l. penultima C. de fidei iusso. docet Bosius vbi sup. nu. 7.

Tertio ex illa descriptione deducitur foeminas quoque si viros rapiant, raptum committere, & pænis infra referendis plectendas, vt voluit gloss. verbo, sponsam, in dict. l. vnica quam sequuntur Marfilij ibi nu. 223. & in l. si quis viduam num. 6. ff. de quæstionibus. Antonius Gomez in dict. l. 8. Tauri num. 37. Ange. in dict. l. vnica, in fine. Vbi refert se vidisse Florentiæ quandam meretricem comburi, quæ adolescentulum rapuerat, & ita est obseruandum, licet contradicant Clarus dict. §. raptus num. 6. & Grillandus, de diuersis criminibus lib. 3. quæst. 10. num. 23. plures autem foeminas hoc commisisse erit non constat ex Tiraquello de vtroque retracto mo. 1. §. 20. num. 5. & de legibus connubialibus l. 9. numero 112.

Quarto deducitur, quod raptus requirit honestatem ex parte raptæ dicta l. vnica in principio ibi raptores virginum honestarum, notant Carrerius dict. §. circa quartum num. 276. Mascar. vbi supra nu. 10. Vnde si quis rapuerit meretricem nō incidere in crimem & pœnā raptus testatur glo. 1. in dicta l. vnica argumento le. in l. quæ adulterium C. de adulterijs, & l. verum, vbi Bar. ff. de furtis, sequuntur Gramaticus decis. 107. num. 5. Cephalus con. 140. li. 1. Grillandus de pœnis omnifariam coitus quæst. 10. num. 25. Cla. & Mascar. vbi supra Anton. Gomez num. 45. Et ratio est, quia meretrix non præsumitur vim pati à cognoscente, cum ex sententia Decij in l. nemo inuitus ff. de reg. iur. meretrix compelli possit ad faciendam sui copiam, quemadmodum caupones, & stabularij, quem tamen recte reprehendunt Couar. lib. 3. capit. 14. Plaza de delictis cap. 34. numero 9. Constat autem ex prædictis sine vi raptum non committi. Quod vsque adeo verum intelligebat Alcia. responso 469. numero 2. & Bero. quæst.

317. num. 8. vt exillimauerint omnino esse impunitum, quod tamen falsum est. Licet enim nō committatur raptus, arbitrio tamen Iudicis puniendum esse recte docuit Bal. in l. penultima ff. de rerum diuisione. Menochius de arbitrarijs casu 291. à num. 2. Quod euidenti argumento probatur. Is enim qui fe nestras, vel ianuam meretricis infringit, licet furti ex eo sequuti non teneatur dict. l. verum ff. de furtis & ibi Bar. teneatur tamen actione iniuriarum, poena Iudici arbitraria, secundum qualitatem iniuriæ, & damni, vt docet Grillandus dict. quæst. 10. num. 26. Meno. num. 5. ergo multo fortius tenebitur si eam rapiat. Sed quia ea solum meretrix est, quæ passim & sine delectu multorum libidini inseruit cap. vidua, vbi glo. 34. d. l. palam §. rectissime ff. de ritu nuptiarum, glo. verbo, publicas in cap. inter opera, de sponsalibus, declarant eleganter Meno. vbi supra numer. 7. Couar. in 4. 2. part. cap. 8. numer. 4. latissime Mascardus de probatio. conclusione 1254. à num. 4. dubitari contingit, an idem admittendum sit, si ea quæ non meretrix est, sed semel, aut iterum in corpus peccauit rapiatur. Et glo. verbo viduam in §. item lex Iulia. Instituta de publici iudicijs, existimauit, & hoc casu raptum cessare, & clarius Pau. de Castro consilio 305. & Hippolitus singulari 74. num. 4. Mas. dict. conclusione 1254. num. 32. Quorum sententia admittenda est non vt omnino excusetur à raptu, sed vt mulieri incumbat onus probandi violenter & contra propriam voluntatem abductam, quæ enim semel cognita est non presumitur per vim rapta secundum Carrerium vbi supra num. 283. & Mascar. dict. num. 32. ea autem id probante poena raptus locum habebit, facit doctrina Bosij vbi supra num. 10.

Quinto ex dict. descriptione deducitur raptum eo animo fieri oportere, vt in alio loco contra voluntatem suorum retineantur. Vnde si commodioris coitus mulier de loco ad locum etiam per vim moueatur, non committi raptum docuerunt Bertrandus consilio 39. volumine 6. quem sequuntur Clarus dict. §. raptus num. 1. Vibius lib. 1. communium opinionum, opinione 158. Mascardus vbi proxime numero 20. & sequentibus.

Vltimò infertur, quod vt poenæ infra referendæ contra raptos locum habeant, oportet raptum committi causa libidinis,

nis, vt ex dict. l. vnica probatur ibi, cum virginitas, vel castitas corrupta restitui non possit, docent D. D. ibi cōmuniter Anto. Go. Iulius Cla. Vibius & Mas. vbi supra. Hinc fit, vt raptore puniri eū qui forminā eo animo rapuit, vt eā cognosceret, licet postea nō cognouerit, vt ex l. qui catu §. qui vacante ff. ad l. Iuliam de vi l. 1. §. fina. ff. de extra ordinarijs criminibus c. de raptoribus 36. q. 1. docuerunt Bal. in l. raptos oppositio ne 1. C. de episco. & cleri. Bosius in praxi titul. de raptu mulieris nu. 14. Cassaneus in consuetudines Burgundiae rubrica 1. nu. 40. Anto. Gom. in dict. l. 80. Tauri nu. 40. Sed contrarium probari videtur in dict. l. vnica ibi, maxime cum virginitas, & in versiculo quæ multo magis, & in capit. raptus 36. quæst. 1. vbi raptus à corrupendo dicitur: ex quibus in rapiente, sed non corruptente locum non habere poenas dict. l. vnica, sed aliam extra ordinariam docuerunt Anania in dicto capit. cum causa, columna penultima, Boerius decis. 316. post numerum 4. Silua nuptialis lib. 4. num. 46. versiculo 2. limitatur, & apud nos approbata est hæc opinio in l. 1. titulo 10. lib. 4. fori.

Vnde dicendum est priorem opinionem veram esse, quoties copula non fuit sequuta, ideo quod raptor non potuit ipsa rapta potiri.

Secunda vero opinio admittenda erit, si raptor poenitentia ductus à corruptione abstinuerit. Tunc enim, licet videatur crimen raptus perfectum, tamen mitiori & extra ordinaria poena punietur, vt eleganter distinguit Marsilijs in dict. l. vnica numero 254. Clarus dicta §. raptus numero 3. Antonius Gomez dict. num. 40. in fine Couarruias in elementina si furiosus 2. parte in initio numero 8. Meno. de arbitrarijs, casu 360. numero 32. Mascardus vbi supra num. 37. Et iuxta hanc distinctionem ego interpretandam existimo legem primam titul. 10. lib. 4. fori. & l. si quis non dicam rapere. C. de epif. & cleri. nam quod ibi dicitur poena raptoris puniendum non solum qui rapit, sed qui tentat rapere intelligendum est de eo, per quem non stat, quominus perficiat, vt eleganter interpretatur Couarruias vbi supra nu. 6. Mascar. dict. n. 37. & facit glo. in principio in l. de vi bonorum raptorum.

Puniuntur autem raptores feuerissime iure ciuili. Si enim in ipso raptu deprehendantur possunt impune propria auctoritate à propinquis, vel cognatis ipsius raptæ occidi dict. l. vnica versicul. ne igitur.

Et hæc eadem poena imponitur ibi contra auxilium præbentes inuasioni tempore. Et hæc mortis poena à iudicibus sine distinctione personarum, vel raptæ, vel raptoris imponenda est ex dict. l. vnica. l. si quis non dicā, l. raptores. C. de episcopo, & clero. l. qui cetero. §. qui vacantem. ff. ad l. Iuliam de vi. §. item l. Iuliana. de vi. Instituta de publicis iudicijs. bona quoque eorum licet regulariter bona ad mortem damnatorum eo iure fisco applicarentur, autentica bona damnatorum. C. de bonis proscriptorum, ipsius raptæ dominio si ingenua sit applicantur dict. l. vnica versicul. & si quidem ancilla. Nisi matrimonium raptæ contrahat cum raptore: tunc enim eis priuatur ex eodem versicul. autentico de mulieribus raptis, in principio, ideo certe quod iure ciuili raptæ contrahere non potest, cum raptore dicta. l. vnica versiculo, nec sic facultas, ubi notant omnes.

Quæ prohibitio contrahendi matrimonium licet aliquandiu durauerit etiam Pontificio iure ea. de puellis ca. placuit, 36. quæst. 2. postmodum tamen Pontificum sanctionibus subblata fuit, ut constat ex ca. fina. de raptoribus ca. tria, ca. denique 36. quæst. 2. docent Clar. dict. §. raptus, num. penultimo, Anto. Gomez in dict. l. 80. Taurinum. 43. Couar. in 4. 2. par. ca. 3. §. 9. num. 1. Diuus Thomas 2. 2. quæst. 154. articulo. 7. ad tertium.

Hodie autem quandiu raptæ in potestate raptoris manserit, nullum inter eos consistere potest matrimonium. Quod si raptæ à raptore separata, & in locotuto, & libero constituta in eius matrimonium consenserit, obseruabitur dispositio dict. ca. fina. de raptoribus, ita disponente Concilio Tridentino Sessione 24. ca. 6. de reformatione matrimonij. Est tamen dubium, si raptæ iuriscanonicali permissione utatur, & raptori nupserit, amittat bona raptoris, quæ eius dominio iure ciuili applicabantur si raptori non nupsisset. Ei enim nubens ex dispositione iuris ciuilis ea bona amittebat dict. autentico de raptis mulieribus ca. cum secundum, ll. de hereticis li. 6. & gl. ibi verbo. certoque

certoque casu, putabit etiam hodie si raptori nubat bonorum emolumento priuari, quam sequitur Anto. in ca. 1. de sponsalibus & ibi Felinus nume. 15. & Salicetus in dict. l. vnica numero. 12.

Sed quia poena, quæ potest impedire matrimonium, pro non imposita habetur. l. Titia. ff. de verborum, & priuatio bonorum per legem acquiritorum posset impedire raptæ consensum, verius docuit gloss. in cap. de puellis 36. quæst. 2. etiam si ipsa nubat raptori, bona tamē eius lucrari, & cōproband Abb. Aretinus, & Decius nu. 34. in ca. Ecclesi. de constitutionibus idem Decius in l. nuptias num. 11. de regulis iuris Pala. Rub. in repetitione ca. per vestras notabili. 3. §. 20. num. 8. Couar. in 4. 2. part. cap. 3. §. 9. numer. 2. Gregor. Lop. in l. 3. verbo, cassasse, titul. 20. parti. 7. Et denique parentes raptæ, si ab accusatione raptoris desistant, & sic iustum dolorem deponant transigendo hoc iure deportantur dicta. l. vnica versiculo, nisi etenim.

Pontificum autem iure raptores eorumque fautores à communione suspenduntur ca. raptores 36. q. 2. & laici anathematizantur, clerici à proprio decidunt gradu, id est, ab ordine, & beneficio deponuntur ca. 1. ca. si quis virginem, cap. nullus, eadem causa & quæstione. Quæ poenæ à Concilio Tridentino, dic. ca. 6. Sess. 24. confirmantur: sunt enim raptores ipso iure excommunicati perpetuo infames, proprijs dignitatibus priuantur: Clerici vero à proprio decidunt gradu, & tenentur insuper raptam arbitrio iudicis dotare. Quam Tridentini sanctionem eo tantū casu obtinere interpretatur Salzedo in additio. ad Ber. Diez in praxi. c. 78. quo raptus causa contrahendi matrimonij cōmitteretur, alias alia poena pro modo culpæ plestēdos esse affirmat.

Sed ego indistincte excommunicationis & ceteras poenas locum habere existimo, cum ex iuribus supra relatis constat antiquis sanctorum patrum sanctionibus easdem poenas impositas fuisse, quas concilium innouare voluisse, verosimile est.

Regio vero iure antiquo raptores, si raptam cognouerint ultimo supplicio plestuntur: si autem copula non sequatur poena pecuniaria plestuntur, de cien maravedis, quinquaginta

Regi, & quinquaginta applicadis raptæ. Et si raptæ nupta fuerit licet non cognoscatur à raptore ponitur in potestate viri, vt de eo eiusque bonis disponat prout voluerit l. 1. 2. & 3. titu. 10. lib. 4. fori. Partitarum autem iure contra raptores, & eorum fautores pœna mortis indicta est, & bona applicantur raptæ, nisi contrahat cum raptore: tunc enim applicantur fisco l. 3. titu. 20. parti. 7. Quæ pœna pro solo conatu ad actus exteriores deducto locum habet, licet non perficiatur raptus l. 2. titu. 31. parti. 7. Quod si raptus committatur in eremo, vel raptor fugiat ad eremum est casus de la hermandad, & ideo punitur pœna sagita l. 2. titu. 13. li. 4. recopilationis.

Aduertas autem pœnam mortis omni iure impositam aduersus raptores cessare, si raptam ducat in uxorem, ex dict. ca. final. de raptoribus, alias enim parum prodesset validitas matrimonij, vt ex capit. 2. de adulterio docuerunt Calderinus in dict. ca. fina. Paulus in l. raptores. C. de episcop. & cleri. Et ita fuisse Salmanticæ practicum refert Anto. Gomez in dict. l. 80. Taurinum. 43.

Sed in puncto iuris contraria sententia verior est, vt docuit Gregor. Lopez in d. l. 3. verbo, casasse titu. 10. parti. 7. Anto. Gomez. vbi supra Clarus dict. 8. raptus in fine. Apud nos autem prior opinio practicanda erit ex l. 22. titulo. 1. partita. 7. disponente quod facta concordia inter partes non imponatur pœna corporalis.

De Sacrilegij pœna, Caput trigesimum.

QUod grauius multo sit diuinam, quam humanam lædere maiestatem cap. vergentis de hæreticis, rectè significauit Consultus in l. 2. ff. ad l. Iuliam maiestatis grauius esse sacrilegium læsæ maiestatis crimine, & in expresso docuit Ludouicus Montaluis de reprobatione sententiæ Pilati numer. 64. Dicitur autem sacrilegium, quasi rem sacram lædere, vel legere, teste D. Isidoro lib. 10. etymologiarum capi. 18. Diuo Thom. 2. 2. quæstione. 99. articul. 1. Montalto vbi supra numero. 50. Legere

gere enim aliquando furari significat, vt tradit Seruius in ecloga, Virgilij, 9. Præcius de verbis iuris. versicu. sacrilegi sunt. Indeque inter plures sacrilegij diffinitiones, quas cum lauit gloss. in ca. sacrilegium 17. quæstione. 4. Verior, & receptior est, quod sacrilegium sit sacræ rei violatio, vel eiusdem usurpatio, quam probauit D. Thom. 2. 2. quæstione. 99. articulo. 1. Syluester in summa verbo sacrilegium Pau. Grillandus de pœnis omni fariam coitus quæstione. 1. num. 5. Bernard. Diez in practica ca. 87. & ibi Salzede additione 1. & recte Paul. in l. sacrilegij. 9. ff. ad l. Iuliam peculatus, scripsit ad sacrilegium considerandum esse, an res sacra sit, vt declarat Pet. Greg. lib. 33. syntagmatum ca. 14. in principio.

Ex qua diffinitione deducitur primo sacrilegiū cōmittere, qui virginem Deo dicatam carnaliter cognouerit, corrumpit enim rem sacram ca. impudicas 2. quæstione. 1. l. si quis in hoc genus. C. de episco. & cleri. glo. in virginibus. 27. q. 1. D. Th. dict. q. 99. artic. 3. ad tertium, Bal. in l. si nondum. C. de furtis, Grillandus dict. q. 1. nu. 4. & 10. Ber. Diez vbi supra Menoc. de arbitrarijs casu 389. nu. 22. Et de huius sacrilegij pœnis egimus iam supra ca. 5.

Secundo deducitur eum quoque, qui clericum læserit manus scilicet, in eum violētās inferendo sacrilegium committere cap. si quis suadente 17. quæstione. 4. docent Bald. in dict. l. si nondum Bernar. Diez dict. cap. 87. Menoch. vbi supra numer. 15. Imo hoc grauius est cæteris sacrilegijs secundum D. Thom. dict. quæst. 99. articulo 3. Grillandum dict. quæstio. 1. num. 9. Imo & si læsio non fieret in persona clerici, sed in vestibus puta eas lacerando, idem esset admittendum ex gloss. in dic. ca. si quis suadente, recepta cōmuniter ex Iuno. in ca. nuper. de sententia excommunicatio. Bar. in l. 1. §. hoc autem ff. de noui operis nuntia. Marfilis singulari 188. Menoc. vbi supra. num. 107. Hic autem sacrilegus puniatur iure ciuili pœna capitis l. si quis in hoc genus. C. de episco. & cleri. ca. in primis. §. si quis 2. q. 1. Et nouiori iure exilij pœna ordinaria est, nisi ali qua in percussione concurrant, puta, quod diuina celebrētur, quod sit in Ecclesia, & quod diuinum officium perturbetur, vt ex autētica, sed nouo iure. C. de episco. & cl. docuit ibi Bal. receptus ex Menoch. vbi supra numer. 15.

Iure autē pontificio verberans vel vulnerans clericum ipso iure est excommunicatus, neque absolui potest, nisi à Romano Pontifice dict. cap. si quis suadente 17. quæst. 4. cap. nō est dubium, cum sequentibus de sententia excommunicationis, cap. religioso, cap. eos qui, cap. cum quis, eodem titulo li. 6. l. 4. titulo 9. partit. 3. declarat eleganter Naua. in Manuali cap. 27. num. 76. Didacus Perez in l. 1. titulo 3. li. 1. ordinamenti, colūna 104. vers. priuilegiatus etiā Hodie autē ex priuilegijs concessis per bullam cruciatæ potest sacrilegus à quocunque sacerdote absolui, & iure communi ab episcopo pluribus casibus absolui potest, quos refert tex. & glo. in cap. mulieres de sententia excommunicationis, & ibi communis, Naua. vbi supra num. 88. Sed quia poena excommunicationis spiritalis est cap. nemo contemnat 11. quæst. 3. sacrilegus autē spiritalia contemnit, inductum est, poena quoque pecuniaria mulctari, vt citius recipiat cap. quisquis inuentus 17. quæst. 4. Et ita in ecclesiasticis tribunalibus obseruari testatur D. Thom. dicta quæst. 99. art. 4. Salzedo in additionibus ad B. Diaz dicto cap. 87. additione 1. in fine.

Aduertas autem, quod etsi sacrilegij crimen mixti fori sit cap. cum sit generale de foro competenti l. 7. titulo 5. lib. 1. fori. l. 10. titulo 18. parte 3. ideoque possit ecclesiasticus vel secularis Iudex ex præuentione cognoscere secundum Abba. in dicto cap. cum sit generale num. 27. vbi communis decisio pedemontana 103. num. 7. Clarus lib. 5. sententiarum §. fina. quæst. 37. Montaltus vbi supra à num. 52. tamen in hac specie sacrilegij, de qua loquimur solum ecclesiasticum punire posse sensu gloss. verbo, ab ecclesia in autentica, item nulla. C. de episcopo. & cle. sequitur Bar. in l. 1. num. 44. C. de summa Trini. Maranta in speculo aduocatorum 6. part. nu. 141. Sed ex generalitate dict. cap. cum sit generale, verius multo mihi videtur, & hoc casu mixti fori esse vt aduertit Clarus vbi supra. Guido Papæ decis. 562. num. 3. Illud tamen non negabo, quod etsi secularis iudex super crimine processerit, laicūque condemnauerit, poterit de nouo ecclesiasticus contra eū propter sacrilegium procedere ad poenas canonicas sacrilegij, teste Couar. li. 2. variarum cap. 20. num. fina. decisio Pedemontana 103. num. 7. Quæ sententia non solum habet locum, quando

quando secularis solum de crimine principali pronunciauit, Sed & quando laicum de sacrilegio puniuit; vt receptum apud ecclesiasticatribunalia testatur Salzedo vbi supra littera B. versiculo alij vero, licet contrarium defendant Socinus in cap. postulasti num. 16. de foro competenti. Rolandus Valle consilio. 24. num. 13. libr. 2.

Tertio ex prædicta diffinitione deducitur, quod cum omnibus ecclesijs & locis sacris in eorum fauorem, & debitam reuerentiam hoc priuilegium concessum sit, quod nullus possit inuitus cuiuscunque criminis reus etiam à proprio iudice abinde extrahi l. 1. & sequentibus C. de his, qui ad ecclesias confugiunt. cap. inter alia de immunitate ecclesiarum capit. miror, cap. reum 17. q. 4. exceptis tamen nonnullis, qui hoc priuilegio non gaudent, quos recenset tex. in dict. cap. inter alia, & in cap. fina. de immunitate ecclesiarum l. 3. & 4. titulo 11. partita. 1. l. 3. titu. 2. lib. 1. recopilatio. Coua. lib. 2. variarum cap. 20. Ber. Diaz in practica cap. 123. & ibi Salzedo Remigius de Goni de immunitate ecclesiarum prima fallētia cum sequentibus Clarus lib. 5. sententiarum §. fina. quæst. 30. Quædā quæstionum iuris cap. 1. Azeuedo in dict. l. 3. & fina li. titu. 2. libr. 1. recopila. D. Paz in praxi primo tomo cap. 3. §. 3. pertotum, & huius immunitatis originem eleganter tradiderunt Remigius vbi supra Calepinus in dictionario, verbo a sellus, Corrañus lib. 5. miscellaneorum cap. 23. Ioannes de Vifchis in tractatu de immunitate ecclesiarum nu. 70. Si Iudex secula. de facto inuitum extrahat de ecclesia quia locum ipsum sacrum lædit eius immunitatem corrumpendo, committit sacrilegium cap. frater, cap. quisquis 17. quæst. 4. l. 4. tit. 11. partita. 1. docent Bal. in l. si nodum C. de furtis, Grillandus vbi supra quæst. 1. nu. 4. Ideoque poterit ab ecclesijs Iudice puniri ex Ioanne de Vifchis vbi supra numer. 2. D. Paz dic. §. 3. numer. 15. & probatur in dict. cap. miror. De iure autem ciuili puniitur poena vltimi supplicij l. fina. C. de his, qui ad ecclesias confugiunt, vbi cōmunis. Ioānes Igneus in repetitione legis primæ in principio numer. 42. ff. ad Syllania. De iure autem canonico quod in hac reseruandum est, alia poena imponitur, videlicet, excommunicationis, quo vsque reum ecclesie restituat dict. cap. miror & pecuniaria 30. librarum argenti,

ti, & restitutione damni dict. cap. quis quis. 17. quæst. 4. & publica penitentia capitulo si quis contumax, eadem causa & questione. Docent Abbas in dict. cap. penultimo, columna fina, de immuni eccle. Magnierius in l. nemo de domo nume. 29. ff. de regulis iuris. Ioannes de Viscis ubi supra nume. 65. D. Paz dict. 9. 3. numer. 16. & approbantur de iure Regni in l. 4. titu. 11. partita 1. & hodie in concilio Tridentino sessione 25. cap. 20. de reformatione.

Aduertas autem, quod poena illa pecuniaria applicanda est ecclesie à qua extractus fuit criminosus argumento capitulo si quis in atrio 17. quæst. 4. & docuit in expresse glo. in capitulo sacrilegium & in dict. capitulo si quis contumax, eadem causa & questione sequuntur Archidia. ibi & Ioan. de Vis. numer. 66.

Secundo aduertas, quod quia ecclesia raro exigit illam poenam pecuniariam per defuetudinem perdidit ius eam exigendi, ut firmat glo. verbo connubio. in capitulo cum multæ 15. quæst. vltima recepta comuniter ex Claro dict. §. fina. q. 30. numer. 1. Paz & Ioan. de Vis. ubi supra Vnde glo. in dict. capitulo si quis contumax affirmavit poenam in hoc crimine esse arbitriam, & Hostiensis in summa hoc titu. §. qua poena, & Archidia. in dict. capitulo quis quis. Quorum opinio vera est quoad quantitatem condemnationis: nam cum in dict. capitulo quis quis imponatur poena triginta librarum argenti, & in dict. capitulo si quis contumax nongentorum solidorum, poterit Iudex arbitrari, cum enim iura varias penas imponunt optio datur Iudici, ut notat Abbas in capitul. at si elegerit. §. de adulteris. de iudicijs, & in capitu. 2. in fine de cohabitatione clericorum & mulie.

Tertio aduertas quod etiam hodie aliquando imponitur poena publicæ poenitentiae, quam inducit tex. in dict. capitulo si quis contumax. contra seculares Iudices. Et licet olim plures solemnitates obseruarentur in publica poenitentia, quas omnes recenseat tex. in capitulo in capite 50. distinctione tamen hodie hæc poenitentia Iudicibus imponitur, ut dum res sacra celebratur, ipsi assistant nudis pedibus sine pallo & manibus lucernam tenentes, sed raro id patiuntur supremi Iudices, nisi propter magnum & notabile scandalum.

Qua

Quarto ex prædictis deducitur sacrilegium committere eum, qui rem sacram de loco sacro fuerit furatus. l. sacrilegij 9. ff. ad l. Iuliam peculatus, capitulo quis quis 17. quæst. 4. glo. in capitulo sacrilegium, eadem causa & quæst. Imo hoc proprie esse sacrilegium probat eiusdem etymologia supra relata, & diffinitio Consulti in dict. l. sacrilegij & docent Bar. in l. Diui numer. 1. ff. ad l. Iuliam peculatus, Meno. de arbitra. casu 389. numer. 2. & plures ex infra referendis. Sed an idem sit res profana è loco sacro surripiatur à Doctoribus cotrouertitur, & diuersum esse probat tex. in l. Diui ff. ad l. Iuliam peculatus & contrarium tex. in capitulo quis quis 17. quæst. 4. Vnde crebrior sententia fuit differentiam constituentium inter ius ciuile & canonicum, ut illo attento sacrilegium non sit: Ex iure autem canonico sacrilegij poenæ locum habeant, ita glos. in dict. capitulo quis quis & in dict. l. Diui & in l. si nondum C. de furtis sequuntur Bar. Bal. & Salicetus ibi Grillandus dict. quæst. 1. numer. 5. Clarus libr. 5. sententiarum §. sacrilegium numer. 1. Meno. ubi supra Bosius in practica tit. de sacrilegijs in principio Iacobus de Belo visu in practica rubrica. de furtis & latronibus numer. 46. Hieronymus Zaneus de differentijs vtriusque iuris num. 128. Sed ego verius esse existimo nullam in hoc casu fuisse ciuilem & pontificij iuris differentiam, sed sine vlla distinctione semper sacrilegium committi.

Idque ut sentiam moueor primo autoritate Ciceronis lib. 2. de legibus. ubi hæc verba habentur sacrilego poena est neque ei soli, qui sacrum abstulerit, sed etiam ei qui sacro commendatum. Secundo ex l. ut facta 16. §. locus ff. de poenis ubi Consul scripsit locum facere ut idem vel furtum vel sacrilegium sit. Et ita contra comunem aliorum rationibus tentauit Cuiacius lib. 13. obseruationum cap. 19. Petrus Gre. lib. 33. synagmatum cap. 14. numer. 8. & apud nos hæc opinio certa est ex l. 10. titu. 18. partita 7. Et generalis consuetudine receptum esse, ut omnis sacrilegus, siue rem sacram de loco sacro, siue non sacram de loco sacro subripuerit, semper puniatur poena mortis: tradidit Iodocus in practica cap. 111. num. 6. Cla. dic. §. sacrilegium num. 1. Neque obstat tex. in dict. l. Diui, quæ mouetur communis quia quod ibi scribitur, furti non sacrile-

gij actionem esse, intelligendum est, quo ad repetitionem competentem priuato, cuius res subtrahita fuit, quo ad punitio nem enim delicti & publicam emendationem non negat ibi Consultus sacrilegium committi. Et eadem interpretatione accipiendus est tex. in l. si nondum C. de furtis. Ex qua opi nione apparet, quod cum res ipsa sacra, vel locus sacer suffi ciat ut dicatur sacrilegium, idem quoque esse admittendum, si res sacra de loco non sacro surripiatur, ut probat tex. in dic. capitulo quis quis & docent Doctores vbi supra.

Puniuntur autem hoc sacrilegium committentes seuerissi me iure civili mortis scilicet poenae l. sacrilegij 9. ff. ad legem Iuliam pecula. l. aut facta 16. §. locus ff. de poenis l. 1. in princi pio ff. ad l. Iuliam maiesta, iunctis his, quae supra cap. 21. dixi mus, docent glo. & Bar. in dict. l. sacrilegij, glo. verbo sacrile gij in cap. felix de poenis lib. 6. Ludou. Montaltus in tracta tu de reprobatione sententiae Pilati dubio 1. num. 63. Bosius dict. titulo de sacrilegijs numer. 6. Anto. Gomez 3. tomo va riarum cap. 5. num. 11. Ex quibus apparet falsam esse opinio nem Meno. dict. casu 389. num. 4. Clari dict. §. sacrilegij nu. 4. Pe. Grego. dict. lib. 33. cap. 14. existimantium hoc iure sa crilegij poenam esse arbitrariam. Neque obstat tex. in l. 4. §. mandatis, & in l. sacrilegij 6. ff. ad l. Iuliam pecula. quia quod ibi scribitur Iudicem posse arbitrari interpretandum est circa genus mortis, & modum illius poenae: poterit enim vel ad bes tias damnare vel viuos comburere, vel furcis suspendere Quae interpretatio euidenter probatur in dict. l. sacrilegij 6 ibi & scio multos etiam. Ex aequitate tamen licebit Iudici propter minimum rei valorem, vel delinquentis minorem aetatem mitiorem poenam imponere, ex Boerio decisione 254. Meno. vbi supra num. 6. Cla. dict. num. 4.

Pontificum autem iure in foro penitentiali seueram pani tentia puniuntur, quam refert tex. in cap. de viro 12. q. 2. In fo ro autem contentioso poena ex communicationis ferenda pu niuntur, ut constat ex canone 71. Apostolorum dict. capitulo quis quis, capitulo indigne 12. q. 2. docet Abbas & comuni nis in capitulo fina. de furtis Nam licet is qui sacrilegium in personam committit, sit excommunicatus ipso iure, ut supra ta men is qui id committit in rem non est excommunicatus glo. in dict.

dict. capitulo sacrilegium Montaltus vbi supra in principio num. 16. Neque obstat tex. in capitulo conquesti de sententia excommunicationis, vbi iubentur denuntiari & sic praesupponi tur quod sint excommunicati capit. pastoralis §. verum de ap pella. quia ibi agitur de his, qui cum effractione res ecclesiae surripuerunt: cum enim haec duo concurrunt sunt ipso iure excommunicati, ut docet Nau. in manuali c. 17. n. 95. & c. 27. 97 Salzedo in additionibus ad Ber. Diaz dict. cap. 87. littera D. Item sunt infames capitulo infames 6. q. 1. & pecuniaria poe na mulctantur dict. cap. quis quis. & perpetuo carceri aut exi lio mancipantur capitulo attendendum 17. quaest. 4. In cleri cis autem est crimen dignum depositione ab ordine & benefi cio, ut docet Bonacosa in communibus opinionibus versiculo sacrilegium impertinenter ad id allegans Socinum in capitu lo ecclesia num. 45. de fortilegijs ibi enim non sacrilegos, sed fortilegos deponendos esse tradit. Potest tamen probari eius doctrina ex sententia Abbatis in capitulo tuae. de poenis a no bis supra relata & probata in capitulo de falsa moneta.

Regio vero iure in alijs speciebus sacrilegij poena arbitrio Iudicis imponenda est, attenta qualitate personae, conditione rei status & aetatis ex l. 12. titu. 13. par. 1. In eum autem, qui rem non sacram de loco sacro abstulerit poena imponitur tri ginta librarum argenti ipsi loco applicanda, dominoque rem ipsam & nouem plus restituere debet l. 10. titu. 18. par. 1. In eum autem qui rem sacram de loco sacro furatur, mortis poe na imposita est ex l. 18. titu. 14. par. 7. quam apud nos sine ali quadiuisione, an res sacrae magni, vel parui valoris sit practi cari testantur Gre. Lopez ibi glo. 9. Ant. Gom. 3. tomo varia rum capitulo quinto numero 11.

De Sepulchro violato Capitulo 31.

D sacrilegij crimen pertinere videtur sepulchro ru, & sepulcorum rerumque, quae eorum sunt violatio l. 1. l. Pergit §. C. de sepulchro violato. Locus au tem vbi cadauer ossa ve hominum sepulta sunt se pulchrum appellatur, teste Festo Pompeioli. 16. de lingua la

tina ex eo sic dictum, quasi seorsum à pulchro, propter factorem, qui illo concluditur.

Qua ratione verosimile est legem duodecim tabularum his verbis, Hominem mortuum in vrbe sepelito, neue vrito, vt referunt Alexder ab Alexandro libro sexto dierum cap. 14. & ibi Tiraquel littera G. Anto Auguf. libro singulari de ll. ad ll. 12. tabularum l. 44. prohibuiffe Romanos cadauera in vrbe sepelire, non vt Cicero putabat libr. 2. de ll. propter ignis periculum probat l. 3. §. Diuus. ff. de sepulchro violato l. mortuorum C. dereligijs. Post modum tamen cines eorum qui triumphaffent summorumque ducum & Virginum Vestalium in vrbe ferri, & in foro condi licebat, vt testantur Alex. ab Alex. vbi supra Plutarc. in problematibus capit. 79. Fuerunt autem Græci, & Romani in mortuis sepeliendis extruendisq; sepulchris religiosissimi, vt constat ex Valerio Maxi. lib. 1. capitulo de somnis & lib. 5. cap. 4. Meno. de arbitrijs casu 387. nume. 3. & sequentibus & merito nam a Deo ipso laudantur cadauera sepelientes Genefeos cap. 23. & lib. 2. Regum cap. 1. & Thobia cap. 1. 2. & 12. Hinc iure civili in ductum est, pro nullo debito detineri posse corpora à credito ribus, ne sepeliantur l. cum sit iniustum & autentica item qui C. de sepulchro violato. quod praxi receptum est, quamuis debitum sit liquidum, etiam per instrumentum gaurentigium ex l. 13. titu. 9. par. 7. l. 11. titu. 6. lib. 3. ordinamenti, & ibi Dida. Pe. Guiller. Bene. in capitulo Raynutius verbo mortuo itaque el primero num. 56. Coua. lib. 2. variarum capit. 1. nu. 10. Anto. Go. secundotomo cap. 11. num. 56. Baeza de inope debitore num. 19. Licet contrarium docuerit glo. in capitulo ei qui. §. si quis ausus. 2. qua st. 6. quam sequuntur Ange. in autentico vt defuncti seu funera §. 1. Felinus in capitulo sicut Iudai de dais. Hippol. sing. 199. imo hoc casu puniuntur l. Iulia de vi pub. l. qui catu ff. ad l. Iuliam de vi Meno. dict. casu 387. num. 20. & casu 393.

Hinc etiam eodem iure inductum est, eos, qui iusta mortuis faciunt in ius vocari non posse l. 2. in fine ff. de in ius vocando Dicuntur autem iusta facere qui exequias vel sacrificia pro mortuis faciunt. l. pro hærede 20. ff. de acqu. hare. Funeralia enim sacrificia appellantur iusta quod iuste his impendantur, qui

qui de nobis viuentes bene meruerunt, vt contra glo. in dict. l. 2. docuit ibi Horofius num. 19. Corra. lib. 1. miscella cap. 12 vel quod hæc solemnia à l. 12. tabula. descenderent vt tradiderunt Berofius, & Brisofius de verbis iuris versiculo iusta. Quia vero huiusmodi solemnia per nouem dies durabant, septem enim diebus cadauera domi seruabantur & calida abluebantur aqua, octauo autem die vt homines ad honestandas exequias conuenirent, euocabatur populus ad funus per præconem, nono vero condebatur, vt ex Seruio docet Ioan. Rosinus libr. 5. Romanarum antiquitatum cap. 29. Tiraquel, in adnotationibus ad Alex. ab Alex. libr. 6. dierum cap. 14. littera C. secunda. Nouiori iure tempus nouem dierum præfixum est, ne possint interim in ius vocari autentico, vt cum de appellatione cognoscitur. §. meminimus collatione 8. & in autentica sed neque C. de sepulchro violato. actusque cum ipsis celebratus est ipso iure nullus, vt in dict. iuribus l. fina. titu. 13. par. 1. l. 13. titu. 9. par. 7. docent Ripa in tractatu de peste. titulo de remedijs præseruatiuis num. 104. Meno. vbi supra num. 22. Vnde apparet recte Accursium & recentiores in dict. l. 2. huiusmodi priuilegium ad familiares tantum de functi pertinere docuisse, & in persona hæredum vel vxoris tantum vel liberorum praticari testantur Albe. ibi & Corra. dict. cap. 12 nume. 8. Eadem quoque ratione apud eos sepulchra violare graue delictum fuit l. enim 12. tabul. vt Cicero libr. 2. de ll. testatur, cautum erat, ne quis sepulchra deleteret, neue alienum inferret. Quam legem suis edictis, poenis, & constitutionibus Prætores & imperatores in dies auxerunt, vnde plures sunt huius criminis distinguendi casus.

Priorem, si quis in sepulchrum alterius cadauer deferat inuito domino l. 3. §. si quis in hæreditarium ff. de sepulchro violato. Fuerunt enim apud Romanos sepulchra vel omnibus plebeijs communia, vel familiaria, vel hæreditaria l. 5. ff. de religijs. familiaria dicebantur, quæ quis sibi familiæ que suæ parauit; hæreditaria vero quæ sibi vel hæredibus dict. l. 5. & 6. Ita & hodie licet Christianis sepultura in comuni fiant cæmeterio vel ecclesia ibi tamen quædam loca sunt certis familiarijs, vel personis interdum designata, quæ alijs non possunt à sacerdotibus communicari, vt docent Conradus Brunus libr. 4. de

de ceremonijs c. 2. Aug. Clauasius in fūma, verbo sepultura n. 4. Vnde effectum est quod licet quilibet habeat certam sepulturam potest enim quilibet sibi eam eligere, etiam si vxor sit capitulo de vxore de sepulturis, vel filius familias eodem titu. lib. 6. si tamen non elegerit in sepulchro maiorum sepeli ri debet cap. 1. de sepulturis cap. vnaquaque §. Ioseph 13. quæst. 2. docet eleganter Asinius in dict. l. familiaria ff. de reli giosis. Medices in tractatu de sepulturis quæst. 7. & 8. Et inde si quis in alienum sepulchrum cadauer deferat ipsum violare dicitur. Videtur enim mortuus iam antea sepultus alterius se- pulchra in possessione sui loci turbari quia naturaliter ad mor- tuum pertinere videtur locus, in quem insertur l. scriptus ff. de religiosis, vnde punitur pœna pecuniaria, & tenetur in factum actione ad precium loci l. 2. §. prator ait l. is qui intulit, l. fi- nali §. 1. ff. de religiosis. Medices vbi supra quæst. 17. At ta- men dominus sepulchri non poterit propria auctoritate cada- uer ab alio illatum effodere, vel eruere sine Pōtificis decreto, quod si fecerit iniuriarum actione tenebitur, vt in l. ossa. 8. ff. de religio. Licet regulariter liceat domino iure suo tollere ab alio ædificatum l. quemadmodum ff. ad l. Aquiliam.

Secundus casus est quando quis cadauera ipsa vestibus & alijs preciosis rebus spoliaret sciendum enim est moris fuisse antiquis non solum apud gentes, sed etiam apud fideles veri Dei cultores Reges & optimates preciosa quæque quæ in vi- ta habebant secum post mortem in sepulchris reponere, vt constat ex Iob cap. 3. & ibi glo. ordinaria. Iosepho lib. 7. iu- daicarum antiquitatum cap. 16. & lib. 13. cap. 15. & libr. 16 cap. 7. & ex l. fina. §. fina. ff. de auro & argento lega. Quem morem improbat Vlpianus in l. & si quis 14. §. funeris ff. de religiosis l. seruo alieno §. fina. ff. de lega. Hodieque propter sacerdotalem dignitatem sacerdotes, episcopi & primates cum vestibus sunt sepeliendi iuxta glo. Et Doctores. in capi- tulo nemo per ignorantiam de consecratione distinctione prima Abb. in quæst. incipiente, Sempronius clericus num. 8. Asinius in dict. §. funeris num. 11. Quod tamen laicis inter- dictum est ex dict. capitulo nemo, & docet Ange. in l. 1. num. 2. C. de his, quæ pœnæ nomine. Medices in tractatu de sepul- turis quæst. 28. Qui igitur hæc ornamenta mortuis sustulerint meri-

merito sepulchra violare dicuntur, & si vi faciant puniuntur pœ- na mortis, si autem sine armis vsque in metallum l. 3. §. aduer- sus ff. de sepulchro violato docet Meno. dict. casu 387. num. 13. Medices vbi supra quæst. 14. num. 6. Ripa in tractatu de peste titu. de remedijs præseruatiuis num. 115. quæ pœna iure reg- ni approbata est in l. 12. titu. 9. par. 7. Solum hoc immutato, quod de iure comuni quando sine armis sit spoliū pœna est arbitraria vsque ad metallum, vt in dict. §. aduersus, dictio enim vsque stat exclusiue vt docet Meno. de arbitra. lib. 1. quæst. 80. num. 92. De iure vero regni est certa pœna damna- tio, scilicet ad opus publicum.

Tertius casus est, quando eo animo cadauera effodiuntur & à sepulchris eruantur, vt aliqua iniuria & contumelia affi- ciantur, tunc enim præter quam quod permissum est hæredi- bus iniuriarum agere l. 1. §. quoties ff. de iniurijs & diximus supra cap. de iniurijs committitur hoc crimen de sepulchro violato & humiliores vltimo supplicio afficiuntur, honestio- res vel deportantur, vel relegantur l. fina. ff. de sepulchro vio- lato. & nouiori Constantini constitutione in l. 4. C. eodem ti. pœna decem pōdo auri indicta est, quæ simul cum pœna cor- porali prædicta imponēda erit, siue quod per nouā ab statuto indictam non videtur à priori iuris communis recessum, vt do- cuit Bar. in l. 1. in fine ff. de vi bonorum raptorum, Abbas in c. de causis num. 14. Beroius num. 75. de officio delegati Me- no. de recuperanda remedio 9. num. 169. & sequentibus siue quod id ea l. expressum est in versiculo nihil enim vt placuit Meno. dict. remedio 9. num. 375. & dict. casu 387 num. 14. Iu- re autem Regni ex dict. l. 12. titu. 9. par. 7. plebei hoc commit- tentes crimē mortis pœna plectuntur, nobiles vero quos hijos de algo in exilium perpetuum mitti debent.

Quartus casus est quando sepulchrorum ædificia demoliu- tur, vel lapis sepultura impositus aufertur: tunc si serui igno- rante domino id faciant metallo addiuntur, si vero domini au- toritate, vel iussione relegantur l. 2. C. de sepulchro violato. li- beri autem humiliores morte mulctantur honestiores verò in metallum dantur, vel relegantur, dict. l. fina. ff. de sepulchro violato, quam & hoc casu obtinere interpretantur Meno. dic. casu 387. num. 15. Medices in tractatu de sepulturis q. 14. nu.

8. Quod filapis. vel quid aliud de sepulchro detractum in vil-
lam deferatur, vel in ædificio ponatur, villa vel ædificium pu-
blietur, dict. l. 2. Iure autem Regni ex l. 12. titu. 9. par. 7. hæc
pæna temperata est, ædificia enim lapidibus sepulchrorum
struata fisco vindicantur, nulla tamen corporalis pæna impo-
nitur, sed decem librarum auri, nisi has exoluere non possint
tunc enim in perpetuum exulant, ut ibi bene aduertit Grego-
rius Lopez.

Aduertas autem primo hæc omnia obtinere, quando de
hoc delicto agitur criminaliter, secus vero si agatur ciuilitate, id
est ad pænam pecuniariam, quod iure permittitur. de sepul-
chro ff. de sepulchro violato, tunc enim si agatur, cuius interest,
sepulchrum non violari, in quantum æquum prætori videbitur
condemnatio fiet. l. 3. in principio. ff. de sepulchro violato. si
verò agatur, cuius nihil interest, est enim hæc actio popularis
dict. l. 3. §. fina. si simpliciter sepulchrum violatum probetur
in centum aureos violator condemnabitur, dict. l. 3. §. si nemo,
si verò in loco sepulchri ædificauerit simile ve quid egerit, du-
centorum aureorum pæna mulctabitur, dict. l. 3. §. si quis in se-
pulchro, sed iure regni pæna centum aureorum indistincte
approbatur, in dict. l. 12. titu. 9. par. 7.

Secundo aduertat prædictas pænas cessare, si violatio se-
pulchri fiat in eos, qui de iure sepeliri prohibentur, ut constat
ex traditis a Meno. dict. casu 387. num. 26. Medices dict. q.
14. in fine Cum enim in pænam denegari solet sepultura, do-
cet Petrus Gre. lib. 31. syntagmatum cap. 27. nu. 10 & lib. 32.
cap. 29. num. 1. & sequenti. Plures casus, quibus quis sepeli-
endus non est, refert glo. in cap. ex parte. de sepulturis. & ibi
Doctores tex. in clementina l. de sepulturis Coua. lib. 2. varia-
rum cap. 1. num. 11. Franciscus Pauinus in tractatu de visitatio-
ne quæst. 2. 2. partis num. 57. Selua in tractatu de beneficio
1. parte quæst. 5. nume. 108. & 112. Nicholaus Plobinus in
tractatu de excommunicatione num. 14. Florentinus eodem
tractatu. cap. 33. per totum Anto. Go. 3. tomo variarum cap. fi-
na. num. 8. præcipuus tamen est, quando quis decedit in torne-
amenti capitulo primo de torneamentis, quod ad eos quoque
extensum est, qui decedunt in duello quod appellamus de
sasio in concilio Tridentino sessione 25. capitul. 9. de refo-

matione, vel moriuntur in agitationibus taurorum, ex motu
proprio Pij Quinti relato inter motus proprios folio 75. &
307. Alter casus est quando sententia Iudicis ultimo supplicio
reos condemnantis expresse continetur, ut eorum cadauera ad
tempus, vel in perpetuum in loco publico suspensa & insepul-
ta maneant, hoc enim permittitur Iudici, ut notant Coua. &
Anto. Gomez ubi supra regulariter tamen punitorum cada-
uera tradenda sunt sepulture capitulo quæst. 13. quæst. 2.
glo. verbo pœnitentiæ in clementina. 1. de pœnitentijs & re-
missio. l. fina. ff. de cadaueribus punitorum l. fina. titu. 31. par.
7. etiam si exulsi sint, ossa enim & cineres collecta sepulture
tradi possunt l. 1. versiculo fina. ff. eodem tit. neque obstat tex.
in capitulo placuit 23. quæst. 5. quia loquitur de cadaueribus
punitorum impœnitentium.

De Simoniæ pænâ Caput. 32.

Inter grauiora delicta imputari solet simo-
niæ crimen capitul. fina. de purgatione ca-
nonica. imo ceteris omnibus esse detestabi-
lius probat tex. in capitulo fina. 1. quæst. 7.
capitul. sicut, capitul. licet. Heli de simo-
niæ. continet enim in se hæresis crimen, quia
in hoc quod quis vendit donum Spiritus san-
cti quodammodo affirmat se esse dominum spiritualis doni,
quod est hæreticum, ut docet D. Tho. 2. 2. quæst. 100. articulo
1. ad primum. Et hoc sensu sepe apud nos simonia appellatur
hæresis in capitulo quicumque. capitulo qui studet, capite-
eum liqueat, capitulo presbyter 1. quæst. 1. capitulo quoties
capitulo sicut, de simonia. Sed ego verius esse existimo simo-
niacum non posse hæreticum appellari, nisi censetur licere si-
bi emere, vel vendere ius spirituale, docet Abb. in dict. c. licet
Heli. columna penultima Ioannes de Liriel libr. 3. de pri-
mogenitura quæst. 7. num. 8. Neque obstant illa iura, in qui-
bus simonia appellatur hæresis, quia hoc nomen hæresis pro-
priè sumitur pro secta, vel opinione diuersa, ut diximus in ca-
de hæreticis, in principio. Vnde quia qui vendunt, vel emunt
iura

iura spiritualia sequuntur sectam & opinionem Simonis Magi qui spiritum sanctum numerata pecunia emere tentauit, ut patet ex actibus Apostolorum cap. 8. dict. capitulo qui fludet capitulo saluator. 1. quæst. 1. dicuntur hæretici, id est, sectatores illius opinionis, & inde ab ipso Simone auctore huius erroris appellantur simoniaci dict. capitulo qui fludet docent summiste verbo simonia. Laurētius Vallali. 4. elegantiarum cap. 19. Meno. de arbitrarijs, casu 401. nume. 20. Petr. Greg. lib. 33. syntagmatum cap. 13. in principio. Sed licet primus post Christi aduentum Simon ille Magus hoc tentauerit crimen, tamen rerum spiritualium venditio iure diuino antea prohibita fuit, ut constat ex pluribus sacræ scripturæ autoritatibus à D. Thoma relatis dict. quæst. 100. ar. 1. Vnde constat & ipsum Romanum Pontificem simoniæ crimen committere posse, ut testatur D. Tho. dict. articulo. 1. in fine, iuris enim diuini prohibitionibus tenetur capitulo sunt quidam 25. q. 1. Quod ut perfectius intelligas aduertas, quædam esse prohibita, quia simoniaca ut sacramenta vendere, quædam vero esse simoniaca, quia prohibita ut pactum opponere in renuntiatio ne beneficij. Si itaque Papa faciat ea quæ sunt prohibita quia simoniaca non excusabitur à crimine simoniæ, si vero faciat quæ sunt simoniaca, quia prohibita, immunis erit à crimine, ut docuit glo. verbo, dimittere in capitulo ex parte el. 1. de officio delegati, & verbo illicite in capitulo cum pridem de pactis & utrobique Doctores Abbas in cap. 1. num. 5. de simonia. Villadiego in tractatu de legato q. 15. num. 34. Soto lib. 9. de iustitia & iure quæst. 5. articulo. 2. Vnde falsa est doctrina in l. Barbarius Philippus columna. 2. ff. de offic. prætoris & aliorum, quos referunt Romanus in additionibus ad tractatum de potestate Papæ, num. 7. Franciscus Pambinus in tractatu de visitatione q. 4. 2. partis num. 9. Quod scilicet in curia Romana non committitur simonia ex l. vnica, ff. ad legem Iuliam. de ambitu. Sed pro doctrina Bar. facit frequens & assidua Romana curiæ consuetudo exigendi grandem pecuniæ quantitatem pro habenda resignatione coadiutoria, aut noua gratia alienius beneficij ecclesiastici, neque potest dici quod autoritas Papæ excuset à simonia, ut voluit in proposito Hostiensis in cap. 1. de simonia, Pambinus ubi supra num. 8. quia id obtinet

net in his, quæ sunt simoniaca, quia prohibita, conferre autem beneficia accepta pecunia, si habent vsum clauium, aut executionem alicuius ordinis est prohibitum, quia simoniacum ut docet Abbas Siculus in dict. cap. 1. & in capitulo extirpanda. §. qui verò de præbendis. Villadiego ubi supra nume. 36. D. Thomas dict. q. 100. art. 4. Vnde resoluendum est optimo iure posse pecuniā pro prædictis rebus in curia exigere, absque labe simoniæ. Bonifacius enim 9. primus omnium statuit annuatam soluendam ab his, qui beneficia à sede apostolica impetrant, ut videlicet is cui de beneficio excedente valorem annum viginti quatuor ducatorum auri de camera prouideatur, dimidium valorem annui beneficij impetrati soluat fisco apostolico, ut refert Platina de vitis Pontificum, sub Bonifacio 9. quam constitutionem sequentes Pontifices confirmarunt, & iustissimam esse probant Gomecius in regula cancellariæ, de exprimendo valore num. 6. Ioan. Echius in libello, qui inscribitur enchiridion locorum communium contra Lutheranos titu. de annatis, Gigas de pensionibus q. 26. Et inde pecunia, quæ camera apostolicæ soluitur non datur pro titulo, & gratia beneficij, quod esset simoniacum sed pro annata, quæ ex summorum Pontificum constitutionibus præstanda est pro quolibet beneficio, ut diximus, indeque curiales hanc exactionem vocant compositionem.

Ex quibus deducitur interpretatio ad concilium Tridentinum sessione 25. cap. 18. de reformatione. ubi cautum est dispensationes, à quibuscunque, ad quos dispensatio pertinebit, gratis esse præstandas. Quamuis enim aliquid accipere pro dispensatione sit simoniacum, tamen quia ideo est simoniacum, quia prohibitum prædicta concilij dispositio non comprehendit S. Ponti. qui absque labe simoniæ poterit in gradibus iure positio ad contrahendum prohibitis, accepta pecunia, aut alio temporali dispensare, ceteri autem inferiores, in quibus casibus dispensare possunt obseruare tenentur Tridentini decretum vsque adeo, ut neque pro receptione, & examinatione testium, neque approbatione informationis supernaratione facta Pontifici super causis ad dispensandum necessarijs, cuius verificatio committi solet locorum ordinarijs, liceat Episcopis, vel eorum vicarijs aliquid temporale recipere.

Hunc enim casum sub dicto concilij decreto contineri declaratum fuit à congregatione Cardinalium contra vicarios Archiepiscopi Burgenfis.

Definitur autem simonia magis communiter, vt sit studiosa voluntas emendi vel vendendi aliquid spirituale, vel spiritibus annexum pro temporali vel è contraria colligitur ex capitulo quicumque, capitulo qui studet 1. q. 1. capitulo non satis capitulo cum ecclesia. de simonia. tradit glo. in rubrica eodem titulo & in summa 1. q. 1. recepta communiter secundum Doctores utrobique Abba. in capitulo nemo nume. 6. de simonia D. Tho. 2. 2. dist. q. 100. arti. 1. Victoria in relectione de simonia in principio num. 10. Syluest. & summissas verbo, si simonia Sot. lib. 9. de iustitia & iure q. 5. ar. 1. Naua. in manuali cap. 23. num. 99. Circa quam definitionem aduertendum est emptionis & venditionis verbum large sumi, non solum pro actuali, & vera venditione, verum & pro quocunque pacto, vel cõuentione, vt in l. statuli liberi §. Quintus ff. de statu liberi. Quodcunque enim pactum non gratuitum super spiritualibus afficit contrahentes vitio simoniae capitulo cum pridem, capitulo fina. de pactis capitulo quæsitum de rerum permutatione, capitulo nisi essent de præbendis.

Est autem simonia triplex, mentalis, conuentionalis, & realis. Mentalis est, quæ tantum menti inest, neque ad actum exteriorem tacite vel expresse redacta est, de qua loquitur tex. in capitulo fina. de simonia. Et hæc licet mortale peccatum afferat nulla tamen ab ecclesia punitur pænâ: non enim iudicat de occultis capitulo tua nos de simonia. & ideo sola pœnitentia remittitur dict. capitulo fina. Ex his deducitur, quod licet simonia iudicetur conferre beneficium fauore, vel amore humano, siue proximitatis, seu consanguinitatis, habita ratione capitulo sicut nonnulli 1. q. 1. capitulo tuam de ætate & qualitate cap. cum in eo §. in omnibus in verbo, carnalitatem, vt ecclesiastica beneficia, tamen hæc simonia solum est mentalis. Ideoque licet beneficia per simoniam aduista vacent ipso iure, & obtineri non possint, vt infra dicemus, tamen in hac specie, quia pœnâ contra simoniam mentalem indicta non sunt, vt diximus poterit consanguineus collatoris iure optimo beneficia retinere, licet collator ipse peccauerit committendo

tendo si noniam mentalem idemque dicendum est, quando eo animo conferuntur famulis, vt loco sint salarij, vel vt debita stipendia remittant. Nam licet & hoc casu committatur simonia dict. capitulo sunt nonnulli capitulo perpendit. 1. q. 3. non tamen inde inficitur collatio labe simoniae, quia est solum simonia mentalis, nisi deduceretur in pactum, vel conuentionem, quod famulus remittat stipendia, tunc enim esset simonia realis. Et ita interpretandus est tex. in dict. capitulo sunt nonnulli. ideoque omnes pœnæ statim referenda locum haberent eo casu. Quod autem diximus simoniam committi, si beneficium proximo aut consanguineo cõferatur, quod ita intelligendum est, nisi semota humana affectu proximo conferatur idoneo, vt extraneo: quo casu magis laudandus est, quam vituperandus collator capituli. non satis 86. dist. gloss. & Doctores in capitulo. 1. de cohabitatione clericorum & mulierum capitulo filium 1. q. 1. capitulo. dilectus. & ibi Abbas notabili. 1. de præbendis. idem Abbas consilio 96. volumine 2. quia cæteris paribus quis tenetur potius suis quam extraneis benefacere capitulo omnino 31. dist. capitulo non satis, nemo enim vnquam carnem suam odio habuit, sed eam fouet & nutrit capitulo non æstimemus 13. q. 2. Idemque in famulis admittitur, famulis enim dignis semota omni pactione vel renuntiationis spe non est improbatum beneficia conferre capitulo. cum in cunctis. de electione.

Secundo ex prædictis deducitur, quod licet confidentia, hoc est, conferre beneficia eo animo & conditione, vt is, cui collata sunt post certum tempus in fauorem alicuius renuntiet, non dicatur simonia, vt constat ex motu proprio Pij Quinti, relato inter sanctiones apostolicas folio 77. & folio. 1. 2. & omnes pœnæ simoniae relatæ in confidentijs locum habeant, vt constat ex dict. motu proprio, licet confidentia simonia sit tantum conuentionalis, tamen si collator nihil cum recipiente couenerit, sed ipse hac spe factus ei beneficium contulerit solum committitur simonia mentalis, ideoque dicta pœnæ locum non habent.

Conuentionalis autem simonia dicitur, quæ non solum mente retinetur, sed expresse, vel tacite cum alio confertur, neque tamen effectum sortitur, saltem ex vna parte, vt declar

rat Naua. in manuali capitu. 23. num. 104. vel quæ interuentu conuentionis committitur, cum simonia sit conuenire, vel pacisci in spiritualibus capitulo cum pridem, capitulo fina, de pactis & tunc si precium non interueniat, quia ex sola conuentione committitur, dicitur simonia conuentionalis.

Realis vero simonia est, quæ ultra pactum vel conuentionem interuenturei committitur, accepta scilicet pecunia, aut alia quacunque re temporali pro spirituali. Ex his apparet simoniam conuentionalem vere & proprie esse simoniam, cum ei competat simoniæ diffinitio. Cum enim ratione pacti committatur & pactum succedat locorei l. fundi partem ff. de contrahenda emptio. videtur dari res temporalis pro spirituali. Vnde pœnas inferius referendas contra simoniacos conuentionales locum habere testantur Caietanus in summa verbo simonia, Soto lib. 9. de iustitia & iure q. 8. artic. 1. Rebus in praxi. 3. part. titu. de simonia in renuntiatione numer. 9. Sed contrariam sententiam, imò prædictas pœnas non comprehendere simoniam conuentionalem, indeque si præcedente pacto expresso, vel tacito alter dat temporale, alter vero non tradit spirituale vterque peccat mortaliter, & recipiens debet restituere pecuniam, neuter tamen incurrit priuationis, & excommunicationis pœnas contra simoniacos indictas, vt docent Nauarro in manuali capitu. 23. numer. 104. & in capitulo fina. num. 2 & 28. de simonia & apud rotam ita receptum fuisse probat Casiodorus decisione 5. de constitutionibus, Gom. in regu. cancellaria de triennali possessore q. 12. num. 3. Coua. in reg. peccatum 2. parte §. 8. numer. 7. Et hæc sententia probatur in extrauaganti, cum detestabile, de simonia ibi, dando & recipiendo, quæ verba solum verificari videntur in reali simonia, cum vtriusque parti traditionem requirere videantur. Deinde quia cum lex illa sit pœnalis non debet extendi, vt pœna, quæ in reali simonia inducitur in conuentionali locum habeat.

Puniuntur autem simoniaci, primo quod spiritualia recepta tenentur resignare, temporalia vero restituere cap. si quis episcopus, c. presbyterum l. q. 1. c. audiuius de simonia, secundo excommunicantur excommunicatione papali cap. reperiuntur l. q. 1. Tertio sunt suspensi ab ordine per simoniam suscep-

to

to dict. capitulo si quis episcopus. 4. infamia & depositione plebantar cap. sane l. q. 3. capit. inquisitionis de accusatio. Vltimo puniri possunt alijs pœnis iudici arbitrarijs secundum personæ & simoniæ qualitatem, vt docent Bal. in l. in eos ff. de tutelis Anania in rubrica. de simonia num. 3. Ber. Diaz in practica ca. 91. Meno. de arbitra. casu 401. num. 28. Et hæc antiquo iure obtinuerunt, nam Paulus secundus in extrauagante, cum detestabile de simonia inter communes, quam inuiolabiliter obseruari mandauit Pius Quintus in motu proprio incipienti, cum primum. versiculo & vt simoniæ prauitatis, antiquam excommunicationis papalis pœnam renouauit. Sed quia dicta extrauagans solum loquitur de simonia circa ordines, vel beneficia, nullus alius simoniacus erit ipso iure excommunicatus, vt notant Syluester in summa verbo simonia q. 9. Salzedo in additionibus ad Bernardum Diaz dic. cap. 91. littera D. item renouauit suspensionem ab ordine per simoniam adepto. Quod est vsque adeo verum, vt non solum executionem illius ordinis non habeat, verum, neque eorum, quos antea suscepit vt ex capitulo quibusdam l. q. 1. capitulo præter. §. verum 32. dict. cap. eos 81. dict. capitulo si quis de simonia. docent Iano. in capitulo tanta, eodem titulo. receptus communiter secundum Abbat. & Ananiam ibi numer. 9. idem Abb. in capitulo per tuas numer. 5. eodem titu. Syluester in summa verbo suspensio Ber. Diaz dict. cap. 91. Couarruias in elementina si furiosus l. par. §. 1. nu. 7. Quæ pœna intelligenda est in vera & propriæ simonia, quia si ab alio extraneo committeretur, in seio & ignorante ordinato, puta, quia extraneus aliquid ordinanti dedit, ordinatus non peccaret, & ideo neque incurreret suspensionem, vt docent Cardinalis in capitulo. statuimus & in capitulo si quis l. q. 1. Nauarro. in Manuali c. 25. numer. 63. & Salzedo vbi supra littera C. quidquid dicat glos. in capitulo si quis de simonia. episcopus etiam qui per simoniam aliquem ordinauit, eandem suspensionis pœnam incurrit ex doctrina Belamæ, quam sequitur Præpositus in capitulo presbyter numer. 71. q. 1. Quod eodem modo puniuntur dans & recipiens simoniace capitulo qui per pecuniam, capitulo qui studet, capitulo quicumque capitulo. cum ordinaretur, capitulo. eos, capitulo, si qui episcopi. capitulo, de cætero

Z

l. q. 1.

1. q. 1. capitulo Saluator. 1. q. 3. capitulo si quis omnem 1. q. 7.
Contra eos vero, qui in beneficijs simoniam commiserint
eandem excommunicationis poenam Paulus in dicta extra-
uaganti statuit, & in super priuationem omnium beneficiorum
& officiorum ecclesiasticorum induxit. Quae poena priuatio
nis licet incurratur ipso iure, vt dixi, tamen necessaria est sen-
tentia Iudicis declaratoria contra simoniacos, vt in foro con-
scientiae teneantur ea beneficia dimittere, lex enim poenalis
non obligat ad poenam in foro animae, ante sententiam glo. ce-
lebris in capitulo fraternitas 12. q. 2. Quae sententia obtinet e-
tiam si irrogetur poena ipso iure, vt resoluius supra in capi-
tulo de haereticis, & probatur in l. eius qui delatorem. ff. de iu-
re fisci & in capitulo cum secundum ill. de haereticis libr. 6. &
in capitulo licet canon vbi glo. verbo iusto. de electione in 6.
dicit communem Beron. in cap. 1. num. 237. de constitutioni-
bus Tiraquellus in l. si vnquam. verbo reuertatur num. 40. Co-
uar. in reg. peccatum 2. par. §. 5. num. 6. & §. 8. num. 4. Vnde
huius poenae impositae ipso iure is solus effectus est, quod luera-
tur fructus interim post commissum crimen ante sententiam
reuocabiliter. Iudex enim quia priuatio incurratur ipso iure
condemnat simoniacos in fructibus perceptis à die crimi-
nis, vt diximus in capitulo de homicidio. Quia autem dispo-
sita circa ordines in materia simoniae trahuntur ad beneficia
capitulo ex multis 1. q. 3. sicut supra diximus, simoniacos non
solum suspendi ab ordine suscepto per simoniam, sed etiam
ab omnibus antea susceptis, ita haec priuatio beneficiorum
non solum obtinet in adquisitis per simoniam, vel post eam
iam commissam, sed etiam in omnibus, quae antea iuste & le-
gitime obtinuerat, vt patet ex dicta extrauaganti cum detesta-
bile. Verum inter haec longa differentia est. In beneficijs enim
ante simoniam acquisitis obtinent quae supra diximus de sen-
tentia Iudicis declaratoria: ea autem quae per simoniam, vel post
commissum simoniae crimen adeptus est sine aliqua sententia
etiam in foro conscientiae dimittere tenetur. Quoties enim
lex civilis vel pontificia inducit poenas ipso iure propter de-
lictum priuationis scilicet bonorum, vel beneficiorum, in qui-
bus delinquens habet ius plene quae situm, tunc necessaria est
sententia declaratoria, neque ante poena committitur in foro
conf

conscientiae, vt diximus. ceterum si eadem lex, in poenam de-
licti prohibeat primam acquisitionem beneficii, vel bono-
rum, in quibus delinquens non habebat ius aliquod plene que-
situm, hoc casu acquirens contra legis prohibitionem statim
obligatur, vt iniustus possessor restituere quae ita acquisuit an-
te aliquam sententiam etiam declaratoriam. Et haec distinctio
aperte probatur in dicta extrauagante cum detesta. versiculo
per electiones, & diximus latius in dic. capitu. de homicidio.
Superiores autem poenae committuntur hodie, si aliquid pro
collatione quorūcūque ordinū etiā primae tōsurae, aut pro liti-
teris dimissionis, vel pro sigillo, vel alia quacunque de causa
Episcopi, aut alij collatores etiam sponte oblatum recipiant,
vt constat ex concilio Tridentino sessione 21. cap. 1. de refor-
matione. Quod intelligendum est si datio vel promissio prae-
cedat collationem ordinum, vel beneficiorum, non vero suffi-
ceret, si sequeretur argumento glos. in capitulo emendari 1. q.
1. tradunt Nauar. in Man. c. 25. n. 68. & Salzedo in additio.
ad Bernardum Diaz dict. capitulo 91. littera D. versiculo. 6.
Praeter quas poenae iure expresso impositae contra simonia-
cos in beneficijs alia quoque mulctantur. Nam si delictum
sit publicum, ipso iure est suspensus ab ordine, non secus quā
si commisisset simoniam in ordine. Et haec suspensio non so-
lum est quo ad se, sed & quo ad alios, vt tenet Innocentius in
capitulo tanta de simonia Abbas. in capitulo accusatum eodem
tit. D. Tho. 2. 2. q. art. 100. 2. & ibi Caietanus, licet contrarium
teneat Nauar. in Manuali capi. 23. nume. 110. affirmans hanc
opinionem nullo iure probari, quem conuincit Salzedo, de-
ducens, quod si simoniacus ante peractam criminis poeniten-
tiam celebrauerit irregularitatem incurrit per solum Pontifi-
cem dispensabilem, de quo late Villadiego in tractatu de
irregularitate, Couarrunias in clementina si furiosus prima
parte §. 1. quae sententia probatur ex capit. fina. de clerico ex
communicato, iunctis his, quae de excommunicatione contra
simoniacos lata diximus.

Aduertas autem hoc simoniae crimen mere esse ecclesiasti-
cum, ideoque etiam laicos simoniam committentes à solo
Ecclesiastico iudice puniri posse: docet glo. fina. in capitulo.
cum sit generale de foro compe. dicit communem Anania in

capit. 1. nume. 9. de simonia. Clarus lib. 5. sententiarum §. simonia. num. 7. Salzedo in additio. ad Bernardum Diaz dict. cap. 9. 1. additione. 1.

De Sodomie pœna Cap. 33.

Vm liberorū procreatio iuris naturalis sit l. 1. §. ius naturale. ff. de iustitia & iure, principium Insti. de iure naturali cap. ius naturale 1. dist. necessaria quoque maris, & foeminae coniunctio, ex qua liberi procreantur, eiusdem iuris erit dict. §. ius naturale cum alijs. vbi eleganter Acursius Pau. in l. ex hoc iure num. 3. ff. de iustitia & iure. Vaconius declaratione 3. Greg. Lopez in l. 2. verbo, casamientotitu. 1. par. 1. Vnde ea solum coniunctio iure naturali permilla videtur, ex qua liberorum procreatio sequi potest, & inde omnis concubitus & seminatio, ex qua non potest, quantum est ex natura actus sequi generatio, dicitur esse contra naturalem ordinem naturæ, vt docet Caietanus 2. 2. q. 154. artic. 11. & ea offenditur Deus, & natura ipsa, cuius inuentio trahitur in præposterum vsum, ideoque grauius delictum censetur quam adulterium, vel incestus etiam cum propria matre cap. adulterij cap. flagitia 32. q. 7. autentico vt non luxurientur homines, & plura in eius detestationem tradiderunt S. Tho. 2. 2. q. 154. artic. 11. Doctores in l. cum vir C. de adulterijs. Cota in memorabilibus, verbo pedicones. Lambertinus de iure patronatus prima parte libr. 2. q. 9. artic. 18. Afflictis in constitutiones Neapolis lib. 3. rubrica 42. num. 10. Boerius decisione 316. Iulius Clarus lib. 5. sententiarum §. sodomia Anto. Gom. in l. 80. Tauri num. 32. Meno. de arbitra. casu 286. Salzedo in additio. ad Ber. Diaz in practica capit. 86. additione 1. Et quia propter hanc præposteram libidinem Sodoma & Gomorra & vicina Ciuitates fuerunt igne desuper immisso destructæ, vt in c. clerici de excessibus præla. vbi glo. ordinaria & in cap. vt clericorum de vita & honesta. cleri. & in cap. sed & continuo de penitentia dist. 1. & habetur Genesis cap. 18. & 19. qui huiusmodi concu
bitu

bitu abutuntur viris vel foeminis appellantur sodomitæ, quorum adeo turpis & obsecna materia est, vt de ea loqui pudeat Cinum in dict. l. cum vir, Caietan. & Anto. Gom. vbi supra In hoc enim scelere id sit, quod non proficit scire, vt inquit tex. in dict. l. cum vir, & inde apud nos iustissime appellatur nefandum, eo quod non est sandum, nec de eo liceat fari. Nos autem nonnulla subiiciemus.

Ex prædictis namque primo deducitur hoc crimen non solum cum masculis committi, verum & cum foeminis, si præpostere cognoscantur, vt patet in dict. cap. adulterij, & in cap. vsus 32. q. 7. docent Decius in l. si qua mulier num. 9. C. de secundis nuptijs. Cardinalis in elementina 1. q. 13. de consanguinitate & affinitate. Afflictis vbi supra Clarus dic. §. sodomia Villalobos & Xuarez in communibus opinionibus verbo, sodomia Anto. Gom. in dict. l. 8. num. 33. Meno. vbi supra num. 5. licet contradicat Aleciatus lib. 10. parergon cap. 11. & pro tali crimine siue cum vxore, siue cum alia foemina perpetrato potest fieri separatio matrimonij, quo ad torum cap. omnes ac eufationes. 32. q. 7. notant Abb. Ana. & Doctores in cap. maritis de adulterijs. Syluester in summa verbo, diuortium q. 7. Afflictis vbi supra Clarus dict. §. sodomia nume. 7. Couarru. in 4. 2. parte. cap. 7. §. 5. num. 6. licet contrarium teneat glos. in dict. cap. omnes & Imo. in ca. 1. de adulte. Est enim eorum opinio falsa, etiam si maritus non perfecit delictum, sed tantum tentauerit, vt ex dict. cap. omnes docent Coua. & Cla. vbi supra Meno. dict. casu 286. num. 14. Decius in l. 1. num. 8. C. de secundis nuptijs. Vibius lib. 2. communium opinionum opinione 256. Salzedo vbi supra. Si enim consummatum esset delictum à viro cum foemina, si eam corrumperet cum aliquo instrumento materiali, vt docet Anto. Gom. num. 34. & si vna foemina coiret cum alia agens vt vir, committeret hoc crimen cum militet superior ratio docet glos. in l. fœdissimam C. de adulte. & ibi Salicetus D. Tho. dict. q. 154. arti. 11. Decius & Cla. vbi supra sed non indistinctè puniuntur pœna ordinaria, sed quando instrumento materiali miscerentur, pro vt practicum fuisse testatur Anto. Gom. dict. num. 34.

Secundo ex prædictis deducitur coitum viri, aut foeminae cum bruto animali esse sodomiam, quæ appellatur bestialis,

& sic est contra naturam cap. hoc ipsum §. 1. 33. q. 2. docent D. Tho. dict. arti. 11. Rolandus consilio 7. volum. 1. Imo. in l. defuncto columba. ff. de publi. iudi. Alex. in l. ex facto num. 35. ff. de vulgari. Hippolitus in l. 1. nu. 60. C. de sicarijs. Clarus §. fornicatio num. 28. & in hac specie sodomia, præter quam quod homo pæna ordinaria infra referenda punietur, ipsum quoque animal interficiendum, ne tanti criminis aliqua memoria extet cap. mulier 15. q. 1. Imoliet regulariter in animalia bruta potestas gladij exercenda non sit, vt ex communi resoluit Sebastianus Sapia in l. imperium num. 6. ff. de iurisdic. hoc tamen casu in publico patibulo suspendi animal debet, vt ex practica huius regni resoluit Anto. Gom. in l. 80. Tauri num. 35. in fine docent Boerius decisione 316. Clarus lib. 5. sententiarum §. fina. q. 99. num. penultimo.

Tertio deducitur crimen contra naturam committi, si quis habeat accessum ad aliquam materiam, vel speciem non aptam ex sui natura, ad coitum cum ex tali seminatione non possit sperari liberorum generatio, non tamen hoc casu haberet locum pæna ordinaria delicti, vt res. resoluit Anto. Go. dict. num. 35. quod trahendum est ad eum casum, quando absque omni concubitu causa solum delectationis pollutio procuratur, nam licet hoc peccatum quod appellatur mollities contra naturam sit, vt resoluit D. Tho. dict. artic. 11. & ibi Caietanus, tamen non meretur pænam criminis ordinariam, vt resoluit Salzedo in additio. ad B. Diaz dict. cap. 86. additione si. in fine.

Puniuntur autem sodomia iure ciuili infamiae notal. 1. §. remouet & ibi glo. ff. de postulando. Vnde communi Doctorum consensu receptum est sodomitam testari non posse l. is cuius. §. fina. ff. de testamentis, docent glo. verbo intestabiles, in §. testes Instituta. de testamentis, Bened. dictus in cap. Raynuntius verbo. mortuo itaque el. 1. num. 134. de testamentis Decius in l. 1. num. 8. C. de secundis nuptijs, Couarrubias in die. clementina si furiosus 1. par. §. 1. num. 6. Meno. vbi supra, licet contrarium doceant Telus Fernandez in l. 4. Tauri num. 35. Mieres de maioratibus. 1. par. q. 1. num. 14. Salzedo dict. q. 86. additione 1. versiculo punitur. Neque mirum id videri debet, cum ipso iure amittant dominium bonorum suorum ex glo.

glo. verbo naturæ contrarias in cap. cum secundum ll. de hære. lib. 6. glo. in autentico de incestis nuptijs §. 1. Bar in l. post contractum ff. de donatio. & in l. Imperator. ff. de iure fisci, Couar. dict. num. 6. & Meno. num. 9. Clarus dict. §. sodomia versiculo item sodomita, & is, cuius bona confiscantur testari non potest, cum non sit eorum dominus, autentica ingressi, C. de sacrosanctis eccle. Postremo mortis pæna in sodomitas hoc iure imposita est, vt attestatur communis in dict. l. cum vir Pau. Grillan. de pænis omniuiariam coitus. q. 2. principali & q. 8. num. 4. Socinus iunior consilio 7. num. 3. volumine 3. Couar. Clarus Meno. & Anto. Gom. vbi supra. quam pænam probari putant in eadem l. cum vir, ibi enim imponitur pæna mortis non in eos, qui simpliciter sodomiam commiserint, sed qui sub specie matrimonij. Solebant enim olim non nulli habitum, vultum, & incestum muliebrem sic fingere, vt sub falsa quadam muliebri specie viri viris nuberent, quos vltimo supplicio damnavit Constantinus in dict. l. cum vir, vt ex probatis auctoribus interpretantur Rebar. lib. 4. variorum, cap. 20. & Anto. Go. in dict. l. 80. Tauri nu. 34. Vnde intelliges verum solum verborum dict. legis cum vir ibi cum vir, nubit, vt femina viros paritura: sic enim legendum est omissa vulgari littera, quæ nullum sensum habet, vt notat Alciatus lib. 10. parergon ca. 11. Sed prædicta communis sententia probatur in §. 2. Instituta, de publi. iudicijs, & in autentico vt non luxurientur homines colla. 6. quæ mortis pæna etiam antiquo iure per ignem imponebatur, vt constat ex l. 6. ad l. Iuliam de adulter. in C. Theodosiano. docent Couar. vbi supra Petrus Gregorius li. 36. syntagmatum ca. 10. num. 6. Mascas. de proba. conclusio. 134. num. 1.

Pontificum autem iure pæna mortis videtur etiam illis in dicta in cap. sollicitatores §. 1. de poenitentia dist. 1. Sed quia canon ille desumptus est à Gratiano ex l. 1. §. fina. ff. de extraordinarijs criminibus. nihil probat de iure canonico, vnde verius est eo iure laicos solum infamia notari. cap. infames 3. q. 7. & excommunicatos à communicatione fidelium arceri, cap. clerici de excessi. præla. Clerici verò eadem infamia notantur, cap. infames 2. q. 6. Et etiam si occultum sit delictum incurrunt suspensionem ab ordine ipso iure, quo ad se & quo

ad

ad alios. Vnde etiam si post peractam poenitentiam celebrauerint, incidunt in irregularitatem à solo Papa dispensabilem argumento capi. 1. de re iudicata lib. 6. docent Anto. & alij in capitul. nisi cum pridem §. 1. de renuntiatione additio Abba. in dict. cap. clerici. Maria. Socinus in cap. ad audientiam num. 27. de homicidio. Lambertinus de iure patronatus 1. par. lib. 2. q. 9. artic. 18. num. 4. Vibius lib. 2. communium opinionum. opinione 255. Couarruias dict. §. primo numero sexto Salzedo dict. capitul. 86. additione secunda. Hodie autem si crimen sit occultum, licitum est Episcopis super tali suspensione & irregularitate dispensare ex concilio Tridentino sessione 24. c. 6. docent in proposito Vibius & Salzedo vbi supra. Item clericus sodomita ad ecclesiasticum beneficium eligi non potest, imo collatio ei facta est ipso iure nulla, vt docent Rebusus de pacificis possessoribus num. 208. Coua. & Salzedo vbi supra. Postremo ab ordine & beneficio depositus in monasterium detruditur, vt perpetuam agat poenitentiam cap. clerici. de excessu. praelatorum. docent Pet. Gre. Meno. & alij vbi supra, Vermondus in tractatu de publicis concubinarijs, cap. de peccato sodomie num. 37. Paulus Grillandus dict. q. 2. num. 2. Duesias reg. 101. limitatione fina. Bern. Diaz in practica dict. cap. 86. Quæ detrusione in monasterium poena, quia leuis videbatur, Iudices consueuerunt perperuis & obscuris carceribus sodomitam includere, vt attestantur B. Diaz & Vibius vbi supra.

Hodie autem ex noua Pij. V. constitutione relata inter motus proprios pagina 33. clericus propter hoc crimen actualiter degradatus curiæ seculari tradendus est, qua constitutione improbata est opinio Nauar. in Manuali cap. 27. num. 249 existimantis degradationis poenam non in quemcunque clericum sodomitam imponendam, sed solum in exercentem sodomiam, qui scilicet saepius hoc crimen commiserit vt recte aduertit Salzedo dict. additione vltima.

Iure vero regio sodomitæ notatur infamia, vt in principio tituli 21. par. 7. à qua immunes sunt eorum filij ex l. 1. in fine tituli 21. lib. 8. recopilationis, & eorum bona ipso iure confiscantur dict. l. 1. recopilationis. Quam confiscationem solum in bonis obtentis tempore commissi criminis, non autem

tem in postmodum acquisitis admittunt Tellus Fernandes in l. 4. Tauri num. 48. Mieres de maioratibus 1. par. q. 1. num. 105 Salzedo in dict. cap. 86. additione 1. versiculo illud autem. Item priuantur testamenti factione, vt docet Gre. in l. 16 verbo. despus tituli 1. par. 6. Et postremo mortis naturalis poenam incurrunt, nisi sint minores quatuordecim annorum ex l. 2. tituli 21. par. 7. quæ antiquo iure ita imponi solebat, quod in conspectu populi castrabantur, deinde pedibus suspensi interibant, ex l. 2. tituli 9. lib. 4. fori. Hodie autem ignibus traduntur suffocati prius l. 1. tituli 21. lib. 8. recopilationis.

Aduertas autem primo quod licet conatus regulariter non sufficiat ad poenam ordinariam l. cogitationis ff. de poenis, regula, non punitur in 6. disputate eleganter Couar. in clementina, si furiosus 2. par. in initio num. 6. Meno. de arbitra. casu 360. & diximus in cap. de assassinis, tamen in hoc crimine poena ordinaria locum habet, si conatus deducatur ad actum exteriorum proximum delicto, vt docent Coua. in dict. initio in fine, Boerius decisione 316. num. 4. vbi plures allegat, Clarus dict. §. sodomia versiculo quæro & apud nos expressum est in dict. l. 1. recopilatio.

Secundo aduertat de hoc crimine laicos puniri posse etiam à Iudice ecclesiastico, vt docent Abb. & Doctores in dict. cap. clerici Bermon. vbi supra num. 37. Clarus dict. lib. 5. §. fina. q. 37. versiculo item quæro. Imo iustissimum esset, quod vniuersi hæreticæ prauitatis Inquisitores de eo cognoscere pro vt ex speciali delegatione cognoscunt in regno Aragoniæ, & Valentiniæ, vt referunt Simancas de catholicis institutionibus tituli 50. num. 30. Salzedo dict. additione 1. pagina 297.

De Sortilegij poena Caput. 34.

Vi proprie sunt sortilegi docet tex. inc. 1. 26. q. 1. Abb. Soci. & alij in rub. de sort. dicuntur aut large sortilegia omnes magorum vanæ observationes, vt ex Pli. li. 28. naturalis historie c. 4. docet Pet. Greg. li. 34. syntagma. c. 1. nu. 11. & in hac larga significatione accipitur in hoc cap. & sic comprehendit aduinaiores, bruxos, hechize

ros, y encantadores, & si qui sunt alij, qui cum damone, aut tacitam aut expressam loquutionem habent. De quibus plura tradunt D. Tho. 2. 2. q. 95. artic. 8. Siluester in summa verbo superstitio q. 9. Abbas & Canonista in cap. 1. & fina. de sortilegijs. Castrolib. 1. de iusta hæreticorum punitione cap. 13. Pau. Grilla. in tractatu de sortilegijs, Simancas de catholicis institutionibus tit. 69. Plaça de delictis cap. 20. Meno. de arbitra. casu 388. Pet. Gre. omnino videndus lib. 34. Syntag. per totum D. Paz. in praxi. 1. tomo 8. par. cap. 1. num. 12. Sanchinus de hæreticis cap. 22. Albertinus de agnoscendis assertionibus cap. 11. num. 3. B. Diaz in praxi cap. 107. & ibi Salzedo, vbi agit de chiromanticis, & astrologis iudiciarijs, Clarus lib. 5. sententiarum §. hæresis num. 25. Auiles in capi. prætorum cap. 53. verbo, adiuinos, Abenda. de exequendis mandatis 2. par. cap. 32. Dida. Perez in l. 9. tit. 1. l. 8. ordinamenti.

Huius autem sortilegij duæ sūt species. Quoddam enim sapit hæresim, & hoc punitur poena hæresis, vt notant Grillandus vbi supra q. 11. Simancas dict. tit. 69. Di. Pe. & Meno. vbi supra & ab ipsis Inquisitoribus docet Abb. in dict. cap. 1. de sortilegijs. Simancas, Sal. & D. Pe. vbi supra. Quando autem dicatur hæresim sapere declarant Socius in dict. cap. 1. num. 8. Sima. dict. tit. 69. D. Pe. in l. 3. tit. 4. lib. 8. ordinamenti. pagin. 133. columna prima. Quoddam autem non sapit hæresim manifestam, & hoc punitur sequentibus poenis. Iure ciuili poena mortis l. nemo C. de maleficijs, & mathe. quæ per ignem imponitur, vt docet ibi glo. & probat tex. in l. nullus C. eodem tit. quæ poenalicet hodie nostro iure immutata sit, vt dicemus tamen contra lamias in vsu est: oneremantur enim sicut hæretici pertinaces, docet Di. Pere. vbi supra dict. l. 9. ordinamenti.

Pontificum autem iure in foro penitentiali quadraginta dierum poenitentia indicitur ca. 1. de sortilegijs, & ibi Doctores Grillan. vbi supra q. 11. num. 2. & 6. in contentioso autem, si laicus in hoc incidat crimen, si ferus sit verberatur, si liber perpetuo carceri mancipatur cap. contra idolorum 26. q. 5. Felinus in cap. cum sit generale num. 20. de foro compe. Romanus singulari 680.

Hodie

Hodie vero iudices ecclesiastici, qui ad præuentionem possunt de hoc crimine cognoscere contra laicos, imponere solent poenas infamiae, quas induxit lex regni, vt testatur Meno. vbi supra num. 16. & alij supra relati. Clericus autem si bono zelo & ex simplicitate sortilegium commisit suspenditur à diuinis, & ministerio altaris per annum, vel ultra secundum facti turpitudinem cap. 2. de sortilegijs, vbi glo. verbo, missum, & Abbas. num. 4. in fine Grillandus vbi supra & Meno. num. 10. Si vero dolo & impie deponitur ab ordine sacro & beneficijs priuatur, & includitur perpetuo in monasterium. cap. si quis episcopus vbi glo. 26. q. 5. docent Abbas. in cap. at si clericus. prope finem de iudicijs. & ibi Decius Aretinus in cap. cum non ab homine columna 10. eodem tit. B. Diaz dict. cap. 107. D. Pe. & Meno. vbi supra. Vnde tex. in cap. ad moneant 26. q. 7. dum inquit quod sortilegus debet de gradari intelligi debet de verbali degradatione, non de actuali, vt male tentauit Anto. de Butrio in dict. ca. at si clericus.

Iure vero regio poena mortis imposita est l. 3. tit. 23. par. 7. l. 9. tit. 1. lib. 8. ordinamenti. l. 6. tit. 3. lib. 8. recopila. Sed iam communi vtriusque fori consuetudine receptum est, vt publica ignominiosa poena imponatur, quod publice flagellentur, & per vias publicas cum mitra melleque vncti & plumis vestiti ad ignominiam trahantur, deinde iuxta ecclesiam, vel domum episcopi in scala collocentur, vt docet Abb. in dict. cap. 1. de sortilegijs Meno. Di. Pe. & Salzedo vbi supra. Quæ poena ortum habuisse videtur ex cap. episcopi 26. q. 5. & ex l. 4. tit. 31. par. 7. ibi, ole desnudan haziendo le estar al sol, vntandole de miel, porque le coman las moscas a la hora del dia.

De Stupri poena Caput. 35.

Vando virgo aliqua defloratur committitur stuprum l. in stuprum l. inter liberas. §. lex. Julia. ff. de adulte. l. inter stuprum vbi Alciatus, & Rebu. ff. de verborum significat. l. cum qui duas. C. de adulterijs, & in dubio creditur mulieri, quæ se virginem dicit, docet Abb. in cap. 1. num. 5. de adulterijs, & ibi communis Ale.

Aa 2 consil

consilio 29. volumine 6. Cassaneus in consuetudines Burgundiae rubrica 1. num. 42. Nau. in Manuali cap. 16. Cla. lib. 5. sententiarum §. stuprum. versiculo sed pone Mascari. de proba. conclusione 1412. num. 1. & 2. Salzedo in additio. ad Ber. Diaz cap. 83. addi. 2. Illud autem maxime controuertitur, an si virgo ipsa sponte & libens patiat se deflorari. committatur stupri crimen, quo ad poenam dotationis, de qua infra ut constat ex Dino in regu. scienti in 6. Fabro in l. vnica C. de raptu virginum, & ibi Bal. num. 20. Mathefilano notabili 69. vbi additio noua Abb. & canonistis in dict. cap. 1. D. Thoma. in 4. d. 28. Naua. dict. cap. 16. num. 16. Cordoual lib. 1. questionarij q. 13. B. Diaz in prae. cap. 83. & ibi Salze. Cou. in reg. peccatum 2. par. §. 3. Anto. Gom. in l. 80. Tauri num. 10. D. Pe. in principio tituli 15. lib. 8. ordinamenti. Sed in ea questione breuiter tres casus obseruabis. Prior est, quando suasionibus, donis, aut blanditijs virgo consensit, tunc enim absque difficultate stuprator incidit in poenam, quia perinde est, ac si cogeretur argumento l. 1. §. persuadere ff. de Seruo corrupto. l. 3. §. si quis volentem. ff. de libero homine exhibendo. Alter casus est quando sumus in dubio, & tunc semper praesumitur seducta. l. vnica §. fin. C. de raptu virgi. Vltimus est quando constat de mera & libera virginis voluntate, & tunc communis existimabit adhuc dotationis poenam locum habere. Contradiciunt tamen B. Diaz & Salzedo additione 3. Anto. Go. dict. num. 10. Naua. dict. cap. 16. num. 16. Vnde distinguendum est, utrum de hac obligatione agatur in foro interiori, & tunc procedit modernorum opinio, an in foro exteriori, & verior videtur opinio communis cum ex stupro non solum virgini, sed & eius parentibus, & consanguineis irrogetur iniuria & ita probat l. 1. tituli 19. par. 7.

Puniuntur autem stuprum committentes iure ciuili anti-quo mortis poena, l. 1. §. fina. ff. de extraordinarijs criminibus. Nouiori vero si vir honestae vitae est, aut in dignitate constitutus, partis bonorum confiscatione & relegatione temporali ad iudicis arbitrium punitur, si humilis persona est fustigatur & in exilium mittitur §. item l. iulia Insti. de publi. iudi. docet Anto. Gom. in dict. l. 80. Tauri num. 5. Meno. de arbitrarijs. casu. 288. num. 7. & sequentibus, Clarus dict. §. stuprum

prum num. 3. Mathefilanus notabili 100. Rolandus consi. 35. num. 25. lib. 2.

Pontificum autem iure in foro conscientiae clerico iniungitur poenitentia decem annorum, cum illis ieiunijs & poenitentijs, quorum meminit tex. in cap. presbyter 83. d. Laico vero iniungitur poenitentia septem annorum cap. deuotam 27. q. 1. cap. hoc ipsum 33. q. 2. In foro autem contentioso clericus propter hoc crimen deponitur ab ordine, & beneficio, resoluit communem Pau. Grilla. de poenis omnifariam coitus q. 7. B. Diaz praet. cap. 83. num. 2. & ibi Salzedo additione 1. Clarus dict. §. stuprum. num. 3. Meno. vbi supra, num. 5. allegantes tex. in cap. si quis clericus 81. dist. & in cap. lator. 2. q. 7. qui non loquuntur hoc casu. & praeterea potest puniri poena pecuniaria, ut docet Abb. in cap. ut clericorum. de vi. ta & honestate clericorum. Pau. Grillan. Ber. Diaz Salze. & Meno. vbi supra. & potest condemnari etiam sine partis petitione ad refarciendum damnum, ex Are. in cap. qualiter & quando. §. ad corrigendos colu. 2. de accusatio Iacobino. in l. Imperium 1. lectura. columna. 2. de iurisdic. resoluit Salzedo dict. additione. 2. versiculo. illud tamen. laicus autem hoc iure tenetur stupratam in vxorem ducere, & eam dotare cap. 1. de adulterijs. Et licet nonnulli existimauerunt utranque poenam imponendam contra stupratorem ex dict. cap. 1. tamen verius est, & communi vsu receptum solum compellendum, vel dotare, vel ducere, ut ex cap. 2. de adul. & Abb. in dict. cap. 1. & communi resoluit Anto. Gom. in dict. l. 80. Tauri num. 8.

Regio autem iure iuris ciuilis poena approbata est in l. 2. tituli 19. par. 7. Sed hodie ex generali huius regni consuetudine poena iuris canonici a Iudicibus etiam secularibus practicatur, ut referunt Anto. Gom. vbi supra. numero 7. Clarus dict. §. stuprum nu. 3. Cassaneus consilio. 40. Quando autem stuprator neutrum posset adimplere, quia erat coniugatus, & pauper, tunc praedicta ciuilis poena imponeretur ex dict. cap. 2. de adulterijs vbi communis docet Anto. Gom. vbi supra. B. Diaz d. ca. 83. Quiliter autem taxanda sit dos a Iudice declarante eleganter Salzedo dict. cap. 83. additione 5. Di. Pe. in principio tituli 15. lib. 8. ordinamenti.

De Seruo cum domina coeunte Caput. 36.

Raue nimis apud Romanos fuit seruilis conditionis homines (eorum enim abiectionissima conditio erat) liberis mulieribus, etiam citra matrimonium copulari, nam Clau. Caesaris temporibus S. Con. factum & promulgatum fuit de poena faminarum, quæ seruis iungeretur, statutumque vt post trinam denuntiationem factam liberæ mulieri ne cum seruo commisceretur serua fieret eius, qui & serui dominus erat, & omnia bona eius simul adderentur. Et hoc S. Conc. ab auctore dictum est Claudiano, vt referunt Corne. Tacitus lib. 12. Iustitia. in l. vnica C. de S. Con. Claudiano, & in §. fina. Insti. de successio. sublati. Vlpianus in fragmenti titul. 11. versiculo maxima P. Gre. lib. 14. Syntag. cap. 3. num. 5. Ex quo deduces rationem dubitandi ad l. 3. C. de liberali causa, & hæc infœminas cum alienis seruis se immiscuentes obtinuerunt, quosque Iustitia, constitutione in dict. l. vnica sublata fuerunt. In eas autem quæ cum proprijs seruis coierunt seuerius animaduersum fuit, puniuntur enim poena capitali. l. vnica C. de mulie. quæ se proprijs ser. Sed quia poena capitalis tripliciter accipi solet, vel pro morte naturali, vel ciuili, vel amissione Ciuitatis l. 2. in principio. ff. de poenis. l. 2. ff. de publi. iudicijs l. sed si quis §. 1. iuncta glo. ff. si quis cautionibus, glo. verb. capitis in l. hos accusare. §. omnibus. ff. de accusatio. glo. 2. in l. transigere C. de transactio. & ibi Padilla. nu. 32. Maranta in praxi. 4. par. dist. 1. iudiciorum num. 63. Iordanus de maioribus episcoporum causis c. 1. n. 24. nō videtur perfecte declarata fœminarū poena in dict. l. 1. Sed quanuis quoties simpliciter capitalis poenæ mētio in l. sit, nō de morte naturali, sed de mitiori, id est, amissione Ciuitatis intelligatur, iuxta glo. verbo, capitali in l. 1. C. ne christianum mancipium, & in l. in criminali C. de iurisdictione, & in l. fin. ver. inferiores C. quæ res vēdi possunt, & in l. 1. C. de crimine pecul. quas exornāt Alfano collectanea 421. Imo, in dict. l. 2. n. 3. ff. de publi. iudic. Maranta vbi supra. Abb. in c. atsi clerici num. 38. de iudicijs. Felinus in c. ex litteris

litteris num. 21. vbi Decius num. 13. de constitutio. Alcia de presumptionibus reg. 3. presumptione 45. num. 9. tamen in hoc casu de ultimo supplicio accipienda est, vt patet ex dict. l. 1. in versiculo successio, vbi post hanc sententiam succedunt filij legitimi ab intestato, vt interpretatur ibi Salicetus & Doctor. Pet. Greg. dict. cap. 3. num. 5. Anto. Gem. in l. 80. Tauri num. 23. Iulius. Cla. lib. 5. sententiarum §. fornicatio num. 20.

Seruus autem verberatus igni tradendus est. dict. l. vnica, Circa quam poenam aduertendum erit, prius esse suffocandum, deinde cadauer ignibus comburendum, hac enim forma poenam ignis imponendam, nisi contra hæreticos pertinaces diximus in cap. de hæreticis & resoluit Couar. lib. 2. variarum cap. 10. num. 9. Simancas de catholicis institutionibus titul. 46. num. 49. Clarus lib. 5. sententiarum §. fina. q. 99. nu. 7. Poena autem verberum ei adhuc viuo infligenda est, vt notat glo. in dict. l. vnica, & Couar. vbi supra. Alias enim si iam mortuus verberaretur nulla hæc poena esset l. 1. §. quoties & §. si forte. ff. de iniurijs. Neque obstat tex. in l. 1. in fine ff. nihil nouari appellatione pendente. Ex quo deduxit ibi Paulus, quod quando ob aliquod delictum imponitur poena amputationis membri, & mortis incipiendum est à morte, cuius sententiam verissimam dicit Fortunius in l. Gallus §. quidam recte colu. 24. de libe. & posthu. Couar. dict. num. 9. licet contrarium doceant Bar. Bal. Ange. & Platea in l. omnes C. de delatoribus lib. 10. Corsetus singulari. 232. Quia verberatio poena leuis est, ex qua delinquentis desperatio timeri non potest, sicut in membri mutilatione, vel exustione.

Ex his apparet grauius seruos cum fœminis liberis, quam seruas cum dominis coeuntes puniri, & merito: mulier enim incontines inter seruos dedecus est totius agnationis dict. l. vnica C. de S. Con. Claudiano. Serua etenim à domino cognita potius præmio, quam poena afficitur: post mortem enim domini cum liberis ex eo susceptis ipso iure libera fit. l. fina. C. communia de manumissio. docet Cinus in dict. l. vnica, Clarus dict. §. fornicatio num. 20. & Doctor. communiter in dict. §. fina. Insti. de successio. sublati.

Regio autem iure seuerius infœminas animaduersum est. Ipse

Ipsa enim & serui comburendi sunt l. 1. titul. 11. libr. 4. fori l. 15. titul. 17. l. 2. titul. 19. par. 7. Circa quam poenam primo aduertat, quod quamuis in dict. l. 1. fori expressum sit, eam esse imponendam etsi domina velit seruo nubere, tamen contrarium practicandum est, cum in causa matrimoniali standum sit iuri canonico ex cuius dispositione seruitus non potest interferre matrimonio impedire cap. 1. & 2. de coniugio seruorum.

Secundo aduertat supra relatas poenas iure nostro non solum in seruos esse imponendas, quos Hispanice esclauos appellamus, sed in quoscunque famulos, quos dicimus criados ex dict. l. 2. ibi o seruiente. titu. 19. par. 7. docet Gre. in l. 15. verbo. conseruotitu. 17. par. 7. Quod sane intelligendum est quando mulier, cui accessit famulus, erat sub potestate eius, cui famulus inserviebat, ut quia erat eius concubina, vel virgo in eius domo nutrita, aut consanguinea intra domum habitans, aut nutrix filiorum, dum eos lactat. Alijs enim filiis faminis in eadem domo ancillantibus se immisceant publice flagellantur l. 1. titu. 15. li. 8. ordinamenti l. 6. titu. 20. lib. 8. re copila.

Vltimo aduertat, dictam poenam ignis non tantum imponendam contra foeminas viduas, vel virgines seruis proprijs se immiscentes, verum & in coniugatas, licet haec adulterium committant, & adulterij poena sit quod in potestate viri ponatur, ut diximus cap. 1. & probat. l. 1. titu. 2. lib. 8. recopila. Quia huiusmodi adulterium est qualificatum, & ideo puniendum est acerbiore poena, quam ordinaria, id est, hac quae specialiter hoc casu indicta est, ut ex Ange. in dict. l. unica re soluit Gre. in dict. l. 15. verbo quemados titu. 17. par. 7.

De teste falsum deponente Caput. 37.

Vi in testem producit, non solum si contra veritatem respondeat, verum & si veritatem occulte falsitatem committit caput. 1. de testibus caput. quisquis. 11. q. 3. notat Azo in summa hoc titu. & cum iuratus deponere debeat, crimen periurij committit. ideo

ideoque incidit in poenas superius relatas in capitulo. de periurio. & praeterea punitur iure ciuili poena l. Corneliae de falsis l. 1. §. penultimo. ff. ad l. Cornelianam de falsis. §. item lex Cornelia. Insti. de publicis iudicijs. Et hoc verum intelligas, quando falsum dicens, accusatur de falso, secus vero si de eo crimine ageretur incidenter, tunc enim punitur poena mitiori, argumento capit. 2. de ordine cognitionum, id est, arbitraria Iudici secundum qualitatem delicti, ut in l. nullum ubi glo. & Docto. C. de testibus.

Pontificum autem iure, si clericus sit, deponitur ab ordine & beneficio, & detruditur in monasterium ad agendam poenitentiam caput. si episcopus. 50. dist. docet Abb. in cap. 1. de crimine falsi, eleganter Men. de arbitra. casu. 308. & 310. & sequenti.

Regio vero iure approbata est poena iuris ciuilis in l. fina. titu. 16. par. 3. nouiori vero testis falsum dicens mulctatur poena amissionis vnius dentis l. 3. titulo de las falsedades l. 4. fori. etiam si iudex procedat ex inquisitione, vel officio, ut ex mente illius legis praticari testantur Anto. Gom. in l. 83. Tauri. Salazar de vsu & consuetudine curiae caput. 5. nume. 29. Si vero in causa criminali falso testificetur, incidit in poenam legis. l. 1. §. 1. ff. de sicarijs, & l. 83. Tauri. Sed nouissimo iure damnatur decennio ad triremes l. 7. titu. 17. lib. 8. recopilatio. Plura tradunt in materia huius criminis Meno. dict. casu. 310. & 311. Bosius in prac. titu. de teste falsario numer. 1. & sequentibus Siman. de catholicis institutionibus titu. de testibus Anto. Gom. in dict. l. 83. Tauri Sala. de vsu & consuetudine cap. 5. n. 29.

De vsura poena Caput finale.

Numerarias vsurae diffinitiones, quae tradunt Summistae verbo, vsura. & Docto. in rubrica de vsuris, ea communi Canonistarum & Theologorum consensu recepta est, ut vsura sit quidquid forti principali accedit pacto, vel spe praecedenti, ut resoluunt Couar. lib. 3. variarum. caput. 1. Clarus lib. 5. sententiarum §. vsura num. 1.

83 n. 7.

numer. 1. secunda parte quaestionum crim. nu. 57. Vnde constat usuram non esse aliquid ultra sortem recipere gratis oblatum à debitore sinulla præcedat pactio, aut spes creditoris, ut cum communi resoluunt Nata consilio. 498. nume. 28. Nam si mutuans haberet mentem depravatam sperando aliquid a debitore, usuram committeret, secundum Abbatem in capit. consuluunt notabili. 1. de usuris. & 37. casus in quibus non est usura accipere aliquid ultra sortem, videbis apud Socinum regula 6. in fine.

Hoc autem usurarum crimen exercere, id est, aliquid ex pacto ultra sortem recipere, semper fuit detestabile, ut eleganter probant Alexander ab Alexandro libr. 1. dierum capit. 7. vbi Tiraquel. Siman. de catholicis institut. titu. fina. Meno. de arbitra. casu. 398. nume. 1. & sequentibus. omni enim iure improbatum est. Diuino Leuitici capit. 25. Deutero. cap. 23. Ezechiel. cap. 18. psalmo. 14. & 52. Matthæi cap. 19. Lucæ cap. 6. capit. 1. & 2. 14. q. 2. capit. quia in omnibus, capit. super eo, capit. consuluunt de usuris. Iure naturali, quia creditor locupletatur cum aliena iactura l. nam hoc natura ff. de condic. inde. Et quia eum pecunia sui natura sterile, & infæcunda per usuram fit fecunda, & fructifera, quod est contra naturam dict. capit. 1. & 2. 14. q. 3. Siman. dict. titu. losina. Couar. dict. capit. 1. numer. 3. Soto libr. 6. de iustitia & iure. q. 1. articulo. 3. decisio Pedemontana. 137. Iure etiam canonico prohibitum capit. 1. & sequentibus de usuris. in decretali. 6. & clementinis. Item iure regio in l. 1. titu. 2. libr. 8. ordinam. l. 1. titu. 6. libr. 8. recop. & in omnibus ferè prouincijs idem interdictum esse referunt Abenda. de exequendis mandatis secunda parte cap. 17. Couar. Meno. & decisio Pedemon. vbi supra. Sed an iure quoque ciuili improbetur anceps dubitatio est, ut constat ex pluribus relatis per Men. vbi supra. Clar. dict. §. usura numer. 4. Quæ sic resoluenda est, usuram, scilicet vnciale mensuram, ex qua per annum conficiebatur as usurarius ex duodecim tabularum ll. & Consul torum responsis probatam fuisse, & eam legitimam appellabant l. 1. per totum ff. de usuris. illegitimas ergo improbant tex. in l. pecuniæ l. cum quidam, l. usuras ff. de usuris l. fina. C. eodem titu. l. improbum C. ex quibus causis infamia irrogetur.

tur. Postea verò Iusti. cum quatuor generalia consilia obseruare sit pollicitus in autentico de ecclesiasticis titulis §. 1. collatione. 9. quorum vnum est Nicenum, usuras improbas, capi. quoniam 47. dist. & usuras Iustinianum improbasse, benigna est interpretatio glossæ verbo, caueat in autentica ad hæc C. de usuris. & verbo. reddet in capitul. quid dicam 14. q. 4. & verbo multi in capit quia in omnibus. de usuris. vbi communem dicit Bero. Couar. & alij Supra, Atque ita improbatas esse usuras iure ciuili à Iusti. docuerunt Imo. in cleme. 1. num. 8. de usuris Anania in dict. capit. quia in omnibus nume. 16. Iason in §. omnes num. 14. Instituta. de actio. & in l. cunctos populos numer. 47. C. de S. Trinitate, Bero. in Rubr. de usuris numer. 80.

Ex qua resolutione deducitur, iure ciuili non esse puniendum usurarium etiam a Iudice secula qui iure cõmuni Romanorum vtuntur, si modum illum ll. præscriptum in faciendo non excedat argumento l. Græcus, C. de adulterijs, ut docuerunt Decius consilio 170. Soci. Iunior consilio 108. numer. 6. lib. 1. & alij relati per Meno. dict. casu. 398. num. 28. Quod si modum legitimum excedat puniendus est iure ciuili infamia nota l. improbum farnus C. ex quibus causis infamia irrogetur, Et insuper arbitraria Iudi. pæna corporali, ut ex Butrigario in dict. l. improbum. Docuerunt Molineus de usuris numer. 156. decisio Pedemon. 137. num. 12. Clarus dict. §. usura nume. 5. Meno. vbi supra num. 15. Couar. lib. 3. variarum cap. 3. num. 2.

Pontificum autem iure distinguendus est usurarius manifestus à nec manifestus. Quis autem dicatur usurarius manifestus rectissime & copiose explicant Clarus dict. §. usura. nume. 15. Meno. de arbitra. casu 235. per totum. Couar. dict. lib. 3. cap. 3. num. 4. Craueta consilio. 145. & 156. Mascari. de proba. conclusionem 1420. Salze. in additio ad B. diaz cap. 89. additione. 1. & 2. Nam usurarium nec manifestum iure pontificio non esse puniendum affirmarunt Decius consilio. 170. Rolan. consilio 475. lib. 1. Sed tantum compellendum usuras restituere ex capit. debitores. de iure iura. capit. 2. & capit. tuas de usuris, & ex capit. quamquam eodem titulo. in. 6. Sed hanc opinionem optimis rationibus conuincunt Corneus

consilio. 19. & consilio. 158. lib. 3. Maranta in practica 6. par. titulo. de inquisitione num. 111. Alcia. in capit. 1. num. 53. & sequenti de officio ordinarij. Menoc. dict. casu. 398. numero. 40.

Puniendus igitur erit laicus usurarius non manifestus præter usurarum restitutionem & infamiam arbitrio Iudi. pana aliqua corporali, vel pecuniaria, vt cum communi resoluit Meno. dict. nume. 40. Clericus autem est infamis ipso iure capitul. inter dilectos. vbi notat Abb. notabili. 3. de excessibus prælatorum capit. infames. §. porro. 3. q. 7. Ber. Diaz in practica capi. 88. nume. 1. Sed an peracta penitentia & restitutis usuris, maneat infamis dubitatur & Bal. in dict. l. improbum. quem sequitur Ber. Diaz vbi supra existimat infamem manere. Sed contrariam sententiam puto veriore, quam docuit idem Bal. in l. Casus in fine ff. de senatoribus. sequitur Mathesilanus singulari 196. Sal. in additio. dict. capit. 88. littera B. item repellendus est ab obtinendo beneficio glos. in capitulo. præterea. de usuris Abb. in dict. capitulo. inter dilectos, & ab obtento suspendendus est ad tempus secundum Iudicis arbitrium, vt probatur in dict. capitulo. præterea. docent Couar. dict. cap. 3. numer. 3. Ber. Diaz dict. capit. 88. Neque obstat tex. in capitul. 1. de usuris. vbi pena depositionis imponitur quia obtinet in clerico iam semel punito, vt constat ex verbo, insistat, tunc enim quia iam est usurarius manifestus depositione puniendus est, vt infra dicemus & docet Bern. Diaz vbi proxime D. Per. in Rubrica titulo. 2. lib. 8. ordinamenti pagina. 26. versiculo item etiam, Coua. dict. numer. 3. Cantera dict. cap. 8. num. 52.

Usurarius autem manifestus punitur hoc iure infamiae nota dict. capitulo. infames §. porro. vnde inhabilis est ad sacros ordines suscipiendos capitulo. maritum. 33. dist. capitulo. seditionarios 46. dist. neque potest ad beneficium eligi, vel præsentari capitulo. de Petro 47. dist. Bertachinus in tractatu de Episcopo. prima parte libr. 2. q. 33. D. Per. vbi supra versiculo est etiam. Item dominium rerum quas creditor extorquet à debitore ex causa usurarum non transit in usurarium, vt cum Theologis resoluunt Coua. dict. capitulo. 3. num. 6. Clarius dict. §. usura numer. 14. Item communione Corporis Christi

Christi, ecclesiastica sepultura, & religiosa oblatione priuantur capitulo. quia in omnibus, de usuris. imo clerici, qui manifestos usurarios sepelierint, vel eorum oblationem admiserint grauitè puniuntur, manent enim suspensi ab executione officij, donec ad arbitrium Episcopi satisfaciant dict. capitulo. quia in omnibus. & hodie manent excommunicati ipso iure clementina. 1. de sepulturis docent B. Diaz in practica capit. 89. Siluester in summa verbo, usura nono numer. 2.

Item testamentum usurarij manifesti ipso iure est inuaidum nisi restituat prius usuras, aut idoneam præstet cautionem capit. quamquam de usuris libr. 6. quam poenam eleganter declarat Iulius Cla. libr. 3. sententiarum §. testamentum q. 36. & §. donatio q. 7. Couar. dict. capitul. 3. numer. 9. qui numer. 6. explicat, quæ dicatur idonea cautio, & Syluester dict. verbo usura 9. numer. 4. Clericus autem manifestus usurarius præter omnes supra dictas poenas à beneficio deponendus est, capit. 1. de usuris. notant Bernardus Diaz, Cantera, Couarruias numer. 3. & alij supra Pet. Gre. libr. 22. syntag. cap. 3. num. 12.

Iure vero regio puniuntur usurarij, quod pecuniæ sub usuris mutuo datæ debitori cedunt, & adquiruntur, & præterea totidem nummos soluere damnantur, pro duabus partibus scilicet eo, pro tertia vero accusatori. Quod si usurarius hac poena semel punitus, iterum in idem crimen incidit amittit dimidiam bonorum partem eodem modo applicandam. Quod si secundo punitus tertio usuras exerceat omnibus bonis totoque patrimonio mulctabitur, eodem modo diuidendis, vt probat l. 14. & 8. tit. 2. lib. 8. ord. l. 4. & 5. tit. 6. lib. 8. recop. Docet Cou. d. c. 3. n. 2. in fine Aben. de exequendis mandatis secunda parte capit. 29. numer. 1. Possunt etiam Iudices eos mercatores punire qui merces egentibus vendunt, habita fide & postea easdem per se vel per interpositas personas villiori pretio emunt. Quas conventiones hispane dicimus moatras: continent enim usuram palliatam, ideoque grauitè puniendi sunt, vt constat ex l. 29. titul. 4. libr. 3. recopila. l. 23. titul. 11. lib. 5. recopilationis. eleganter Molineus de usuris num. 13. & 14. & quando hi contractus sint iusti & validi, declarat Nauar. in Manuali cap. 23. nu. 91. & Iudex Ecclesiasticus poterit

terit illos rescindere, vt docet Salzedo in additionibus ad Bernardum Diaz capit. 89. littera C. versiculo. illud autem. Aduertas autem primo quod etsi iure communi controuersum sit, an testes singulares sufficiant ad probandam vsuram, quando vnus deponit de vno actu & alter de alio, vt constat ex pluribus relatis per Couarruias libr. 3. variarum capit. 3. numer. 5. Craue. consilio 73. numer. 33. Cla. libr. 5. sententia. 6. fina. q. 53. numer. 18. Menoc. dict. casu 235. numer. 23. Di. Pe. in Rubrica titulo secundo lib. 8. ordinamenti. pagina. 27. versiculo. est etiam. Mascari. de proba. conclusionem. 1419. numer. 11. tamen apud nos, quia vsura est difficilis probationis, vt resoluit Mascari. numer. 3. & per coniecturas & presumptiones probari potest capitulo. in diacessi de vsuris capitulo. illo vos. plures referunt Menoc. vbi proxime numer. 29. Mascari. numer. 5. & sequentibus lege regni constitutum est, vt tres singulares testes sufficiant ad probandum vsuræ crimen in l. 1. tit. 2. lib. 8. ord. l. 4. tit. 6. lib. 8. recopi. Quæ ita practicanda est si alia coniectura, & presumptiones concurrant cum testibus singularibus, vt in ea expressum est, & admonet Cou. dict. capit. 3. numer. 5. versiculo hinc profecto. Cantera dict. capitul. 8. numer. 54. in fine. Item requiritur quod nullum commodum ex attestationibus testes recipiant. Nam si deponerent, vt pecunia mutuata sibi adiudicaretur, iuxta supra relata testes singulares non probarent, quod eadem lex non obscure sensit, & docent Meno. dict. numer. 23. Mascari. vbi supra numer. 14. & sic iustissima est illius legis constitutio, vt affirmant Couarruias dict. numer. 5. Abenda. dict. secunda parte capitul. 29. numer. 2. Permissum enim est principi non recognoscenti superiorem, statuere, vt delictum testibus singularibus probari possit, secus autem si superiorem recognosceret, vt distinguendo affirmat Tiberius Decia. consilio. 62. numer. 17. volum. 3. sequitur Mascari. vbi supra numer. 12. & ita accipiendum est, quod de constitutione Episcopi docet Couar. dict. num. 5. in principio. Aduertas postremo, quod licet communi Doctorum consensu hoc crimen reputetur mere ecclesiasticum glos. & omnes in capitulo. cum sit generale de foro competenti. & in capitul. 1. de officio ordinarij. Couarruias in. 4. secunda parte capitulo

tulo. 8. §. fina. numer. 3. tamen verius est mixti fori esse. Possunt enim tam iudices seculares, quam ecclesiastici laicos vsurarios debitis poenis punire, vt constat ex tex. in capitul. post miserabilem. de vsuris. probat eleganter Couarruias dict. capitul. 3. numer. 1. Iul. Cla. dict. §. fina. q. 37. de vsuris q. 10. Didacus Perez in Rubrica titul. 2. libr. 8. ordinamenti pagina. 27. versiculo est etiam puniendus, Cantera dict. capitul. 8. numer. 52. & ita praticatur quibus absoluitur hic vtilissimus tractatus.

L A V S D E O.

S A L A M A N T I C A E
Excudebat Didacus á Cussio
Anno 1596.

Faint, mostly illegible text in a Gothic script, likely a preface or introductory section of a manuscript.

LAVS DEO

8 ALAMANTICAE
Excelsar Didacus Cusio
Anno 1590

